

กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
กองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
Muslim Thai Liberation Front: The study of interaction between
Malayu Muslim militia and Communist Party of Thailand

เจริญพงศ์ พรหมศร
Jarenpong Promsorn

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความขัดแย้งและสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Conflict and Peace Studies

Prince of Songkla University

2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย :
    การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมและพรรค
    คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ผู้เขียน   นายเจริญพงศ์ พรหมศร

สาขาวิชา   ความขัดแย้งและสันติศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ ยี่หมาะ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์นะ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี)

.....กรรมการ
(ดร.สามารถ ทองเผือก)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความขัดแย้ง
และสันติศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภาพ จิตรวิกรมย์ศรี)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นายเจริญพงศ์ พรหมศร)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายเจริญพงศ์ พรหมศร)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย: การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลัง
ติดอาวุธมลายูมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
ผู้เขียน นายเจริญพงศ์ พรหมศร
สาขาวิชา ความขัดแย้งและสันติศึกษา
ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย: การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนในการคลี่คลายความขัดแย้งทางตรง เพื่อศึกษาและอธิบายรูปแบบเชิงอุดมการณ์ในการต่อสู้ของแนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมลายูและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อเสนอแนะข้อสรุปทั่วไปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นและการคลี่คลายความขัดแย้งทางตรง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมโดยตรง และจากผู้ให้ข้อมูลรองจำนวน 7 คน ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวโดยตรง แต่มีชีวิตในช่วงเวลาและรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า การคลี่คลายความรุนแรงทางตรงกรณีกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับการเสื่อมสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และรัฐบาลไทยที่สามารถตกลงร่วมมือกันยุติการให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การยุติการสนับสนุนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้พื้นที่ ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และการปรับนโยบายในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยผ่านนโยบาย 66/2523 รูปแบบเชิงอุดมการณ์ พบว่าทั้งสองกลุ่มต่างต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่อุดมการณ์พื้นฐานแตกต่างกัน คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้แนวคิดมาร์กซิส ในขณะที่กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมใช้แนวคิดอิสลามและเชื้อชาติมลายูปาตานี ซึ่งทำให้ปฏิสัมพันธ์ที่เริ่มต้นขึ้นและนำไปสู่การก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยไม่ประสบความสำเร็จ

Thesis Title Muslim Thai Liberation Front: The study of interaction between Malayu Muslim militia and Communist Party of Thailand

Author Mr. Jarenping Promsorn

Major Program Conflict and Peace Studies

Academic Year 2012

ABSTRACT

This Study was a quality research. The purpose is to learned about the decline of direct conflict of Thailand in the past, and to learn and explain the ideology of Malay Muslim militia groups and Communist and suggest the cause of beginning and declining of direct confliction, arm conflict between Army of Thailand, Communist Party of Thailand and Malay Muslim militia groups. The data collection involves document research interview and Participant Observation form Key Informant 4 cases and other informant 7 cases and analyzed this data by content analysis technique. The result found that cause and decline of Muslim Thai liberation front is as the same as decline of Communist Party arising by the changes in international politics as agreement with Republic of China and Thailand to end up support Communist Party of Thailand, withdraw supporting area of Laos PRD, Conflict of Thought in Communist Party of Thailand and adjustment policies namely 66/2523. Ideological patterns, both groups want to usurp state power as well. But the difference is the Communist Party of Thailand using ideology of the Marxist as a basis idea. While Malayu Muslim militia use Islamic and ethnic Malay Patani as the basic idea. This makes the interaction between both of them unsuccessful.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี ผู้ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการแสวงหาหนทางในการสร้างสันติภาพถาวรให้เกิดขึ้นกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ ผู้ซึ่งมอบโอกาสการศึกษาในสถาบันสันติศึกษาให้แก่ข้าพเจ้า ตลอดจนคณาจารย์และบุคลากรของสถาบันสันติศึกษาที่ร่วมกันถ่ายทอดวิชาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นผู้ช่วยเหลือข้าพเจ้าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอขอบคุณคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ที่ได้พิจารณาอนุเคราะห์ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ข้าพเจ้าเป็นจำนวนเงิน 30,000 บาท

ขอขอบคุณนางอุบลและนายประมาธ พรหมศร ซึ่งนอกจากจะเป็นที่มาของชีวิตข้าพเจ้า รวมถึงเงินทุนหลายแสนบาทในการศึกษาแล้ว ยังต้องเสียสละความสุข เวลา สายตาและสมาธิเป็นอันมากในการตรวจคำผิด ให้ความเห็น และกำลังใจต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณบุคคลเหล่านี้เป็นพิเศษ นางสาวปลายมนัส ล้มสุวรรณ นางสาวธาริณี จริยาปยุตต์เลิศ นางสาวดวงเนตร เอียดสุข นางสาวสุนทรภรณ์ มะโน นายอวันพันธุ์ เจ๊ะสาเฮาะ นายอิมรอน วาแมดีชา นายอาซัน ดงนะเต็ง นายอมรชัย บ้านเมือง นายรอมฎอน ปันจอร์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ศาสตราจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย กาญจนสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ เผือกสม ดร.ธิกานต์ ศรีนารา อาจารย์บัณฑิต ไกรวิจิตร อาจารย์อภิชาติ จันทร์แดง อาจารย์ธรรมศาสตร์ โสทธิพันธุ์ รวมถึงบุคคลที่ไม่ยอมให้ข้าพเจ้าเปิดเผยตัวและบุคคลที่ข้าพเจ้าพูดคุยด้วยขณะลงพื้นที่อีกหลายคนที่ไม่ได้ชื่อข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้แต่ก็ทำให้ข้าพเจ้ารู้ถึงความคิดและชีวิตของคนธรรมดาที่ดำเนินอยู่ท่ามกลางความรุนแรง ตลอดจนผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน (ซึ่งลงรายชื่อไว้ในบุคลากรแล้ว) บุคคลเหล่านี้ช่วยเหลือข้าพเจ้าในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในการเดินทางค้นหาและให้ข้อมูล ชี้ประเด็น ถกเถียง ดุด่า รวมถึงคอยกระซิบบอกข้อมูลต่าง ๆ หลายสิ่งที่คุณพบแต่ต้องตัดทอนไป แต่ประสบการณ์และความรู้ที่ได้มาจะนำมาใช้สร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างหมู่คนที่แตกต่างกันเพื่อสร้างสังคมที่ผู้คนอันหลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในอนาคต

นายเจริญพงศ์ พรหมศร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
Abstract	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญภาพประกอบ	(10)
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
สมมติฐาน	3
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดจากการวิจัย	4
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดที่ช่วยความขัดแย้งและความรุนแรง	6
แนวคิดที่ช่วยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย	18
แนวคิดที่ช่วยองค์การติดอาวุธมลายูมุสลิม	37
แนวคิดที่ช่วยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	44
3. วิธีดำเนินการวิจัย	59
ผู้ให้ข้อมูล	59
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	59
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	60

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลและการวิเคราะห์	61
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษา	64
1. สภาพแวดล้อมทางสังคมการเมือง	64
2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย	72
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมกับกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม	74
4. ข้อสรุปเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและสิ้นสุดของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย	93
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการศึกษา	99
1. การถอดบทเรียนในการคลี่คลายความรุนแรงทางตรงของประเทศไทยในอดีต กรณีกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย	99
2. รูปแบบเชิงอุดมการณ์ของกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย	107
3. การอธิบายความหมายเชิงอัตวิสัยของผู้เกี่ยวข้องในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย	115
4. ข้อสรุปทั่วไปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ	117
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	119
สรุปผลการวิจัย	119
ข้อค้นพบในการวิจัย	122
ข้อเสนอแนะ	122
บรรณานุกรม	125
บุคลากรุกรม	133
ภาคผนวก	135
1. คำแปลคำปราศรัยของสหายรับผิดชอบในพิธีก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย	135
2. กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย	141
3. ปฏิบัติการทางทหารภายใต้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมตามแนวพรมแดนไทย – มาเลเซีย	143
4. เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องในการศึกษานี้	144
5. แผนที่	153
ประวัติผู้เขียน	154

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1. สามเหลี่ยมความขัดแย้ง	10
2. สามเหลี่ยมความรุนแรง	14
3. ขึ้นบันไดความขัดแย้ง	18
4. ลักษณะนิยามของความรุนแรงในการศึกษานี้	104
5. ลักษณะขึ้นบันไดของความขัดแย้งในการศึกษานี้	106
6. แผนผังสรุปผลการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	124

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคสงครามเย็น เป็นช่วงที่โลกถูกแบ่งอย่างง่าย ๆ ด้วยการเลือกข้างเพียง 2 ข้าง คือโลกที่ 1 ของฝ่ายประชาธิปไตย โลกที่ 2 ของฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ทั้งสองฟากได้จับเคียวกันเพื่อแย่งชิงการควบคุมประเทศอื่น ๆ ในโลกที่ 3 อันหมายถึงกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา

ประเทศไทยในช่วงยุคสมัยดังกล่าว ก็มีสภาพการแบ่งแยกออกเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจน ระหว่าง 2 กลุ่มพลังที่ถูกเรียกว่าฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา และหากเรามองย้อนไปถึงการอภิวัฒน์การปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 และการปรับตัวของพลังอนุรักษนิยมฝ่ายขวาเมื่อ พ.ศ. 2490 รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มการเมืองเป็นกลุ่มติดอาวุธของพลังฝ่ายซ้ายเมื่อ พ.ศ. 2485 จนนำมาสู่การปะทะด้วยอาวุธระหว่างพลังทั้งสองเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ซึ่งรู้จักกันในชื่อของ “วันเสียดังปี่แตก” ก็ให้เห็นแรงเหวี่ยงระหว่างพลังทางการเมืองทั้งฝ่ายซ้ายและขวาที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองตลอดระยะเวลา

ท่ามกลางเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองของประเทศไทยในช่วงดังกล่าว ได้เกิดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เล็ก ๆ ขึ้นมา ณ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่ที่เป็นจุดพุ่งเล็งจากศูนย์กลางอำนาจของรัฐไทยว่าเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงมาตั้งแต่สมัยเป็นรัฐโบราณ

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ส่งสายจำนวนหนึ่งเข้าค้นหาช่องทางในการทำงานมวลชนกับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 และเพิ่มความพยายามมากขึ้นด้วยการส่งสายติดอาวุธจำนวนหนึ่งเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธกลุ่มหนึ่งใน พ.ศ. 2516 แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จด้วยสาเหตุความไม่เข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนการต้องอยู่ภายใต้การนำของเปาะสู วาแมดีซา ทำให้สายกลุ่มนี้แยกตัวออกมาเพื่อปลุกระดมมวลชนของตนพร้อมจัดตั้งกลุ่มจรรยูร์สำเร็จจนสามารถประกาศก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยขึ้นเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 ในพื้นที่เขตงานสงขลา 2 บนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเด๊ะ บ้านบาโหย ตำบลบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

เหตุการณ์ดังกล่าวนับเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูเป็นครั้งแรก แต่ความทรงจำของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้กลับมีน้อยจนแทบจะไม่ปรากฏในสังคมไทย ทั้งที่เต็มไปด้วยเรื่องราวอันน่าสนใจของผู้คนที่แตกต่างกันที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้ ทั้งผู้คนที่เชื่อชาติไทยที่เข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่ในนามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง

ประเทศไทย ผู้คนเชื้อชาติจีนที่ใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการสะสมเสบียงและฝึกซ้อมกองกำลังในนามของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา และผู้คนที่เชื้อชาติมลายูที่เป็นผู้อาศัยในพื้นที่มาแต่เดิมและเลือกที่จะรวมตัวเป็นองค์กรติดอาวุธทั้งในชื่อของ "แนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติปาตานี" (ภาษามลายู Barisan Nasional Pembebasan Patani :BNPP) "ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ" (ภาษามลายู Barisan Revolusi Nasional :BRN) และ "องค์กรกู้เอกราชสหปาตานี" (ภาษาอังกฤษ Patani United Liberation Organization : PULO ภาษามลายู Pertubuhan Pembebasan Patani Bersatu) เป็นต้น ผู้คนต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็มีที่มาที่หลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิต รวมถึงอุดมการณ์พื้นฐานทางการเมืองที่ได้เข้ามาร่วมปฏิบัติการทางทหารเพื่อต่อสู้กับรัฐไทยในยุคสมัยดังกล่าว แต่ด้วยเวลาที่เนิ่นนานใจ ผู้คนเหล่านี้ก็แทบจะหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของสังคมไทย

การศึกษาเพื่อถอดบทเรียนถึงการเริ่มต้นและสิ้นสุดลงของการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธระหว่างรัฐไทย ซึ่งมีกองทัพประจำการพร้อมอาวุธยุทโธปกรณ์พร้อมกำลังทหารในการปฏิบัติการกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่มีกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยและเหล่าทหารปลดแอกเป็นผู้ปฏิบัติการและกองกำลังติดอาวุธมุสลิม ที่มีประชาชนเชื้อชาติมลายู สัญชาติไทย นับถือศาสนาอิสลาม และใช้อัตลักษณ์ดังกล่าวในการขับเคลื่อนความคิดและการปฏิบัติการด้วยอาวุธ จนเกิดการร่วมมือกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม เกิดเป็น กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น จะเป็นการเสาะหา สืบค้น ความทรงจำ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้สังคมปัจจุบันได้ทำความเข้าใจถึงความคิดและภาพของการบีบคั้นในยุคสมัยที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองในอดีต ด้วยการเลือกวิธีค้นหา ข้อมูลเชิงลึกและให้ความสำคัญกับความคิดและประสบการณ์ของ “บุคคล” แต่ละคนที่เกี่ยวข้อง จะทำให้เห็นถึงการตัดสินใจของปัจเจกชนที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จนเกิดเป็นโครงสร้างสถาบันทางการเมืองและ อุดมการณ์ร่วมกันทางการเมือง ที่แม้จะไม่ลงรอยกับพฤติกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน แต่ก็สามารถทำกิจกรรมทางการเมืองร่วมกันได้ในระยะหนึ่ง และอาจนำมาสู่คำตอบในการคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองที่ลงลึกถึงระดับจิตใจของปัจเจกชนได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อถอดบทเรียนในการคลี่คลายความรุนแรงทางตรงของประเทศไทยในอดีต
2. เพื่อศึกษาและอธิบายรูปแบบเชิงอุดมการณ์ในการต่อสู้ของแนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมลายู และ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะข้อสรุปทั่วไปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นและการคลี่คลายความขัดแย้งทางตรง กรณีศึกษา การต่อสู้ด้วยอาวุธระหว่างรัฐไทย กับ แนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมลายู และ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

สมมติฐาน

วิถีชีวิต พฤติกรรม และวัฒนธรรมของผู้คนนั้น เกิดขึ้นจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการที่ผู้คนที่รวมตัวเป็นกลุ่มได้สั่งสอนกันและกันจนบุคคลเกิดการเรียนรู้พร้อมกับเกิดเป็นบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับสังคมนั้น (สุมิตร สุวรรณ และคณะ: 2554) อย่างไรก็ตามในพื้นที่อาณาบริเวณหนึ่ง ๆ ย่อมมีการขัดเกลาทางสังคมมากกว่าหนึ่งรูปแบบ ซึ่งเป็นลักษณะสามัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อผู้คนเหล่านั้นต้องปฏิสัมพันธ์กันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ย่อมจะต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลง รวมถึงพยายามอย่างยิ่งที่จะรักษาระบบความคิดที่ตนเองถูกสั่งสอนมาว่า มีคุณค่าสำคัญที่สุดบางประการไว้ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์และสถาบันทางการเมือง ซึ่งจะมีอิทธิพลส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมการเมืองในระยะยาวต่อไป (ดำรง ฐานดี: มปป)

ดังนั้นการศึกษานี้จึงใช้การสืบค้น ศึกษา หาพฤติกรรมที่ได้แสดงออกไปในอดีตเพื่อศึกษาและอธิบายความหมายจากการกระทำที่ปรากฏ (Subjectively meaningful action) เพื่อวิเคราะห์คตินิยมสำหรับตีความทางสังคมวิทยา (Interpretive Sociology) จนสามารถทำความเข้าใจถึงสิ่งที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมและการตัดสินใจทางอุดมการณ์อันส่งผลให้บุคคลในฐานะปัจเจกบุคคลเข้าร่วมและหยุดการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธได้ (ชาย โปธิสิตา: 2552)

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

เกิดข้ออธิบายเฉพาะเจาะจงของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมทางสังคมวิทยาที่แสดงออกผ่านการเข้าร่วมและหยุดการต่อสู้ด้วยกำลังติดอาวุธระหว่างรัฐไทย กับ แนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมลายู และ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และนำไปสู่การถอดบทเรียนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางตรง

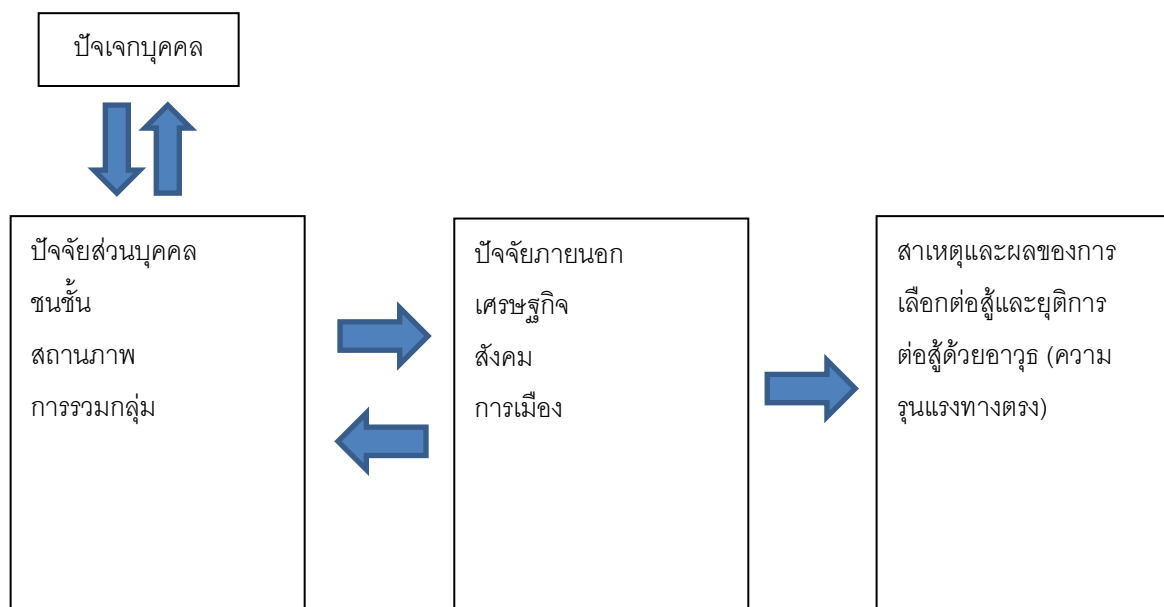
ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะกรณีบริบทและการกระทำที่เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งก่อตั้งขึ้นที่ เขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ตำบลบาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดจากการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำแนวคิดตีความเชิงการตีความ (Interpretive) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการให้คำอธิบายต่อวิธีการที่ปัจเจกบุคคล (Individual) ใช้ในการทำความเข้าใจการกระทำหรือถ้อยคำหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีความหมายจากปฏิสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลกับ บุคคล สังคม และปรากฏการณ์ทางสังคม รอบ ๆ ตัวเขา ได้แก่ ชนชั้น สถานภาพ และการรวมกลุ่มทางการเมือง (Class, Status, Party) มากำหนดเป็นตัวแปรต้นใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง ซึ่งมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดที่ว่าด้วย ความขัดแย้งและความรุนแรง
  - 1.1. ความหมายของความขัดแย้ง
  - 1.2. ความหมายของความรุนแรง
  - 1.3. ความขัดแย้ง ความรุนแรง สงคราม และสันติภาพ
2. แนวคิดที่ว่าด้วย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
3. แนวคิดที่ว่าด้วยองค์กรติดอาวุธมุสลิม
  - 3.1. ภูมิหลังของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
  - 3.2. องค์กรติดอาวุธมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
4. แนวคิดการที่ว่าด้วยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
  - 4.1. แนวคิดที่ว่าด้วยสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ในปรัชญาการเมืองคลาสสิก
  - 4.2. ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในแนวคิดสังคมวิทยา
  - 4.3. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับทฤษฎีความขัดแย้ง
  - 4.4. แนวคิดการทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยคตินิยมแนวการตีความ

1. แนวคิดที่ว่าด้วย ความขัดแย้งและความรุนแรง

ความขัดแย้ง (Conflict) และความรุนแรง (Violence) เป็นหัวข้อสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาสาขาสันติศึกษา (Peace Studies) ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มุ่งเน้นการศึกษาว่าด้วยการทำความเข้าใจถึงสภาวะการณ์วิธีการ บังคับและเงื่อนไขที่ทำให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในด้านต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้ง ศาสนา สังคม ศิลปะ สุขภาพ จิตวิวัฒน์ สงคราม ภูมิพหุวัฒนธรรม การลดและการควบคุมการใช้อาวุธ รวมทั้งกระบวนการพัฒนา

ทั้งที่เป็นเนื้อหาที่บอกถึงความสันติสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และระหว่างกับกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลายในการอยู่ร่วมกัน ทั้งทางด้านเพศ วัย ชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ขนาดร่างกาย อารมณ์ ทัศนคติ อคติ ระดับความรู้ การศึกษา วัฒนธรรมและการเมือง (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และคณะ: 2549)

1.1 ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทุกระดับ ทุกสถานที่ และทุกคน จึงจัดได้ว่าความขัดแย้งเป็นสภาวะการณ์ปกติของมนุษย์ที่อยู่ในสังคมที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์กันและเกิดขึ้นได้จากหลายเหตุปัจจัย ในเชิงปรากฏการณ์นั้น ความขัดแย้งสามารถปรากฏออกมาได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการ โดยสามารถรวบรวมความหมายของความขัดแย้งได้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” ว่า “ขัด” หมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ซิ่นไว้ “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงกัน ไม่ลงรอย ต้านไว้ ทานไว้ ความขัดแย้ง จึงหมายถึง สภาพความไม่ลงรอยกัน คือ ไม่ยอมทำตามและยังมีการต้านทานไว้

Webster Dictionary ได้ให้ความหมายคำว่า “Conflict” (ความขัดแย้ง) ว่า มาจาก “Confligere” ในภาษาลาติน ซึ่งแปลว่า Fight (การต่อสู้) “Warfare” (การทำสงคราม) “Incompatible” (ความไม่ลงรอยต่อกันหรือเข้ากันไม่ได้) “Opposition” ตรงกันข้ามกัน จนความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์ เนื่องด้วยสัมพันธภาพที่แตกต่างกันนี้ทำให้เป็นชนวนแห่งการต่อสู้แข่งขันระหว่างกัน

George Simmel มองความขัดแย้งว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยคลายความแตกต่าง แม้ว่าการคลายความแตกต่างนั้นจะหมายถึงการทำลายอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ก็ตาม (Simmel, G: 1955)

Lewis Coser ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า เป็นความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่บางกลุ่มรู้สึกว่าจะควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานจากการปะทะกันของค่านิยมและผลประโยชน์ (Coser, L. A: 1957)

Jacob Bercovitch ได้ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งคือสถานการณ์ที่ทำให้เป้าหมายหรือค่านิยมระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไปด้วยกันไม่ได้ (Bercovitch, J: 1984)

Alan Filley ได้ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ และมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้มากกว่าที่เป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริง ๆ (Filley, Alan. C: 1975)

Louis Kriesberg ได้ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งคือปรากฏการณ์ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสองฝ่ายขึ้นไปแสดงความเชื่อของตนว่ามีเป้าหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Kriesberg, L: 1998)

Joseph Folger และคณะ ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งคือการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือสถานการณ์ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเชื่อว่า (Perceive) เป้าหมายของตนนั้น ไปด้วยกันไม่ได้กับของอีกฝ่าย และมองว่าถูกอีกฝ่ายขัดขวาง (Interfere) ไม่ให้ได้สิ่งที่ตนต้องการหรือทำให้ตนต้องประสบกับสิ่งที่ไม่ต้องการ โดยทั้งสองฝ่ายนั้นต่างก็มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) กล่าวคือ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถได้สิ่งที่ตนต้องการด้วยตนเอง โดยปราศจากการยินยอมหรือการช่วยเหลือจากอีกฝ่าย (Folger, J., Poole, M. S., and R. K. Stutman: 2001)

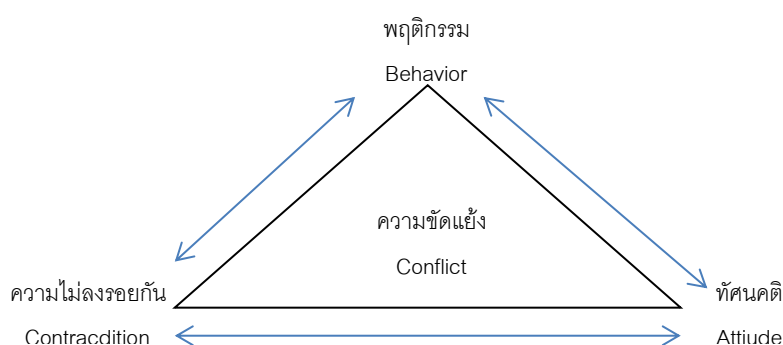
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) ได้ให้ความหมายว่าความขัดแย้ง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือวิธีการหรือทั้งสองอย่าง แต่เป็นการพึ่งพาอาศัยในทางลบ โดยอาจกล่าวโดยกว้างได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไปด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริงหรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ

ศูนย์สันติวิธีและธรรมภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มุ่งเน้นการสร้างและถ่ายทอดความรู้ในการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขได้จัดทำหนังสือศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับความขัดแย้งและการแก้ปัญหา โดยได้ให้คำอธิบายความหมายของความขัดแย้งในเอกสารดังกล่าวว่า

ความขัดแย้ง คือสถานการณ์ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งต้องพึ่งพากัน (Interdependent) ต่างเชื่อว่าแต่ละฝ่ายมีเป้าหมาย หรือความต้องการที่ไปด้วยกันไม่ได้ และต่างฝ่ายต่างรู้สึกไม่เป็นมิตรต่อกันและเข้าขัดขวางอีกฝ่ายหนึ่งไม่ให้ได้สิ่งที่ต้องการโดยมองว่าการบรรลุเป้าหมายของฝ่ายหนึ่งเป็นการขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สามารถได้สิ่งที่ตนต้องการด้วยตนเอง โดยไม่อาศัยการยินยอมหรือช่วยเหลือจากอีกฝ่าย ในแง่หนึ่งถือได้ว่าคู่ขัดแย้งต้องพึ่งพากัน โดยพื้นฐานแล้วสามารถกล่าวได้ว่าคู่ขัดแย้งกำลังประสบกับความทุกข์ (Suffering)

อันเนื่องมาจากการพวกรากจากสิ่งที่รักและ/หรือประสบกับสิ่งที่ไม่รัก ความขัดแย้งนั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระ (Substantive element) เช่น ประเด็นความต้องการต่าง ๆ ของคู่ขัดแย้ง และองค์ประกอบด้านอัตวิสัย (Subjective element) เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยมและมุมมองต่อคู่ขัดแย้งต่อตัวเองและต่อสถานการณ์ (ศูนย์สันติศึกษาและธรรมาภิบาล: 2548)

Johan Galtung ได้แสดงรูปแบบของความขัดแย้งว่าสามารถพิจารณาในลักษณะรูปแบบสามเหลี่ยมของความขัดแย้ง อันประกอบด้วย ความไม่ลงรอยกัน (Contradiction) ทศนคติ (Attitude) และ พฤติกรรม (Behavior) โดยความไม่ลงรอยกันนั้นหมายถึงสถานการณ์ความขัดแย้งซึ่งรวมถึงการกระทำหรือความเข้าใจที่เข้ากันไม่ได้ในจุดมุ่งหมายระหว่างคู่ขัดแย้งซึ่งตรงกับที่ Mitchell เรียกว่า “ความไม่ตรงกันระหว่างค่านิยมทางสังคมและโครงสร้างทางสังคม” โดยลักษณะความขัดแย้งเชิงสมมาตร ความไม่ลงรอยกันจะนิยามถึงผลประโยชน์และการปะทะกันของผลประโยชน์ระหว่างคู่ขัดแย้ง และในกรณีที่เป็นความขัดแย้งเชิงอสมมาตร ความไม่ลงรอยกันจะนิยามถึงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ในส่วนของทศนคตินั้นหมายถึงความรู้และไม่รู้ของแต่ละคนรวมถึงการรับรู้และไม่รับรู้ในตัวของตัวเองด้วย ซึ่งทศนคติดังกล่าวอาจส่งผลดีหรือไม่ดีก็ได้ ทศนคติดังกล่าวมักได้รับอิทธิพลมาจากอารมณ์ เช่น ความโกรธ ความกลัว ความขมขื่น และความเกลียด ทศนคตินั้นหมายรวมถึงอารมณ์ (ความรู้สึก) กระบวนการรับรู้ (ความเชื่อ) และสภาวะจิต (เจตจำนง) เป็นองค์ประกอบด้วย ในส่วนของพฤติกรรมนั้น หมายถึงความร่วมมือและการบังคับกดดัน อาทิปฏิกิริยาที่แสดงออกถึงความสมานฉันท์หรือการเป็นปรปักษ์ต่อกัน เป็นต้น (Oliver Ramsbotham et al: 2005 p9-10) ซึ่งสามารถแสดงเป็นรูปสามเหลี่ยมความขัดแย้งได้ ดังนี้

รูปที่ 1 สามเหลี่ยมความขัดแย้ง

จากการทบทวนเอกสารข้างต้นทำให้เราเห็นได้ว่า ความขัดแย้งนั้นเป็นภาวะปกติของธรรมชาติ เป็นภาวะที่เกิดความเข้ากันไม่ได้ของทัศนคติ พฤติกรรมและค่านิยม เป็นภาวะที่เกิดขึ้นได้ทั้งระหว่างคูกรณที่มีความขัดแย้งตั้งแต่ 2 บุคคลขึ้นไป หรือแม้แต่เป็นความขัดแย้งภายในของตนเองก็ตาม ความขัดแย้งนั้นแม้จะสร้างความรู้สึกรู้สึกที่เป็นทุกข์ให้เกิดขึ้นต่อคูกรณ หรือต่อตนเอง แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องนำไปสู่ความรุนแรงเสมอไป อย่างไรก็ตาม เราควรนิยามให้ชัดเจนว่า ความขัดแย้งเป็นภาวะที่ตรงข้ามกับสันติภาพหรือไม่

ในปัจจุบันมีการให้ความหมายของสันติภาพโดยภาพกว้างไว้ว่า เป็นสภาวะที่สงบสุขปราศจากความรุนแรง แต่ในแง่ของความขัดแย้งนั้น ยังมีการเห็นต่างเป็นสองกรณีคือ คือ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์: 2539)

1. สันติภาพคือสภาวะที่สงบสุขไร้ความขัดแย้งและความรุนแรง
2. สันติภาพคือสภาวะที่สงบสุขไร้ความรุนแรงแต่ยังคงมีความขัดแย้งอยู่ได้

โดยทัศนคติแรกเห็นว่าภาวะสันติภาพคือสภาวะที่ไม่มีทั้งความขัดแย้งและความรุนแรงนั้น เป็นทัศนคติที่มองว่า ปกติภาวะที่สงบคือภาวะที่ไม่วุ่นวาย โดยภาวะที่สงบไม่วุ่นวายอย่างแท้จริงนั้นจะต้องไม่มีความขัดแย้งอยู่เลย เพราะความสงบที่ผิวหน้าแต่มีความขัดแย้งซ่อนอยู่ลึกลงไปก็เปรียบเสมือนทะเลที่ดูสงบแต่เพียงพื้นผิวหน้าแต่มีคลื่นใต้น้ำอันรุนแรงและอันตรายซ่อนอยู่พร้อมที่จะทำลายความสงบที่พื้นผิวเมื่อใดก็ได้ ภาวะอันมีความขัดแย้งซ่อนอยู่นี้จะเรียกว่ามีความสงบที่แท้จริงไม่ได้ ในขณะที่ทัศนคติที่สองที่มองว่าภาวะสันติภาพนั้นสามารถที่จะมีความขัดแย้งอยู่ได้ เป็นทัศนคติที่เห็นแย้งกับทัศนคติแรก โดยมองว่าการกำหนดความหมายว่าสันติภาพคือความสงบที่ไม่มีความขัดแย้งใด ๆ นั้นเป็นการตั้งความหวังเกี่ยวกับสันติภาพที่สูงเกินไปจนกลายเป็นภาพอุดมคติมากกว่าสภาวะที่สามารถจะเป็นจริงได้ จึงควรกำหนดความหมายของสันติภาพไว้เพียงว่าเป็นสภาวะที่ไม่มี ความรุนแรงแม้ว่าจะมีความขัดแย้งอยู่บ้าง แต่หากไม่ใช่ความรุนแรงเข้าแก้ปัญหา นั้น แต่หาและใช้วิธีการอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหา และระหว่างที่หาวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้นก็มีความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างนั้น ๆ ได้ ก็เป็นภาวะที่มีสันติภาพแล้ว

ทัศนคติที่ว่าสันติภาพต้องไม่มีความขัดแย้งอยู่ด้วยนั้น มาจากสมมติฐานที่เชื่อว่าความขัดแย้งของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถขจัดให้หมดสิ้นได้ และ ความขัดแย้งเป็นสิ่งเลวร้ายหรือเป็นปัญหา โดยในกรณีนี้ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์: 2539) ได้วิจารณ์ว่าความขัดแย้งของมนุษย์นั้นไม่สามารถขจัดให้สูญสิ้นได้ มีเพียงจะสามารถแก้ไขความขัดแย้งในแต่ละเรื่องด้วยวิธีการใด และในขณะที่เดียวกันความขัดแย้งก็ไม่ได้เป็นความชั่วร้ายเสมอไป เพราะความขัดแย้ง

มีอยู่ทั่วไปในสังคมและก็มีประโยชน์ในฐานะลิ้นนิรภัย (safety valve) ของสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผ่อนคลายความเป็นศัตรูกันและกันให้เบาบางลงได้ และช่วยสร้างความเป็นเอกภาพและดุลยภาพให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มดังกล่าวกับกลุ่มอื่น ๆ ขึ้นเป็นต้น

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2539) จึงได้สรุปว่า สันติภาพกับความขัดแย้งมิใช่สิ่งที่อยู่ตรงข้ามกัน เพราะความขัดแย้งที่ถูกเก็บกดมิให้แสดงออกอย่างสันติต่างหาก จึงเป็นชนวนไปสู่ความรุนแรง อันเป็นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับสันติภาพได้ คำถามสำคัญของการศึกษาสันติศึกษาจึงควรเป็นคำถามที่ว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ให้ยุติลงได้ด้วยสันติอย่างไร มากกว่าที่จะมุ่งสลายความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้น

1.2 ความหมายของความรุนแรง

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล (2548) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง (Violence) หมายถึง การใช้กำลังโดยจงใจโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด ด้วยประสงค์ที่จะทำร้ายชีวิต จิตใจ และ/หรือ ทรัพย์สิน

Oliver Ramsbotham et al (2005) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงว่า คือ ความขัดแย้งที่รุนแรงหรือความขัดแย้งถึงตาย (Violent Conflict or deadly conflict) มีลักษณะคล้ายคลึงกับความขัดแย้งติดอาวุธ (Armed conflict) ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของความขัดแย้งที่คู่กรณีใช้กำลังอาวุธเพื่อโจมตีกัน แต่มีความแตกต่างกันที่ ความขัดแย้งที่รุนแรงนั้นสามารถดำเนินไปได้ฝ่ายเดียว เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น ความรุนแรงในระดับนี้ เป็นความรุนแรงทางตรงและเป็นความรุนแรงเชิงกายภาพ ในขณะที่ความรุนแรงที่มีลักษณะสร้างความอดทนอดกลั้นที่ไม่จำเป็นในสังคมในวงกว้างหรือที่เรียกว่าการเอาเปรียบทางสังคมนั้น จะนิยามว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural violence) ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้ Ramsbotham ได้ยืมความคิดของ Galtung ที่เสนอใน ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพการเอาเปรียบทางสังคม (exploitation) อันส่งผลให้คนกลุ่มหนึ่ง (Topdogs) มีอำนาจเหนือกว่าผู้คนส่วนใหญ่ของสังคม และส่งผลให้สังคมมีโครงสร้างและสถาบันที่พยุ่งสถานะแห่งความเหนือกว่านั้นไว้

นอกจากความรุนแรงที่แสดงออกทางกายภาพและความรุนแรงที่เป็นโครงสร้างในการเอาเปรียบกันทางสังคมแล้ว Johan Galtung ได้เสนอ “ความรุนแรงทางวัฒนธรรม” (Cultural violence) ในปี ค.ศ. 1990 ซึ่งได้อธิบายความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมว่ามีลักษณะ เป็นกระบวนการที่ให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง โดยวัฒนธรรมในที่นี้หมายถึง ปริณชิตเชิงสัญลักษณ์ในการดำรงชีวิต เช่น ศาสนาและอุดมการณ์ ภาษาและศิลปะ วิทยาศาสตร์เชิงประจักษ์ และ

ตรรกศาสตร์/คณิตศาสตร์ เมื่อรวมความหมายกับความรุนแรงแล้ว ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมของ Galtung จะหมายถึง ส่วนเสี้ยวของปริมณฑลดังกล่าวที่ทำหน้าที่สนับสนุนรองรับความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางตรงหรือเชิงโครงสร้างก็ตาม และส่วนเสี้ยวนี้เองที่ทำหน้าที่ให้ความรุนแรงทั้งสองกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรืออย่างน้อยก็ไม่ใช่เรื่องที่ผิดร้ายแรงในทัศนะของผู้กระทำ หรือผู้ถูกกระทำที่ดี (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ : 2549)

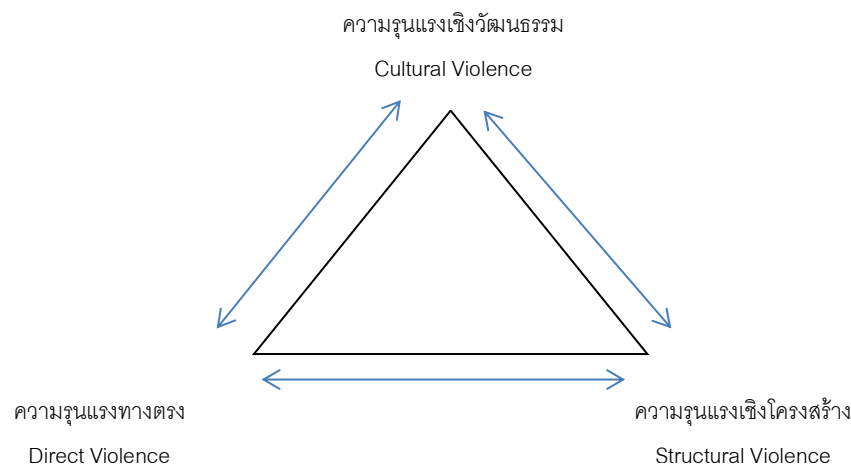
ความเห็นในเรื่องความรุนแรง 3 ลักษณะดังกล่าว ได้ถูกอธิบายอย่างสอดคล้องกันในรายงานเอาชนะความรุนแรงด้วยความสมานฉันท์ โดยคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ (กอส.) ซึ่งได้อธิบายว่า ความรุนแรงประกอบขึ้นด้วยชั้นของความรุนแรง 3 ชั้น คือ (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์: 2549)

ชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ ตัวบุคคล ผู้กระทำความรุนแรง (หรือกลุ่ม) หมายถึงคนที่ฆ่าผู้คนรายวัน ทั้งราษฎร พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนความรุนแรงที่เชื่อกันว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำ

ชั้นที่ 2 เป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้มีได้ดำรงอยู่ในความว่างเปล่า หากแต่ดำรงอยู่ในโครงสร้างของสังคม เช่น ลักษณะของครอบครัว ชนิดของการศึกษาที่เขาได้รับ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สภาพการว่างงานหรือฐานะตำแหน่งในสังคม อาจกล่าวได้ว่า เงื่อนไขเชิงโครงสร้างเหล่านี้เป็นแหล่งให้กำเนิดบุคคลที่ใช้ความรุนแรง การมุ่งจัดการกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยไม่สนใจหรือไม่เข้าใจว่าโครงสร้างมีผลต่อตัวบุคคลอย่างไร ย่อมไม่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาความรุนแรงในระยะยาวมากนัก

ชั้นที่ 3 คือ ชั้นทางวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับการกระทำต่าง ๆ ทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงรู้สึกว่าการกระทำของตนเป็นที่ยอมรับได้เพราะถูกต้องชอบธรรม อาทิ เห็นว่าการทรมานคนที่ถูกหว่านยาหรือทรมานชาติหรือพยายามแบ่งแยกดินแดนเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว หรือการเช่นฆ่าทำร้ายคนที่มีได้เป็นพวกเดียวกันกับตน นับถือคนละศาสนา ทั้งที่คนเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่สมควรกระทำ

ในที่นี้เราจึงสามารถสรุปได้ว่าความรุนแรงนั้นมี 3 ชั้น ซึ่งสามารถอธิบายเป็นรูปแบบสามเหลี่ยมความรุนแรงได้ ดังรูป

รูปที่ 2 สามเหลี่ยมความรุนแรง

1.3 ความขัดแย้ง ความรุนแรง สงคราม และสันติภาพ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความขัดแย้ง (Conflict) และ ความรุนแรง (Violence) เป็นประเด็นศึกษาที่สำคัญในสาขาวิชาสันติศึกษา (Peace Studies) ซึ่งเป็นสาขาวิชาว่าด้วยการเรียนรู้และการสร้างสันติภาพ เป็นความพยายามในการต่อต้านสงครามและส่งเสริมสันติภาพด้วยการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสันติภาพและการปลูกฝังทัศนคติใฝ่สันติโดยผ่านการกระบวนกรทางการศึกษา เช่น องค์การ UNESCO ได้ใช้แนวทาง การศึกษาเพื่อความเข้าใจกันระหว่างชาติ (Education for World Understanding / Education for International Understanding) ที่มุ่งให้มนุษยชาติที่มีความแตกต่างในวัฒนธรรมสามารถติดต่อสื่อสารกันได้บนพื้นฐานของความเข้าใจเคารพ เป็นมิตร และคิดช่วยเหลือกันและกัน ดังนี้ (สิริวรรณ ศรีพหล: 2554)

1. สร้างมิตรระหว่างชาติและการมองโลกอย่างกว้าง ๆ ในการศึกษาทุกระดับในทุกรูปแบบ
2. ก่อให้เกิดความเข้าใจและการเคารพซึ่งบุคคลทุกชาติ ศาสนา วัฒนธรรม อารยธรรม ค่านิยมและแนวทางการดำรงชีวิต โดยสอนทั้งวัฒนธรรมและเชื้อชาติของตนและของชาติอื่น
3. ก่อให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่มีมากขึ้นระหว่างบุคคลและชาติต่าง ๆ ทั่วโลก
4. ก่อให้เกิดความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น
5. ไม่ตระหนักแต่เพียงสิทธิ แต่คำนึงถึงหน้าที่ของบุคคล กลุ่มสังคม และชาติทั้งหลายที่จะต้องรับผิดชอบต่อกันและกัน

6. เข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและร่วมมือกันระหว่างชาติ
7. สร้างความพร้อมของแต่ละบุคคลที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนของตนของประเทศของตน และของโลกโดยทั่วไป
8. เน้นหลักการไม่ยอมรับการใช้สงครามเพื่อแก้ปัญหาระหว่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าหลักการที่ UNESCO ใช้เน้นมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษยชาติเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สงคราม ทั้งนี้เนื่องจากสาขาวิชาสันติศึกษานั้นมีกำเนิดมาจากการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ (peace movement) ที่เกิดขึ้นและมีบทบาทอย่างมากในการต่อต้านสงคราม ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวด้านศาสนาและสันติภาพ การเคลื่อนไหวด้านเชิงมนุษยธรรม และสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา โดยมีบทบาทความเคลื่อนไหวในยุโรปมากที่สุด เนื่องจากเป็นพลเมืองของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้รับผลกระทบจากการก่อสงครามโดยตรง จนเกิดการพัฒนาเป็นสาขาวิชาที่ทำการเรียนการสอนและการวิจัยในที่สุด

พัฒนาการของสันติศึกษาจากการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ (peace movement) ไปสู่การสันติศึกษา (peace studies บางครั้งใช้คำว่า สันติศาสตร์ ที่มาจากภาษาอังกฤษว่า peace science) และการวิจัยเพื่อสันติภาพ (peace research) และการให้การศึกษาระื่องสันติภาพ (peace education) นั้นเกิดขึ้นได้ด้วยทำให้ความหมายเชิงแนวคิดและทฤษฎีจากนักวิชาการหลายท่าน เช่น Johan Galtung ที่เสนอว่า สันติไม่ใช่สภาวะที่ปราศจากสงคราม แต่คือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง เป็นต้น

แต่เดิมนั้น คำว่าสันติภาพ มีความหมายอย่างแคบว่า สภาวะที่ตรงกับข้ามกับสงคราม ซึ่งเป็นแนวทางการนิยามแบบการจับคู่ (dichotomy) ที่สร้างให้ภาวะสงครามคือสภาวะที่มีการใช้กำลังเข้าทำการรบเพื่อบีบบังคับให้ศัตรูปฏิบัติตามความประสงค์ของตน โดยในทางการเมืองแล้วถือว่า สงครามนั้นเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติเมื่อใช้วิธีการอื่นไม่ได้ผล (War is simply a continuation of politics by other means) จนเป็นข้อยอมรับทั่วไปอย่างหนึ่งว่า การเจรจาทำความตกลงระหว่างประเทศ ถ้าขาดกำลังกองทัพสนับสนุนเพื่อบังคับคู่กรณีให้ปฏิบัติตามข้อตกลงแล้ว ข้อตกลงนั้นก็มิสภาพเหมือนเศษกระดาษ หรือวาตะของ เหม่า เจ๋อ ตง ที่ว่า “อำนาจทางการเมืองมาจากปากกระบอกปืน” เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวนี้จึงถือว่า สงครามสามารถนำมาซึ่งสันติภาพ และการมีกองทัพเพื่อเตรียมการรบนั้นก็เป็นการจำกัดสงคราม ซึ่งถือเป็นการสร้างสันติภาพ อีกวิธีหนึ่ง ดังเช่น การเกิดขึ้นของสิ่งที่เรียกว่า PAX Romana หรือสันติภาพภายใต้กรุงโรม ซึ่งหมายถึงการที่อาณาจักรโรมันได้เข้าทำสงครามขยายอาณาเขตการปกครองจนทำให้ผู้คนที่หลากหลายต่างวัฒนธรรมที่เคยแบ่งแยกเป็นประเทศเล็ก ๆ

จำนวนมากตามเผ่าพันธุ์และกลุ่มชนมาอยู่ร่วมกันในอาณาจักรเดียวกัน จึงไม่อาจทำสงครามระหว่างกันได้เพราะได้ตกอยู่ภายใต้ความสันติราบคาบของอาณาจักรโรมันแล้ว เป็นต้น

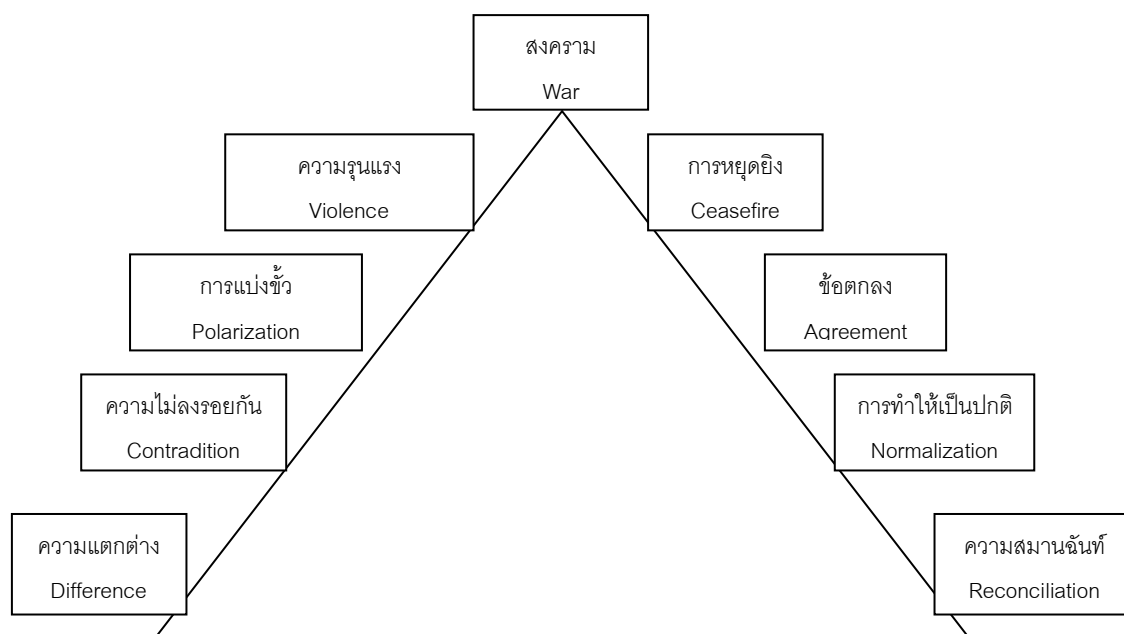
ต่อมา Johan Galtung ซึ่งเป็นนักทฤษฎีด้านสันติศึกษาได้เสนอว่า สภาวะที่เรียกว่ามีสันติภาพนั้นไม่ควรจะเป็นเพียงสภาวะที่ปราศจากสงครามเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงด้วย โดยคำว่าความรุนแรง (Violence) ในที่นี้เป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยรวมทั้งแต่ความรุนแรงเชิงกายภาพ ทางจิตใจ หรือที่เรียกว่าความรุนแรงทางตรง (Physical violence, Direct violence) ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ เช่น การที่มีคนมีรายได้น้อยจนไม่อาจจะเลี้ยงดูตนเอง หรือซื้ออาหารให้ตนเองได้ ความรุนแรงทางการเมือง เช่น การที่ประชาชนไม่สามารถใช้สิทธิเสรีภาพ ความรุนแรงทางสังคม เช่น การแทรกแซงจัดการโดยไม่เต็มใจ (penetration) การถูกแบ่งแยกเอาเปรียบ (segmentation) การถูกผลักออกจากการรับรู้ของสังคม หรือการทำให้เป็นชายขอบ (marginalization) การแบ่งแยกให้กระจัดกระจายจนไม่อาจรวมตัวได้ (fragmentation) ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่เป็นการกระทำโดยโครงสร้างเพื่อดำรงความได้เปรียบของกลุ่มคนที่ Galtung เรียกว่า topdogs ให้สามารถมีสิทธิอำนาจในการจัดการคนที่อยู่ในระดับล่างกว่าได้ ซึ่งเรียกความรุนแรงชนิดนี้ว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และความรุนแรงอีกประเภทคือ ความรุนแรงที่คอยพุงและสร้างความชอบธรรมให้กับความรุนแรงอีก 2 ชนิด เป็นกลุ่มค่านิยม วิถีชีวิต และความเชื่อที่คอยสนับสนุนให้การใช้ความรุนแรง 2 ชนิดแรกเป็นสิ่งถูกต้อง หรืออย่างน้อยที่สุด ก็เป็นการให้เหตุผลความจำเป็นต่อผู้ที่จะใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่นว่าไม่ใช่สิ่งที่ผิดหรือชั่วร้าย ซึ่ง Galtung เรียกความรุนแรงชนิดนี้ว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ทั้งนี้ Galtung ได้สรุปว่าสังคมที่ความสันติสุขนั้น จะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์: 2549)

1. ความสงบ ไม่มีสงครามและการทำร้ายร่างกายและทรัพย์สิน
2. ความกินดีอยู่ดี ไม่อดอยากยากจน
3. ความยุติธรรมทางสังคมและการเมือง ไม่มีการกดขี่และเอาเปรียบกัน
4. ความสมดุลย์ทางนิเวศน์ ไม่มีความเสื่อมโทรมทางนิเวศน์หรือมลภาวะใด ๆ

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องสันติภาพของ 2 แนวคิดหลักมีความเห็นร่วมกันอยู่ที่การปฏิเสธสงคราม แตกต่างกันตรงที่ในแนวคิดแรกนั้น ยอมรับการใช้ความรุนแรงว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดภาวะสันติได้ ในขณะที่แนวคิดที่สองนั้นมุ่งเสนอภาวะสันติเป็นภาวะอุดมคติของความสงบสุข จนเกิดเป็นแนวคิดสันติภาพเชิงลบ (negative peace) และแนวคิดสันติภาพเชิงบวก (positive peace)

เนื่องจากในการศึกษานี้จะใช้แนวคิดของ Johan Galtung ในการนิยามสภาวะและปรากฏการณ์ว่าเป็นลักษณะความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือสงคราม จึงต้องนิยามว่าในการศึกษานี้ใช้แนวคิดเรื่องสันติภาพแบบสันติภาพเชิงบวก

ในส่วนของความขัดแย้งนั้น จากการทบทวนเอกสารทำให้เห็นถึงแนวคิดใหญ่ของความขัดแย้งที่มีต่อสันติภาพ คือ แนวคิดที่อธิบายว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อสันติภาพ ซึ่งมาจากความสมมติฐานว่า ความขัดแย้งของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถจัดให้หมดสิ้นได้ และความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เลวร้ายหรือเป็นปัญหา กับแนวความคิดที่อธิบายว่าความขัดแย้งเป็นสังขมชาติซึ่งมีอยู่ทั่วไปและความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่อยู่ตรงกันข้ามกับสันติภาพ และหากพิจารณาถึงข้อเสนอของ Johan Galtung ที่แบ่งความขัดแย้งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ความไม่ลงรอยกัน (Contradiction) ทศนคติ (Attitude) พฤติกรรม (Behavior) เราจะพบว่า ความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวของบุคคลหนึ่ง ๆ หรือหลายคนกับบุคคลนั้น ๆ หรือบุคคลอื่น ๆ หรือสังคม ซึ่งหมายถึงความขัดแย้งย่อมมีความสัมพันธ์ทั้งเชิงคู่กรณีและเชิงภายในตัวบุคคลนั่นเอง นอกจากนี้ ยังสังเกตเห็นได้ว่า ความขัดแย้งย่อมไม่ได้นำไปสู่ความรุนแรงเสมอไป ความขัดแย้งที่ได้รับการตระหนักรับรู้ยอมนำไปสู่การค้นหาหนทางในการแก้ปัญหา ซึ่งขึ้นอยู่กับคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องที่จะเลือกใช้หนทางใดในการแก้ปัญหาที่สืบเนื่องจากความขัดแย้งดังกล่าว ซึ่งในหนทางที่หลากหลายนั้นก็จะมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยความรุนแรงและสงครามรวมอยู่ ดังนั้นในการศึกษานี้จึงจะใช้กรอบข้อเสนอของ Johan Galtung ประกอบกับแนวคิดของนักวิชาการด้านสันติศึกษาท่านอื่น ๆ ในการนิยามสภาวะการณ์ต่างที่อยู่ในการศึกษาว่าเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรง สงคราม และสันติภาพ โดยใช้ภาพขั้นบันไดของความขัดแย้งที่ปรากฏในงานเขียนเรื่อง Contemporary Conflict Resolution ของ Oliver Ramsbotham et al (2005) เป็นเครื่องมือในการแยกประเภทของสถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงครามต่าง ๆ ดังนี้

รูปที่ 3 ชั้นบันไดของความขัดแย้ง (ปรับปรุงจาก Conflict escalation and de-escalation ใน Oliver Ramsbotham et al: 2005, p11)

ภาพชั้นบันไดของความขัดแย้งเป็นการแสดงโอกาสที่ความขัดแย้งจะสามารถพัฒนาไปสู่การปรากฏขึ้นของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยความแตกต่าง (Difference) นั้นเป็นการปรากฏเริ่มต้นและถือเป็นลักษณะธรรมชาติของการพัฒนาทางสังคม ความไม่ลงรอยกัน (Contradiction) ซึ่งอาจจะเป็นความไม่ลงรอยกันที่ยืดเยื้อหรือไม่ก็ได้ แต่จะนำไปสู่ขั้นต่อไปคือ การแบ่งขั้ว (Polarization) เป็นการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจนและมีลักษณะการเป็นศัตรูเกิดขึ้นโดยมีลักษณะสำคัญคือความขัดแย้งถูกทำให้ปรากฏเห็นชัดเจนขึ้นมา จนนำไปสู่ ความรุนแรง (Violence) และสงคราม (War) ตามลำดับ ต่อจากนั้นชั้นบันไดของความขัดแย้งจะลดต่ำลง ซึ่งหมายถึงการไถ่เกื้อสภาพความรุนแรงและสงคราม โดยเริ่มลดลงจากสงครามลงเป็น การหยุดยิง (Ceasefire) ซึ่งคู่สงครามยุติการใช้ปฏิบัติการทางการทหารเพื่อนำไปสู่การทำ ข้อตกลง (Agreement) เพื่อให้คู่กรณีของความขัดแย้งสามารถแก้ไขสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งร่วมกันได้และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้ด้วย ซึ่งหากเป็นผลสำเร็จก็จะนำไปสู่ การทำให้เป็นปกติ (Normalization) ซึ่งเป็นการจัดแบ่งยอมรับอำนาจในการดูแลตนเองของแต่ละฝ่ายให้สามารถดูแลชีวิตของตนเองและกลุ่มของตนได้ จนกระทั่งนำไปสู่ ความสมานฉันท์ (Reconciliation) ซึ่งหมายถึงคู่กรณีสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งนั้นมีความซับซ้อนและยากที่จะทำนายอย่างเป็นระบบได้ (Oliver Ramsbotham et al: 2005)

2. แนวคิดที่ว่าด้วย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการอ้างถึงลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยปรากฏในพระราชสาส์นที่ทรงโปรดให้ส่งไปยังทูตอเมริกันเพื่อแสดงความเสียใจต่อกรณีการลอบสังหารประธานาธิบดีการ์ฟิลด์ของสหรัฐอเมริกา ลงวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2424 ความว่า (ธนาพล อิวสกุล และ ชัยวัช ตุลาทล: 2551)

“...วันเวลาจะมาถึง เมื่อพระประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของให้เห็นมาตการที่จะปกป้องผู้ปกครองทั้งหลายในโลกนี้ ให้รอดพ้นเงื้อมมือของพวกชนชั้นล่าง ทั้งพวกโซเชี่ยลลิสต์ พวกนิhilิสต์ คอมมิวนิสต์...” (หมายเหตุ คำว่านิhilิสต์ คือ nihilism หมายถึงแนวคิดสูญนิยมซึ่งใกล้เคียงกับ anarchy หรือแนวคิดอนาธิปไตย – ผู้วิจัย)

อย่างไรก็ดี ในช่วงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เรื่องคอมมิวนิสต์ (หรือลัทธิบอลเชวิค คณะบอลเชวิค หรือขบวนการโซเชี่ยลลิสต์ หรือในชื่ออื่นใด) ก็ยังไม่เป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาล เนื่องจากยังคงเป็นปัญหาไกลตัวเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ และในประเทศไทยเองผู้นิยมลัทธินี้ก็เป็นชนชาติต่างประเทศที่อพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเท่านั้น จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและต่อเนืองยุคสมัยของคณะราษฎรหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ปัญหาคอมมิวนิสต์จึงเป็นจุดสนใจขึ้นมา ใกล้เคียงกับระยะเวลาของการเกิดขึ้นของ “คณะคอมมิวนิสต์สยาม”

พ.ศ. 2472 ได้ปรากฏเอกสารที่ชื่อว่า “ระลึกถึงปีที่ 2 แห่งการจลาจลที่กว้างใจ : แถลงการณ์ถึงมวลชนผู้ยากไร้ในสยาม” ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2472 โดย “คณะคอมมิวนิสต์ทะเลใต้ เป็นสมาชิกพิเศษแห่งสยาม – The South Sea Communist Party Special Committee in Siam - หยานหยางก่งฉ่านต่างเขียนหล่อเทอเปี้ยะเหวยหยวนฮ่วย” ออกแจกจ่ายเป็นภาษาไทย อังกฤษและจีน โดยมีข้อเรียกร้องสำคัญ 10 ประการคือ

1. ร่วมกันพิทักษ์เจตนารมณ์การจลาจลที่กว้างใจ
2. คัดค้านสงครามของพวกจักรวรรดินิยม
3. ร่วมกันโค่นล้มจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศสที่ขูดรีดมวลชนสยาม
4. สนับสนุนศูนย์กลางปฏิวัติโลก – สหภาพโซเวียต
5. โค่นล้มการปกครองเผด็จการทหาร ขุนนาง และเจ้าที่ดินในสยาม
6. สถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยขึ้นในสยาม

7. เสรีภาพโดยสมบูรณ์ในการพูด พิมพ์ สماعคม และนัดหยุดงาน
8. สามีคคือการต่อสู้ของประชาชาติในเมืองขึ้นให้ถึงที่สุด
9. บรรลุภารกิจการปฏิวัติประชาชาติในแถบทะเลใต้ให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ และ
10. การปฏิวัติโลกจงเจริญ

เอกสารฉบับนี้มีความสำคัญสองประการคือ ได้ประกาศถึงเจตนารมณ์ใหม่ในการปฏิวัติสยามโดยการเปลี่ยนแปลงการปกครองและล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยเป็นการประกาศเป็นไทย อังกฤษและจีน เพื่อสื่อสารกับมวลชนภายในประเทศไทยด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากมติใน พ.ศ.2472 ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลหรือโคมินเทิร์นที่ว่าผู้ปฏิบัติงานชาวคอมมิวนิสต์ไม่ว่าจะไปอยู่ในประเทศไหนก็ให้ดำเนินการปฏิวัติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหนุนช่วยการปฏิวัติในประเทศนั้นด้วย จนเป็นเหตุให้ ไฮจิมีนทร์ ซึ่งลี้ภัยการเมืองเข้ามาอยู่ในสยามรวม พ.ศ. 2472 และเป็นตัวแทนของโคมินเทิร์นประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน พ.ศ.2473 ได้เคลื่อนไหวประสานงานระหว่างชาวคอมมิวนิสต์เวียดนามกับคอมมิวนิสต์จีนในสยามจนกระทั่งสามารถจัดตั้ง “คณะคอมมิวนิสต์สยาม” เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2473 โดยมี โงวจิงกวาง หรือสหายลี่ เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นเลขาธิการคนแรก อย่างไรก็ตาม วิรัช อังคถาวร ระบุว่า โคมินเทิร์นได้รับรองคณะคอมมิวนิสต์สยามเป็นเพียงสาขาสำรอง ใน พ.ศ. 2478 เท่านั้น (ธนาพล อิวสกุล และ ชัยธวัช ตุลาพล: 2551)

ภายหลังการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามมาเป็นไทยเมื่อปี พ.ศ. 2482 ขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยก็ได้จัดตั้ง “พรรคคอมมิวนิสต์ไทย” อย่างเป็นทางการผ่านการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม พ.ศ. 2485 โดยมี พิเชิต ณ สุโขทัย เป็นเลขาธิการพรรคคนแรก โดยเริ่มแรกนั้นพรรคคอมมิวนิสต์ไทยเน้นการดำเนินการทางการเมืองเป็นหลัก รวมถึงการต่อต้านญี่ปุ่นในช่วงสมัยสงครามโลก นอกจากนี้ได้มีการตราพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2489 ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ไทยดำเนินบทบาททางการเมืองและขยายกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง เช่นการจัดตั้งสหอาชีพกรรมกรและการจัดฉลองวันกรรมกรสากลที่สนามหลวงโดยมีผู้เข้าร่วมนับแสนคนใน พ.ศ. 2490 อย่างไรก็ตามมีการรัฐประหารยึดอำนาจในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ซึ่งนำมาสู่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามอีกครั้ง ซึ่งได้ดำเนินวิถีทางการเมืองในลักษณะเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบายปิดล้อมการขยายตัวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกัน

ประเทศ: 2554) ทำให้ทางราชการมีความกังวลต่อบุคคลที่มีความคิดเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังจะเห็นได้จากการเวียนหนังสือราชการของกระทรวงกลาโหม ที่ 1634/91 ลงวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2491 ความว่า (ถาณินทร์ กรีชัยเกียรติ: 2516)

“เพื่อความมั่นคงในราชการของทุกกระทรวงทบวงกรม อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาถึงความคงอยู่ของระบบการปกครองและเศรษฐกิจแห่งชาติบ้านเมืองของเรา จึงเห็นควรจะได้จัดให้มีการสำรวจตรวจตราและสอดส่องเพื่อให้ได้ทราบว่าข้าราชการผู้ใดเป็นคอมมิวนิสต์หรือนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์บ้าง เมื่อปรากฏว่าผู้ใดเป็นคอมมิวนิสต์หรือนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์โดยแน่ชัดแล้ว ก็ควรจะได้พิจารณาถึงตำแหน่งและหน้าที่ที่ผู้นั้นกำลังกระทำอยู่ว่าจะเป็นภัยต่อความมั่นคงในราชการหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะเป็นภัยต่อความมั่นคงแล้ว ก็ควรโยกย้ายให้ไปทำงานในหน้าที่อื่นที่เห็นว่าจะไม่เป็นภัยและถ้าไม่มีตำแหน่งและงานที่เหมาะสมให้ ก็ควรพิจารณาปลดจากราชการเสียทีเดียว...”

ในสมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เกิดสงครามเกาหลีขึ้นใน พ.ศ. 2493 ทำให้เกิดกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับท่าทีของรัฐบาลโดยใช้ชื่อว่า กลุ่มสันติภาพ มีการรณรงค์คัดค้านการส่งทหารไปร่วมกับสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี โดยที่กลุ่มสันติภาพนั้นมีผู้เกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทยและขบวนการคอมมิวนิสต์สากลร่วมอยู่ด้วย แม้การดำเนินการของกลุ่มสันติภาพจะเป็นไปในลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่นการชุมนุม หรือการผลิตงานเขียนวิพากษ์วิจารณ์ท่าทีของรัฐบาล (วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์: 2539) แต่ในขณะเดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์ไทยเริ่มพิจารณาแนวทางในการได้อำนาจรัฐด้วยการใช้กำลังอาวุธ โดยจัดตั้งองค์การไทยกู้ชาติและคัดเลือกสมาชิกจำนวนหนึ่งไปฝึกยุทธวิธีการดำเนินสงครามจรยุทธ์ในประเทศอินโดนีเซียในช่วง พ.ศ. 2493-2494 (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ: 2554)

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 ได้มีการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 2 และมีมติให้เป็นชื่อของพรรคจากเดิมที่เป็น พรรคคอมมิวนิสต์ไทย เป็น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พร้อมกับการมีมติให้ดำเนินการปฏิวัติโดยเร่งปลุกระดมมวลชนให้มากขึ้นพร้อมกับการใช้นโยบาย ชนบทล้อมเมือง เพื่อทำการต่อสู้แย่งชิงอำนาจรัฐด้วยกำลังอาวุธ ต่อมาได้เกิดภัยแล้งในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงปลายปี พ.ศ. 2495 คนของคณะกรรมการสันติภาพแห่งประเทศไทยได้เดินทางไปแจกของบรรเทาทุกข์แต่กลับถูกจับพร้อมเอกสารของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐบาลมั่นใจว่าขบวนการสันติภาพนั้นมีความเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุดก็ได้มีการกวาดล้างจับกุมผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มสันติภาพพร้อมการตราพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2495 ผลจากการกวาดล้างจับกุมและการออกกฎหมายดังกล่าวทำให้กิจกรรมทางการเมืองของพรรคชบเซาลงไป แต่เริ่มสร้างเสริมกองกำลังในพื้นที่ชนบทและป่าเขามากขึ้น จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารใน พ.ศ. 2500 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และรัฐประหารตนเองซ้ำใน พ.ศ. 2501 พร้อมกับการใช้กฎอัยการศึก ยกเลิกรัฐธรรมนูญและสภาผู้แทนราษฎร ปิดหนังสือพิมพ์ ยุบองค์กรมวลชนและห้ามเคลื่อนไหวทางการเมืองทุกประการ และใช้มาตรา 17 เพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงและกว้างขวาง ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแตกจุดยืนในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคกรรมกรที่ประเทศสหภาพโซเวียต ในพ.ศ. 2503 ว่า (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ: 2554)

“สำหรับประเทศไทยไม่มีหนทางสันติที่จะเดินได้ มีแต่ต้องจับอาวุธขึ้นสู้เท่านั้น”

ใน พ.ศ. 2504 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้มีประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 3 และมีมติให้ใช้แนวทางปฏิวัติติดอาวุธอย่างเป็นทางการและเริ่มฝึกอบรมด้านการทหารให้กับสมาชิกของพรรคเพื่อเตรียมการทำสงครามประชาชน แต่ในช่วงแรกการดำเนินการทั้งหมดเป็นไปอย่างปิดลับและหลีกเลี่ยงที่จะปะทะกับกองกำลังฝ่ายรัฐ จนกระทั่งมีการส่งกำลังทหารสหรัฐอเมริกาเข้ามาประจำการในประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2505 ทำให้กรมการเมืองมีมติให้จัดตั้งฐานที่มั่นในเขตป่าเขาจนกระทั่งสามารถจัดตั้งเขตป่าพิเศษประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดนครพนมและสกลนคร และใน พ.ศ. 2507 คณะกรรมการกรมการเมืองได้ประกาศใช้หน่วยกองกำลังในป่าเป็นเครื่องมือและให้ผู้ปฏิบัติงานในเมืองเป็นส่วนสนับสนุน จนเมื่อสถานการณ์เริ่มสุกอม จึงได้เกิดเหตุการณ์วันเสียงปืนแตกขึ้น ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ: 2554)

เหตุการณ์ “วันเสียงปืนแตก” เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ซึ่งเป็นเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการโจมตีเจ้าหน้าที่รัฐโดยกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต่อมาในวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2508 รัฐบาลได้จัดตั้งกองบัญชาการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (บก.ปค) และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง “กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ท.ป.ท.)” เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2512 และ บก.ปค. ได้แปรสภาพเป็นกองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 (สายหยุด เกิดผล: 2549) ในห้วงเวลาดังกล่าวจึงถือเป็นช่วงของการเริ่มต้นของการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังของรัฐไทย

ระหว่างการปะทะกันของกองกำลังของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยกับกองกำลังของรัฐในเขตพื้นที่ชนบทและป่าเขา ในส่วนของเมืองหลวงก็ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นสองเหตุการณ์ คือเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้นำเผด็จการทหารใน พ.ศ. 2514 และ เหตุการณ์ล้อมปราบผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใน พ.ศ. 2519 ซึ่งเรียกว่าเหตุการณ์ “14 ตุลา 16” และ เหตุการณ์ “6 ตุลา 19” ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2516 ได้เกิดเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้นำเผด็จการทหารซึ่งสิ้นสุดลงด้วยการออกนอกประเทศของ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี และ จอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบก โดยกลุ่มพลังนิสิตนักศึกษาซึ่งมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นหลังจากการสังเวยการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2512 ผนวกต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นใน พ.ศ. 2514 รวมถึงการต่อต้านการตั้งฐานทัพของประเทศสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย กรณีทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งเฮลิคอปเตอร์ของทหารได้ตกลงในเขตป่าสงวนพร้อมซากสัตว์ป่าและอาวุธที่ใช้ล่าสัตว์ และกรณีคัดค้านการลอบซื้อ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงจำนวน 9 คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับกรณีทุ่งใหญ่นเรศวร ใน พ.ศ. 2515 เป็นต้น ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงนับได้ว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาถือเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีลักษณะพิเศษกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากไม่ได้สนใจช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการเคลื่อนไหวในประเด็นที่กลุ่มนิสิตนักศึกษามองว่าเป็นปัญหาสังคม ต่อมาใน พ.ศ. 2516 เกิดกรณีการจับกุมนักศึกษาที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ทางกลุ่มนิสิตนักศึกษาโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) โดยเริ่มชุมนุมตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2516

และในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ทางศูนย์ได้ยื่นข้อเรียกร้องแก่รัฐบาลให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมอย่างไม่มีเงื่อนไขภายในพร้อมจัดการเดินขบวนแสดงพลังของนิสิตนักศึกษาประชาชนจำนวนกว่าแสนคน ในขณะที่เดียวกับตัวแทนของศูนย์ที่เข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ทำข้อตกลงที่จะปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมและจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ปี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการปัญหาด้านการสื่อสารและข่าวลือเรื่องการปราบปรามและการฆ่าตัวแทนของ ศนท. ที่เข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียร ทำให้นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้นำการชุมนุมนำนิสิตนักศึกษาและประชาชนเดินขบวนไปบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ซึ่งเป็นที่พักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อขอพึ่งบารมี จนกระทั่งนายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้พบกับนายธีรยุทธ บุญมี เลขาธิการ ศนท. ซึ่งเข้าร่วมเจรจากับรัฐบาลและหารือในการสลายการชุมนุม ตลอดจนพันตำรวจเอกวิษณุ เดชบุญชวร ได้อ่านพระบรมราชโองการที่ต้องการให้สลายการชุมนุม ดังนั้น ในเวลาประมาณ 6 โมงเช้าของวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จึงมีการสลายการชุมนุมอย่างสันติ แต่ในขณะนั้นเอง กลับมีการปะทะกับกลุ่มตำรวจที่ปิดทางไม่ให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาที่สลายตัวกลับออกไปจนเหตุการณ์ลุกลามกลายเป็นความไม่สงบ มีการเผาศึกและวัสดุสิ่งของสาธารณสมบัติและการปะทะระหว่างทหารโดยอาวุธสงครามและรถถังกับนิสิตนักศึกษาและประชาชน ซึ่งมีเฉพาะนักศึกษาอาชีวะที่มีอาวุธเป็นไม้พลองจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตประมาณ 70 คน ทำายที่สุด จอมพลถนอม กิตติขจร และ จอมพลประภาส จารุเสถียรได้ลาออกจากทุกตำแหน่งและเดินทางออกนอกประเทศ นับได้ว่าเป็นการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศโดยกลุ่มพลังสังคมที่นำโดยนิสิตนักศึกษาเป็นผลสำเร็จและเป็นการนำสังคมเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยแบ่งบานในระหว่าง พ.ศ. 2516-2519 (กุลลดา เกษบุญชู มีด: 2552)

สำหรับเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ออกแถลงการณ์ว่า (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ: 2554)

“กรณี 14 ตุลา เป็นผลผลิตที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนจากการดำเนินนโยบายชาตินิยมการปล้นชาติ ปล้นประชาชน แทะเกะกระรานของรัฐบาลจอมพลถนอมฯ เป็นการปะทุขึ้นถึงความไม่พอใจของประชาชนที่สะสมมานาน”

อีกเหตุการณ์ที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ของพรรคคือ เหตุการณ์ล้อมปราบผู้ชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน ได้ใช้อาวุธสงครามในการปิดล้อมและปราบปรามกลุ่มนิสิต นักศึกษา และประชาชนที่ชุมนุมอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งถูกกลุ่มนักศึกษาประท้วงขับไล่ไปเมื่อ พ.ศ. 2516 ได้บวชเป็นสามเณรและกลับเข้ามาในกรุงเทพฯ โดยอุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดบวรนิเวศวิหาร ทำให้นักศึกษาเกรงว่าจะเป็นการพยายามสานต่ออำนาจเผด็จการ แต่เหตุการณ์ได้ลุกลามและบานปลายเนื่องจากมีผู้พยายามทำให้เห็นว่ากลุ่มผู้ชุมนุมนั้นเป็นพวกคอมมิวนิสต์ที่ใช้การชุมนุมดังกล่าวเป็นข้ออ้างเพื่อดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองและล้มล้างสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทำให้เกิดมวลชนอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นปฏิปักษ์กับนิสิต นักศึกษา เช่น กลุ่มนวพล กลุ่มกระทิงและและลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น ได้จัดชุมนุมคัดค้านการประท้วงของนักศึกษาควบคู่กันและเป็นกลุ่มมวลชนที่ทำร้ายกลุ่มผู้ชุมนุมที่รอดจากการล้อมปราบด้วยอาวุธในบริเวณสนามหลวง เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดภาพที่สยดสยองทั้งการปราบปรามผู้ชุมนุมด้วยอาวุธสงคราม การทุบตี ประชาทัณฑ์ผู้ชุมนุมจนถึงแก่ชีวิต รวมถึงการทารุณศพในลักษณะต่าง ๆ ของมวลชนที่อยู่บริเวณสนามหลวง (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล: 2544)

ท่าทีของพรรคต่อเหตุการณ์ล้อมปราบภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ถูกแถลงออกมาอย่างทันทีทันใด โดยในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2519 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้ออกแถลงการณ์ ความว่า (ธิกานต์ ศรีนารา : 2548)

“วันที่ 6 ตุลาคม 2519 พวกปฏิกริยาฟาสซิสต์ได้ก่อกรณีนองเลือดครั้งใหญ่ขึ้น พรรคออกคำแถลงอย่างทันการในวันที่ 7 ตุลาคม ซึ่งเหตุที่พวกปฏิกริยาก่อกรณีนองเลือดครั้งนี้ ย้ำถึงความถูกต้องของหนทางการต่อสู้ด้วยอาวุธและชี้ให้เห็นว่า เขตแดงในชนบทเป็นแนวหลังที่ไว้ใจได้ และเป็นกำลังสนับสนุนที่มีพลัง”

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลพลเรือนของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช และนำมาสู่รัฐบาลขวาจัดของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ในช่วงระหว่างการรัฐประหาร ตั้งแต่วันที่ 6 - 21 ตุลาคม พ.ศ. 2519 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ในชื่อ “คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” ที่มีลักษณะต่อต้านการกระทำอันมีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์ รวมถึงเพื่อหยุดยั้งการเคลื่อนไหวที่อาจเข้าข่ายเป็นการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จำนวน 47 ฉบับ เช่น ฉบับที่ 1 ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ฉบับที่ 3 ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ฉบับที่ 5 ให้นำหนังสือพิมพ์และสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เสนอข่าวและข้อเขียนแสดงความคิดเห็นหยุดพิมพ์ออกจำหน่าย ฉบับที่ 6 ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ฉบับที่ 8 ให้บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 อยู่ในศาลทหาร ฉบับที่ 28 ให้ศาลมีอำนาจสั่งขังผู้ถูกจับในกรณี 6 ตุลาฯ ได้ ฉบับที่ 29 และให้เป็นคดีที่ห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา ฉบับที่ 42 ห้ามมิให้มีไว้ในครอบครองซึ่งเอกสารและสิ่งพิมพ์ทุกชนิดซึ่งเสนอข่าว บทความ และ ข้อเขียนแสดงความคิดเห็นอันก่อให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีในชาติ หรือชี้ทำให้เกิดความนิยมเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังมี “คำสั่งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” ที่ 42/2519 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ.2519 เรื่อง “การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของนิสิต นักศึกษา และนักเรียน” โดยมีเนื้อหาให้ยกเลิกระเบียบข้อบังคับและข้อบัญญัติทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของนิสิต นักศึกษา และนักเรียน และ “ระงับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดตั้งในภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ศูนย์ องค์การบริหาร สโมสร สภา พรรค ชมรม และกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิต นักเรียน นักศึกษา ตลอดปีการศึกษา 2519 จนกว่าจะได้มีการปรับปรุงระบบและวิธีการเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิต นักศึกษา และนักเรียนเพื่อให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรการศึกษาและการเรียนอย่างแท้จริง”

ในส่วนของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร หลังจากได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีในวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้แถลงต่อรัฐสภาว่า “จะป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังและเด็ดขาด” และดำเนินนโยบาย “ปิดพื้นที่ทางการเมืองอย่างถูกกฎหมาย” จนกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้นักศึกษาและปัญญาชน

รวมถึงผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนมากหนีเข้าป่าเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยอาวุธกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เช่น การปิดหนังสือพิมพ์ทั้งชนิดรายวันและรายสัปดาห์ การยกเลิกกฎหมายเลือกตั้ง การห้ามชุมนุมทางการเมือง การห้ามคิด พูดเขียน แสดงความเห็นที่มีลักษณะนิยมคอมมิวนิสต์ การตั้งข้อหากระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ต่อนักศึกษาที่ถูกจับในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยให้ขึ้นศาลทหารพร้อมห้ามอุทธรณ์และฎีกา การกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งประหารชีวิตได้ การห้ามจัดตั้งองค์กรทางการเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต การตั้งข้อหาภัยสังคมกับผู้ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล การใช้มาตรการทางทหารและยุทธวิธีในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ จนเกิดลักษณะ “ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความสยดสยอง ไม่กล้าแสดงความจริงหรือออกความเห็นเป็นอย่างอื่น นอกจากจะเป็นเชิงสนับสนุนฝ่ายปกครอง” นอกจากการดำเนินการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศแล้ว ในทางการเมืองระหว่างประเทศ รัฐบาลชูดานินท์ กรีวิเชียร ยังดำเนินนโยบายต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง เช่น แสดงท่าที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลเวียดนามอย่างชัดเจน ยุติความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งหมดและฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศสหรัฐอเมริกาที่กระทบกระเทือนจากกรณีการเรียกร้องให้สหรัฐฯ ถอนฐานทัพจากประเทศไทยใน พ.ศ. 2516 รวมถึงกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีนโยบายต่อต้านการคุกคามของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์และประเทศอินโดจีน เป็นต้น ในช่วงเวลาของรัฐบาลชูดานินท์ กรีวิเชียร (8 ตุลาคม 2519-20 ตุลาคม 2520) เป็นระยะเวลาพิเศษที่ทำให้ นักการเมือง กรรมกร ชาวนา นิสิต นักศึกษา นักเรียน ปัญญาชน และผู้รักประชาธิปไตยในวงการต่าง ๆ จำนวนมากเลือกที่จะเดินเข้าป่าสู่เขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมสงคราม ปฏิวัติกับพรรค (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548)

ทั้งนี้ คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้ออก “คำแถลงในวันครบรอบ 34 ปีแห่งการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” ในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2519 เพื่อตอบสนองต่อกรณีดังกล่าว ความว่า (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548)

“กลุ่มศักดิ์ดิโนใหญ่ นายทุนขุนศึก ซึ่งเป็นพวกขวาฟาสซิสต์ หวาดกลัวความตื่นตัวและการต่อสู้เพื่อเอกราชประชาธิปไตยที่แผ่นขยายออกไปทุกหนทุกแห่งและหวาดวิตกต่อการพัฒนาขยายตัวของการต่อสู้ปฏิวัติในประเทศรอบบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชัยชนะของประชาชน 3 ประเทศในอินโดจีน พวกมันจึงได้สมคบกันสร้างสถานการณ์ก่อ “กรณีนองเลือด 6 ตุลาคม” ขึ้นตามคำบงการของจักรพรรดินิยมอเมริกาเจ้าเหนือหัวของมัน ปราบปรามการเคลื่อนไหวของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนวงการต่าง ๆ อย่างป่าเถื่อน กระจายเลือด ทำรัฐประหาร ฟันอำนาจเผด็จการฟาสซิสต์ขึ้นอย่างทั่วด้าน ครอบประเทศไทยให้จมลงในความมืดมนยิ่งกว่าระยะใด ๆ ...” และ “กรณีนองเลือด 6 ตุลาคม ได้ให้บทเรียนที่ลึกซึ้งแก่ประชาชนอีกครั้งว่า เอกราชประชาธิปไตย ความเป็นธรรม ผลประโยชน์ และความผาสุกของประชาชนจะได้มาก็มีแต่ต้องโค่นการปกครองของจักรพรรดินิยม ศักดินานิยม และทุนนิยมขุนนางลงไปอย่างถึงที่สุดเท่านั้น และไม่อาจได้มาด้วยสันติวิธี ศัตรูของประชาชนย่อมจะดิ้นรนอย่างสุดฤทธิ์ เพื่อรักษาการปกครองปฏิกริยาของพวกมันไว้ ตราบไตที่กลไกของรัฐยังอยู่ในมือของพวกมัน พวกมันก็จะใช้วิธีทุกอย่างมาปราบทำลายประชาชน กระทั่งใช้วิธีที่โหดเหี้ยมป่าเถื่อนที่สุด กลุ่มโจรขายชาติปฏิกริยาฟาสซิสต์ สงัด-ธานินทร์ เพื่อฝันว่าการปราบปรามอย่างป่าเถื่อน นองเลือด การดำเนินระบอบเผด็จการฟาสซิสต์ในทุกด้านจะสามารถรักษาบัลลังก์อันรอนแรมของพวกมันได้ แต่ความเป็นจริงกลับตรงข้ามกับเจตจำนงของพวกมันอย่างสิ้นเชิง “กรณีนองเลือด 6 ตุลาคม” ที่พวกมันก่อขึ้นได้ทำให้ผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย และรักความเป็นธรรมทั่วไปเคียดแค้นชิงชังเป็นอย่างยิ่ง และทุกประชามติทั่วประเทศประณามสาปแช่งอย่างรุนแรง พวกมันเป็นศัตรูที่ร้ายกาจของประชาชนไทยทั้งชาติ พวกมันกำลังเผชิญกับการต่อต้านของประชาชนทั่วประเทศอย่างดุเดือด”

ส่วนที่สำคัญที่สุดที่นำมาสู่ความเฟื่องฟูของมวลชนสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอันประกอบไปด้วยนักศึกษาและปัญญาชนคือการเชิญชวนแนวร่วมผ่าน นโยบายเฉพาะหน้า 10 ข้อ ปรับปรุงใหม่ของพรรค ที่เดิมเคยประกาศออกไปใน พ.ศ. 2518 และประกาศลงใน “คำแถลงในวันครบรอบ 34 ปีแห่งการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” ด้วย ดังนี้ (ธิดานต์ ศรีนารา: 2548)

1. ผนึกกำลังกรรมการ ชาวนา นายทุนน้อย นายทุนชาติทุกชนชาติ ตลอดจนพรรคการเมือง องค์การและบุคคลที่รักชาติรักประชาธิปไตยทั้งปวง ขยายสงครามประชาชน ขจัดอิทธิพลของจักรพรรดินิยมอเมริกา โค่นรัฐบาลขายชาติปฏิกริยาฟาสซิสต์ จัดตั้งรัฐบาลประชาชนที่ประกอบด้วยผู้แทนของกำลังปฏิวัติต่าง ๆ สร้างประเทศไทยใหม่ที่มีเอกราชประชาธิปไตยและเจริญรุ่งเรือง
2. ยกเลิกบรรดากฎหมาย ประกาศ คำสั่งและกฎข้อบังคับทั้งปวงที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประชาชน ปล่อยผู้รักชาติรักประชาธิปไตยที่ถูกจับกุมคุมขังทั้งหมด ประชาชนมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การชุมนุม การเดินขบวน ส้มแดงกำลัง การนัดหยุดงาน การนัดถือศาสนา การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง มีสิทธิเลือกตั้งและรับเลือกตั้งเมื่ออายุ 18 ปีบริบูรณ์
3. ธิปไตยสันของจักรพรรดินิยมอเมริกา ของพวกปฏิกริยาขายชาติที่ร้ายกาจ และของพวกเจ้าที่ดินอันธพาล เพื่อจัดสรรให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ลงโทษพวกปฏิปักษ์ปฏิวัติและพวกปฏิกริยาที่อาชญากรรมต่อประเทศชาติและประชาชนตามความผิด ผู้ที่กระทำผิดเมื่อสำนึกผิดและได้กลับตัวแล้วก็จะได้รับการผ่อนปรน
4. ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ยกเลิกสนธิสัญญาสัญญาและข้อตกลงที่ขายชาติและไม่เป็นธรรมทั้งปวง คัดค้านจักรพรรดินิยม โดยเฉพาะการตั้งตัวเป็นเจ้าของโลกของสองอภิมหาอำนาจ สร้างความสัมพันธ์ฉันมิตรกับประเทศต่าง ๆ บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค เคารพอธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดน อำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน สามัคคี ร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือการต่อสู้ที่เป็นธรรมของประชาชนและประชาชาติที่ถูกกดขี่ทั่วโลก
5. ชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือ รักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม คัดค้านการกดขี่เหยียดหยามระหว่างชนชาติ ในเขตที่ดินรวมของชนชาติให้ดำเนินการปกครองตนเองได้ โดยให้อยู่ภายใต้

ครอบครัวใหญ่ของประเทศไทยและให้พัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุขอย่างทั่วถึง

6. ยกเลิกระบอบชู้ตริดแบบศักดินา ดำเนินการปฏิวัติที่ดินอย่างมีการจำแนกและมีจังหวะก้าว ตามสภาพของแต่ละท้องที่ ให้ชาวนาชาวไร่มีที่ดินทำกินของตนเองอย่างทั่วถึง คัดค้านนายเงินหน้าเลือด ยกเลิกหนี้สินและสัญญาข่มขู่มัดที่ไม่เป็นธรรมทั้งปวง พัฒนาการผลิตทางการเกษตร ยกกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น
7. พิทักษ์ทรัพยากรของชาติ พัฒนาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและวิชาชีพอื่น ๆ ของรัฐ คุ้มครองอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมของทุนนิยมแห่งชาติ ช่วยเหลือหัตถกรรมและการค้าย่อยที่เป็นผลดีแก่ประชาชน
8. ประกันการมีงานทำ ประกันค่าแรงงานและสวัสดิการของกรรมกรและพนักงานงานประเภทเดียวกันผลงานเท่ากันจะต้องได้ค่าแรงเท่ากัน โดยไม่แบ่งเพศ วัย และชนชาติ
9. หญิงมีสิทธิเท่าเทียมชาย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจวัฒนธรรม การศึกษา และการทำงาน ส่งเสริมบทบาทของหญิงในการเคลื่อนไหวปฏิวัติและการผลิต ประกันสวัสดิการของหญิงและเด็ก ประกันการศึกษาและการมีงานทำของเยาวชน ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รักประชาชน รักการใช้แรงงาน มีจิตใจเสียสละเพื่อส่วนรวม เข้าร่วมการปฏิวัติและสร้างสังคมใหม่อย่างเอกราชอย่างองาน สงเคราะห์ทหารปฏิวัติและผู้ทำงานปฏิวัติที่ทุพพลภาพ ครอบครัวของผู้พลีชีพเพื่อการปฏิวัติ และครอบครัวทหารปฏิวัติ
10. กวาดล้างวัฒนธรรมและการศึกษาของจักรพรรดินิยมและศักดินานิยม ส่งเสริมวัฒนธรรมและการศึกษาที่ปฏิวัติ ที่มีลักษณะประชาธิปไตยและเป็นวิทยาศาสตร์ สืบทอดวัฒนธรรมของประเทศไทยและรับรองวัฒนธรรมของต่างประเทศอย่างวิพากษ์ ขยายกิจการแพทย์และสาธารณสุขโดยเฉพาะในชนบทให้ทั่วถึง

จากการประกาศนโยบายเฉพาะหน้าจำนวน 10 ข้อดังกล่าว เราอาจวิเคราะห์ได้ว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ประเมินสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวและนิยามว่า “กรรมกร ชาวนา นายทุนน้อย นายทุนชาติทุกชนชาติ ตลอดจนพรรคการเมือง องค์กรและบุคคลที่รักชาติรักประชาธิปไตย” ล้วนเป็นแนวร่วมของพรรค ซึ่งมีกองกำลังติดอาวุธในฐานที่มั่นต่าง ๆ กระจายทั่วทั้งประเทศอย่างมั่นคงและพร้อมสำหรับการดำเนินการสงครามปฏิวัติ การเชิญชวนดังกล่าวต่อมวลชนเหล่านั้น จึงเป็นไปเพื่อ “ขยายสงครามประชาชน” เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการ “ขจัดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมอเมริกาโค่นรัฐบาลขายชาติปฏิกริยาฟาสซิสต์” ซึ่งจะนำไปสู่การสามารถ “จัดตั้งรัฐบาลประชาชนที่ประกอบด้วยผู้แทนของกำลังปฏิวัติต่าง ๆ “ และ “สร้างประเทศไทยใหม่ที่มีเอกราชประชาธิปไตยและเจริญรุ่งเรือง” ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองตามปรากฏในนโยบายเฉพาะหน้า

นอกจากนั้นแล้วยังมี “มติการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ชุดที่ 3 ครั้งที่ 4” หรือ “มติ 19” ซึ่งเป็นผลของการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ชุดสมัชชาครั้งที่ 3 ที่จัดขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2519 ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 โดยความสำคัญของมติดังกล่าวคือ การเป็นบทศึกษาของนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน และบุคคลที่เดินทางเข้าป่าเพื่อเข้าร่วมการปฏิวัติกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่จะต้องศึกษาในโรงเรียนการเมืองการทหารของพรรค นอกจากความสำคัญในฐานะเป็นบทศึกษาแล้วยังเป็นแผนปฏิบัติการของพรรคที่ประสงค์จะดำเนินการต่อภายหลังการประชุมสมัชชาชุดที่ 3 ครั้งที่ 4 อีกด้วย เอกสารดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์สภาพการทำงานและสถานการณ์ต่าง ๆ ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วยมติสำคัญ 5 มติ ได้แก่ 1) มติเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นผลดีทั้งภายในและภายนอกประเทศ 2) มติเกี่ยวกับงานพรรค 3) มติปัญหาการต่อสู้ด้วยอาวุธ 4) มติเกี่ยวกับปัญหาแนวร่วม และ 5) มติปัญหาความสัมพันธ์กับพี่น้อง ดังรายละเอียดโดยย่อดังนี้

มติสถานการณ์ที่เป็นผลดีทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีข้อสรุปว่า นับตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา ทุนนิยมกำลังตกอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมหนักขึ้นทุกที เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในหลาย ๆ ด้าน ความขัดแย้งพื้นฐานของจักรวรรดินิยมขยายตัวไปอย่างลึกซึ้งและไม่มีวันแก้ไขได้ จักรวรรดินิยมอเมริกาและจักรวรรดินิยมโซเวียตได้พยายามทำให้เศรษฐกิจของประเทศเป็นแบบทหารและ

พยายามหาทางออกด้วยการทำสงครามเพื่อแย่งกันเป็นเจ้าโลก ทำให้เกิดการปะทะทางทหารกัน อยู่ไม่ขาด ในขณะเดียวกัน ประเทศสังคมนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนก็เติบโตใหญ่เข้มแข็งเกรียงไกรยิ่งขึ้น ชัยชนะของประชาชน 3 ประเทศในอินโดจีนได้บั่นทอนอิทธิพลของ จักรพรรดินิยมในย่านเอเชียอาคเนย์เป็นอย่างมาก ส่วนสถานการณ์ในประเทศนั้น หลังกรณี 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ความตื่นตัวของประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว การต่อสู้ทั้งในเมืองและในชนบทมีกระแสสูงไม่ขาด ความคิดปฏิวัติและความคิดสังคมนิยมแพร่ไป อย่างกว้างขวาง ชนชั้นปกครองปฏิบัติการใช้วิธีการต่าง ๆ กระทำการทำร้ายเช่นฆ่า มากดการ ต่อสู้ของประชาชน ในเขตปกครองปฏิวัติ การประสานงานกันระหว่างพลังนักเรียน นักศึกษากับพลังของกรรมกรและชาวนา เป็นไปอย่างกว้างขวางและสนิทสนมแน่นแฟ้น นักเรียน นิสิต นักศึกษา เข้าสู่โรงงานและออกสู่ชนบทร่วมกับกรรมกรและชาวนาดำเนินการต่อสู้ด้วยรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง ประสานการต่อสู้ในชนบทอย่างมีพลัง สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้อธิบายว่า “เป็นผลดีทั้งภายในและภายนอกประเทศ” โดย จักรพรรดินิยมอเมริกาและรัฐบาลปฏิวัติยังคงเป็น “ศัตรูเฉพาะหน้า” ของประชาชนไทยและเป็น “เป้าหมายการปฏิวัติ”

มติเกี่ยวกับงานพรรค นับตั้งแต่การประชุมคณะกรรมการกลางชุดที่ 3 ครั้งที่ 3 กลางปี พ.ศ.2515 งานของพรรคยังคงมีปัญหาอยู่ 2 เรื่อง คือ งานโฆษณาศึกษาทฤษฎี และ งานจัดตั้ง ปัญหาแรกเกิดจากการให้การศึกษาวงการเมืองภายในพรรคในเรื่องลัทธิมาร์กซ์-เลนิน-ความคิดเหมาเจ๋อตง เพื่อประสานความคิดเชิงทฤษฎีไปสู่การทำงานภาคปฏิบัติยังทำได้ไม่สม่ำเสมอ ไม่เป็นระบบ และไม่ลึกซึ้ง และความคิดอื่นนอกเหนือจากแนวคิดของชนชั้นกรรมาชีพก็ ยังหลงเหลืออยู่ในสมาชิกพรรคจำนวนหนึ่ง ส่วนปัญหาด้านงานจัดตั้ง พบว่า องค์กรณายังมีความเข้าใจแตกต่างกันเกี่ยวกับปัญหาหลักการจัดตั้ง การดำเนินระบอบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์กับการแบ่งงานกันรับผิดชอบ ทั้ง ๆ ที่พรรคโดยกรมการเมืองและองค์กรณาของพรรคในแต่ละชั้นได้ยืนยันชัดในระบอบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์และการนำรวมหมู่มาตลอดก็ได้ สำหรับการแก้ไข ปัญหาทั้งสองนั้น ที่ประชุมได้มีความเห็นร่วมกันว่า (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548)

1. จะต้องเร่งยกระดับทฤษฎีของพรรคให้สูงขึ้น จะต้องให้ผู้ปฏิบัติงานและสมาชิกพรรคสามารถยึดกุมหลักการทฤษฎี ยึดกุมจุดยืน ทรรศนะ วิธีการของลัทธิมาร์กซ์

ไปวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหา เสริมสร้างโลกทัศน์ของชนชั้นกรรมาชีพท่ามกลางการทำงานแบบปฏิวัติและเป็นวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น

2. จะต้องเสริมสร้างระบบงานการจัดตั้งของพรรคให้เข้มแข็ง ให้องค์การจัดตั้งชั้นต่าง ๆ ดำเนินหลักการจัดตั้งของพรรคอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยรวมศูนย์อย่างเข้มงวด ดำเนินการนำรวมหมู่ประสานการรับผิดชอบโดยบุคคล สมาชิกและองค์การจัดตั้งแต่ละชั้นของพรรคจะต้องรับการควบคุมจากองค์กรพรรคชั้นล่างและมวลสมาชิกพรรค
3. จะต้องสร้างระบอบรายงานและขอคำชี้แนะตามเงื่อนไขที่เป็นจริง
4. จะต้องขยายพรรคให้เข้มแข็งเติบโตใหญ่ยิ่งขึ้น กล้ารับบุคคลดีเด่นในหมู่กรรมกร ชาวนา เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ปัญหาชนที่กำลังตื่นตัวมากขึ้นเข้าพรรค เพื่อเพิ่มเลือดใหม่ ๆ ให้พรรคมีพลังสู้รบและสามารถแบกรับภารกิจการปฏิวัติไปช่วงชิงชัยชนะ
5. จะต้องเร่งบ่มเพาะผู้ปฏิบัติงานจำนวนมาก และผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้จะต้องศึกษาลัทธิมาร์กซ-เลนิน-แนวความคิดเหมาเจ๋อตงอย่างจริงจัง

มติปัญหาการต่อสู้ด้วยอาวุธ พรรคได้กำหนดภารกิจสำคัญในปี พ.ศ. 2519 ไว้ 2 ประการ คือ 1) เพื่อขยายกองทหารให้เติบโตใหญ่ จะต้องเร่งปลุกระดมมวลชน นำมวลชนต่อสู้กับศัตรูด้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้าร่วมสงครามประชาชนอย่างเต็มที่ ขยายการตีศัตรูอย่างเอาการเอางาน ขยายสงครามจรรยาวัธในเขตหลังศัตรู ขยายเขตจรรยาวัธ ขยายฐานที่มั่นเก่า สร้างฐานที่มั่นใหม่ เสริมสร้างฐานที่มั่นให้มั่นคง ขยายกองทหารโดยเฉพาะระดมสมองจากเยาวชนจำนวนมากให้เข้าร่วมกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย 2) เพื่อสร้างกองทหารให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการสู้รบ จะต้องเสริมสร้างงานการเมืองในกองทหารให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ยืนหยัดจิตใจที่พึ่งตนเองของกองทหารตลอดจนประเพณีที่ดีงาม หมั่นสรุปทบทวนเป็นประจำ สนใจค้นคว้ายุทธศาสตร์-ยุทธวิธีสงคราม ยกกระดับเทคนิคยุทธวิธีการรบให้สูงขึ้นอีก ยกกระดับการชี้้นำการบัญชาการรบและการยุทธให้สูงขึ้น สนใจอบรมบ่มเพาะผู้ปฏิบัติงานจำนวนมาก ในด้านต่าง ๆ ของกองทหารให้พวกเขาได้หล่อหลอมในเปลวเพลิงสงครามปฏิวัติ

มติเกี่ยวกับปัญหาแนวร่วม เพื่อให้พรรคสามารถก้าวไปนำแนวร่วม หรือ สามารถทำให้ พันธมิตรในแนวร่วมรับเอาแนวนโยบายในการต่อสู้ของพรรคในชั้นยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีที่ แน่นนอนด้วยความสมัครใจได้ พรรคจะต้องมีแนวทางนโยบายที่ถูกต้อง มีกำลังที่แน่นอน และมี วิธีการและท่วงทำนองที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ พรรคจะต้องทำงานเชื่อมประสานระหว่าง กระแสปฏิวัติใหญ่ 2 กระแส คือ กระแสการต่อสู้ประชาธิปไตยในเมืองหรือเขตปกครองของศัตรูกับ กระแสการต่อสู้ด้วยอาวุธในชนบทให้ดีต่อไป ส่วนเข้มในการดำเนินงานแนวร่วมของพรรค คือ “ขยายกำลังปฏิวัติพื้นฐานอย่างเต็มที่ สามัคคีบรรดาผู้รักชาติรักประชาธิปไตยทั้งปวงอย่าง กว้างขวาง ต่อสู้กับจักรพรรดินิยมและพวกปฏิกริยาที่ขายชาติและกดขี่ขูดรีดประชาชนอย่างเด็ดเดี่ยว ใช้ความขัดแย้งภายในของศัตรูให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่” โดยกำลังปฏิวัติพื้นฐานนั้นหมายถึง กรรมกร ชาวนา นายทุนน้อยทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน รวมทั้ง กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ก้าวหน้าบางส่วนด้วย นอกจากนี้พรรคยังเห็นว่า จะต้องสร้าง แนวร่วมในชนชาติส่วนน้อยต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งบรรดาคนไทยในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนไทยในต่างประเทศที่พรรคเห็นว่า จะต้องสนใจและรวบรวมพวกเขาจัดตั้ง ขึ้นมาเคลื่อนไหวในรูปการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ส่งเสริมให้พวกเขามีบทบาทในการปฏิวัติให้ มากขึ้นด้วย

มติปัญหาความสัมพันธ์กับพี่น้อง ในขบวนการเคลื่อนไหวลัทธิคอมมิวนิสต์สากล พรรคได้ ร่วมมือกับองค์การและพรรคทั้งปวงในการจัดตั้งลัทธิมาร์กซ-เลนิน แท้ทั้งปวง คัดค้านลัทธิแก้ที่มี ลัทธิแก้ไขเวียดเป็นแกนอย่างเด็ดเดี่ยว หนุนช่วยการปฏิบัติภาระหน้าที่สากลนิยมซึ่งกันและกัน แต่พรรคพี่น้องบางพรรคยังมีทัศนคติและความเข้าใจต่างกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในปัญหาลัทธิแก้ โดยเฉพาะลัทธิแก้ไขเวียด ฉะนั้น พรรคจะต้องยืนหยัดในหลักการลัทธิมาร์กซ-เลนิน- ความคิดเหมาเจ๋อตงและแนวทางนโยบายของพรรค โดยใช้จุดยืนนี้ไปจัดการความสัมพันธ์กับ พรรคพี่น้องเหล่านั้น ตามหลักการที่เสมอภาค เป็นอิสระของตนเอง เคารพซึ่งกันและกัน ปรีกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน ด้วยท่าทีและวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม และแม้ว่าการปฏิวัติจะเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติสังคมนิยมของชนชั้นกรรมมาชีพสากล แต่การปฏิวัติในประเทศไทยก็ ต้องอาศัยตนเองเป็นหลัก

มติดังกล่าวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ออกมาใน พ.ศ. 2519 เป็นมติสำคัญ ที่เป็นหมุดหมายและแนวทางในการปฏิบัติงานปฏิวัติของสมาชิกพรรค และด้วยสภาพแวดล้อม ทางสังคมนการเมืองที่เกื้อหนุนพรรคซึ่งเกิดจากกรณีเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทำให้พรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยขยายงานการปฏิวัติได้กว้างขวางและมีสมาชิกเข้าร่วมเป็นจำนวน

มาก ดังปรากฏในเอกสาร “คำชี้แนะบางประการเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันและงานสำคัญของพรรคในปี 2521” ต่อผู้ปฏิบัติงานของพรรคในห้วงเวลาดังกล่าว ความว่า (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548)

“...ระยะหนึ่งปีเศษที่ผ่านมาหลังจากการประชุมคณะกรรมการกลางชุดที่ 3 ครั้งที่ 4 ได้กำหนดมติปี 19 แล้วไม่นานนัก จักรพรรดินิยมอเมริกาและพวกปฏิกริยาฟาสซิสต์ก็ได้ก่อเหตุนองเลือด 6 ตุลาคมขึ้น พรรคเราได้ออกคำแถลงคัดค้านกรณีนี้ในวันต่อมา คำแถลงในวันครบรอบ 34 ปีของการก่อตั้งพรรคได้เรียกร้องให้ สามัคคีพลังรักชาติรักประชาธิปไตยทั้งปวง ขยายสงครามประชาชนอย่างเต็มที่ โคนกลุ่มชาติปฏิกริยาฟาสซิสต์ และยังได้ประกาศนโยบายเฉพาะหน้า 10 ข้อที่ปรับปรุงใหม่อีก ในระยะเดียวกันนี้ บุคคลในพรรคการเมือง กรรมการ ชาวนา นักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน และผู้รักชาติรักประชาธิปไตยวงการต่าง ๆ ก็ได้ทยอยเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยอาวุธปืนเป็นจำนวนมาก กองกำลังอาวุธของประชาชนภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศได้สนองคำเรียกร้องของพรรคทำการโจมตีศัตรูหนักขึ้น ด้วยความมานะพยายามของสหายทั่วทั้งพรรค กองกำลังอาวุธและมวลชนปฏิวัติที่ยืนหยัดปฏิบัติมติปี 19 และคำชี้แนะต่าง ๆ ของพรรคอย่างเอาการเอางานได้ผลักดันให้งานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานขยายเขตจรยุทธ์ ขยายฐานที่มั่น เสริมความมั่นคงและสร้างฐานที่มั่นพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยได้เติบโตเข้มแข็งขึ้น โครงการและภาระหน้าที่ในปี 2520 ที่พรรควางไว้ก็ได้บรรลุผลสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ งานในเขตปกครองปฏิกริยาทั้งในเมือง ในชนบท และงานในต่างประเทศก็ได้ขยายตัวไปในระดับที่ต่างกัน....จากการงานที่ก้าวหน้าได้พิสูจน์ว่ามติปี 19 นั้นถูกต้อง ทั่วทั้งพรรคยังต้องยืนหยัดปฏิบัติมติปี 19 ...อย่างเด็ดเดี่ยวต่อไป...”

จากข้อมูลที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เรื่อง ความขัดแย้งทางความคิดในขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยในช่วง พ.ศ. 2519-2525 ของ ธิกานต์ ศรีนารา ได้ระบุว่า ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 น่าจะมีนักเรียน นิสิต นักศึกษา และปัญญาชน เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในทุก ๆ เขตงาน (ได้แก่ เขตงานภาคเหนือ เขตงานภาคใต้ เขตงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตงานภาคกลาง และเขตงานแนวร่วมสำนักเอ30) โดยในเขตงานภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยเขต 3 จังหวัด (เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย) เขตน่าน (เป็นที่ตั้งศูนย์กลางของพรรค แบ่งเป็นน่านเหนือและน่านใต้) เขต 7 (ภูผาจีและภูผาซ้าง) เขต 8 (ภูชี้ฟ้าและภูดอยยาว) เขตตาก จังหวัดตาก นั้นไม่แน่ชัดว่ามีนักศึกษาเข้าร่วมจำนวนมากน้อยเท่าไร แต่เฉพาะเขต 8 ณ ฐานที่มั่นดอยยาว-ผาหม่น มีนักศึกษาและชาวนาเกือบร้อยชีวิต โดยแบ่งเป็นนักศึกษากว่า 50 คนและชาวนากว่า 40 คน โดยนักศึกษาที่ว่าล้วนแต่เป็นนักศึกษาจากภาคเหนือ

ในเขตงานภาคใต้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 เขตใหญ่ ๆ ได้แก่ เขตนครศรีธรรมราช เขต 3 จังหวัด (พัทลุง ตรัง สตูล) เขตสงขลา และ เขตสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเขตที่มีนักศึกษาเข้าร่วมมากที่สุด โดยเฉพาะเขต 3 จังหวัดมีนักศึกษาเข้าร่วมกว่า 200 คน ส่วนเขตนครศรีธรรมราชเป็นเขตที่รับนักศึกษาจากกรุงเทพฯ มากที่สุด

เขตงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีเขตมากที่สุด แบ่งออกเป็นเขตอีสานเหนือและเขตอีสานใต้ โดยเขตอีสานเหนือ มี 7 เขตย่อย ได้แก่ จังหวัด 111 จังหวัด 333 จังหวัด 999 จังหวัด 555 จังหวัด 666 จังหวัด 222 และจังหวัด 444 ส่วนเขตอีสานใต้ครอบคลุม 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี และบางส่วนของปราจีนบุรี ประกอบด้วยเขตงานย่อย 7 เขต ได้แก่ เขต 11 เขต 30 เขต 203 เขต 205 เขต D และเขตบูรพา 404 มีมากถึงหลายร้อยคน จนกระทั่งผู้ปฏิบัติงานในเขตงานอีสานเหนือต้องถอนทหารจากส่วนต่าง ๆ มาจัดเป็นกองใหม่ขึ้นหนึ่งกอง ทำหน้าที่รับส่งและคุ้มกันความปลอดภัยให้กับนักศึกษาเหล่านั้น

ในส่วนของเขตงานภาคกลางซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ กาญจนบุรี มีนักศึกษาเข้าร่วมงานในเขตดังกล่าวไม่มากนัก

นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมากที่เข้าไปประจำในเขตงานที่อยู่ในประเทศลาว เช่นที่ “ฝายน้ำตาด” อันหมายถึง พื้นที่ราบบริเวณฝายน้ำตาด แขวงไชยบุรี ประเทศลาว เป็นที่ตั้งของโรงเรียน คลังเสบียงและที่พักสำคัญคนผ่านทางระหว่างน่านใต้ สามจังหวัดและอีสานเหนือ โดยจันทนา พงทะเล กล่าวไว้ (ธิกานต์ ศรีนารา : 2548)

“เป็นเหมือนนิคมผู้อพยพที่ปลูกสร้างบ้านเรือนกันเป็นหย่อม ๆ ผู้คนที่นี่หลากหลายมีทหาร มีเด็กนักเรียน มีชาวนา มีปัญญาชน มีนักปฏิวัติอาวุโส มีแม่ลูกอ่อน มีคนแปลกหน้าผ่านมาผ่านไป”

และ อุดม สีสุวรรณ ซึ่งเข้าไปที่ฝายน้ำตาดช่วงปลายปี 2519 ถึงต้นปี 2520 ได้กล่าวว่า ขณะที่เขาไปอยู่ที่นั่นนั้น เป็นช่วงที่บรรดานักศึกษาหลบหนีภัยจาก “กรณี 6 ตุลาคม 2519 อย่างไม่คิดชีวิตได้มาถึงที่นั่นพอดี” อีกเขตงานหนึ่งที่มีนักศึกษาและปัญญาชนเข้าไปอยู่เป็นจำนวนมาก คือ เขตงานแนวร่วมสำนัก เอ 30 (บริเวณเมืองลอง แขวงหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ซึ่งมีนักศึกษาและปัญญาชนที่มีชื่อเสียงในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เข้าร่วมในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากเนื่องจากเป็นเขตงานที่เปิดขึ้นเพื่อต้อนรับแนวร่วมที่เป็นนักศึกษาและปัญญาชนโดยเฉพาะ ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวถูกเปลี่ยนชื่อเป็นเขตงานสำนัก 5/1

และเป็นที่ตั้งของ คณะกรรมการประสานงานกำลังรักษาดิรักระชาธิปไตย ในช่วงกลางปี 2520 (ธิกานต์ ศรีนารา : 2548)

ในช่วงระยะเวลาหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2516 ธิกานต์ ศรีนารา(2548) ได้อนุมัติตัวเลขของนักศึกษาที่เดินทางสู่เขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อเข้าร่วมงานปฏิวัติจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น นิตยสารสยามนิกรระบุตัวเลขที่ 2,000-3,000 คน นิตยสารไทยนิกร ซึ่งอ้างข้อมูลจากฝ่ายทหารระบุตัวเลขประมาณ 2,000 คน เฉพาะเขตงานภาคใต้ประมาณ 1,000 คน นิตยสารอาทิตย์อ้างข้อมูลจากทบวงมหาวิทยาลัยว่ามีนักศึกษาเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ประมาณมหาวิทยาลัยละ 10 คน และข้อมูลจากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ประมาณ 1,000 คน และในการศึกษาของ เฮเลน อาร์ ชวนซี ระบุข้อมูลจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่ามีนักศึกษาหายไปจากทะเบียนของมหาวิทยาลัยประมาณ 500-1,000 คน จึงอาจพอสรุปได้ว่ามีนักศึกษาที่เข้าเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ประมาณ 1,000 คนเป็นอย่างน้อย และนับเป็นช่วงเวลาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถขยายการทำงานได้สูงสุดในประวัติศาสตร์ของพรรคก่อนจะยุติบทบาทไปในช่วงหลังจากนี้ในที่สุด

อย่างไรก็ดี ในช่วงปี 2520-2521 มีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางการทำงานของรัฐบาลไทยและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างสำคัญประการหนึ่งคือ การสิ้นสุดลงของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ด้วยการทำรัฐประหารของคณะปฏิวัติชุดเดิม ซึ่งมีพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ เป็นผู้นำ และแต่งตั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี และผ่อนคลายนโยบายต่าง ๆ ที่แข็งกร้าวที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์เช่น การดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเป็นกลางท่ามกลางความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน การผ่อนปรนทางการเมืองโดยยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินบางฉบับ การชักชวนให้นิสิต นักศึกษาและนักเรียนออกจากป่าเพื่อกลับเข้าสู่ห้องเรียน การยกเลิกคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ 42/2519 เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของนิสิต นักศึกษาและนักเรียน ซึ่งอนุญาตให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา สามารถจัดตั้งองค์กรกิจกรรมในสถาบันการศึกษาของตนเองได้ใน พ.ศ. 2521 (ธิกานต์ ศรีนารา : 2548) เหล่านี้ได้ส่งผลต่ออนาคตของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในระยะเวลาต่อมา

ภายหลังจากการหลั่งไหลของ นักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน เพื่อเข้าร่วมในสงครามปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ คือ การปะทะทางความคิดของผู้เข้าร่วมพรรคชุดใหม่กับผู้ที่ทำงานกับพรรคมาแต่เดิม ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และ เหวง โตจิราการ (2526)

ได้อธิบายว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดเพราะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังคงดำรงลักษณะการเป็นพรรคคอมมิวนิสต์จีน สาขาไทย จนเกิดเป็นความผิดหวังและความขัดแย้งที่รุนแรง โดยเริ่มปะทุที่เขตงานภาคใต้ก่อน เหตุผลสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งทางความคิดขยายเป็นความรุนแรง จนส่งผลให้เกิดการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเวลาต่อมา เป็นเพราะลักษณะเผด็จการทางความคิดของกลุ่มผู้นำในพรรค โดยเมื่อผู้ใดประสบความสำเร็จด้วยวิธีการใด ๆ ในการกุมอำนาจการนำของพรรคได้แล้ว ก็จะสร้างเสริมความมั่นคงให้กับการครองอำนาจของตน และขจัดทำลายระบบความคิดอื่น ๆ รวมถึงทำลายผู้ที่มีความเห็นไม่ตรงกับตนด้วยการตั้งข้อหา “เคลื่อนไหวด้านพรรค” หรือ “ก่อให้เกิดความสับสนปั่นป่วนทางความคิด” หรือ “ทรยศลัทธิมาร์กซ์-เลนิน” หรือ “เป็นลัทธิแก้” และ “เพี้ยน” เป็นต้น ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยปฏิเสธที่จะยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอของปัญญาชนทั้งหลายอย่างจริงจัง เป็นเหตุให้นักศึกษาและปัญญาชน รวมถึงชาวนาปฏิเสธรพรรค นอกจากนี้ ใน พ.ศ. 2523 ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ซึ่งมีลักษณะการบูรณาการวิธทางการเมืองเพื่อใช้ในการเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นผลให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนที่เคยหลบหนีเข้าป่าเพื่อเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ทยอยเดินทางกลับภูมิลำเนา ทั้งแบบลับ ๆ และที่ออกมามอบตัวอย่างเป็นทางการ จนนำมาสู่การตกต่ำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทั้งในด้านของแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธในปี พ.ศ. 2525

3. แนวคิดว่าด้วยองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิม

3.1 ภูมิหลังของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และ จังหวัดนราธิวาส แต่ในการศึกษานี้ได้จำกัดขอบเขตของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย โดยกำหนดจากเหตุผลในการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อความไม่สงบซึ่งในการศึกษานี้เรียกว่า กลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิม

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน อาราฟิน บินจิ และคณะ (2550) และ สุจิตต์ วงษ์เทศ เห็นตรงกันว่าบริเวณแถบนี้มีผู้คนอาศัยอยู่มาไม่น้อยกว่า 5,000 ปี และเริ่มเกิดการรวมตัวเป็นชุมชนมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 8 เป็นอย่างน้อย และทวีความเข้มแข็งมากขึ้นจากการเป็นศูนย์กลางในการค้าคาบสมุทรมลายูในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา จนกระทั่งกลายเป็นปาตานีที่นับถือ

ศาสนาอิสลามในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 และมีผู้ปกครองชาวมลายูมุสลิมปกครองในลักษณะรัฐราชวงศ์เรื่อยมา ในช่วงเริ่มต้นของราชอาณาจักรรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ.2351 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้แบ่งปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมืองแต่ยังคงให้ชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มผู้ปกครองเดิม ปกครองหัวเมืองทั้ง 7 อยู่ จนกระทั่งเกิดการปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดินในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนนำไปสู่การตรา “กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณหัวเมืองทั้งเจ็ด” เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2442 (ร.ศ. 120) เป็นผลให้อำนาจของกลุ่มเจ้าเมืองชาวมลายูมุสลิมที่ปกครองแบบสืบสันตติวงศ์หายไป เปลี่ยนเป็นการปกครองในรูปแบบมณฑลเทศาภิบาลที่มีข้าหลวงคอยปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลกรุงเทพ ซึ่งต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ยุบ 7 หัวเมืองที่ประกอบด้วย เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองระแงะ เมืองราหิมัน เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เป็น 4 หัวเมืองภายใต้มณฑลปัตตานี คือ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองยะลา และเมืองระแงะ เมื่อ พ.ศ. 2449 จนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2476 ซึ่งได้แบ่งมณฑลปัตตานีออกเป็นจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสแบบที่เห็นในปัจจุบัน

หลังการเปลี่ยนแปลงการระบอบการปกครองใน พ.ศ. 2475 และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารราชการในมณฑลปัตตานีให้เป็นลักษณะจังหวัดใน พ.ศ. 2476 จนกระทั่งถึงการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็นไทยใน พ.ศ. 2482 พร้อมกับการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่กำหนดลักษณะความเป็นไทย ในสมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นับเป็นครั้งแรกที่อัตลักษณ์มลายูมุสลิมกลายเป็นสิ่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญว่าด้วยความเป็นไทย ต่อมา ในปี พ.ศ.2491 เกิดเหตุการณ์ ดุซงญอ ที่อำเภอจะนะะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สืบสนและมีผลกระทบตามมาอย่างกว้างขวางมากที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในส่วนของสาเหตุของเหตุการณ์ ซึ่งมีความสืบสนตั้งแต่วัตถุประสงค์ของการรวมตัว ที่หลักฐานของทางราชการมักระบุว่าเป็นการรวมตัวเพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่เอกสารและคำบอกเล่าของประชาชนในพื้นที่กลับเป็นการรวมตัวเพื่อประกอบพิธีไสยศาสตร์สำหรับปลุกขวัญกำลังใจในการเตรียมการต่อสู้กับโจรจีนคอมมิวนิสต์ (พรรคคอมมิวนิสต์มาลายา) ที่มักบุกปล้นสะดมบ่อย ๆ หรือแม้แต่จำนวนประชาชนผู้เสียชีวิตที่มีตัวเลขที่ไม่แน่นอนตั้งแต่ 30 คน ถึง 1,100 คน (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์: 2551) แต่ไม่ว่าจะอย่างไร เหตุการณ์นี้ได้ทำให้เกิดปฏิกริยาระหว่างชาวมลายูมุสลิมในประเทศไทยกับรัฐไทยที่รุนแรงขึ้น และไม่เพียงแต่ปฏิกริยาภายในประเทศเท่านั้น หากแต่รวมถึงปฏิกริยาของชาวมลายูมุสลิมในสหพันธรัฐมาลายา (ชื่อของ

ประเทศมาเลเซียเดิม) โดยการยื่นสาส์นถึงรัฐบาล เพื่อเรียกร้องให้มีแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่าง สันติ ตลอดจนการอพยพเข้าสู่สหพันธรัฐมาลายาของชาวมลายูมุสลิมในประเทศไทยราว 2,000-6,000 คน เป็นต้น (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ: 2549)

พ.ศ. 2497 เกิดกรณีการหายตัวไปของ ฮัจยี สุหลง อับดุลกาเดร์ เหตุการณ์ที่ยังคงเป็น ประวัติศาสตร์ด่ามีดอีกบทหนึ่งของประเทศไทย นับตั้งแต่การยื่นข้อเรียกร้อง 7 ประการต่อรัฐบาล พลเรือตรีถวัลย์ อารังนาवासวัสดิ์ เมื่อปี 2490 การถูกจับกุมในข้อหากบฏ เมื่อ พ.ศ. 2491 การพิจารณาคดีกบฏครั้งประวัติศาสตร์ระหว่างปี 2491-2493 รวมโทษจำคุก 4 ปี 8 เดือน และ ได้รับการปล่อยตัวออกมาในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2495 และทำยี่สิบในอีก 2 ปีต่อมา ในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2497 ฮัจยี สุหลง อับดุลกาเดร์ พร้อมคณะ ได้ออกเดินทางไปยังหน่วย ตำรวจสันติบาลที่จังหวัดสงขลาและหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย พร้อม ๆ กับเสียงเล่าลือว่า เขาและ ลูกชายพร้อมคณะผู้ติดตามอีกสามคนถูกฆ่าแล้วนำศพใส่กระสอบถ่วงลงในทะเลสาบสงขลา (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ: 2549)

ในช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่เรียกว่า กบฏฮัจยีสุหลง และ กบฏดุซงญอ นั้นเป็นช่วงเวลา เดียวกับการจัดตั้ง “ขบวนการรวมเผ่ามาลายูที่ยิ่งใหญ่” หรือ Kumphlan Melayu Pattani Raya : KUMPR) ซึ่งดำเนินกิจกรรมในช่วง พ.ศ. 2490-2491 (คนข่าว 2499:2544) แม้จะไม่มีส่วน เกี่ยวข้องโดยตรงกับฮัจยีสุหลง อับดุลกาเดร์ อย่างไรก็ดี ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2549) ได้อธิบายว่า การเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการเมืองของฮัจยีสุหลง อับดุลกาเดร์ ก็มีลักษณะเป็นผลสะท้อน ไปในทิศทางเดียวกันกับของการเกิดขึ้นของรัฐประชาชาติไทยในช่วง พ.ศ.2480-2490 ที่มีลักษณะ ชับแน่นอัตลักษณ์ไทยอย่างสูง ในขณะที่เมื่อพิจารณาถึงข้อเรียกร้องทั้ง 7 ประการของฮัจยีสุหลง อับดุลกาเดร์ ก็สะท้อนถึงลักษณะของการเมืองสมัยใหม่ที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิในการ ปกครองตนเองในรัฐไทย โดยมีแก่นในการเคลื่อนไหวทางการเมืองคืออัตลักษณ์มลายูมุสลิม จน อาจกล่าวได้ว่า นี่คือการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อสิทธิมนุษยชนตามหลักการสากลขององค์การ สหประชาชาติเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

3.2 องค์การติดอาวุธมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมือง ในโลกมาลายู (2550) ไชยปรมิศนาไฟใต้ โดยคนข่าว 2499 (2554) ฉีกแผ่นดิน โดย ดันแคน แม็กคาร์โก (2555) ถอดความคิดขบวนการเอกราชปาตานี โดยรุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช (2556) จุลสารความ มั่นคงศึกษาฉบับที่ 63 โดยสุรชาติ บำรุงสุข (2552) พบว่า

พ.ศ.2502 เกิดขบวนการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนและสถาปนารัฐอิสระเป็นครั้งแรก โดยมีนายอดุลย์ ณ สายบุรี เป็นแกนนำ ชื่อว่า "แนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติปาตานี" (ภาษามลายู Barisan Nasional Pembebasan Patani: BNPP ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Barisan Islam Pemberbasan Pattani ในช่วงหลังปี พ.ศ.2545) นับเป็นครั้งแรกที่มีองค์กรจัดตั้งและติดอาวุธเพื่อเคลื่อนไหวในกิจกรรมแบ่งแยกดินแดนแถบนี้ให้เป็นรัฐอิสระของชาวมลายูมุสลิม

พ.ศ. 2503 ได้เกิด"ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ" (ภาษาอังกฤษ National Revolutionary Front ภาษามลายู Barisan Revolusi Nasional: BRN) โดยมีนายอัลดุลการิม ฮัสซัน เป็นแกนนำ ในช่วงแรกได้ยึดแนวทางสังคมนิยมในการดำเนินการปฏิวัติแล้วเปลี่ยนมายึดแนวทางปฏิวัติอิสลามที่ได้อิทธิพลจากความสำเร็จในกรณีของอิหร่านในภายหลัง โดยใน พ.ศ. 2511 ได้ขยายแนวร่วมจนสามารถจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธปลดแอกอิสลามปัตตานี (Angkatan Bersenjata Revolusi Islam Patani: ABRIP) โดยมีฐานปฏิบัติการอยู่บริเวณเทือกเขาบูโด ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมต่อของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย ใน พ.ศ.2513 เริ่มมีการขัดแย้งภายในที่ทำให้มีการแบ่งกองกำลังแต่ตัวองค์กรยังมีลักษณะเดิม และได้มีการทำธรรมนูญองค์กรขึ้นใน พ.ศ.2518 อย่างไรก็ดีใน พ.ศ.2523 ความขัดแย้งภายในองค์กรเริ่มมีมากขึ้น จนกระทั่งใน พ.ศ.2527 กลุ่ม BRN ได้แตกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ BRN Congress ซึ่งถือเป็นกลุ่ม BRN ตั้งเดิม BRN Ulama เป็นกลุ่มนักการศาสนา และ BRN Coordinate ซึ่งเป็นกลุ่มที่แยกตัวออกมาท้ายสุดเนื่องจากไม่เห็นด้วยกับนโยบายและยุทธวิธีของ BRN เดิมทั้งสองกลุ่ม โดยแต่เดิมกลุ่ม BRN ในยุทธวิธีจัดตั้งกองทหารอย่างเปิดเผยบนพื้นที่ป่าเขาและพยายามปรับความคิดจากสังคมนิยมที่ยึดติดกับเชื้อชาติมลายูเป็นแนวคิดอิสลามที่ไม่ยึดติดกับประเด็นเรื่องเชื้อชาติและดินแดนอีกต่อไป ในขณะที่ BRN Coordinate ได้เคลื่อนย้ายกองกำลังจากป่าเขามาสู่หมู่บ้านและเริ่มดำเนินการปลุกฝังความคิดเรื่องอัตลักษณ์มลายูในช่วง พ.ศ.2527-2537 สำหรับกลุ่ม BRN Congress สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่คือคนที่เคยเป็นทหารของกลุ่ม BRN แม้ยังไม่ชัดเจนว่ามีบทบาทอยู่เบื้องหลังความรุนแรงที่เกิดขึ้นใหม่ตั้งแต่ พ.ศ.2547 เป็นต้นมาหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการทหารที่ดีที่สุด ในขณะที่กลุ่ม BRN Ulama ไม่ได้มีบทบาทในการทหารหรือมวลชนแต่เป็นกลุ่มนักปราชญ์ผู้รู้ศาสนาอิสลามที่สนับสนุนทุกองค์กร

พ.ศ.2511 เกิด "องค์กรกู้เอกราชสหปาตานี" (ภาษาอังกฤษ Patani United Liberation Organization: PULO ภาษามลายู Pertubuhan Pembebasan Patani Bersatu) แรกเริ่มการก่อตั้งองค์กรได้ใช้แนวทางการปฏิบัติการสงครามเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐเช่นเดียวกับกลุ่ม BRN ต่อมาหลังถูกกดดันและจับกุมอย่างหนัก จึงแทบไม่มีกำลังรบในพื้นที่แล้วในปัจจุบัน อย่างไรก็ดี

องค์กร PULO ได้ยึดแนวทางการรณรงค์ระหว่างประเทศและการเข้าสู่เวทีการเมืองระหว่างประเทศเป็นแนวทางการดำเนินงานหลัก รวมถึงการมีการจัดตั้งองค์กรอย่างกิจจะลักษณะ มีสมาชิกและแนวร่วมในหลายประเทศ จึงได้รับการรับรองจากต่างประเทศอย่างเป็นทางการจากองค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (พ.ศ.2517) รัฐบาลประเทศซีเรีย (พ.ศ.2519) รัฐบาลประเทศลิเบีย (พ.ศ.2520) เป็นต้น ทำให้กิจกรรมทางการเมืองของกลุ่ม PULO มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยทางการไทยได้ตั้งข้อสังเกตว่า เหตุการณ์ประท้วงกรณีสะพานกอตอใน พ.ศ.2518-2519 ของประชาชนจำนวนเรือนหมื่นที่มีแกนนำเป็นกลุ่มนักศึกษาจากกรุงเทพฯภายใต้ชื่อศูนย์พิทักษ์ประชาชนนั้น มีกลุ่ม PULO อยู่เบื้องหลังด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าทางกลุ่ม PULO ได้ส่งสมาชิกของกลุ่มไปฝึกอบรบวิชาทหารกับขบวนการกู้ชาติมุสลิมในประเทศซีเรียและลิเบียในช่วง พ.ศ. 2519 อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ราว พ.ศ.2528 ก็ได้เกิดความขัดแย้งในองค์กรจนเกิดการแตกตัวของสมาชิกและมีการแยกออกไปตั้งกองกำลังใหม่ เช่น ขบวนการพูโลใหม่ (พ.ศ. 2523) และใน พ.ศ.2541 แกนนำของกลุ่ม PULO ทั้งกลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่ได้ถูกเจ้าหน้าที่ของประเทศมาเลเซียส่งตัวกลับมามีคดีในประเทศไทย ทำให้ไม่อาจรักษาบทบาทด้านการทหารด้าน แต่ก็ยังคงมีบทบาททางด้านการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองระดับระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่องและใน พ.ศ.2549 เริ่มปรากฏรายงานความเกี่ยวข้องขององค์กร PULO กับเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

พ.ศ.2528 ขบวนการ “มุจาฮิดีนปัตตานี” (ภาษามลายู Gerakan Mujahideen Islam Pattani: GMIP) เป็นการรวมขบวนการต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้มีความเข้มแข็งในการต่อสู้

พ.ศ.2523 ขบวนการพูโลใหม่ หรือ กาสตานอาร์มี เป็นการแยกตัวออกจากกลุ่ม PULO เดิม นำโดย ดร.อารง มูเล็ง (อารง อเมริกา) และนายฮัจยีฮาดี บินรอซาลี (ฮาดี มูไน๊ะ) ทำการจัดตั้งสภาองค์กรนำการปฏิบัติพูโลพร้อมร่างธรรมนูญการบริหารและปกครองใหม่ และมีกองกำลังติดอาวุธชื่อ Kasdan Army ในการปฏิบัติการ ต่อมากลุ่มนี้ได้แตกเป็นกลุ่ม PULO 88 หรืออีกชื่อคือ พูโลอาบุญฮาด ใน พ.ศ.2538

พ.ศ.2529 ขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (ภาษามลายู Gerakan Mujahideen Islam Patani: GMIP) ดำเนินการเคลื่อนไหวในประเทศมาเลเซีย และเกี่ยวข้องกับกลุ่มมุจาฮิดีนปัตตานี ต่อมาได้เข้าเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ก่อตั้งแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือ BERSATU ใน พ.ศ. 2530

พ.ศ.2532 แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือ United Front for the Independence of Pattani หรือ BERSATU เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันของกลุ่ม PULO กลุ่ม BRN และกลุ่ม BNPP และ GMIP โดยเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2532 องค์กรต่าง ๆ ได้ร่วมประชุมกันเพื่อหาหนทางต่อสู้เพื่อเอกราชปัตตานีร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันต่อสู้และประสาน

การดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนต่อผู้สนับสนุนในต่างประเทศ ต่อมาได้จัดตั้งองค์กรที่ชื่อว่า ปายอง (Payong) และกลายเป็น Bersatu ซึ่งหมายถึง เอกภาพ หรือ รวมเป็นหนึ่ง ในเวลาต่อมา

พ.ศ. 2535 กลุ่มเยาวชนกัวซาดิปัตตานี (Pemuda Merdeka Patani/PMP) ก่อตั้งโดย BRN Coordinate และได้พัฒนาการต่อสู้มิติใหม่ด้วยการฝึกอบรม เตรียมทำสงครามประชาชนหรือการรบแบบกองโจร โดยแอบแฝงกิจกรรมอยู่ในตาดีกาและปอเนาะ สถาบันการศึกษาของรัฐและบริเวณมัสยิดประจำหมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มองค์กรอื่น ๆ เช่น สมาคมนิสิตนักศึกษาชาวไทยมุสลิมในอินโดนีเซีย (Persatuan Mahasiswa Islam Papani (Salatan Thailand) Indonesia: PMIPTI อ่านออกเสียงโดยทั่วไปว่า เปอร์มิตี) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2511 เพื่อประสานงานด้านการศึกษาและดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยองค์กร BRN ได้เข้าไปแทรกซึมเพื่อแสวงหาผู้เข้าร่วมการต่อสู้ต่อต้านอำนาจรัฐ ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 3,000 คน กลุ่มนี้มีความเชื่อมโยงทางการฝึกหัดและการพึ่งพาอาศัยกับกลุ่มหัวรุนแรงในอินโดนีเซีย

สมัชชาประชาชาติมลายูปัตตานี หรือ Majlis PermrSyunatan Rakyat Melayu Patani: MPRMP ซึ่งก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2540 องค์กรเยาวชนกัวซาดิปัตตานี หรือ Penya Merdeka Patani ซึ่งก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ.2544 สภาอูลามาปัตตานีดารุสลาม (Ulama Patani Daruslam) เป็นกลุ่มผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่วนใหญ่จบการศึกษาจากอินโดนีเซียหรือตะวันออกกลาง ในปี พ.ศ. 2545 และมีการจัดตั้งสภาอูลามาปัตตานีดารุสลามตั้งอยู่ที่โรงเรียนมุสลิมบรูณ์ศาสน์ดาลอ จังหวัดปัตตานี

ขบวนการเยาวชนแห่งชาติปัตตานี (Patani National Youth Movement: PANYOM หรือ Gerakan Pemuda Kebangsaan Patani) ปรากฏความเคลื่อนไหวครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 โดยเป็นการต่อสู้ทางการเมืองให้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

สภาองค์กรนำ (Dewan Pimpinan Parti: DPP) เป็นองค์กรนำในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการตัดสินใจ โดยมีการจัดโครงสร้างการปกครองเป็นระดับเขต จังหวัด และหมู่บ้าน ครอบคลุม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และบางส่วนของจังหวัดสงขลาและสตูล ระดับบริหาร มีประธาน DPP และรองประธานเป็นผู้นำ และมีฝ่ายต่าง ๆ 7 ฝ่าย โครงสร้างรัฐ แบ่งเป็น 3 เขต ได้แก่ เขตปัตตานีอุตารวา (ปัตตานีตะวันออก) ปัตตานีตือเงาะ (ปัตตานีกลาง) และปัตตานียาไต้ะ (ปัตตานีตะวันตก) ส่วนโครงสร้างระดับเขต จังหวัด กลุ่ม และหมู่บ้าน ประกอบด้วย 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายปฏิบัติการจิตวิทยา ฝ่ายศาสนา ฝ่ายเหรียญกษาปณ์และฝ่ายเลขานุการ

สำหรับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุความไม่สงบและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน (นับเริ่มต้นตั้งแต่เหตุการณ์ปล้นปืนจากค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายนราธิวาสราชนครินทร์ หรือค่ายปิเหล็ง ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 และเหตุการณ์จู่โจมเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 โดยกลุ่มนักรบที่ประกอบด้วยเยาวชนเป็นหลักและมีอาวุธส่วนใหญ่เป็นมีดหรือพร้า แต่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการวางแผนและการจัดตั้งให้มีการดำเนินการจู่โจมแบบมีองค์กรนำด้วย) โดยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่ม BRN Coordinate อย่างไรก็ตาม ดันแคน แมคคาร์โก (2555) ได้ให้ความเห็นว่า ไม่ว่าจะกลุ่ม BRN Coordinate ที่ดำเนินการควบคุมการก่อเหตุรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จริงหรือไม่ หรือแม้แต่สามารถควบคุมได้มากเพียงใด แต่ลักษณะขององค์กรติดอาวุธที่ต่อต้านอำนาจรัฐที่ดำเนินการในพื้นที่นี้ก็มีลักษณะของการเป็นเครือข่ายมากกว่าเป็นองค์กรที่จัดตั้งมีลำดับชั้นอย่างมั่นคงชัดเจน และลักษณะของเครือข่ายดังกล่าวก็เป็นการรวมตัวอย่างหลวม ๆ แบบโครงข่ายแห่งความเปลี่ยนแปลงผ่าน (luminal lattice) สำหรับในส่วนของ RKK นั้นไม่ใช่องค์กร แต่เป็นการเรียกหน่วยรบขนาดเล็กที่มีคนในกลุ่มประมาณ 6 คนเป็นอย่างน้อย โดย RKK เป็นตัวย่อของคำว่า Runda Kumpulan Kecil ซึ่งเป็นภาษาอินโดนีเซีย แปลว่าหน่วยลาดตระเวนขนาดเล็ก และหาก BRN Coordinate คือองค์กรนำในการปฏิบัติการทางทหารเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐในปัจจุบัน RKK ก็จะเป็นหน่วยทหารในพื้นที่ของ BRN Coordinate แต่สมาชิกของ RKK จะไม่สามารถรู้ผู้นำขององค์กร BRN Coordinate เป็นใครบ้าง เนื่องจากมีการกำหนดวิธีปกปิดความลับไว้เป็นอย่างดี (รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช: 2556)

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อเรื่ององค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิม ทำให้ทราบว่า มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินการทั้งทางการเมืองและการทหารโดยมีวัตถุประสงค์ทั้งอย่างน้อยในเรื่องการปกครองตนเองและอย่างสูงในเรื่องการสถาปนารัฐอิสระ ทั้งนี้ องค์กรต่าง ๆ ที่ทบทวนวรรณกรรมนั้น มีจุดร่วมอย่างเดียวกันคือการใช้ความร่วมมือกันทางชาติพันธุ์มลายูและทางศาสนาอิสลามในการดำเนินการ แต่การมีหลายองค์กรและบางองค์กรก็ไม่มีกิจกรรมเคลื่อนไหวสะท้อนถึงความไม่เป็นเอกภาพของกลุ่มองค์กรมลายูมุสลิมทั้งที่เคลื่อนไหวทางการเมืองและการทหารได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามรุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช (2556) ได้ให้ข้อมูลว่า กลุ่ม BRN Coordinate มีการแบ่งงานกับกลุ่ม PULO โดยกลุ่ม BRN Coordinate จะรับผิดชอบการดำเนินงานทางยุทธวิธีและการทหารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขณะที่กลุ่ม PULO รับผิดชอบเรื่องการรณรงค์ทางการเมืองในระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ไม่พบว่าบทบาทการแบ่งงานดังกล่าวมีส่วน

เกี่ยวข้องกับ Bersatu ซึ่งเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่แม่ข่ายให้กับกลุ่มองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมที่มีวัตถุประสงค์ในการสถาปนารัฐอิสลามร่วมกัน จึงอาจสอดคล้องกับที่ดันแดน แมคคาร์โก (2555) ที่อ้างว่า องค์กรที่ดำเนินการทางทหารและก่อเหตุความรุนแรงต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้มีลักษณะเป็นเครือข่ายความร่วมมืออย่างหลวม ๆ มากกว่าการเป็นองค์กรที่มีลำดับชั้นที่ชัดเจน จนไม่อาจจะระบุชัดได้ว่าการกระทำในแต่ละครั้งเกิดจากการชี้นำของกลุ่มหรือองค์ใด เพราะภายใต้ความร่วมมืออย่างหลวม ๆ นี้ การสั่งการและการไหลเวียนของข่าวสารย่อมมีลักษณะกระจายมากกว่าเป็นคำสั่งตามลำดับชั้นอย่างชัดเจน ซึ่งก็เป็นลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนความรุนแรงในลักษณะปิดลับเช่นปัจจุบันนี้ด้วย

4. แนวคิดการว่าด้วยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) นั้น หมายถึง การกระทำที่เราตั้งใจเจตนาปฏิบัติต่อผู้อื่น และเมื่อผู้อื่นนั้นเข้าใจความหมายของการกระทำของเรา สามารถกระทำการตอบสนองได้อย่างถูกต้องด้วยเจตนาเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจกระบวนการปฏิสัมพันธ์จึงต้องทำความเข้าใจ ค่านิยม และ ปทัสถาน ของสังคมด้วย เพราะค่านิยมเป็นฐานที่มาของปทัสถานของแต่ละระบบสังคมวัฒนธรรม หากบุคคลต่างฝ่ายกันสามารถปฏิบัติตามปทัสถานโดยมีความเข้าใจร่วม (sharing understanding) ย่อมทำให้สมาชิกในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างราบรื่น (harmonization) (รัตติยา สาและ: 2544) และในกรณีตรงกันข้าม หากค่านิยมและปทัสถานทางสังคมแตกต่างกันมากจนส่งผลให้การไม่สามารถมีความเข้าใจร่วมกันแล้ว การปฏิสัมพันธ์กันก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม ทั้งนี้เพราะความเป็นระเบียบของสังคม (social order) เกิดจากการยึดถือค่านิยมเดียวกัน (value consensus) ของสังคม ในขณะที่ความขัดแย้งของสังคมเกิดจากความขัดกันของค่านิยม (value conflict) นั่นเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์: 2540) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องมนุษย์กับสังคม ดังต่อไปนี้

4.1 แนวคิดว่าด้วยสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ในปรัชญาการเมืองคลาสสิก

ลักษณะสำคัญของมนุษย์อย่างหนึ่งในทางสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์ คือ การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม โดยแนวคิดที่สำคัญที่สุดเริ่มต้นจากข้อเสนอของเพลโตและอริสโตเติลซึ่งเป็น

นักปรัชญากรีกที่มีชีวิตอยู่ในช่วงราว 400 ปีก่อนคริสตกาล โดยเพลโต (Pelto) เสนอว่า ก่อนหน้าที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น มนุษย์มีสภาพต่างคนต่างอยู่และกระจัดกระจาย แต่เมื่อเกิดภัยธรรมชาติคุกคาม มนุษย์จึงต้องมาอยู่ร่วมกัน มีการหาพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และปลอดภัย มีการจัดการหาคนที่ช่วยดูแลชีวิตของคนอื่น ๆ ให้ปลอดภัย มีวัฒนธรรม มีภาษา และเกิดเป็นเมือง และสังคมตามมา (สุภางค์ จันทวานิช: 2553) ในส่วนของผู้ที่มารวมตัวกันเป็นสังคม เป็นรัฐนั้น ประกอบด้วยปัจเจกบุคคลที่ถูกธรรมชาติสร้างมาให้แตกต่างกัน จึงควรใช้ความสามารถเฉพาะของตนเองในการทำมาหากิน เลี้ยงชีพ และช่วยเหลือพึ่งพิงกันในรัฐ (ส.ศิริรักษ์: 2546)

นักปรัชญาคนต่อมาคืออริสโตเติล (Aristotle) ได้เสนอว่า รัฐคือสิ่งจำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ และเป็นผู้ที่กล่าววามมนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Human is political animal หรือ Human is being that lives in the polis) ซึ่งหมายถึง ชีวิตของมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นคือชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ในนครรัฐ ในการนี้อริสโตเติลได้อธิบายว่ามนุษย์นั้นเริ่มแรกก็มีการรวมตัวกันเพียงระดับครอบครัว แล้วจึงพัฒนาขึ้นเป็นหมู่บ้าน แล้วเป็นชุมชน และในที่สุดก็พัฒนากลายเป็นนครรัฐ ดังนั้น การเป็นนครรัฐจึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สูงที่สุดของสังคมมนุษย์ ศักยภาพของมนุษย์ที่ซ่อนเร้นจะได้รับการพัฒนาได้สูงสุดก็ต่อเมื่อได้เข้ามาอาศัยอยู่ภายในนครรัฐ (พิพัฒน์ พสุธารชาติ:2553) และสำหรับหน้าที่ปัจเจกชนที่อยู่ในรัฐในฐานะพลเมือง คือ คนที่สามารถทำงานของนครรัฐตามที่นครรัฐมอบหมายหรือกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั่นเอง (ส.ศิริรักษ์: 2546)

4.2 ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในแนวคิดสังคมวิทยา

สังคมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การพูดคุยทักทาย การทำงานร่วมกัน การซื้อขายสินค้า การให้อาหารกัน เป็นความสัมพันธ์ทางตรง ในขณะที่ การเดินผ่านผู้คนที่เราไม่รู้จัก การใช้สิ่งของที่ผลิตโดยคนที่เราไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน การสัมพันธ์กับบุคคลอื่นผ่านคำบอกเล่า เอกสารที่เขียนถึงเขา หรือที่เขาเขียนขึ้นเอง หรือผ่านทางวิทยุและโทรศัพท์ เหล่านี้ถือเป็นการสัมพันธ์ทางอ้อม (ดำรง สุวานดี: มปป)

ในทางสังคมวิทยานั้น เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแล้ว เราจะสามารถจัดกลุ่มของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเหล่านั้นเป็นองค์การทางสังคม 5 ประเภท คือ

1. กลุ่มทางสังคม (Social group) หมายถึง กลุ่มคนเล็ก ๆ ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นประจำเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกหรือกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อนเล่น กลุ่มคนงาน กลุ่มคนแก่ที่วัดขณะทำบุญ เป็นต้น

2. ครอบครัว (family) คือกลุ่มทางสังคมที่สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศกันส่วนหนึ่ง และมีความสัมพันธ์ทางโลหิตอีกส่วนหนึ่ง ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นแบบความสัมพันธ์ทั้งตัวเหมือนกัน (Total) แต่อาจเข้มข้นกว่าเพราะเป็นญาติ เป็น สามี-ภรรยา เป็น พ่อ-แม่-ลูก กัน

3. ชุมชน (Community) คือ กลุ่มทางสังคม หรือ องค์การสังคมชนิดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ชุมชนมีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มสังคมและครอบครัว โดยที่กลุ่มสังคม ครอบครัว และองค์การสังคมอื่น (ซึ่งก็คือ ชนชั้น และ สหจร) บางส่วนหรือทั้งหมด จะอยู่ในชุมชนนี้ด้วย

4. สหจร (association) คือ องค์การทางสังคมชนิดที่ได้รับการจัดตั้งอย่างจงใจเพื่อปฏิบัติหน้าที่เฉพาะบางอย่างหรือหลายอย่าง ตัวอย่างขององค์การเหล่านี้ ได้แก่ สมาคม สโมสร คณะกรรมการ หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล กระทรวง กองทัพ บริษัท เป็นต้น ความแตกต่างขององค์การทางสังคมนี้กับองค์การทางสังคมอื่น ๆ คือ สหจรมันจะมีผู้รับผิดชอบทำงานประจำ มีเวลาทำงาน มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง และมีหน้าที่เฉพาะ

5. ชนชั้น (social class) คือการจัดชนชั้น (stratification) ทางสังคมชนิดที่แบ่งคนออกเป็นกลุ่มหรือชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (socio-economics status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศสูง จะถูกจัดเป็นกลุ่มชนชั้นสูง คนที่สถานภาพต่ำเป็นชนชั้นล่าง การแบ่งคนออกเป็นชนชั้นนั้น เป็นการแบ่งตามระบบของสังคมสมัยใหม่ ในขณะที่อดีตนั้นจะมีระบบการแบ่งคนแบบอื่น ๆ เช่น ระบบวรรณะ (caste system) ระบบฐานันดร (estate) เป็นต้น

องค์การทางสังคมทั้ง 5 ประเภทนี้ จะมีองค์ประกอบที่เหมือนกันโดยเบื้องต้น คือ มีการกระทำระหว่างกันทางสังคม (social interaction) มีหน้าที่ (function) มีแบบแผนพฤติกรรม (pattern of behavior) และมีองค์ประกอบทางวัตถุ (material component) โดย การกระทำระหว่างกันทางสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น คือการที่ปัจเจกชนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีการกระทำระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของหน้าที่ คือการที่องค์การทางสังคมนั้นมีวัตถุประสงค์ของการอยู่ร่วมกัน เช่น การเล่นเป็นหน้าที่ของกลุ่มเพื่อน การเลี้ยงดูสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ทาง

สายเลือดเป็นหน้าที่ของครอบครัว เป็นต้น ในส่วนของแบบแผนพฤติกรรม คือ กฎ ระเบียบ ประเพณีปฏิบัติขององค์กรทางสังคมนั้น ๆ เช่น กฎระเบียบปฏิบัติในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับลูก หรือระหว่างสามีภรรยา ซึ่งแต่ละองค์กรจะวางระเบียบไม่เหมือนกัน และสำหรับ องค์ประกอบทางวัตถุ คือ ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่จับต้องได้ในองค์กรทางสังคมนั้น ๆ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์: มปป)

ความเป็นมนุษย์นั้น ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยทางพันธุกรรมเช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ และอีกส่วนหนึ่งมาจากการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ซึ่งเป็นการสั่งสอนและเรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อมเพื่อให้มนุษย์คนหนึ่งในฐานะสมาชิกของสังคมสามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับมนุษย์คนอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น (สุมิตร สุวรรณ และคณะ : 2554) โดยสามารถแบ่งการขัดเกลาทางสังคมตามความมุ่งหมายได้ 4 ประการ คือ

1. การปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคม ถึงแม้จะต้องฝืนใจหรือไม่เต็มใจทำก็ตาม ระเบียบวินัยพื้นฐานที่มนุษย์ได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติมาตั้งแต่วัยเยาว์ เช่น การกิน การนอน การขับถ่าย การไหว้ การทักทาย ความสะอาด การตรงต่อเวลา การไม่พูดโกหก การไม่ลักขโมย เป็นต้น โดยพ่อแม่หรือผู้ใหญ่จะให้เป็นแบบอย่าง ดังนั้นถ้าพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ไม่สามารถทำเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เด็กก็จะมีพฤติกรรมที่ไม่ดี โดยการเลียนแบบ ครอบครัวจึงเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลามนุษย์

2. การปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิต หรือความต้องการในอนาคตมักจะได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน หรือคนในสังคม ซึ่งสังคมไทยผู้ใหญ่มักจะปลูกฝังเด็ก ๆ ว่า โตขึ้นไปขอให้เป็นคนดี หรือขอให้ได้รับการศึกษาสูง ๆ จะได้เป็นเจ้าของคนนายคน โดยยกย่องอาชีพข้าราชการทั้งหมด พยาบาล ทหาร ตำรวจ หรือครู แต่ในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกที่เป็นวัตถุนิยม จึงมักจะปลูกฝังเรื่องความร่ำรวยหรือการมีเงินมีทองเยอะ ๆ เป็นต้น

3. การกำหนดบทบาทหน้าที่ในสังคม มนุษย์จะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักบทบาทหน้าที่ตามวัยของตนในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เช่น ในวัยเด็กจะได้รับการอบรมให้รู้จักรักเคารพพ่อแม่และญาติพี่น้อง ลูกที่ดีต้องมีหน้าที่เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน เมื่อโตขึ้นไปโรงเรียนก็ต้องเชื่อฟังคุณครู ตั้งใจเรียนหนังสือ รวมถึงเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมหรือถูกต้องตามกาลเทศะ รับผิดชอบต่อหน้าที่ หากไม่ทำหน้าที่ก็จะเกิดความวุ่นวายสับสนในสังคม เช่น ถ้าเป็นตำรวจก็ต้อง

รักษากฎหมาย จับใจผู้ร้าย แต่ถ้าตำรวจไม่ทำหน้าที่ของตนหรือกลายเป็นโจรเสียเอง สังคมก็จะวุ่นวาย เป็นต้น

4. การทำให้เกิดความชำนาญหรือทักษะ ในอดีตที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้า มนุษย์ได้รับการอบรมสั่งสอนให้เกิดทักษะหรือความชำนาญจากบ้านหรือวัด เช่น ศิลปะการต่อสู้ วิชาอาคม ส่วนเด็กผู้หญิงจะได้รับการอบรมเรื่องการบ้านการเรือนจากในบ้าน แต่ปัจจุบันโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาได้เข้ามาทำหน้าที่นี้อย่างเป็นทางการ เพื่อให้มนุษย์เกิดความชำนาญหรือทักษะต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

สำหรับองค์กรหรือสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญมี 6 ประเภท คือ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อนและกลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน ดังนี้ (ดำรง สุวานดี: มปป)

1. ครอบครัว เป็นองค์กรทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมโดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก ครอบครัวจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกให้เป็นคนดีตามระเบียบทางสังคม

2. โรงเรียนและการศึกษา โดยทั่วไปถือเป็นองค์กรทางสังคมที่รับหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม ถัดมาจากครอบครัว หน้าที่ของโรงเรียนคือการสั่งสอนความรู้ วิทยาการ และศีลธรรมจรรยาของสังคม ตลอดจนการสอนให้สมาชิกของสังคมรู้จักการปรับตัวในสังคมที่กว้างขวางมากขึ้น

3. สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่กำหนดให้คนในสังคมเป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ศาสนิกชนประพฤติตนเป็นคนดีในกรอบของสังคม

4. กลุ่มเพื่อนและกลุ่มอาชีพ เมื่อเราเริ่มต้นเข้าสังคมในวงกว้าง เราจะได้รับ การขัดเกลาทางสังคมจากกลุ่มเพื่อนที่มักมีรุ่นราวคราวเดียวกัน ซึ่งสมาชิกของกลุ่มมักจะมาจากต่างครอบครัว มีกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันแตกต่างกัน เช่นเดียวกับกลุ่มวิชาชีพ การเข้ากลุ่มสมาชิกเพื่อนนั้นมักเริ่มต้นด้วยลักษณะบางอย่างที่เข้ากันได้ เช่น รสนิยม ความคิดเห็น หรือ สถานะทางเศรษฐกิจ

5. สื่อมวลชน มีความสำคัญในลักษณะของการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ศิลปะขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนกฎระเบียบทางสังคมไปยังสมาชิกของสังคมทุกหมู่เหล่า ทำให้คนได้รู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเองและทั้งโลกอย่างสะดวก เป็นการกระทำอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เป็นต้น

โดยทั้งหมดนี้ต่างมีผลของการขัดเกลาทางสังคมโดยสรุปคือการสร้างความเป็นตัวตน (self) ซึ่งความเป็นตัวตนของมนุษย์นั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยโดดเดี่ยว แต่ต้องอาศัยระบบสังคมที่จะสร้างให้บุคคลเกิดความเป็นตัวตนผ่านพ่อแม่และกลุ่มเพื่อนในเบื้องต้น โดยระบบทางสังคมที่ว่า จะสร้างความเป็นตัวตนให้เกิดขึ้นจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับพ่อแม่ ซึ่งถือเป็นองค์การทางสังคมและสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมให้กับเด็กเป็นส่วนแรกผ่านสิ่งที่เรียกว่าภาษา จนกระทั่งเมื่อเด็กได้เติบโตขึ้นจะมีการพัฒนาความรู้สึกถูกผิด โดยการยึดเอาบุคคลอื่นเป็นเกณฑ์พื้นฐานเปรียบเทียบ กล่าวคือ เด็กจะเริ่มเข้าใจว่าสังคมต้องการให้เขาปฏิบัติอย่างไรและจากผลสะท้อนที่บุคคลอื่นมีต่อตัวตนของเด็ก เด็กจะเริ่มรู้จักว่าตัวของตัวเองคือใคร และเริ่มมีอัตลักษณ์ของตัวเอง ซึ่งนี่คือกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เด็กคนหนึ่งพัฒนาตัวตนเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคม ความมีตัวตนนี้ผ่านการขัดเกลาทางสังคมนี้ ไม่ได้หมายความว่าผู้ถูกขัดเกลาจะต้องยอมรับทุกสิ่งทุกอย่าง หรือเพียงแค่นิ่งถึงความต้องการของสังคม ประเพณี และกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่เท่านั้น แต่ผู้ถูกขัดเกลายังมีความต้องการของตนเองที่มีความต้องการในการแสดงออก มีความริเริ่ม และมีความคิดสร้างสรรค์สะท้อนตอบไปยังสังคมที่เขามีตัวตนอยู่ด้วย (สุมิตร สุวรรณ และคณะ: 2554)

การขัดเกลาทางสังคมนั้นเกิดขึ้นเพราะมนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ต่อกัน และเนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีพื้นฐานที่มาที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม (social organization) เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมในการอยู่ร่วมกับ (ณรงค์ เส็งประชา: 2541)

การจัดระเบียบทางสังคมนั้นจะทำให้มนุษย์แต่ละคนรู้ว่า จะประพฤติตนอย่างไรให้เหมาะสมกับสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้นี้จะทำให้มนุษย์ลดความขัดแย้งและอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างมีความสุข (สุมิตร สุวรรณ และคณะ : 2554) ระเบียบทางสังคมถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกของสังคมได้ถือปฏิบัติต่อกัน และระเบียบทางสังคมนี้จะเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันในหมู่สมาชิกของสังคมเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหมู่พวก จึงเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข อย่างไรก็ตาม การจัดระเบียบทางสังคมจะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ตามความคิด ความเชื่อ ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และบรรทัดฐานของสังคมนั้น ๆ (ดำรงฐานดี: มปป)

โดยทั่วไปแล้ว การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนทั้งหลายที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลและกลุ่ม หรือ การจัดหน่วยหรือกลุ่มของสังคมอย่างมีระบบ โดยคำนึงถึง เพศ อายุ เครือญาติ อาชีพ ทรัพย์สิน อำนาจ สถานภาพ ฯลฯ โดยแต่ละส่วนมีหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีแบบอย่าง กฎหมาย ระเบียบ รวมทั้งประเพณีเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับการจัดระเบียบทางสังคมนั้น สุมิตร สุวรรณ และคณะ (2554) เสนอว่า มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ บรรทัดฐานทางสังคม (social norm) สถานภาพ (status) และ บทบาท (role) ในขณะที่ ณรงค์ เส็งประชา (2541) เสนอว่าการจัดระเบียบสังคมนั้นมี 5 รูปแบบ ได้แก่ การวางบรรทัดฐานทางสังคม (social norm) การกำหนดสถานภาพ (status) การกำหนดบทบาท (roles) การควบคุมกลุ่มคน (integrating the group through social control) และการลำดับชั้นยศทางสังคม (social ranking) ในขณะที่ ดำรงค์ สุานดี เสนอว่า การจัดระเบียบทางสังคมมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ระบบคุณค่าทางสังคม (social value) และ บรรทัดฐานทางสังคม (social norm) เท่านั้น (ดำรง สุานดี: มปป)

เมื่อพิจารณารายละเอียดของรูปแบบในการจัดระเบียบทางสังคมจากทั้งหมดข้างต้นนี้ พบว่า ล้วนแต่มีรายละเอียดเหมือนกัน แตกต่างกันเพียงการจัดหัวข้อเท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทฤษฎีความขัดแย้ง (conflict theory) จึงเลือกใช้ข้อเสนอของ ดำรงค์ สุานดี ในการทบทวนวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

1. ระบบคุณค่าของสังคม (social value) ถือเป็นหัวใจหรือเป้าหมายสูงสุดที่สังคมปรารถนาให้เกิดขึ้น คุณค่านี้เป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมยอมรับ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามน่ายกย่องและสมควรกระทำให้บรรลุผล อันจะก่อให้เกิดความรุ่มเย็นและความพึงพอใจของสังคมทั้งหมด เกิดขึ้นจากการผสมผสานและการสังเคราะห์ระหว่างความเชื่อ ปรัชญา ศาสนา อุดมการณ์ ตลอดจนจรรยาบรรณของสังคมร่วมกันจนเกิดเป็นคุณค่าหรือค่านิยมที่ควรยกย่อง ตัวอย่างของค่านิยมของสังคม เช่น เสรีภาพ ความรักชาติ ความดีมีคุณธรรม ความเสมอภาค ความยุติธรรม และความสุขที่เป็นผลมาจากความสำเร็จอันเกิดจากความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เป็นต้น ระบบคุณค่าของสังคมจึงเป็นจุดมุ่งหมายให้สมาชิกของสังคมได้ปฏิบัติตามเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของสังคม

2. บรรทัดฐานทางสังคม หรือ ปทัสถาน (social norm) หมายถึงมาตรฐานการปฏิบัติตาม บทบาท สถานภาพ ที่บุคคลมี ในการกระทำต่าง ๆ ของชีวิต ทำให้เกิดแบบแผนที่กำหนดว่าการ

กระทำโดยถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควรยอมรับ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางของระบบคุณค่าทางสังคมนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งบรรทัดฐานทางสังคมเป็นระเบียบวิธีปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นแบบแผน ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางที่มุ่งไปสู่ระบบคุณค่าของสังคมซึ่งเป็นเป้าหมายของสังคมนั้น ๆ

สมาชิกของสังคมจะตระหนักถึงบรรทัดฐานเพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในสำนึกของบุคคล เช่น เมื่อสังคมต้องการให้บุคคลแต่ละคนเป็นคนดี สังคมจะกำหนดมาตรฐานของความเป็นคนดีว่าเป็นอย่างไร ผู้เป็นพ่อแม่ ครูอาจารย์ ประชาชนทุกคนจะรู้ถึงมาตรฐานความเป็นคนดีนั้นและปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น บรรทัดฐานจึงเป็นกลไกทางสังคมที่คอยควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมได้ การที่สมาชิกของสังคมไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานจะทำให้สังคมไม่สงบ เพราะผู้ฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมย่อมได้รับการตอบโต้จากสมาชิกคนอื่นที่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม การตอบโต้ดังกล่าวเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะทำให้สมาชิกของสังคมแต่ละคนปฏิบัติตามกรอบบรรทัดฐานทางสังคม

บรรทัดฐานทางสังคม สามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการกระทำทางสังคม (social action) ได้แก่ วิถีประชา จารีต กฎหมาย สถานภาพและบทบาท ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิถีประชา (folkway) หรือธรรมเนียมชาวบ้าน เป็นระเบียบแบบแผนที่สมาชิกในสังคมควรปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนอาจถูกสมาชิกในสังคมตอบโต้เล็กน้อยและไม่รุนแรง เช่น การถูกสังคมตำหนิ ในขณะที่เดียวกันการประพฤติตามก็จะได้รับคำชมเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นเดียวกัน

2. จารีต (mores) หรือกฎศีลธรรมหรือจารีตประเพณีและรวมถึงวิถีดำเนินชีวิตทางศาสนา ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนอาจถูกสมาชิกในสังคมตอบโต้อย่างแรงได้ อย่างน้อยที่สุดจะเป็นการนิทาว่าร้ายหรือถูกตำหนิให้เป็นที่รังเกียจของสมาชิกในสังคม ในขณะที่เดียวกันการประพฤติตามก็จะได้รับการยกย่อง สรรเสริญ หรือการเลื่อนขั้นทางสังคมได้ จารีตจึงมีความสำคัญมาก

3. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานของสังคมที่ได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดโทษของผู้ฝ่าฝืนข้อห้ามไว้อย่างชัดเจน

4. สถานภาพ (status) แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ สถานภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (ascribed status) เช่น เพศ อายุ สีผิว กับ สถานภาพสัมฤทธิ์ (achieved status) ซึ่งหมายถึง

สถานภาพที่ได้มาด้วยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคคล เช่น ตำแหน่งในหน้าที่การงาน ระดับการศึกษา รายได้ เป็นต้น ทั้งนี้ สถานภาพจะดำเนินสอดคล้องไปกับการแสดงบทบาท (role) ของแต่ละบุคคล

อย่างไรก็ดี บทบาทและสถานภาพของแต่ละบุคคลอาจมีความขัดแย้งกัน เนื่องจากในบางครั้งบุคคลคนหนึ่งในฐานะสมาชิกของสังคมอาจมีหลายสถานภาพในคนเดียวและจำเป็นต้องแสดงบทบาทที่หลากหลายและซับซ้อนจนอาจเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันของสถานภาพและบทบาทได้ เช่น การมีอาชีพเป็นตำรวจคือสถานภาพของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งต้องแสดงบทบาทในการพิทักษ์สันติราษฎร์ด้วยการจับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่หากบุคคลที่เป็นตำรวจนั้นมีลูก เขาย่อมต้องมีบทบาทในการดูแลลูกของเขา แต่หากปรากฏว่าลูกของเขาได้กระทำความผิดกฎหมาย ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งในสถานภาพว่าจะปฏิบัติต่อกฎในฐานะพ่อและตำรวจอย่างไรให้เหมาะสมที่สุด

หากบรรทัดฐานทางสังคมมีความผิดปกติ ย่อมก่อให้เกิดภาวะความไม่เป็นระเบียบของสังคม (Social Disorganization) ซึ่งเป็นสภาวะที่สังคมไม่สามารถควบคุมสมาชิกสังคมให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมที่วางไว้ ความไม่เป็นระเบียบทางสังคมนั้นมีลักษณะเป็นความระส่ำระสาย ขาดตอน การขัดกัน หรือการขาดสมานฉันท์ภายในกลุ่มสังคมเดียวกันหรือระหว่างสังคมสองสังคมทำให้การดำเนินชีวิตภายในสังคมไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความน่าเชื่อถือในบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมกับความไม่เหมาะสมของตัวบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้บรรทัดฐานทางสังคมเดิมเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามยากเกินไปหรือไม่ได้เลย จนสมาชิกในสังคมต้องหบบรรทัดฐานใหม่ เพื่อสามารถตอบสนองเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของตน ทำให้เกิดการขัดแย้งกับมาตรฐานทางสังคมเดิมและนำไปสู่การเกิดปัญหาทางสังคมได้ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา: 2541)

โดยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่า มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมในลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางมาตรฐานให้มนุษย์ได้ร่วมกันปฏิบัติตามในฐานะของสมาชิกภายในสังคม หากบรรทัดฐานของสังคมมีความสามารถความเหมาะสมในการปฏิบัติตาม สมาชิกในสังคมจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างราบรื่น แต่หากบรรทัดฐานทางสังคมมีความไม่เหมาะสมทั้งในส่วนของตัวเองหรือในส่วนของสมาชิกที่ปฏิบัติ

ตามมาตรฐานทางสังคมนั้น ๆ จะทำให้ความไม่ระเบียบของสังคมและนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่อไป อย่างไรก็ตามในสังคมย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นโดยปกติ ความไม่มั่นคง ความไม่เป็นระเบียบของสังคม ความขัดแย้ง จึงเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตในสังคมของมนุษย์ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ไม่ดีที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมอันจะทำลายสังคมเพียงแง่เดียวแต่อย่างใด และความขัดแย้งยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคมในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับสังคม ซึ่งได้ทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อแนวคิดที่ว่าด้วยความขัดแย้งและความรุนแรงแล้ว

4.3 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับทฤษฎีความขัดแย้ง

ทฤษฎีความขัดแย้งมีรากฐานมาจากนักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน คือ Karl Marx และ Georg Simmel โดย Karl Marx ซึ่งมองสังคมออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นนายทุน ซึ่งครองปัจจัยการผลิตของสังคมและใช้แรงงานรับจ้าง กับชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งขายแรงงานเพื่อยังชีพโดยไม่มีปัจจัยการผลิตเป็นของตนเอง และการต่อสู้ระหว่างชนชั้นทั้งสองได้ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตรโดยนำไปสู่ปลายทางคือสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (คาร์ล มาร์กซ และ เฟรเดอริค เองเงิลส์: มปป) โดยความขัดแย้งเกิดจากการแบ่งปันสิ่งของที่หายากอย่างไม่เสมอภาค ยิ่งการแบ่งปันสิ่งของหายากเป็นไปอย่างไม่เสมอภาคเท่าไร การขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจและกลุ่มที่อยู่ใต้อำนาจในสังคมก็จะยิ่งมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกลุ่มชนที่อยู่ใต้อำนาจมีความตระหนักในผลประโยชน์ที่แท้จริงของตน มีความสงสัยต่อความชอบธรรมของกลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจและระบบที่ชนชั้นที่มีอำนาจใช้ในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างไม่เท่าเทียม มีการรวมกลุ่มทางอุดมการณ์ด้วยกัน ก็ยิ่งทำให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นได้ และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมตามมา ในขณะที่ Simmel มองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสืบเนื่องมาจากกระบวนการก่อสัมพันธ์ (associative process) และกระบวนการแตกสัมพันธ์ (dissociative process) ซึ่งรวมอยู่ในองค์อินทรีย์ภาพของสังคม ความขัดแย้งจึงเป็นผลจากความสัมพันธ์ทางสังคมประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องทำลายระบบสังคมเดิมหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมเสมอไป เพราะตามความจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นการกระบวนการสำคัญทางสังคมที่ดำเนินไปเพื่อดำรงรักษาสภาพโดยรวมหรือบางองค์ประกอบของสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์: 2540)

ทฤษฎีความขัดแย้งจึงมองเรื่องของการขัดแย้งกันเป็นเรื่องปกติของสังคมและเกิดขึ้นได้ด้วยด้วยกระบวนการทางสังคมชนิดต่าง ๆ ในที่นี้ Joseph Folger และคณะ (Folger, J., Poole,

M. S., and R. K. Stutman: 2001) ได้อธิบายว่า ความขัดแย้งคือการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือสถานการณ์ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเชื่อว่า (Perceive) เป้าหมายของตนนั้น ไปด้วยกัน ไม่ได้กับของอีกฝ่าย และมองว่าถูกอีกฝ่ายขัดขวาง (Interfere) ไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการหรือทำให้ตนต้องประสบกับสิ่งที่ไม่ต้องการ โดยทั้งสองฝ่ายนั้นต่างก็มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) กล่าวคือ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถได้สิ่งที่ตนต้องการด้วยตนเอง โดยปราศจากการยินยอมหรือการช่วยเหลือจากอีกฝ่าย

ความขัดแย้งกับปฏิสัมพันธ์จึงเป็นเรื่องของการที่คู่กรณีในความขัดแย้งนั้นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งอาจจะพัฒนาไปในทางที่ดี เกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น หรือในทางที่เลวลงคือเกิดความหวาดระแวงไม่ต้องการร่วมมือต่อกันก็ได้ ทั้งนี้พฤติกรรมของคู่ขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเกิดความรุนแรงระหว่างกรณีปฏิสัมพันธ์นั้น (ไพศาล วิสาโล: 2548)

เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์เป็นเรื่องของบุคคลต่อบุคคล ซึ่งการแสดงออกของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย วิถีประชา จารีต กฎหมาย สถานภาพและบทบาทของแต่ละคนในสังคมที่ได้เรียนรู้และขัดเกลาดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 3.2 ทั้งหมดนี้จะหล่อหลอมบุคคลแต่ละคนให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ (identity) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่บุคคลยึดถือว่าเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นตัวตนของเขาทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม อัตลักษณ์ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม อันเป็นเป้าหมายหลอมบุคลิกภาพ ทศนคติ ความเชื่อ วิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ (สารัตน์ สองเมืองสุข: 2555) จึงอาจกล่าวได้ว่าในระดับบุคคลซึ่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันแล้วต้องมาปฏิสัมพันธ์กัน ความแตกต่างทางด้านอัตลักษณ์ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมและการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ทำให้การปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลสามารถเป็นไปในทางที่ดีหรือในทางที่ไม่ดี ในขณะเดียวกัน เนื่องจากการขัดเกลาทางสังคมนั้นเป็นการกระทำทางสังคมที่กระทำต่อสมาชิกในสังคมเป็นจำนวนมาก คนในสังคมเดียวกันย่อมมีอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน และอาจแตกต่างกับสมาชิกของอีกสังคมที่ถูกหล่อหลอมและขัดเกลาทางสังคมอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น อัตลักษณ์ของคนในสังคมหนึ่งอาจมีความขัดแย้งกับคนอีกสังคมหนึ่งตามลักษณะการก่อความสัมพันธ์และแตกความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างกรณีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกัน

4.4 แนวคิดการทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยคตินิยมแนวการตีความ

การค้นหาคำความจริงในทางสังคมวิทยานั้น มุ่งเน้นการอธิบายถึงลักษณะความสัมพันธ์กันทางสังคม ที่รวมถึงการเกิดขึ้น การดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลง และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมนั้น ๆ

และโดยที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล การเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และสิ้นสุดลงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์จึงสามารถอธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลผ่านการตีความ (Interpretation) ได้

บรเวทิง พาพิจิตร (2547) ได้อธิบายถึงแนวคิดทางสังคมวิทยาของ Max Weber ที่ว่า ความแตกต่างระหว่างการศึกษาทางวิทยาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ คือ วิทยาศาสตร์มุ่งที่จะค้นหากฎทั่วไปของปรากฏการณ์ ในขณะที่สังคมศาสตร์เน้นการหาคำอธิบายเชิงสาเหตุและทำความเข้าใจการกระทำทางสังคม (Social Action) ในบริบทที่แตกต่างกันของเวลาแต่ละช่วง และทุกการกระทำของมนุษย์นั้นไม่ใช่เหตุบังเอิญแต่เป็นการเกิดขึ้นตามเหตุของความน่าจะเป็นและเป็นไปอย่างมีเหตุผล และการที่มนุษย์มีเหตุผลนี้เอง จึงทำให้มนุษย์สละทิ้งความเชื่อเรื่องภูตผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่อาจอธิบายได้ จนทำให้มนุษย์ตาสว่างและไม่ตกเป็นทาสของโลกและสามารถสร้างสังคมสมัยใหม่ที่ใช้เหตุผลอย่างสังคมทุนนิยม ซึ่งให้คำอธิบายว่าเพราะมนุษย์มีเหตุผลรู้จักเลือกในสิ่งที่ดีที่สุดในสภาวะสบายที่สุดให้กับตนเอง โดยความมีเหตุผลนี้จะสอดคล้องกับความเชื่อและอุดมคติของปัจเจกบุคคล ซึ่ง Max Weber หมายถึงอุดมคติของศาสนาคริสต์ นิกายพิวริตัน ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของนิกายโปรเตสแตนต์ รวมถึงระบบราชการ (Bureaucracy) ที่ Max Weber อธิบายว่าเป็นลักษณะขององค์กรที่ดีที่สุดเพราะใช้กฎหมายและเหตุผลในการก่อรูปความเป็นสถาบันขึ้น

ในแง่ของการจัดช่วงชั้นทางสังคม Max Weber มองว่ามีอำนาจที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งเรียกว่าเป็นอำนาจพื้นฐาน โดยพฤติกรรมที่ก่อรูปขึ้นในบุคคลจะถูกกำหนดเป็นลักษณะของ ชนชั้น สถานภาพ และการรวมกลุ่มทางการเมือง (Class, Status, Party) โดย Max Weber ได้วิเคราะห์ลักษณะของอำนาจในแต่ละพฤติกรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายถึงแนวคิดในการจัดช่วงชั้นทางสังคมของเขา ดังนี้ (บรเวทิง พาพิจิตร: 2547)

1. อำนาจในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การจัดลำดับช่วงชั้นจะเป็นชนชั้นต่าง ๆ บุคคลซึ่งมีผลประโยชน์และอำนาจทางเศรษฐกิจเหมือนกัน จะอยู่ในชนชั้นเดียวกัน
2. อำนาจทางสังคม หรือ สถานภาพ (status) ในการให้ข้อสังเกตถึงความแตกต่างของช่วงชั้น บุคคลผู้ซึ่งมีเกียรติและศักดิ์ศรีทางสังคมเหมือนกัน มีฐานะความเป็นอยู่ วิถีชีวิตคล้ายกัน จะจัดอยู่ในกลุ่มสถานภาพเดียวกัน อำนาจทางสังคมของบุคคลเกิดจากเกียรติยศซึ่งได้รับจากบุคคลอื่น สถานภาพขึ้นอยู่กับชุมชน ขณะที่เกียรติยศขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจโดยบุคคลอื่นซึ่งเป็นผลให้บุคคลนั้น ๆ ได้รับอำนาจทางสังคม สถานภาพได้รับการตัดสินใจโดยมาตรฐานของชุมชน โดยปกติบรรทัดฐานเหล่านี้ขึ้นอยู่กับแบบแผนและรูปแบบของชีวิต ตลอดจนรูปแบบการบริโภคและระสนิยม

นอกจากนี้ยังรวมถึงระดับการศึกษา วุฒิปริญญาตรีและอาชีพซึ่งใช้เป็นพื้นฐานในการประเมินถึงสถานภาพของบุคคลในชุมชนหนึ่ง ๆ

3. อำนาจทางการเมือง ตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นส่วนให้บุคคลมีอำนาจแตกต่างกันไป อำนาจทางการเมืองมีขึ้นโดยกลุ่มทางการเมือง อำนาจชนิดนี้จัดเป็นสถานที่ที่มีระเบียบวิธีและอยู่กับชุมชน อำนาจทางการเมืองอาจมีผลถึงอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งตามความเป็นจริงอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใดอาจส่งผลข้างเคียงให้กับอำนาจอย่างอื่นด้วยได้ เช่น บุคคลผู้มีความมั่งคั่งจะสามารถมีสถานภาพและอำนาจทางการเมือง บุคคลซึ่งมีสถานภาพสูงมีอิทธิพลทางการเมืองได้ และนักการเมืองก็จะมีผลประโยชน์ในทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นต้น

ดังนั้น สังคมวิทยา (Sociology) ของ Max Weber จึงพยายามอธิบายการกระทำเหล่านั้นด้วยวิธีที่เกี่ยวกับการเข้าใจเชิงการตีความ (Verstehen/Empathetic understanding) อันเป็นที่มาของคตินิยมแนวการตีความ (Interpretive) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการให้คำอธิบายต่อการวิถีที่ปัจเจกบุคคล (Individual) ใช้ในการทำความเข้าใจการกระทำหรือถ้อยคำหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีความหมายจากปฏิสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลกับ บุคคล สังคม และปรากฏการณ์ทางสังคม รอบ ๆ ตัวเขา การใช้แนวคิดคตินิยมแนวการตีความจึงสามารถให้ระบบความหมายที่มีแบบแผนที่ชัดเจนอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผลว่า ทำไมการกระทำอย่างหนึ่งจึงเกิดขึ้นในเวลาและสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยใช้การทำความเข้าใจผู้กระทำว่า ปัจเจกบุคคลคิดอย่างไรจึงทำเช่นนั้น (subjectively meaningful action) และมีแรงจูงใจอะไรที่ทำให้ปัจเจกบุคคลคิดและรู้สึกอย่างนั้น จนสามารถนำมาอธิบายอย่างเป็นทางการเพื่ออธิบายความรู้สึกนึกคิดที่ส่งผลให้เกิดการกระทำร่วมกันของสังคมได้

สิ่งที่สำคัญในการอธิบายตามแนวคิดคตินิยมแนวการตีความนี้ คือ การทำความเข้าใจการกระทำ แนวปฏิบัติ และรูปแบบวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคล และคนในสังคมที่ใช้ในการศึกษา โดยมีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีเหตุผล (Rationalization) และระเบียบแบบแผนบางอย่างปรากฏชัดเจนอยู่ในวิถีที่พอจะตีความได้
2. มีความหมายแฝงเร้นอยู่ (Hidden Meaning) และความหมายนั้นสามารถเข้าใจได้
3. เป็นความหมายสำหรับบุคคล (Subject)

เนื่องจากแนวคิดคตินิยมแนวการตีความมีความสอดคล้องกับแนวคิดคตินิยมแนวการสร้างเชิงสังคม (social constructionism) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่อธิบายกระบวนการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของจิต กล่าวคือ เวลาที่คนเรารับรู้สิ่งต่าง ๆ นั้น จิต (mind) ไม่ได้มีสภาพ

เป็นฝ่ายรับอยู่เฉย (ไม่ได้เป็น passive) คือไม่ได้จับสิ่งนั้น ๆ เข้ามาโดยที่จิตไม่ได้มีการกระทำอะไรเลย แท้จริงแล้วในการรับรู้ นั้น จิตของเราทำงานอย่างแข็งขัน (active) ที่สำคัญคือจิตจะสร้างมโนทัศน์ หรือภาพนามธรรมของสิ่งที่รู้ขึ้นมา ในการนี้ นักคิดคตินิยมแนวการสร้างถือว่า การที่เราจะรู้อะไรนั้น เราไม่ได้ “ค้นพบ” ความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น แต่เป็นการที่ “เรา” ได้ “สร้าง” (construct) ภาพสิ่งนั้น ขึ้นมาในใจของเรา เราสร้างความคิดรวบยอด สร้างแบบจำลอง หรือสร้างแบบแผนของสิ่งที่เราได้ ประสบนั้นขึ้นมาในใจ เพื่อทำความเข้าใจและเข้าใจความหมายของสิ่งนั้น สิ่งที่เราสร้างขึ้นมานี้จะถูก ทดสอบและปรับปรุงอยู่เสมอ โดยอาศัยสิ่งที่เราประสบในเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังมีมิติทาง ประวัติศาสตร์และมิติทางสังคม กล่าวคือ เราสร้างความรู้ของเราบนฐานของความเข้าใจ การปฏิบัติ และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เรายึดถือร่วมกันซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว (ในลักษณะบรรทัดฐานทาง สังคม) เป็นหลัก

การใช้แนวคิดคตินิยมแนวการสร้างในการวิจัยมุ่งทำความเข้าใจว่าการกระทำทางสังคม (Social Action) เกิดขึ้นและทำซ้ำและเป็นสิ่งที่ยอมรับร่วมกันภายใต้สถานการณ์และบริบทอย่าง หนึ่งได้อย่างไร แนวคิดนี้ถือว่า การกระทำทางสังคมแต่ละอย่างเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอก ความหมายเฉพาะเจาะจง ซึ่งซ่อนอยู่เบื้องหลังการกระทำนั้น แต่ความหมายกับสัญลักษณ์นั้นไม่ จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์แบบตรงไปตรงมา ยกตัวอย่างเช่น การหัวเราะ ในบริบทปกติหมายถึง ความรู้สึกขบขันแต่ในบางบริบทอาจหมายถึงการเยาะเย้ยให้คู่ปฏิสัมพันธ์เกิดความรู้สึกอับอายก็ เป็นได้ สัญลักษณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสร้างหรือกำหนดขึ้นเพื่อให้ ความหมายต่อการกระทำ และเป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมเดียวกันเข้าใจตรงกันและถือปฏิบัติ เหมือนกัน การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของคนในสังคมดำเนินไปอย่างเป็นปกติเพราะสมาชิกแต่ละคน มีความเข้าใจในความหมายของสัญลักษณ์ในการกระทำอย่างเดียวกัน แนวคิดคตินิยมแนวการสร้าง เชิงสังคมนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อสรุปที่ว่า “มนุษย์สร้างโลกทางสังคมให้แก่ตัวเอง” ในขณะที่ แนวคิดคตินิยมแนวการตีความ ให้ความสำคัญกับการตีความ “ความหมาย” ของพฤติกรรมหรือ ปรัชญาการณที่อยู่ในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อที่จะสามารถเข้าใจ ความหมายของการแสดงออกได้ (ชาย โพธิ์ลีตา: 2552)

ในการใช้แนวคิดคตินิยมแนวการตีความเป็นเครื่องมือในการศึกษานั้น ผู้ศึกษาต้องพึง ระลึกว่า ผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษาในฐานะบุคคล ต่างมีความสัมพันธ์อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

เนื่องจากต้องใช้ความสัมพันธ์ที่ดีในการเข้าถึงความรู้และข้อมูลจากผู้ถูกศึกษา (บันเทิง พาพิจิตร: 2547)

กล่าวโดยสรุปคือ คตินิยมแนวการตีความ (Interpretive) เป็นกระบวนการที่มุ่งทำความเข้าใจการกระทำ แนวปฏิบัติ และรูปแบบของวิถีชีวิตของผู้คนที่นำมาศึกษา เพื่อที่จะรู้ถึงแบบแผนและความหมายซึ่งก่อให้เกิดการกระทำหรือปรากฏการณ์ทางสังคมขึ้นอย่างมีเหตุผล

ในการศึกษาเรื่อง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ใช้แนวคิดเชิงสังคมวิทยาเพื่ออธิบายถึงลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลและกลุ่มองค์กรที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มติดอาวุธมุสลิม กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และใช้แนวคิดคตินิยมแนวการตีความเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลบริบทและสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและการเมืองทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลระหว่างก่อนการเกิดขึ้นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยใน พ.ศ.2520 จนกระทั่งหลังกองทหารดังกล่าวได้สูญสลายไปในช่วง พ.ศ.2524 เพื่อแสดงให้เห็นถึงความหมายของการกระทำ ซึ่งก็คือ การเลือกใช้กำลังอาวุธในการต่อต้านอำนาจรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดความรุนแรงทางตรง ผ่านการตีความแนวคิด คำอธิบายในการกระทำ และเหตุผลเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองของปัจเจกบุคคลแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิม และนำผลวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ในการถอดบทเรียนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางตรงต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูล

คือ ผู้ได้รับการอ้างอิงว่ามีบทบาท หน้าที่ ในการเป็นแนวร่วม หรือ การปฏิบัติการ หรือ เกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย หรือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือ องค์กรติดอาวุธที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และมีผู้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งเกี่ยวกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย หรือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือ องค์กรติดอาวุธที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือกลุ่มชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นผู้ให้ข้อมูลรอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นเพียงแนวคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยจะใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Person)

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) และการบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Note) ทุกวันเป็นอย่างน้อย เพื่อบันทึกข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม ตลอดจนทัศนคติทั้งตัวผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้วิจัยเพื่อผลในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ทั้งนี้จะเน้นหนักในการสังเกตประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ได้รับการอ้างอิงว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับทางใดทางหนึ่งกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักให้รายละเอียดข้อมูลอย่างละเอียดและลงลึกในข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ

3.2 การสังเกตแบบมีไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้วิธีการแสดงบทบาทเป็นคนรอบนอก (Marginal Native) โดยอาศัยสถานภาพการเป็นนักศึกษา ร่วมกับ การใช้สถานภาพผู้ทำงานอาสาสมัครด้านประชาสัมพันธ์ในการติดต่อกับกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นผู้ให้ข้อมูลต่อผู้วิจัย โดยหลังจากการสังเกตผู้วิจัยจะเขียนบันทึกภาคสนามเป็นประจำทุกวันตามโอกาสที่ได้สัมภาษณ์เป็นอย่างน้อย ทั้งนี้ ตามสถานการณ์ที่เลือกอำนวย

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของเอกสารเบื้องต้นก่อนมีการลงภาคสนาม และทำการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมภายหลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลให้มีความอึดตัวเพียงพอต่อการสรุปผลการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลตามวิธีเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยบันทึกข้อมูลไว้และนำมาแยกประเภท จัดหมวดหมู่และได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Induction) ซึ่งเป็นวิธีการให้เหตุผลโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อมูลต่าง ๆ แล้วสรุปเป็นกฎ โดยที่การวิเคราะห์ข้อมูลและการเก็บข้อมูลจะมีลักษณะดำเนินการไปพร้อมกัน กล่าวคือ การตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยพิจารณาถึงความหมายว่ามีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่น และได้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล รวมทั้งการตั้งข้อสังเกตกับข้อมูล เพื่อนำไปเก็บข้อมูลทั้งด้วยการลงภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์อีกครั้ง และรวมถึงการนำข้อสังเกตจากภาคสนามมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กับเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ได้มีผู้อื่นบันทึกไว้ก่อน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นสุดท้าย และเขียนสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่อไป

บทที่ 4 ผลและการวิเคราะห์

การศึกษาเรื่อง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การถอดบทเรียนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางตรง ผู้ทำการศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธมุสลิมที่มีบทบาทในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส) และเป็นบุคคลที่มีชีวิตในระหว่างการเกิดปฏิสัมพันธ์และมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว ในการนี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักของผู้วิจัยทั้งหมด จำนวน 4 คน ซึ่งประกอบด้วย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ทวี เรื่องปราชญ์ ดอเลาะห์ สลาและ แบฮูเต (นามสมมติ) เป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีและเป็นการให้ข้อมูลจากภาพความทรงจำของผู้ให้ข้อมูลเอง นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อมูลรองซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว แต่มีชีวิตในช่วงเวลาที่เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นและรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวอีกจำนวนหนึ่ง คือ รุ่ง แก้วแดง อุดม บัตตวนวงศ์ พลตำรวจตรีจรัญญู เคนอูมม ศุภชัย วาทีตย์สุภผล และ อดีตทหารของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาญาจำนวน 3 คน (ขอสงวนชื่อ) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พยายามลงพื้นที่ในตำบลบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย แต่ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่วางไว้ได้ เนื่องจากแม้จะมีผู้ให้ข้อมูลบางคนที่แจ้งว่ารู้เรื่องที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาเคลื่อนไหวในพื้นที่ดังกล่าว แต่ทั้งหมดปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลในรายละเอียด ทั้งด้วยเหตุผลว่า ไม่ได้เกี่ยวข้องและทราบถึงเหตุการณ์หรือตัวบุคคลโดยตรง หรือที่ไม่ให้ข้อมูลโดยไม่ขอให้เหตุผลใด ๆ รวมถึงไม่อ้างอิงบุคคลที่อาจเป็นแหล่งข้อมูลให้อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตและทำการสรุปสาเหตุไว้ในส่วนท้ายของบทที่ 4 นอกจากนี้ เนื่องจากการวิจัยดังกล่าวอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมการเมืองในช่วง พ.ศ. 2510-2530 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเพื่อสร้างมโนทัศน์ทางสังคมการเมืองจากบุคคลที่ใกล้ชิดตามอัธยาศัย ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษานี้เพิ่มเติมด้วย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 คน มีรายละเอียดดังนี้

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (พ.ศ.2491-ปัจจุบัน) เป็นชาวไทยที่มีเชื้อสายจีน เกิดในครอบครัวชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี ก่อนเข้าปาร์ตมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่เขตงานสงขลา 2 ธเนศ อาภรณ์สุวรรณมีอาชีพเป็นอาจารย์ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้เข้าร่วมในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยที่จัดตั้งขึ้นใน

พ.ศ.2520 และออกจากกองทหารดังกล่าวใน พ.ศ. 2524 และเดินทางไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา จนได้รับปริญญาระดับดุษฎีบัณฑิต และกลับมาประกอบอาชีพอาจารย์อีกครั้ง ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแต่ยังคงทำงานในฐานะศาสตราจารย์วิชา นามวิทยาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทวี เรื่องปราชญ์ (พ.ศ.2498 – ปัจจุบัน) เป็นชาวไทยอิสลาม เกิดในครอบครัวผู้นำศาสนา ที่จังหวัดอยุธยา ในช่วง พ.ศ. 2514-2519 ได้เข้าร่วมงานทั้งกับกลุ่มนวมพลก่อนแล้วจึงเข้าร่วมกับงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจากการชักชวนของอาจารย์ในโรงเรียนอาชีวะที่เขาศึกษาอยู่ และได้เป็นหนึ่งในชุดรักษาความปลอดภัยขององค์กรนักศึกษาที่ลงมาเคลื่อนไหวในการชุมนุมสะพานกอดตอใน พ.ศ. 2518 หลังเหตุการณ์ใน 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทวี เรื่องปราชญ์ ซึ่งเริ่มปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแล้วได้เดินทางหลบหนีสภาพของสังคมมาที่ภูเก็ทและตัดสินใจเลือกเข้าป่าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแทนการหลบหนีไปยังประเทศกลุ่มตะวันออกกลางตามคำแนะนำของคนใกล้ชิดในขณะนั้น ทวี เรื่องปราชญ์ รับผิดชอบหน่วยงานของพรรคในหลายพื้นที่รวมถึงเขตงานภาคใต้ตอนล่าง รวมถึงจังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา และผ่านหลักสูตรผู้บังคับกองร้อยและหลักสูตรการแพทย์ของทางพรรคด้วย ปัจจุบันเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดยมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านมวลชนสัมพันธ์

ดอเลาะห์ สาและ (พ.ศ.2487 – ปัจจุบัน) เป็นชาวมลายูมุสลิม เกิดในครอบครัวเกษตรกรในพื้นที่ตำบลลำพระยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เมื่อปลดประจำการจากการเกณฑ์ทหารได้ย้ายตัวเองออกไปบุกเบิกสวนยางพาราในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และเดินป่าดัดเลาะตามแนวเทือกเขาสันกาลาศรีเพื่อเก็บของป่าและสมุนไพรทั้งก่อนและหลังระยะเวลาที่กองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยตั้งขึ้น ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลลำพระยาเช่นเดิม

แปงฐแต่ (นามสมมติ พ.ศ.2492 -ปัจจุบัน) เป็นชาวมลายูมุสลิม เกิดในครอบครัวชนชั้นกลางในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพฯ เคยเข้าร่วมชุมนุมประท้วงเหตุการณ์สะพานกอดตอในช่วงปลายปี พ.ศ. 2518-2519 และเมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้หลบหนีเข้าป่าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยระยะหนึ่ง ซึ่งตั้งฐานที่มั่นอยู่ที่เขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ตำบลบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา หรือเขตงานสงขลา 2 ก่อนออกไปเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิม BRN ในเวลาต่อมา ปัจจุบันประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลรองทั้งหมดไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธมุสลิม และกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย แต่ได้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งด้วยตนเอง ดังนี้ คือ รุ่ง แก้วแดง ซึ่งได้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพสังคมแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับ เปาะฮู วาแมดีชา จำรูญ เด่นอุดม ซึ่งเป็นตำรวจที่ได้เคยสัมภาษณ์เปาะฮู วาแมดีชา ศุภชัย วาติตย์ศุภผล และ อดีตทหารของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาจำนวน 3 คน (ขอสงวนชื่อ) ซึ่งเคยทำหน้าที่ดูแลและประสานงานกับกลุ่มนักศึกษาที่ต้องการเข้าป่าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แสดงบทบาทการเป็นนักศึกษาในการลงพื้นที่และเก็บข้อมูล โดยในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 คน คือ ทวี เรืองประชาญ์ และ ดอเลาะห์ สาและ ผู้วิจัยได้ใช้สัมภาษณ์ในลักษณะมีส่วนร่วมคือได้กินอยู่และทำกิจกรรมร่วมกับผู้ให้ข้อมูลในระยะเวลาหนึ่ง สำหรับ ธเนศ อารมณ์สุวรรณ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในระยะเวลาสั้น ๆ และในส่วนขอแบบสุแต่ (นามสมมติ) ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลผ่านคนกลางซึ่งเป็นทหารหลักของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยผู้หนึ่ง (ขอสงวนชื่อ) ที่ปฏิบัติงานและนำกำลังรบในพื้นที่เขตงานสงขลามาก่อน และได้อาศัยทหารหลักของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยผู้นี้ในการตรวจสอบประวัติศาสตร์บอกเล่าจากบุคคลทั้งหมดที่ผู้วิจัยกล่าวถึงขั้นต้นด้วย และเนื่องจากปัจจุบันบุคคลนี้ทำงานด้านการประสานการเมืองให้นักการเมืองในรัฐสภาไทย จึงขอสงวนชื่อและประวัติเพื่อไม่ให้กระทบการทำงานในปัจจุบัน

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาและการวิเคราะห์ผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษา

1. สภาพแวดล้อมทางสังคมการเมือง
  - 1.1. สภาพแวดล้อมทางการเมืองก่อนการก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย (ช่วงก่อน พ.ศ.2520)
  - 1.2. สภาพแวดล้อมทางการเมืองในช่วงการก่อตั้งและสลายกำลังของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย (พ.ศ. 2520-2524)
    - 1.2.1. ช่วงการก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย
    - 1.2.2. ช่วงการสลายกำลังกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย
2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย กับ กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม
4. ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและสิ้นสุดของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมและ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

1. การถอดบทเรียนในการคลี่คลายความรุนแรงทางตรงของประเทศไทยในอดีต กรณีกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย
2. รูปแบบเชิงอุดมการณ์ของกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม กับ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
  - 2.1. การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ พื้นฐานอุดมการณ์ทางการเมืองของมลายูปัตตานี
  - 2.2. ศักดินาผูกขาด ทุนนิยมผูกขาด ข้อโจมตีของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
3. การอธิบายความหมายเชิงอัตวิสัยของผู้เกี่ยวข้องในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย
4. ข้อมูลทั่วไปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ ซึ่งมีลักษณะเป็นความขัดแย้งทางตรง กรณีศึกษา กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษา

1. สภาพแวดล้อมทางสังคมการเมือง

1.1. สภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองก่อนการก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย (ช่วงก่อน พ.ศ.2520)

พ.ศ. 2512 เป็นปีที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์การสู้รบระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลไทย เนื่องจากเป็นปีที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง “กองทัพลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ท.ป.ท.)” เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2512 และกองบัญชาการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (บก.ปค) ได้แปรสภาพเป็นกองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ซึ่งขยายบทบาทเป็นการประสานสรรพกำลังทั้งหมดของประเทศในการสู้รบกับภัยคุกคามที่เกิดจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 (สายหยุด เกิดผล: 2549) ในปีเดียวกันนี้ที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง

ประเทศไทยได้ส่งสหายจำนวนหนึ่งเข้าทำงานและในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และดำเนินงานมวลชนกับชาวมลายูมุสลิมรวมถึงการส่งสหายติดอาวุธเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธที่มีเปาะฮู วาแมดีซา ร่วมอยู่ในนั้น และแม้จะไม่ประสบความสำเร็จ โดยทางพรรคได้บันทึกไว้ว่า เนื่องจากเกิดปัญหา ด้านวัฒนธรรมและการปรับตัว ตลอดจนการไม่สามารถทำการขึ้นนำการปฏิวัติได้ อย่างไรก็ตาม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้พยายามขยายมวลชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งสามารถจัดตั้งกลุ่มจรรยาตสำเร็จและประกาศก่อตั้งฐานที่มั่นในพื้นที่เขตงานสงขลา 2 บนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ บ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2520 พร้อมกับการจัดตั้ง “กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย” ด้วย (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรทัด: 2544)

เหตุการณ์ดังกล่าวนับเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกองทัพปลดแอกประชาชนไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายู จนสามารถจัดตั้งกองทหารปลดแอกของชาวมลายูมุสลิมในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การจะทำความเข้าใจถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นกองกำลังปลดแอกของชนกลุ่มน้อยของประเทศไทยได้นั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางการเมืองผ่านเหตุการณ์สำคัญ 2 เหตุการณ์นั้นคือ เหตุการณ์ประท้วงกรณีสะพานกอดที่จังหวัดปัตตานีใน พ.ศ. 2518 และเหตุการณ์ล้อมปราบผู้ชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งทั้งสองเหตุการณ์ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมการเมืองที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

เหตุการณ์ประท้วงกรณีเหตุการณ์สะพานกอด มีสาเหตุจากการพบศพประชาชน 5 คน บริเวณสะพานกอด โดยมีเด็กชายผู้รอดชีวิตคนหนึ่งมาเล่าเหตุการณ์ว่าผู้สังหารคือทหารของรัฐ เป็นเหตุให้เกิดการชุมนุมประท้วงยืดเยื้อเป็นเวลากว่า 45 วัน ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2518 และเกิดเหตุรุนแรงระหว่างการชุมนุมจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 13 คน นับเป็นเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงของมวลชนชาวมลายูมุสลิมที่เริ่มต้นมาจากการเรียกร้องความเป็นธรรมจากสาเหตุการฆาตกรรมได้ลูกหลานและขยายตัวจนมีผู้ชุมนุมนับหมื่นคนไม่เฉพาะเพียงประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าร่วมชุมนุม แต่ยังมีกลุ่มนักศึกษาจากกรุงเทพ โดยมี “ศูนย์พิทักษ์ประชาชน” เป็นแกนนำ และมี “กลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลัดตัน” ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรนักศึกษาชาวมลายูมุสลิมที่ศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครร่วมด้วย (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 4) กลุ่มนักศึกษามลายูที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งคือกลุ่มที่ได้รับทุนการศึกษาที่ชื่อว่า “ทุนมหาดไทย” ซึ่งเป็นการให้สิทธิพิเศษพร้อมทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแก่ชาวมลายูที่มีพื้นเพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเริ่มต้นให้ทุนดังกล่าว

ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา โดยเงื่อนไขของทุนจะไม่เคร่งครัดนัก กำหนดไว้แต่เพียงผู้สำเร็จการศึกษาภายใต้การสนับสนุนจากทุนดังกล่าวจะมีการจัดสรรตำแหน่งงานของทางราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ให้ และเนื่องจากในปี พ.ศ. 2516 ได้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา ซึ่งเป็น การชุมนุมของประชาชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยโดยการขับไล่เผด็จ การทหารที่ปกครองประเทศในชวงนั้น ทำให้กระแสประชาธิปไตยเฟื่องฟู มีการเปิดพื้นที่ทาง สังคมอย่างกว้างขวาง โดยนิสิตนักศึกษาเป็นผู้มีบทบาทนำการในทำกิจกรรมเพื่อสังคมและการ เผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยในช่วงดังกล่าว กลุ่มนิสิตศึกษามุสลิมสลาตันก็ได้ถือกำเนิดขึ้น ในช่วงนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และในภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของกลุ่มนิสิตศึกษามุสลิมสลาตันที่เข้าไปประสานงานและให้การช่วยเหลือกลุ่มผู้ถูก ดำเนินคดีในข้อหา “อัยตาแป” (อันธพาลในสำเนียงมลายูถิ่น) ซึ่งถูกคุมขังเพื่อดำเนินคดีในเรือนจำ อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น และทำให้กลุ่มนักศึกษาดังกล่าวมีความมั่นใจในการ ดำเนินงานทางการเมืองควบคู่ไปกับกลุ่มนักศึกษาในพื้นที่กรุงเทพฯ ดังที่ได้แสดงออกมาในการนำ คนเรือนหมื่นเข้าร่วมชุมนุมประท้วงเหตุการณ์สะพานกอตอใน พ.ศ. 2518 นั้นเอง และนับเป็นครั้งแรกที่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาสเชื่อมโยงพลังของมวลชนทั้งที่เป็นมลายูมุสลิมใน พื้นที่ นักศึกษาปัญญาชนตามระบบการศึกษาอย่างใหม่ที่เริ่มปูพื้นฐานโดยนโยบายการจัด การศึกษาในช่วงต้นทศวรรษ 2500 ที่ทำให้เกิดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นทางเลือก ใหม่ของการศึกษาสายสามัญควบคู่ไปกับการศึกษาศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนกลางและได้พบกับกระแส เปิดกว้างทางสังคมการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 การเชื่อมโยงดังกล่าวไม่เฉพาะ เพียงแค่ทำให้กลุ่มผู้นำนิสิตนักศึกษาได้เข้ามาสนใจปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยัง นำเอาปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่การรับรู้ของประชาชนที่กรุงเทพฯผ่านการดำเนินงาน ของกลุ่มนิสิตศึกษามุสลิมสลาตันอีกด้วย และยังถือเป็นการพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการของ นักศึกษาฝ่ายซ้ายที่มาจากกรุงเทพฯกับประชาชนมลายูมุสลิมในพื้นที่อีกด้วย อย่างไรก็ตาม กลุ่ม ดังกล่าวก็หมดบทบาทลงไปตามคำสั่งคณะปฏิวัติที่เกิดขึ้นหลังการยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในขณะที่สภาพสังคมในจังหวัดปัตตานีหลังเหตุการณ์ประท้วงดังกล่าวได้เกิดความ หวาดระแวงและความแตกแยกระหว่างคนพุทธและมุสลิมอย่างกว้างขวาง อันเนื่องมาจากจุดยืน ต่อการชุมนุมที่แตกต่างกัน ถึงขนาดที่ว่าคนมลายูมุสลิมที่เจ็บป่วยไม่ยอมรับการรักษาใน โรงพยาบาลเนื่องจากกลัวว่าหมอและพยาบาลที่ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพุทธจะแกล้งฉีดยาให้ตัวเองตาย หรือนักเรียนที่เป็นมลายูมุสลิมไม่ยอมไปโรงเรียน เพราะถูกคุณครูดูตัวอย่างเหมาวมต่อผู้เข้าร่วม

ชุมนุมที่เป็นมุสลิม เป็นต้น (เอกรินทร์ ต่วนศิริ และ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ: 2555 ออนไลน์, รอมฎอน ปีจอ: 2551)

ในส่วนของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กล่าวโดยย่อแล้ว เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญเพราะเป็นสาเหตุให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีความพร้อมในการขยายมวลชนและเขตงานได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมถึงเขตงานสงขลา 2 อันเป็นพื้นที่ก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนไทยมุสลิม คือเหตุการณ์ล้อมปราบผู้ชุมนุมประท้วงการกลับประเทศของอดีตเผด็จการทหารภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก และนำไปสู่การไหลทะลักเข้าป่าของนักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมาก ซึ่งเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองในขณะนั้นกดดันให้คนเหล่านี้ต้องหลบหนีออกจากพื้นที่เมืองเข้าสู่เขตป่าเขาพร้อมด้วยความหวาดกลัวและเคียดแค้นที่เกิดจากการล้อมปราบผู้ชุมนุม รวมถึงการทารุณกรรมต่าง ๆ เช่นการทุบตีผู้ชุมนุมจนถึงแก่ความตาย การแขวนคอและเอาเหล็กแหลมแทงศพพร้อมทุบตีศพอย่างทารุณรวมถึงการเผาศพในลักษณะเดียวกับกองขยะกลางถนนบริเวณสนามหลวงของประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมในวันดังกล่าวด้วย และตามด้วยการปิดพื้นที่ทางการเมืองและการไล่ล่าผู้มีแนวคิด “เป็นภัยต่อสังคม” ในเวลาต่อมา และในขณะเดียวกันนั้นฝ่ายผู้ปราบปรามก็มีพื้นที่สาธารณะในการแสดงความยินดีกับการล้อมปราบผู้ชุมนุมได้ เช่น กรณีที่ พันตำรวจโทส้าง บุนนาค ได้เล่าถึงวีรกรรมของตนและเพื่อนตำรวจในการปราบจลาจลอย่างกล้าหาญในรายการของสถานีวิทยุยานเกราะในช่วงบ่ายของวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้น (ธงชัย วินิจจะกุล: 2539 คู่มือละเอียดของเหตุการณ์ดังกล่าวในภาคผนวกที่ 4)

ในช่วงเย็นหลังการล้อมปราบผู้ชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลพลเรือนของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช และนำมาสู่รัฐบาลवादัดของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร และการออกกฎหมายทั้งของคณะปฏิวัติและของรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียรซึ่งปิดกั้นสิทธิเสรีภาพและพื้นที่ทางสังคมของฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลอย่างหนักจนเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้มวลชนจำนวนหนึ่งต้องหลบหนีสภาพสังคมในขณะนั้นสู่เขตป่าเขา (ธิดานต์ ศรีนารา: 2548)

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ออกแถลงการณ์ต่อเหตุการณ์ดังกล่าวในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ความว่า (ธิดานต์ ศรีนารา: 2548)

“วันที่ 6 ตุลาคม 2519 พวกปฏิกริยาฟาสซิสต์ได้ก่อกรณีนองเลือดครั้งใหญ่ขึ้น พรรคออกคำแถลงอย่างทันการในวันที่ 7 ตุลาคม ซึ่งเหตุที่พวกปฏิกริยาก่อกรณีนองเลือดครั้งนี้ ย้ำถึงความ

ถูกต้องของหนทาง การต่อสู้ด้วยอาวุธและชี้ให้เห็นว่า เขตแดงในชนบทเป็นแนวหลังที่ไว้ใจได้ และเป็นกำลังสนับสนุนที่มีพลัง”

ประกาศดังกล่าวจึงเป็นเหมือนคำเชิญชวนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต่อมวลชนที่กำลังรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยจากการเข้ายึดอำนาจและออกกฎหมายที่คุกคามของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ในขณะนั้น และเมื่อพรรคได้นำนโยบายเฉพาะหน้า 10 ข้อ ซึ่งเคยประกาศออกไปใน พ.ศ. 2518 มาประกาศซ้ำอีกครั้งใน “คำแถลงในวันครบรอบ 34 ปีแห่งการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” จึงยิ่งทำให้พรรคมีความเฟื่องฟูของมวลชนในระดับสูงสุดอย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยมีสาระสำคัญคือการที่ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เล็งเห็นถึงกลุ่มบุคคลต่าง ๆ อันประกอบด้วย “กรรมกร ชาวนา นายทุนน้อย นายทุนชาติทุกชนชาติ ตลอดจนพรรคการเมือง องค์กรและบุคคลที่รักชาติรักประชาธิปไตย” ล้วนเป็นแนวร่วมของพรรค รวมถึงการมีกองกำลังติดอาวุธในฐานที่มั่นต่าง ๆ กระจายทั่วทั้งประเทศอย่างมั่นคงและพร้อมสำหรับการดำเนินการสงครามปฏิวัตินั้นจะสามารถ “ขยายสงครามประชาชน” เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการ “ขจัดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมอเมริกาโค่นรัฐบาลขายชาติปฏิกริยาฟาสซิสต์” อันจะนำไปสู่การ “จัดตั้งรัฐบาลประชาชนที่ประกอบด้วยผู้แทนของกำลังปฏิวัติต่าง ๆ” และ “สร้างประเทศไทยใหม่ที่มีเอกราชประชาธิปไตยและเจริญรุ่งเรือง” เป็นประเทศไทยที่ “ชนชาติต่าง ๆ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน” และ “มีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือ รักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี” โดยแต่ละชนชาตินั้นจะอยู่ด้วยกัน “ภายใต้ครอบครัวใหญ่ของประเทศไทย” นั่นเอง ยิ่งผนวกกับการที่ประเทศในอินโดจีน อันได้แก่ เวียดนาม ลาว และ กัมพูชา ได้มีการปฏิวัติและสถาปนาการปกครองในระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์แล้ว ช่วงเวลาปี พ.ศ. 2518-2519 เป็นต้นมา จึงเป็นช่วงเวลาที่ปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีความคึกคักเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปรากฏชัดในเอกสาร “คำชี้แนะบางประการเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันและงานสำคัญของพรรคในปี 2521” ต่อผู้ปฏิบัติงานของพรรคในห้วงเวลาดังกล่าว ความว่า (ธิดานันท์ ศรีนารา: 2548)

“...บุคคลในพรรคการเมือง กรรมกร ชาวนา นักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน และผู้รักชาติ รักประชาธิปไตยวงต่าง ๆ ก็ได้ทยอยเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยอาวุธป็นเป็นจำนวนมาก กองกำลังอาวุธของประชาชนภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศได้สนองคำเรียกร้องของพรรคทำการโจมตีศัตรูหนักขึ้น ด้วยความมานะพยายามของสหายทั่วทั้งพรรค...” และ “... งานขยายเขตจรยุทธ์ ขยายฐานที่มั่น เสริมความมั่นคงและสร้างฐานที่มั่นพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยได้เติบโตเข้มแข็งขึ้น โครงการและภาระหน้าที่ในปี 2520 ที่พรรควางไว้ก็ได้บรรลุผลสำเร็จเป็น

ส่วนใหญ่ งานในเขตปกครองปฏิบัติทั้งในเมือง ในชนบท และงานในต่างประเทศก็ได้ขยายตัวไปในระดับที่ต่างกัน....”

ในช่วงระยะเวลาหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ธิกานต์ ศรีนารา (2548) ได้อุทธรณ์ตัวเลขของนักศึกษาที่เดินทางสู่เขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อเข้าร่วมงานปฏิวัติไว้ที่ประมาณมากกว่าพันคน โดยไม่นับรวมถึงกลุ่มประชาชน ปัญญาชนอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถประมาณข้อมูลได้ จึงนับได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถขยายการทำงานได้สูงสุดในประวัติศาสตร์ของพรรคก่อนจะยุติบทบาทไปในช่วงหลังจากนี้

และด้วยผลจากความรุ่งเรืองในการขยายงานและขยายเขตจรยุทธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นี้เองที่นำไปสู่การก่อตั้ง “กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย” ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520

1.2. สภาพแวดล้อมทางการเมืองในช่วงการก่อตั้งและสลายกำลังของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย (พ.ศ. 2520-2523)

ในช่วง พ.ศ. 2520-2525 ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นักศึกษาและปัญญาชนที่เข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เกิดความขัดแย้งทางความคิดหรือ “วิกฤตศรัทธา” กับกลุ่มสหายนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยขึ้น และเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการสิ้นสุดของการต่อสู้ระหว่างกองทัพประจำการของรัฐบาลไทยกับกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยสาระสำคัญอยู่ที่ภายหลังการหลังไหลของนักศึกษาและปัญญาชนที่หนีเข้าป่าและร่วมปฏิบัติการกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพ.ศ. 2519 จนทำให้ขบวนการสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้นเข้มแข็งและมีพลังสูงสุด ไปถึงการแตกแยกทางความคิดที่เริ่มปรากฏขึ้นประมาณ พ.ศ. 2520 ผนวกกับการปรับนโยบายของรัฐบาลไทยที่เริ่มใช้นโยบาย “การเมืองนำการทหาร” ใน พ.ศ. 2523 ทำให้เงื่อนไขของสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเปลี่ยนไป และยังทำให้การแตกแยกทางความคิดรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างชัดเจนหลังในช่วงการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2525 ซึ่งถือเป็นการแตกแยกภายในจนนำไปสู่การล่มสลายของพรรค (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548)

การเข้าสู่ป่าของปัญญาชน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่ถูกคุกคามจากรัฐภายใต้นโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างหนัก ทางหนึ่งได้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้าสู่ยุคเฟื่องฟูและมีการขยายงาน ขยายเขตงานอย่างสูงนับตั้งแต่การก่อตั้งพรรค แต่ในอีกทางหนึ่ง ก็ทำให้มีคนจำนวนมากที่ต่างมีแนวคิดที่หลากหลายเข้าสู่เขตฐานที่มั่นของพรรค

คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย การเข้าสู่เขตฐานที่มั่นของพรรคของผู้คนเหล่านั้นมาพร้อมกับความหวังที่จะอาศัยการดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในการปฏิวัติสังคมนิยมเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นไปตามลักษณะที่พวกเขาเหล่านั้นคาดหวังไว้ แต่ก็ต้องพบกับความผิดหวังหลาย ๆ ประการ พร้อมเกิดข้อสงสัยต่อแนวทางการต่อสู้ของพรรค จนกลายเป็นปัญหาที่เรียกว่า “วิกฤตศรัทธา” ประกอบกับปัจจัยอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นท่าทีของประเทศจีนที่เปลี่ยนไปภายหลังการสิ้นสุดของยุคการปฏิวัติวัฒนธรรม (การปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศจีนระหว่าง พ.ศ. 2509-2519 กล่าวโดยสรุปคือการล้มล้างทุกสิ่งทุกอย่างที่ขัดกับลัทธิการปกครองแบบสังคมนิยมโดยการดำเนินการที่รุนแรง โดยมีกลุ่ม red guard ซึ่งเป็นเยาวชนและปัญญาชนรุ่นใหม่เป็นผู้ดำเนินการ ผลกระทบของเหตุการณ์ คือ มีผู้เสียชีวิตประมาณ 500,000 คน มีผู้ถูกกล่าวโทษและคุมขังซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญญาชน ผู้นำและนักบวชทางศาสนา และผู้มีท่าทีไม่เหมาะสมตามทัศนะของกลุ่ม red guard ประมาณ 700,000 คน ศิลปินตูลุโบราณสถาน ศาสนสถาน เอกสาร และ วรรณกรรมต่าง ๆ ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก) ภายใต้การนำของแก๊งค์สี่คน (แก๊งค์สี่คน ได้แก่ 1.มาดามเจียง ชิง 2. จาง ซุนเจียว 3. หวัง หงเหวิน 4. เหยาเหวินหยวน ทั้งสี่คนเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการปฏิวัติวัฒนธรรมในประเทศจีน ต่อมาภายหลังการอสัญกรรมของเหมา เจ๋อตุง ทั้งสี่ได้ถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และมีการประณามทั้งสี่คนอย่างรุนแรง หนึ่งในภาชีจีน คำว่า แก๊งค์สี่คน หรือ “สี่แบน” มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า กลุ่มความตาย) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจและสังคมของตนให้มีความเสรีมากขึ้น และยุตินโยบายการสนับสนุนกิจกรรมปฏิวัติสังคมนิยมนอกประเทศ หรือที่เรียกกันว่า การส่งออกการปฏิวัติ และหันมาผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านโดยให้ความเคารพกับอธิปไตยและอุดมการณ์ทางการปกครองของมิตรประเทศเหล่านั้น จนเป็นเหตุให้การกระจายเสียงของสถานีวิทยุ “สถานีเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย” ที่กระจายเสียงมาจากประเทศจีน การสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์ และการส่งออกสหายน่าเชื่อถือชาติจีนต้องยุติลง เหล่านี้ล้วนเป็นผลกระทบมาจากการที่สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเริ่มมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน จนนำมาสู่การลดบรรยากาศที่ตึงเครียดอันเกิดขึ้นในช่วงสงครามเย็นนั่นเอง และยังมี การปฏิบัติการทางการทหารระหว่างจีนกับเวียดนามที่เรียกกันว่าการทำ “สงครามสังคมนิยม” ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่เวียดนามยกกองทัพเข้าสู่ประเทศกัมพูชา ซึ่งต่างก็เป็นประเทศที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เช่นเดียวกัน จนทำให้เกิดข้อกังขาถึงนโยบายการเป็นมิตรกันทั่วโลกในหมู่พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้ทางรัฐบาลไทยและกองทัพก็ได้สรุปประสบการณ์จนเกิดการนำเสนอแนวคิด “การเมืองนำการทหาร” จนนำไปสู่การออกคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523

เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีเนื้อหาในการลดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การขูดรีด เอาเปรียบและสร้างความเดือดร้อนไม่ปลอดภัยให้กับประชาชน การเห็นความสำคัญกับแนวทางทางการเมืองเพื่อต่อสู้กับแนวร่วมในขณะทีลดการปฏิบัติการทางการเมืองการทหารลงให้เหลือเฉพาะเมื่อจำเป็นต้องต่อสู้กับกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานและแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์สามารถวางอาวุธเข้ามาอบตัวได้โดยได้รับการปฏิบัติที่ดีในฐานะประชาชนร่วมชาติ ตลอดจนขอเรียกร้องให้มีการนิรโทษกรรมผู้ต้องโทษในคดี 6 ตุลาฯ ที่ดำเนินการในศาลทหาร จนกระทั่งรัฐบาลสั่งยุติการสอบสวนและปล่อยตัวผู้ต้องขังทั้งหมดโดยให้เหตุผลว่าเพื่อความสามัคคีของชาติ ใน พ.ศ. 2521

ด้วยปัจจัยดังกล่าวจึงนำไปสู่การต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์จากภายในพรรคโดยแนวร่วมที่ส่วนใหญ่คือผู้ที่เข้าไปหลังการล้อมปราบในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยเริ่มตั้งแต่การนำเข้าทฤษฎีสากลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางในการต่อต้านจักรวรรดินิยมที่เดิมมีอเมริกาเป็นเป้าหมายหลักกลายเป็นสหภาพโซเวียตซึ่งถือเป็นประเทศสังคมนิยมเช่นเดียวกันจีน และเกิดเป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ต่างๆ ในประเทศกลุ่มอินโดจีน จนทำให้มีปัญหาชนกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากพรรคและเริ่มรณรงค์โจมตีพรรคผ่านนิตยสารไทยนิกรใน พ.ศ.2512 และต่อมาใน พ.ศ.2523 นายธีรยุทธ บุญมี แกนนำนิตินักศึกษาคณะสำคัญคนหนึ่งได้ออกจากพรรคภายหลังการนำเสนอแนวคิดที่ต้องการให้มีการปรับการนำโดยใช้อำนาจแนวร่วมเป็นองค์การนำในการปฏิวัติแทน จนนำไปสู่การตั้งคำถามและการเสนอแนวคิดต่อการดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจากแนวร่วมทั้งหลายอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งใน พ.ศ.2525 ทางพรรคได้เปิดการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 4 ขึ้น แต่ประสบปัญหาสำคัญในความขัดแย้งทางความคิดในเรื่องการวิเคราะห์สังคมไทย ตลอดจนปัญหาของวิธีการและระบบรับข้อคิดเห็นจากแต่ละภาคส่วนของพรรค ทำให้การประชุมครั้งนี้เป็นสาเหตุให้เกิดการแยกตัวของผู้ร่วมงานพรรคโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวร่วมนิสิต นักศึกษาเป็นจำนวนมาก (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548) จนพรรคไม่สามารถปฏิบัติการใด ๆ ได้ รวมถึงความสำเร็จเชิงยุทธวิธีที่กองทัพไทยมีเหนือกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยในฐานะที่มันต่าง ๆ เมื่อผนวกกับการเปิดโอกาสของทางรัฐไทยและกองทัพที่ให้ผู้ปฏิบัติงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทุกระดับสามารถวางอาวุธและมอบตัวเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” จนเป็นเหตุให้ผู้ร่วมงานของพรรคทั้งที่เป็นแนวร่วม จัดตั้งและสมาชิกพรรคทุกระดับละทิ้งพรรคกลับไปคืนสู่สังคมเป็นจำนวนมาก จนเป็นเหตุให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต้องยุติบทบาททางการเมืองและการทหารทุกชนิดไปโดยปริยายในที่สุด

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 ณ เขตงานที่ 2 บนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ บ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา โดยมีการกล่าวคำปราศรัยในพิธีก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเพื่อกล่าวถึงที่มาและสถานะของกองทหารดังกล่าวนี้ ตลอดจนจะมีการแปลคำประกาศดังกล่าวออกเผยแพร่ทั้งในทางเอกสารและในทางวิทยุอีกด้วย (กองบรรณาธิการ: 2547 คำประกาศฉบับเต็มในภาคผนวกที่ 1)

ในการกล่าวถึงกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยที่เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา นั้น จะต้องกล่าวถึงประวัติศาสตร์ในการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมก่อนเป็นลำดับแรก ดังนี้

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้ความสนใจกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ช่วง พ.ศ.2510 เป็นต้นมา โดยใน พ.ศ.2512 ทางพรรค โดยคณะกรรมการภาคใต้ ภายใต้การนำของสหายชอบได้มีมติส่งสหายจำนวนหนึ่งเพื่อทำงานด้านมวลชนในพื้นที่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาใน พ.ศ.2516 ทางพรรคได้ส่งสหายติดอาวุธเข้ามาร่วมงานกับ เปาะสู วาแมดีชา แม้นี่จะนับว่าเป็นครั้งแรกในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังติดอาวุธมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ถือกันว่าปฏิสัมพันธ์ครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ โดยทางพรรคได้ระบุว่าเกิดปัญหาในเรื่องวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และมีปัญหาการต้องตกอยู่ภายใต้การนำของเปาะสูด้วย (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรรทัด: 2544) ในขณะที่ พล.ต.ต.จ่าบุญ เด่นอุดม ได้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น ไม่ใช่การปฏิสัมพันธ์ในระดับองค์กรระหว่างพรรคกับกองกำลัง แต่เป็นเพียงการช่วยเหลือด้านสุขภาพที่ทางสหายคนหนึ่งของพรรคมอบหมายให้สหายหญิงที่มีความรู้ทางการแพทย์เข้ามาช่วยรักษาเปาะสูที่กำลังป่วยขณะหลบหนีการติดตามของเจ้าหน้าที่อยู่ในป่า จึงเป็นปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นส่วนตัวเพียงเท่านั้น ที่มาของความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากในช่วงเวลาที่เปาะสู วาแมดีชา ถูกจำคุกที่เรือนจำลาดยาว ใน พ.ศ. 2510 ทำให้มีโอกาสพบกับผู้ถูกจับกุมในลักษณะเดียวกันจากพื้นที่อื่นของประเทศ ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านั้นได้เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต่อมา ใน พ.ศ. 2517 เปาะสูป่วยหนัก คนของพรรคได้ส่งหมอที่มีความสามารถมาช่วยรักษาเป็นการส่วนตัวและถูกจับไปด้วยกัน จึงทำให้ทางการเชื่อว่า ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายกองกำลังติดอาวุธมลายูนั้นมีความร่วมมือกัน และเริ่มมีการตั้งข้อสังเกตถึงปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐตามมา (สัมภาษณ์ จ่าบุญ เด่นอุดม

อนึ่ง ในเอกสารชื่อ ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู บทที่ 25 ขบวนการต่อสู้ด้วยอาวุธของชาวมลายูปาตานี เขียนโดยอาราฟีน บินจิ ซึ่งเป็นนามปากกาของจำรูญ เด็นอูดม ได้ระบุในหน้า 347 ว่าจากข้อมูลของทางทหาร เปาะสู วาแมดีชา เป็นคนของ BRN กลุ่มเดียวกับเปาะนูญดูโน อารีฟีน บินจิ อ.ลออแมน และ ชูฮัยมียี อิศมาแอล: 2550) อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปได้ว่าก่อนการตั้งกองทหารปลดประชาชนมุสลิมไทยนั้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยพยายามขยายมวลชนสู่ชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเปาะสู วาแมดีชา เป็นหลัก

ใน พ.ศ.2519 แม้ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะมีความพยายามในการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีชาวมลายูมุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่ของพื้นที่ แต่ก็ไม่สามารถขยายมวลชนของตนเองได้มากนัก อย่างไรก็ตามในพื้นที่เขตงานสงขลา ซึ่งดูแลทั้งสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส (จังหวัดสตูลขึ้นกับเขตงานสามจังหวัด ตรัง-พัทลุง-สตูล) มีนักศึกษาและปัญญาชนที่หลบหนีเข้าป่ามาร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่ดังกล่าว และด้วยนโยบายของพรรคที่มุ่งหวังจะขยายการปฏิวัติประชาชนให้มีลักษณะประชาชาติอันประกอบด้วยคนที่หลากหลายในขอบเขตดินแดนประเทศไทย จนในที่สุดเมื่อเขตงานที่ 2 สงขลา มีความเข้มแข็งขึ้น เนื่องจากการสามารถปลุกระดมมวลชนในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ได้ ร่วมกับการมีนักศึกษาปัญญาชนที่เข้าร่วมงานกับพรรค จึงได้ประกาศจัดตั้ง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ขึ้นมาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520

กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ถือว่าเป็นหนึ่งในกองทัพสงขลาของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มีลักษณะเป็นกองร้อยในสังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2523 นิตยสารตะวันแดง ซึ่งผลิตจากเขตงาน 3 จังหวัด พัทลุง-ตรัง-สตูล ได้รายงานถึงสภาพของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ดังนี้ (ดูญา บิน อาคีเราะห์: 2523)

“กองทัพปลดแอกมุสลิมไทย (Tanterapembebasan Rakyat Muslim Thai – ต้นเตอร่า เป็มเบบซัน ะยะต์ มุสลิมไทย) มีกำลังพลประมาณ 2 กองร้อย โครงสร้างภายในประกอบด้วย สหายนำระดับจังหวัด หน่วยสมาชิกพรรค หน่วย ส.ย.ท. นักรบ และแนวร่วม ในส่วนของหน่วยงานประกอบด้วย งานมวลชน หน่วยการผลิต พลากิจการ พยาบาล โรงจักร โรงกลึง และหน่วยข่าว นับได้ว่ามีความครบถ้วนพอสมควร สิ่งที่แตกต่างกันกับเขตงานอื่น เช่น ในเรื่องการศึกษา นอกจากจะมีเรื่องการเมือง นโยบายพรรค วิธีคิด วิธีทำงาน แล้วยังมี “ภาษายาวี” หรือก็คือ ภาษามลายูถิ่นที่ใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ในส่วนของการงานศิลปวัฒนธรรม มีเรื่องของร้องเง็ง ปัญจักสี่ลัต รำวง และเพลงภาษามลายูถิ่นด้วย”

ในแง่ของมวลชน บริเวณตำบลบาโหยและตำบลเขาแดง อำเภอชะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา มีทั้งคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิม (ในเอกสารใช้คำว่าไทยมุสลิมทั้งหมด และไม่มีคำว่ามลายูเลย) จำนวนเท่า ๆ กัน ในส่วนของกำลังรบประกอบด้วยสหಾಯท้องถิ่นทั้งมลายูมุสลิม ไทยพุทธ ร่วมกับ สหાયปัญญาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญญาชนจากสงขลาและกรุงเทพมหานคร มีความปลอดภัยดี ไม่เคยถูกล้อมปราบ มีการปะทะบ้าง หลายครั้งมีเครื่องบินมาวนเวียนและยิงกราดลงพื้นดิน เคยมีการปะทะเพราะถูกซุ่มโจมตีเนื่องจากเสียลับในการเดินทาง มีสหાયเสียชีวิต 3-4 คน บรรยากาศทั่วไประยะแรกมีใจสู้รบอีกเหิม ทุกคนอยากปฏิบัติ ขวัญและกำลังใจดีมาก รู้สึกเหมือนเห็นชัยชนะ อยู่ใไร ต่อมาในระยะหลัง ๆ เริ่มมีความขัดแย้งทางความคิดระหว่างชาวนากับปัญญาชน และปัญญาชนกับปัญญาชนด้วยกัน เหมือนเช่นที่อื่น ๆ ในประเทศ โดยสหายนำส่วนใหญ่เป็นชาวนา กรรมกร คนท้องถิ่น จึงไม่เข้าใจปัญญาชน ความรับรู้ทฤษฎีมีน้อยกว่าปัญญาชนและคับแคบ ในทางคิด แต่กลมกลืนกับมวลชน ชยัน อดทน และเรียบง่าย ในขณะที่ปัญญาชนไม่ค่อยเข้าใจ ชาวนา เรียกร้องชาวนาสูงเกินไปโดยไม่เข้าใจพื้นฐานของเขาเหล่านั้น เมื่อปัญญาชนตั้งคำถาม แล้วชาวนาตอบไม่ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง โดยปัญญาชนจะไม่ใส่ใจต่อท่าทีการวิจารณ์ การนำเสนอปัญหาบางครั้งใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ระยะกลางและปลายก่อนยุติการรบ ความขัดแย้งระหว่างสหાયชาวนาฝ่ายนำกับปัญญาชนถือเป็นความขัดแย้งหลักที่ทำให้บรรยากาศไม่ดี มาก ๆ มีความหวาดระแวง ท้อแท้ เกาะกลุ่ม นินทา เริ่มใช้ชีวิตเสรี เสพสุข ชาติระเบียบ ผู้หญิงเริ่ม รักสวยรักงาม

ด้วยเหตุนี้งานมวลชนจึงขยายไม่ได้ กองทัพก็ไม่ขยาย ขณะที่นโยบายของรัฐบาลมีท่าที ผ่อนคลาย มีการปรับยุทธศาสตร์และยุทธวิธี สหાયท้องถิ่นเริ่มออกตัว ลงจากกองทหาร ปัญญาชน ค่อย ๆ ทอยออกสู่เมืองจนสิ้นสภาพกองกำลังติดอาวุธ (คัดจาก นิตยสารตะวันแดง ปีที่ 4 ฉบับที่ 7 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2523 หน้า 24 อ้างใน กลุ่มเฉพาะกิจโครงการบูรพัตต์: 2544)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิม กับ กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม

3.1. พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับการสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิม

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับ กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม พบว่า

ในข้อมูลเชิงเอกสารนั้น จะระบุตรงกันว่า มีความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่จะแสวงหาความร่วมมือในการต่อต้านอำนาจรัฐกับคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เช่น

กองบรรณาธิการฟ้าเดียวกัน ในบทความประกายไฟไม่ลามทุ่ง ได้กล่าวถึงการพยายามขยายเขตงานและดำเนินงานด้านมวลชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 และเคยมีความพยายามสนธิกำลังร่วมกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธของเปาะสู ใน พ.ศ. 2516 แต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะความแตกต่างในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อทางศาสนา รวมถึงการที่ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแนวทางของพรรคได้ (กองบรรณาธิการ: 2547)

การระบุทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ส่งสมาชิกของพรรคเข้ามาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อขยายเขตงานและดำเนินงานด้านมวลชน สอดคล้องกับข้อมูลที่กลุ่มกบฏบวรหัด ได้กล่าวไว้ในหนังสือ บนเส้นทางกบฏบวรหัด ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล ว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ทำการเคลื่อนไหวมวลชนในพื้นที่อำเภอเทพา-นาทวี-สะบ้าย้อย มาตั้งแต่สมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น และทางพรรคคอมมิวนิสต์มาลาญาก็ได้ถ่ายโอนเขตจังหวัดสงขลาให้เป็นพื้นที่ดำเนินการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2508 โดยมีสหยาอุดมเป็นผู้รับผิดชอบ และช่วงแรกนั้นเป็นเพียงแคว้นด้านการข่าวเป็นหลักเท่านั้น จนกระทั่งใน พ.ศ. 2515 ทางพรรคเล็งเห็นความสำคัญในการขยายเขตงานเข้าไปในจังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่สุดคือ การพยายามทำให้การปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีลักษณะเป็นประชาชาติมากขึ้น โดยในทางหนึ่งก็เพื่อป้องกันการแบ่งแยกดินแดนเพราะขณะนั้นกลุ่มขบวนการปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานีได้แยกออกไปเป็นกลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่หลังจากการเสียชีวิตของตนกูอัปดุล ยะลานาแซร์ (อดุลย์ ณ สายบุรี) และอีกทางหนึ่งคือการพยายามรวมชาวไทยทุกชนชาติให้เป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อต่อสู้กับการกดขี่ข่มเหงของรัฐ ในขณะที่ ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยคณะกรรมการระดับภาคใต้ได้มีมติให้ส่งสหยาจำนวนหนึ่งไปปฏิบัติหน้าที่เป็นแนวร่วมกับ เปาะสู วาแมดีซา เป็นครั้งแรกในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2515 แต่มีการปะทะกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ทหารของรัฐ ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตสหยาจำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตามทางพรรคได้มอบหมายให้สหยาที่ถูกส่งมาก่อนหน้าเข้าปฏิบัติงานแนวร่วมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับเปาะสู วาแมดีซาแทนในปัดมา แต่ก็ต้องแยกตัวออกมาภายหลัง อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นทางพรรคสามารถปลุกระดมมวลชนและจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งมีชื่อในภาษามลายูว่า ตันเตอรา เปิมเบบัสซัน ระยัต มุสลิม ไทย (Tentara Pembesasan

Rakyat Muslim Thai) โดยมีการประกาศจัดตั้งพร้อมคำปราศรัยอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภุบรพทต: 2544)

ด้วยเหตุที่การขยายเขตงานดังกล่าวมาจากนโยบายของคณะกรรมการภาคใต้ และมีการขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมโดยสหายชอบและสหายอุดม ทำให้ลักษณะท่าทีต่อแนวร่วมมีความแตกต่างกับพื้นที่ภาคเหนือซึ่งมีการขึ้นำจากศูนย์กลางพรรคอย่างใกล้ชิด เช่นที่อดีตสหายนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นว่ำ (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภุบรพทต: 2544)

“เราก็รักชาติและไม่ต้องการให้มีการแบ่งแยกดินแดน เพียงแต่เราก็ไม่อาจต่อสู้กันเองได้ เพราะทั้ง พคท. และขบวนการนอกกฎหมายเหล่านี้ในเวลานั้นต่างก็มีศัตรูตัวเดียวกัน คือรัฐไทย ดังนั้น บทบาทและภาระหน้าที่สำคัญของ พคท. ที่ปัดตานี้ก็คือ จะต้องทำแนวร่วมกับพรรคากลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนเหล่านี้ และโฆษณานโยบายให้ประชาชนเชื้อสายไทยได้เข้าใจนโยบายของ พคท.ต่อชนชาติส่วนน้อยและคนพื้นเมืองที่เป็นคนไทยด้วย”

ด้วยเหตุนี้ การก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งมีมวลชนทั้งไทยพุทธและมลายูมุสลิม (ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะไม่ใช้คำว่ามลายูมุสลิม แต่จะใช้ย่ำงที่ราชการใช้คือ ไทยมุสลิม) อาศัยอยู่ จึงมีความพยายามดำเนินการทุกอย่างในฐานะที่มั่นให้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ทั้งทางศาสนาและชาติพันธุ์ด้วย เช่น การแยกครัวประกอบอาหาร การพยายามเรียนรู้ภาษามลายู หรือการให้มีล่ำมทั้งภาษาไทยและภาษามลายูไว้สำหรับแปลภาษาเมื่อต้องประชุมสรุปรงาน ศึกษาสถานการณ์ หรือฟังการกระจายเสียงจากสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย (สปท.) รวมถึงการจัดการศึกษาที่มีเรื่องการเมือง นโยบายพรรค วิธีคิด วิธีทำงาน และ การเรียนภาษามลายูถิ่น (ทางพรรคเรียกว่าภาษายาวี โดยระบุว่ำเป็นภาษาพื้นเมืองของชาวมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้) หรือในงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่มี ร่องเง้ง ศีระหรือปิ่นจักสีลัต การรำวง และเพลงภาษามลายู (ในเอกสารใช้คำว่า เพลงภาษามุสลิมไทย) (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภุบรพทต: 2544) รวมถึงการฝึกทหารหรือฝึกระเบียบแถวก็จะมีการใช้ภาษามลายู เช่น ใช้คำว่า บาเรสซัน ซี อัฟ ในความหมายของคำว่าแถวตรง ใช้คำว่า กิริเกอเราะะ ในความหมายของคำว่า ซ้ายหัน และใช้คำว่า กานานเกอเราะะ ในความหมายของคำว่า ขวาทัน เป็นต้น รวมถึงการที่สหายและแนวร่วมที่เป็นคนไทยพยายามฝึกภาษามลายู เช่น การแทนตัวเองว่า ซายอ และแทนคนอื่นว่ำ อาเวะะ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็มีการจัดให้เรียนศาสนาในคืนวันศุกร์ รวมถึงการปลุกกระดมสหายและมวลชนให้ปฏิบัติตามหลัก

ศาสนาย่างเคร่งครัด เช่น ในช่วงกลางวันของวันศุกร์ ในเขตฐานที่มั่นจะมีพื้นที่ให้ละหมาดร่วมกัน แต่ถ้าเป็นแนวร่วมหรือสหายที่อยู่ในหมู่บ้าน (พื้นที่ของฐานที่มั่นตั้งอยู่ในตำบลบาโฮยและตำบลเขาแดง) จะให้เข้าบาลาเซาะเพื่อร่วมละหมาดกับมวอลชน รวมถึงการให้ถือศีลอดอย่างเคร่งครัด ในช่วงเดือนรอมฎอน โดยทางฝ่ายนำของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจะเป็นผู้เอื้ออำนวยในการจัดเตรียมอาหารในช่วงค่ำให้ (ดูญา บิน อาคีเราะห์: 2523)

ทั้งนี้ ใน website โครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม ได้ให้ภาพที่นำตื่นตาตื่นใจของปฏิสัมพันธ์ 3 ฝ่ายระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พรรคคอมมิวนิสต์มาลายา และ กลุ่มติดอาวุธมุสลิมในพื้นที่ 2 กลุ่มคือ กลุ่ม BRN และ PULO ดังนี้ (หอมรดกไทย: ออนไลน์)

“ความสัมพันธ์ของ ขบวนการโจรก่อการร้าย, โจรคอมมิวนิสต์มาลายา และผู้ก่อการร้ายพบว่า ผกค. ได้พยายามขยายมวอลชนเข้าสู่ชาวไทยอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดเวลาหลังตุลาคม 2516 นิสิต นักศึกษา นักเรียน ได้หลบหนีเข้าป่า ร่วมกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พวกนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นไทยอิสลาม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) โดยผู้ก่อการร้ายช่วยโอกาสรวบรวมคนเหล่านี้ตั้งเป็นกองกำลังติดอาวุธ ได้ดึงขบวนการโจรก่อการร้ายและโจรคอมมิวนิสต์มาลายาบางส่วนเข้าร่วมให้ชื่อว่า กองทัพปลดแอกมุสลิมไทย ที่ค่ายเขต 2 บนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะโต๊ะ บ้านมาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อ สิงหาคม 2521 ต่อมา เมื่อ ตุลาคม 2521 ขบวนการ BRN และ PULO ได้ประกาศถอนตัว เนื่องจากระดับหัวหน้าของ BRN ถูกสังหาร”

อนึ่ง ข้อมูลเรื่องชื่อของกองทัพปลดแอกมุสลิมไทยและวันเวลาในการก่อตั้งมีความแตกต่างกับข้อมูลที่ได้จากเอกสารอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นข้อมูลที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐมีในระหว่างนั้น

สำหรับนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการขยายแนวร่วมในการปฏิบัติให้มีลักษณะประชาชาตินั้นปรากฏให้เห็นใน “คำแถลงในวันครบรอบ 34 ปีแห่งการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” ในข้อที่ 5 ความว่า (อิกานต์ ศรีนารา: 2548)

“ชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือ รักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม คัดค้านการกดขี่เหยียดหยามระหว่างชนชาติ ในเขตที่ดินรวมของชนชาติให้ดำเนินการปกครองตนเองได้ โดยให้อยู่ภายใต้ครอบครัวใหญ่ของประเทศไทยและให้พัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ”

ข้อความนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะอย่างเป็นทางการของนโยบายที่มุ่งขยายขอบเขตการทำงานของพรรคทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มชาติพันธุ์ชนชาติต่าง ๆ ฉะนั้น นโยบายข้อนี้จึงมีส่วนสำคัญและนำไปสู่การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยในฐานะกองทหารของชนชาติส่วนน้อยภายใต้กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยในเวลาต่อมา (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548)

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทีละบุ้ในเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพยายามมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น กลับพบว่า แม้จะเป็นไปเพื่อแสวงหาแนวร่วมในการปฏิบัติประชาชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่ก็แฝงด้วยนโยบายที่ไม่ต้องการให้กลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งแยกดินแดนออกเป็นรัฐอิสระจากประเทศไทย โดยแนวทางในการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทย หากพิจารณาจากนโยบายที่ประกาศใน “คำแถลงในวันครบรอบ 34 ปีแห่งการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” นั้น จะเห็นถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตปกครองตนเองที่มีชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์อย่างชาวมลายูนั้น จะสามารถมีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือ รวมถึงสามารถนับถือศาสนาอิสลามได้ ซึ่งเขตปกครองพิเศษที่นี้จะดำเนินการในรูปของเขตที่ดินรวมของชนชาติมลายูนั่นเอง

ในส่วนของข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้น ธเนศ อภรณ์สุวรรณ ได้ให้ข้อมูลว่า ทางพรรคได้ประกาศหาผู้เข้าร่วมจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยในช่วง พ.ศ. 2522 โดยมีเงื่อนไขเชิงแนะนำว่า ผู้มาเข้าร่วมควรจะเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามหรือเข้ารับศาสนาอิสลาม ผลคือมีสหายจากเขตงานอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลางเข้าร่วมกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจำนวนหนึ่ง โดยธเนศ อภรณ์สุวรรณ ได้ให้ความเห็นว่า การพยายามจัดตั้งกองทหารของชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาแตกต่างกับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศมีความพิเศษในเชิงการพยายามเปิดพื้นที่ให้กับชาวมลายูมุสลิมให้สามารถเข้าร่วมงานกับพรรคได้อย่างสนิทใจมากขึ้น แต่โดยที่ระยะเวลาของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเกิดขึ้นได้ไม่นานนัก จึงยังไม่สามารถแสวงหาแนวร่วม

ที่เป็นคนท้องถิ่นเข้ามาอยู่กับพรรคได้มากนัก เมื่อเผชิญกับกระแสชาลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงทำให้กองทหารดังกล่าวไม่สามารถทำหน้าที่อย่างที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งใจไว้ได้ ในส่วนของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมนั้น ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ให้ข้อมูลว่า ทางกลุ่มพูโล (PULO) ได้ส่งคนเข้ามาติดต่อกับฐานที่มั่นบนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เพื่อขอทราบธรรมเนียมและแนวทางการดำเนินงาน เมื่อทราบว่าเป็นอย่างไร ก็ไม่ตัดสินใจเข้าร่วมแต่มีการแบ่งเขตพื้นที่ดูแลและลาดตระเวนเพื่อไม่ให้ยุ่งเกี่ยวหรือมีการปะทะกัน สำหรับกลุ่ม BRN นั้น ในช่วงที่ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวไม่พบว่ามียุทธศาสตร์ BRN เข้ามาปฏิสัมพันธ์แต่ประการใด (สัมภาษณ์ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ)

นอกจากนี้ แบลูแด่ ซึ่งเป็นชาวมลายูมุสลิมที่ได้รับการศึกษาในกรุงเทพมหานครและเคยเข้าร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และการประท้วงกรณีสะพานกอดอ ใน พ.ศ. 2518 จนกระทั่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จึงได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เขตงานที่ 2 สงขลา ในพื้นที่ฐานเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ตำบลบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ในช่วงปลาย พ.ศ. 2519 และออกจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงปลาย พ.ศ. 2520 และเข้าร่วมกับกลุ่ม BRN ใน พ.ศ. 2521 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมว่า ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่ม BRN นั้นมีความเป็นพันธมิตรกันในระดับหนึ่ง แต่ก็แยกตัวออกจากกันเพราะสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลง จุดร่วมกันของทั้งสองฝ่ายในช่วงแรกนั้นคือการต่อสู้เพื่อสังคมนิยม ซึ่งทางฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีเป้าหมายสูงสุดคือการไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันที่ขบวนการมุสลิมหลังยุคการปฏิวัติรัสเซียซึ่งได้รับแนวคิดทางสังคมนิยมมาเป็นเป้าหมายของขบวนการด้วย ซึ่งทางกลุ่ม BRN เป็นกลุ่มเดียวที่ประกาศยอมรับสังคมนิยมเป็นหนึ่งในเป้าหมายทางการเมือง โดยเรียกว่า NaSol / นาโซซี ซึ่งหมายถึง ความเป็นชาติมลายูปัตตานี (Nation) ความเป็นสังคมนิยม (Socialism) และ ความเป็นอิสลาม (Islamic) แต่จุดร่วมที่เป็นรูปธรรมกว่าก็คือ การมีศัตรูร่วมกันเป็นรัฐบาลเผด็จการ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างค่ายสะบ้าย้อยกับกลุ่มของเปาะสู วาแมดีซา แต่ก็ไม่แน่ใจว่าตัวเปาะสู วาแมดีซา นั้นอยู่สังกัดกลุ่มใด แต่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็ได้ใช้เปาะสู วาแมดีซา เป็นสะพานเชื่อมไปสู่ความสัมพันธ์กับ BRN อย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม เมื่อถึง พ.ศ. 2519 ความสัมพันธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับ BRN ได้ลดลงแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ BRN มีเป้าหมายสูงสุดในการได้รับเอกราช ในขณะที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้ได้สูงสุดคือการเป็น

เขตปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยเท่านั้น และตลอดเวลาของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับประเทศไทยกับ BRN นั้น ก็ไม่เคยมีการทำการสู้รบร่วมกันแต่อย่างใด แต่ด้วยจุดร่วมทางแนวคิดที่ BRN ยังคงใช้กลยุทธ์ป่าล้อมเมืองมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2537 จนกระทั่งแตกออกเป็น 3 กลุ่ม ทำให้ทั้ง BRN และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีสภาพเหมือนหลังพิงกัน โดยธรรมชาติอย่างไม่เจตนา เพราะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็ไม่สามารถขยายเขตงานได้ลึกเกินกว่าพื้นที่อำเภอยะหา จังหวัดยะลา แต่ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าเป็นเพราะตัวพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแตกสลายลงไปตั้งแต่ในช่วง พ.ศ. 2523-2530 จึงไม่สามารถขยายเขตงานได้ ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตั้งข้อสังเกตว่า มีความเป็นไปได้ที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะพยายามขยายเขตงานลงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากขึ้นหากไม่แตกสลายไปเสียก่อน และหากสามารถรวมตัวกับพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมากได้ ก็จะเป็นกลุ่มที่มีพลังกว่ากลุ่มติดอาวุธมุสลิมทุกกลุ่ม (สัมภาษณ์ แบบสุแต่)

หลังจากการสลายตัวของกองทัพปลดแอกแห่งประเทศไทย การยุติบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตลอดจนการสลายตัวของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ยังมีความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในการส่งคนเข้ามาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่บ้าง โดยมีทั้งลักษณะการฝังตัวประกอบอาชีพในพื้นที่ของจัดตั้งหรือการเข้าพื้นที่หาข่าวเป็นเฉพาะกรณี แต่วัตถุประสงค์ในการทำงานของพรรคถูกจำกัดเพียงการทำงานด้านการข่าวและการติดตามสถานการณ์ ไม่มีการขยายแนวร่วมหรือการจัดการศึกษาทางความคิดกับกลุ่มชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และรวมถึงไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการใด ๆ ของกลุ่มติดอาวุธมุสลิมแต่อย่างใด (สัมภาษณ์ ทวี เรื่องปราชญ์)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีนโยบายที่มุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสนับสนุนการดำเนินการปฏิวัติชิงอำนาจรัฐ นอกจากนี้หากพิจารณาในระดับประเทศ จะพบว่าพรรคยังมีปฏิสัมพันธ์กับชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์กลุ่มอื่น ๆ ด้วย เช่น กลุ่มชนชาติกะเหรี่ยงในภาคตะวันออก และชนชาติม้งในภาคเหนือตอนล่าง (จิระนันท์ พิตรปรีชา: 2549) ชนชาติผู้ไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ปิยะมาศ อรรถอำนวย: 2545) และชนกลุ่มน้อยในที่ราบสูงหรือชาวเขาในภาคเหนือ (โชติช่วง นาดอน: 2545) เป็นต้น

3.2. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิม

เปาะสู วาแมดีชา กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิม

ผู้ศึกษาได้ขอค้นพบเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมที่มีความเกี่ยวข้องกับนายเปาะสู วาแมดีชา ดังนี้

พล.ต.ต.จำรูญ เด่นอุดม ได้ให้ข้อมูลเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิม ผ่านทางเปาะสู วาแมดีชา ว่าไม่ได้มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการแบบกลุ่มต่อกลุ่มหรือองค์กรต่อองค์กร เป็นเพียงความสัมพันธ์ส่วนตัวของบุคคลที่ถูกภาครัฐผลักดันให้เป็นผู้กระทำผิดต่อสังคมเท่านั้น โดย พล.ต.ต.จำรูญ เด่นอุดม ได้กล่าวว่า

“ในช่วงเวลาที่เปาะสู วาแมดีชา ถูกจำคุกที่เรือนจำลาดยาว ใน พ.ศ. 2510 ทำให้มีโอกาสพบกับผู้ถูกจับกุมในลักษณะเดียวกันจากพื้นที่อื่นของประเทศ ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านั้นได้เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต่อมา ใน พ.ศ. 2517 เปาะสูป่วยหนัก คนของพรรคได้ส่งหมอที่มีความสามารถมาช่วยรักษาเป็นการส่วนตัวและถูกจับไปด้วยกัน โดยเหตุนี้ ฝ่ายความมั่นคงของไทยจึงเชื่อว่า ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับขบวนการมีความร่วมมือกัน”

สำหรับคดีที่เปาะสู วาแมดีชา ต้องโทษจนต้องจำคุกนั้น คือการเป็นบุคคลอันธพาลหรือเป็นผู้มีอิทธิพลในช่วงนั้น อันเนื่องมาช่วงที่เปาะสู วาแมดีชา เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านจ่าริงตาตอง ตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ได้มีข้อขัดแย้งกับกลุ่มเพื่อนข้าราชการ ต่อมาในงานกินเลี้ยงฉลองการเข้าสู่นิต ของลูกชายเปาะสู วาแมดีชา ซึ่งมีการเลี้ยงฉลองกันสิบวันสิบคืนและมีการบริจาคเงินให้กับเปาะสูจำนวนเป็นหมื่นบาท ทำให้ทางราชการเพ่งเล็งว่าเปาะสูน่าจะเป็นผู้มีอิทธิพลที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ และอาจเข้าร่วมกับกลุ่มขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) จึงจับกุมตัวและนำมาสู่การคุมขังในข้อหาอันธพาลที่เรือนจำลาดยาว กรุงเทพมหานครในที่สุด ในช่วงของการคุมขังนั้น เปาะสู วาแมดีชา ได้พบกับผู้คนที่โดนข้อหาเดียวกันนี้จากทุกภาคของประเทศ ทำให้ได้ทำความรู้จักและช่วยเหลือกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ต่อมาเมื่อเปาะสูหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาเนื่องจากศาลยกฟ้อง ก็ยังคงติดต่อกับคนที่เคยติดคุกร่วมกัน โดยคนเหล่านั้นบางคนได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหลังจากออกจากคุกแล้ว ส่วนตัวของเปาะสู วาแมดีชาเอง แม้จะหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาแล้ว แต่ก็ยังถูกรังควาญจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเสมอ จึงได้หลบหนีเข้าไปในป่าเข้าร่วมกับกลุ่มขบวนการโจรก่อการร้าย จนกระทั่งถูกจับได้บนภูเขาโต๊ะซูด ในเขตจังหวัด

ปัตตานี ใน พ.ศ. 2517 โดยการจับกุมครั้งนั้น ได้จับเอาทหารปลดแอกผู้หนึ่งชื่อคุณสุณีย์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นหมอรักษาเปาะสู วาแมดีชา ด้วยการฝังเข็ม จึงทำให้มีการคิดกันว่าทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมจะต้องมีการประสานกำลังกัน แต่ในความจริง การที่ทหารปลดแอกผู้หนึ่งเข้ามาทำการรักษาเปาะสู วาแมดีชา ก็เป็นเพราะความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างเปาะสู วาแมดีชา กับสมาชิกพรรคบางคนเท่านั้น (สัมภาษณ์ พล.ต.ต.จรัญญู เด่นอุดม)

ข้อมูลของ พล.ต.ต.จรัญญู เด่นอุดม นั้น สอดคล้องกับ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายดอเลาะห์ สาและ ซึ่งในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2510-2530 นั้น เป็นผู้ทำอาชีพที่ต้องเดินป่าในเขตเทือกเขาสันกาลาคีรี ต่อกับเทือกเขาฮาลาบาลา และทำสวนยางพาราในพื้นที่เทือกเขาสันกาลาคีรีในฝั่ง ตำบลบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และสวนผลไม้ในฝั่งตำบลลำพระยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งได้ให้ข้อมูลว่า ตัวเปาะสู วาแมดีชา มีบ้านเดิมอยู่ในพื้นที่พูลานควาย (เป็นป่าพุงกินพื้นที่ครอบคลุมอำเภอรามัน จังหวัดยะลา และอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี) เป็นบุคคลที่เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป เพราะการเป็นครูที่ดี แต่ถูกจับเพราะถูกข้าราชการบางคนที่เป็นเพื่อนร่วมงานหมั่นไส้ จึงถูกรายงานว่าเป็นผู้มีอิทธิพล ทั้งนี้เพราะเปาะสูทำงานแก้ปัญหาให้คนมลายูมุสลิม เป็นคนทำกติกारेื่องเล่าสัตว์ในเขตพูลานควาย ทำให้มีคนเคารพเป็นจำนวนมาก หลังโดนทางการปล่อยตัวจากการจับกุม เปาะสูได้หนีไปอยู่บนภูเขาในป่า เคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ แต่ตัวเปาะสูไม่ได้อยู่รวมกลุ่มกับใครจริงจัง ส่วนใหญ่เป็นคนที่ยลหนีการรังควาญของเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่า ต่อมา เปาะสู วาแมดีชามอบตัวนายอำเภอคนหนึ่ง (ผู้ให้สัมภาษณ์จำชื่อไม่ได้) แล้วยังได้ทำหน้าที่เป็น อ.ส. (อาสาสมัครรักษาดินแดน) ในเขตอำเภอรามัน จังหวัดยะลาอีกด้วย สำหรับข้อเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้น นายดอเลาะห์ สาและ ให้ข้อมูลว่าไม่ทราบและไม่คิดว่าจะมี เพราะทุกฝ่ายจะต่างคนต่างอยู่ ทั้งกลุ่ม “โจรจีน” (หมายถึงพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา) “ขจก.” และ “พวกคอม” (หมายถึงพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย) จะมีพื้นที่ของตัวเอง ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกัน (สัมภาษณ์ ดอเลาะห์ สาและ)

ขณะที่แบฮูเต ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชาติพันธุ์มลายูนับถือศาสนาอิสลามและเคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่เขตงาน 2 สงขลา ในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อยช่วง พ.ศ. 2519 และเข้าร่วมกับกลุ่ม BRN ใน พ.ศ. 2521 ได้กล่าวถึงเปาะสู วาแมดีชา ว่า (สัมภาษณ์ แบฮูเต)

“ผมไม่ทราบแน่ชัดว่าท่านสังกัดขบวนการเอกราชขบวนการไหนเพราะชาวมลายูในอดีตสังกัดได้มากกว่า 1 ขบวนการ แต่เป็นที่แน่นอนว่าความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับครูเปาะสู เป็นสะพานเชื่อมไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับ BRN อย่างแน่นอน สัมพันธ์ถึงขั้นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ค่ายสะบ้าย้อย เคยฝึกทหารให้กับ BRN เพื่อทำสงครามจรรยาธรรมตามยุทธศาสตร์ชนบทล้อมเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย 1-2 รุ่น รุ่นละ 20-30 คนในช่วงปี 2517-2518”

อย่างไรก็ดีแม้จะยืนยันว่าเปาะสู วาแมดีชาคือสะพานเชื่อมระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมกลุ่ม BRN แต่ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้มีส่วนร่วมอยู่ในขณะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากกว่าแปดปีแล้วจะตัดสินใจเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็เป็นช่วงท้ายของ พ.ศ. 2519 โดยแปดปีแล้วได้อ้างอิงว่ารับทราบข้อมูลเรื่องความสัมพันธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่ม BRN ภายหลังจากการเข้าร่วมกับกลุ่ม BRN ในช่วง พ.ศ. 2521 ในขณะที่ระหว่างเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ค่ายสะบ้าย้อยนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่ม BRN “ไม่มีแล้ว”

ในขณะที่เดียวกับ รุ่ง แก้วแดง ได้ให้ข้อมูลของเปาะสู วาแมดีชา ในเรื่องที่มีคนกล่าวว่า เป็นพวกหัวหน้ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนว่า (สัมภาษณ์ รุ่ง แก้วแดง)

“ครูเปาะสู เป็นครูประชาบาล ที่มักอาสาช่วยเหลือชาวบ้านในการติดต่อกับราชการ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ในสมัยนั้นพูดภาษาไทยไม่ได้ ครูเปาะสูในฐานะเป็นครูก็ช่วยชาวบ้านติดต่อกับราชการเป็นปกติ ต่อมาเมื่อครูเปาะสูจัดงานเลี้ยงที่บ้าน ซึ่งก็เป็นงานเลี้ยงเล็ก ๆ แต่มีชาวบ้านที่นิยมในตัวเปาะสูมาร่วมงานและช่วยเงินทำบุญเป็นจำนวนมาก ทำให้ถูกทางการเพ่งเล็ง เพราะกลัวการมีลักษณะเป็นผู้นำของครูเปาะสูอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดน แล้วก็ถูกจับกุมด้วยเรื่องนี้ ต่อมาเมื่อถูกปล่อยตัวก็ยังถูกตามสอบสวนด้วยข้อสงสัยนี้มาโดยตลอด จึงหนีเข้าป่า”

เมื่อสอบถามถึงเรื่องที่เปาะสู วาแมดีชา เป็นสมาชิก BRN และมีปฏิสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหรือไม่ รุ่ง แก้วแดง ได้ให้ข้อมูลว่า

“ครูเปาะสู ถูกจับตาจากทั้งฝ่ายรัฐ ฝ่ายขบวนการ และฝ่ายคอม เพราะเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านให้การยอมรับ เมื่อเปาะสูหนีเข้าป่า พวกขบวนการต่าง ๆ ก็ช่วยเหลือ”

เมื่อสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยังไม่พบข้อมูลที่แน่นอนว่า เปาะสู วาแมดีชา นั้นเป็นสมาชิกองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมหรือไม่ และหากเป็นแล้ว จะเป็นก่อนหรือหลังการถูกคุมขังใน พ.ศ. 2510 อย่างไรก็ดี สามารถสรุปได้ว่า เปาะสู วาแมดีชา ได้หลบหนีการติดตามของเจ้าหน้าที่รัฐเข้าป่าในช่วง พ.ศ. 2515-2516 และน่าจะอยู่ภายใต้การดูแลของกลุ่ม BRN และในขณะเดียวกันกับที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ส่งสายติดอาวุธมาอยู่ร่วมกับกลุ่มที่มี เปาะสู วาแมดีชาอยู่ในนั้น (กองบรรณาธิการฟ้าเดียวกัน: 2547) ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ส่วนตัวของเปาะสู วาแมดีชา กับกลุ่มคนที่ถูกคุมขังใน พ.ศ. 2510 ที่เรือนจำลาดยาว และต่อมาคนกลุ่มนั้นส่วนหนึ่งได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และนำไปสู่การส่งกลุ่มสายติดอาวุธใน พ.ศ. 2516 และส่งสายที่เป็นหมอมารักษาโรคของเปาะสู วาแมดีชา จนถูกจับด้วยกันใน พ.ศ. 2517 (สัมภาษณ์ จำรูญ เด่นอุดม) และเป็นสะพานเชื่อมให้กลุ่ม BRN และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เขตงานที่ 2 สงขลา ในส่วนของค่ายสะบ้าย้อย ได้ทำการฝึกทางการทหารให้กับกลุ่ม BRN ในช่วง พ.ศ. 2517-2518 (สัมภาษณ์ แบนชูแต) อย่างไรก็ดี เปาะสู วาแมดีชา ได้ถูกจับกุมบนเขาโต๊ะซูด ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ใน พ.ศ. 2517 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงบทบาทของเปาะสู วาแมดีชา ว่าไม่ได้มีบทบาทในการนำสมาชิกของกลุ่มองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมเข้ามาฝึกหรือมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ขัดแย้งกับข้อมูลที่ปรากฏในใน website โครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งจัดทำโดยสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม (หอมรดกไทย: ออนไลน์) ซึ่งได้ระบุว่า

“เปาะสู วาแมดีชา อดีตครูใหญ่โรงเรียนจารีงตาคง ต.ท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ถูกจับ เมื่อปี พ.ศ. 2510 ในข้อหาแยกดินแดน แต่ศาลปล่อยตัวเพราะหลักฐานอ่อน 10 กันยายน พ.ศ.2515 เปาะสู วางแผนเข้าโจมตี อำเภอรามันห์ ร่วมกับกำนัน วานี สามะ ใช้กำลัง 40 คน

8 พฤษภาคม 2518 เปาะสู และลูกน้อง 17 คน มอบตัวที่ อำเภอรามัน ยะลา พร้อม ปลย.เอ็ม 16 22 กระบอก คาร์บิน 7 กระบอก เอ็มที 1 กระบอก สถานการณ์ทั่วไปไม่ดีขึ้น ขบวนการโจรก่อการร้าย กลุ่มต่าง ๆ ในสังกัด เปาะเยะ จับคนเรียกค่าไถ่มากยิ่งขึ้น คุณคามครู ประชาบาล จนโรงเรียนต้องปิด 24 แห่ง

กรกฎาคม 2518 พรรคพวกเปาะสู เข้ามอบตัวรวม 122 คน (รวม 77 คน เดิมด้วย) เมื่อทำประวัติแล้วปล่อยตัว พร้อมอาวุธ และทางการออกหนังสือรับรองให้ความคุ้มครอง ของผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา และนายอำเภอรามัน ยังความขมขื่นของฝ่ายปราบปราม ชาวบ้านเรียก

ขบวนการโจรก่อการร้าย พวกนี้ว่า โจรบัตรแข็ง พวกนี้สะพายอาวุธอย่างเปิดเผย เข้าไปขู่เอาเงินค่าคุ้มครองในเขตอำเภอรามัน”

แม้ข้อมูลที่ปรากฏในโครงการดังกล่าวจะไม่ได้ระบุถึงองค์กรที่เปาะสู วาแมตชีซา สังเกต แต่ก็ให้ภาพเน้นที่สำคัญอย่างหนึ่งของหน่วยงานภาครัฐ คือการที่เปาะสู วาแมตชีซา มีแนวคิดแบ่งแยกดินแดนก่อนหน้าการถูกจับตัวใน พ.ศ. 2510 แล้ว และเมื่อถูกปล่อยตัวก็ยังมี การปฏิบัติภารกิจในลักษณะกลุ่มติดอาวุธใน พ.ศ. 2518 อีกครั้งแต่ก็มีการมอบตัวและกลายเป็น “ความขมขื่นใจ” ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ที่อาจสะท้อนถึงความขัดแย้งในการทำงานระหว่างความมั่นคงกับฝ่ายปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคนั้นด้วย

และใน ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู ซึ่งเป็นงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ชาตินิยมมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อ้างอิงแหล่งข้อมูลของทางทหารที่เกี่ยวข้องกับเปาะสู วาแมตชีซา ว่า (อารีฟิน บินจิ อ.ลอลแมน และ ซุฮัยมีย์ อีสมาแอล: 2550)

“พ.ศ. 2517 กองกำลังติดอาวุธบีอาร์เอ็น หรือ ABRIB โดยการนำของเปาะสู ร่วมกับนายเปาะสู วาแมตชีซา (ครูโรงเรียนบ้านท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา) ได้เข้าใจมติสถานีตำรวจภูธรอำเภอรามัน สามารถยึดอาวุธของทางราชการและปล่อยตัวผู้ต้องหาที่ควบคุมอยู่บนสถานีตำรวจหลบไปได้จำนวนมาก หลังจากนั้นกองกำลังได้เข้าฝึกอาวุธให้แก่ชาวมลายูในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ในพื้นที่อำเภอศรีสาคร ได้สมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และอำเภอศรีสาครได้เป็นฐานกำลังสำคัญของบีอาร์เอ็นจนกระทั่งปัจจุบันนี้”

ข้อมูลข้างต้นซึ่งอ้างว่านำมาจากข้อมูลของทหารทำให้เกิดการเติมเต็มข้อมูลที่ได้จากโครงการหอมรดกไทยในเรื่องการเป็นแกนนำกองกำลัง BRN ของเปาะสู วาแมตชีซา ให้ปรากฏชัดเจนขึ้น เช่นเดียวกับที่ข้อความที่ปรากฏในเอกสารบนเส้นทางภูบรหัตต์ ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล ที่ระบุถึงเปาะสู วาแมตชีซา ในบทบาทแกนนำของกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้ (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรหัตต์: 2544)

“พวกที่แตกตัวออกไปกลายเป็นขบวนการฟูโลใหม่ที่มีหลาย ๆ องค์กร เช่น องค์กรปลดปล่อยปัตตานี ขบวนการปฏิวัติแห่งปัตตานี ซึ่งมีเปาะสู วาแมตชีซาเป็นหัวหน้า องค์กรมลายูปลดปล่อยปัตตานีและขบวนการสหสังคมปัตตานี เป็นต้น”

และในเอกสารชิ้นนี้ยังระบุถึงลักษณะของกลุ่มกองกำลังติดอาวุธของ “เปาะซู” ว่า “คุณเจียม” ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

“เคยสัมผัสมือและเข่าอย่างอบอุ่นกับเปาะซูมาเมื่อปี 2516-1517 ซึ่งขณะนั้นกำลังพลของเปาะซูมีจำนวนถึง 400 คน”

การระบุว่า เปาะซู วาแมดีชา (ในเอกสารดังกล่าวใช้ชื่อว่า เปาะซู วาแมดีชา) เป็นหัวหน้าของขบวนการปฏิวัติแห่งประเทศไทย ซึ่งก็คือกลุ่ม BRN ที่มีชื่อในภาษามลายูว่า Barisan Revolusi Nasional ซึ่งแปลว่า แนวร่วมการปฏิวัติแห่งชาติ และมีกำลังพลภายใต้การนำกว่า 400 คนนั้น สอดคล้องกับแหล่งข้อมูลของที่ผลิตออกมาจากทางราชการรวมถึงข้อมูลที่ปรากฏในงานค้นคว้าในแหล่งอื่น ๆ เช่น วารสารฟ้าเดียวกัน (กองบรรณาธิการฟ้าเดียวกัน: 2547) และ ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู (อาริฟิน บินจิ อ.ลอบแมน และ ชูฮัยมีย์ อีสมาแอล: 2550) แต่ขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเรื่องของการเป็นแกนนำกลุ่ม BRN และเรื่องของจังหวะเวลาที่สำคัญ เช่น การถูกล้อมจับพร้อมหมอบของพรรคคอมมิวนิสต์ใน พ.ศ. 2517 ตามการให้ข้อมูลของจำรูญ เด่นอุดม แต่ข้อมูลที่รวบรวมโดยสำนักปลัดกระทรวงกลาโหมและเผยแพร่ในเว็บไซต์หอสมุดไทยบอกว่า เปาะซู วาแมดีชา มอบตัวในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 รวมถึงบทบาทชีวิตที่ข้อมูลที่ได้จากเอกสารของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและทางการไทยจะเห็นว่า เปาะซู วาแมดีชา คือผู้มีบทบาทสำคัญในกลุ่มแบ่งแยกดินแดนและมีความสามารถในการกุมกองกำลังจำนวนหนึ่งร้อย ซึ่งเอกสารของทางพรรคระบุโดยประมาณการณัไว้ที่ 400 คน ในขณะที่ข้อมูลที่รวบรวมโดยสำนักปลัดกระทรวงกลาโหมระบุถึงกลุ่ม “พรรคพวก” ของเปาะซู วาแมดีชา ที่เข้ามามอบตัวในช่วง พ.ศ. 2518 ว่ามีจำนวน 122 คน ในขณะที่ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ไม่มีการยืนยันในเรื่องความเป็นแกนนำกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมของเปาะซู วาแมดีชาแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี แม้จะไม่สามารถสรุปได้เป็นที่แน่นอนว่า เปาะซู วาแมดีชา คือแกนนำของกลุ่มองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมที่ชื่อว่า BRN หรือไม่ หรือหากเป็นแกนนำจริง การเป็นแกนนำดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ทางราชการที่มุ่งขจัดกลุ่มที่ต่อต้านการควบคุมสังคมของรัฐในช่วง พ.ศ. 2515-2518 ซึ่งเกิดขึ้นโดยทั่วไปทั้งประเทศ ทั้งในกลุ่มของนักการเมือง ผู้นำกรรมการ ผู้นำนักศึกษา และผู้นำประชาชน หรือมีความเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสังคมในช่วง พ.ศ. 2500-2510 หรือไม่ อย่างไรก็ดี สามารถสรุปยืนยันได้ตามการให้ข้อมูลของเบฮูแต ที่ว่า เปาะซู วาแมดีชา คือสะพานที่เชื่อมให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่พยายามดำเนินงานตาม

นโยบายการขยายการปฏิบัติให้มีลักษณะเป็นประชาชาติ ให้สามารถเข้ามาขยายเขตงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์มลายูเป็นชนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ดังกล่าว ในช่วง พ.ศ.2512 และนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม BRN พ.ศ.2516-2517 ที่แม้ต่อมาจะแน่ชัดว่าปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่การทำสงครามปฏิวัติหรือสงครามปลดแอกร่วมกันได้ แต่การเรียนรู้วิถีชีวิตและการปฏิบัติงานของกลุ่มองค์กรติดอาวุธมุสลิมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็นำไปสู่การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 นั้นเอง

สหายและแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ก่อนที่จะเกิดการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 นั้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ขยายเขตพื้นที่เขตงานลงมาในบริเวณจังหวัดสงขลาและในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. 2508

ในส่วนของคุณคณของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกา ดำเนินการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย โดยหลักแล้วคือสหายชอบ หรือ ประสิทธิ์ เทียนศิริ หรือชื่อเดิมคือ กิม แซ่เต็ง ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมในพื้นที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา บิดาของ ประสิทธิ์ เทียนศิริ เป็นชาวจีนที่อพยพเข้าประเทศโดยประกอบอาชีพทำการค้าขาย รับสัมปทานโรงไฟฟ้าโรงเตี๊ยม ร้านตัดผม หลังจากที่ประสิทธิ์ เทียนศิริ เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วได้เข้ามาเรียนต่อชั้นมัธยมต้นที่หาดใหญ่และมีแผนการเรียนต่อในรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย แต่เนื่องจากเกิดเหตุสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น ประสิทธิ์ เทียนศิริ จึงได้รู้จักกับวิรัช อังคถาวร และได้เข้าร่วมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ซึ่งในขณะที่เกิดสงครามโลกครั้งที่สองอยู่นั้น ก็ได้ทำการปลุกระดมประชาชนให้ต่อต้านขัดขวางกองทัพของญี่ปุ่นในพื้นที่หาดใหญ่ด้วย ต่อมาประสิทธิ์ เทียนศิริได้มีบทบาทในระดับด้วยการเป็นคณะกรรมการกลางประจำภาคใต้รับผิดชอบในเขตสามจังหวัดพัทลุง-ตรัง-สตูล เขตจังหวัดสงขลา และเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ในส่วนของอำเภอธนพิบูลย์ โดยใช้ชื่อสหายชอบเป็นส่วนใหญ่ และใช้ชื่อสหายแดงในการปฏิบัติหน้าที่ในเขตสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชตอนล่าง ซึ่งต่อจากนี้จะใช้ชื่อว่าสหายชอบ

บุคคลอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยคือ สหายอุดม หรือ หู่ แซ่ลิ้ม ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมในพื้นที่จังหวัดตรัง ก่อนย้ายไปยังจังหวัดสงขลา เคยมีบทบาทในตำแหน่งกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในยุคที่ ทรง นพคุณ หรือ ประสงค์ วงวิวัฒน์ เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จากมติการประชุมสมัชชาครั้งที่ 2 และเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย สงขลา

และกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย นอกจากนี้ยังมีหลายท่านอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก่อน พ.ศ. 2508 พื้นที่จังหวัดสงขลาและสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นพื้นที่เคลื่อนไหวงานข่าวเพื่อหาการสนับสนุนทางเศรษฐกิจให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์มาลายา ในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ แต่ก็มีเคลื่อนไหวมวลชนเพื่อต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมา ด้วยการตกลงเชิงนโยบายระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์มาลายากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทำให้พรรคคอมมิวนิสต์มาลายาโอนพื้นที่จังหวัดสงขลาให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบ ใน พ.ศ. 2508 โดยมีสหยาอูคุมเป็นผู้รับผิดชอบและเคลื่อนไหวในรูปแบบงานข่าว ต่อมาใน พ.ศ. 2509 สหายชอบได้ส่งกำลังพลจากเขตงานจังหวัดพัทลุงจำนวนหนึ่งไปฝังตัวรับจ้างกรีดยางพาราในพื้นที่บ้านวังพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เพื่อเคลื่อนไหวงานข่าวและมวลชนสัมพันธ์กับคนไทยเชื้อสายจีนและคนพื้นเมืองในพื้นที่ดังกล่าว จนกระทั่งใน พ.ศ. 2510 สหายชอบจึงมอบหมายกำลังพลอีกส่วนไปร่วมกับสหายซูดเดิมที่ส่งมาใน พ.ศ. 2509 โดยมีสหายเจียมเป็นผู้รับผิดชอบ และได้ก่อตั้งกองทัพลงซาขึ้นมา และต่อมาใน พ.ศ. 2515 คณะกรรมการภาคใต้มีมติให้ส่งสหายจำนวนหนึ่งไปทำงานแนวร่วมกับเปาะสุ วาแมดีชา ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยในครั้งนั้นมีสหายจำนวน 8 ประกอบด้วย สหายสามารถซึ่งเป็นสหายนาระดับกรรมการภาค พร้อมกับสหายจิต สหายโรจน์ สหายกันยา สหายคำ สหายเชิง สหายมาลี และ สหายดวน โดยออกเดินทางจากเขตงาน 08 ในพื้นที่บ้านตระ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งตั้งอยู่ในเทือกเขาบรรทัดบริเวณที่เขตรอยต่อจังหวัดตรัง พัทลุงและสตูล ในวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 แต่เกิดปะทะกับเจ้าหน้าที่ทหารโดยบังเอิญในเขตคลองกอย อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นเหตุให้สหายสามารถ สหายกันยา สหายจิต เสียชีวิตลง ทำให้การเดินทางครั้งนั้นสะดุดลง จึงต้องมอบหมายให้สหายที่อยู่ในพื้นที่สงขลาทำก่อนนี้ทำงานร่วมกับกองทัพลดแอกประชาชนไทย จังหวัดสงขลา จนสามารถจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยได้ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 และในส่วนของการทำงานสัมพันธ์กับเปาะสุ วาแมดีชา สหายเจียมก็ได้พบปะกับเปาะสุในช่วง พ.ศ. 2516-2517 ซึ่งสหายเจียมได้อ้างว่าในขณะนั้นกลุ่มของเปาะสุ วาแมดีชา มีกำลังพลกว่า 400 คน (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มบรรทัด: 2544) อย่างไรก็ดีหลังจากนั้นปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวก็ได้สิ้นสุดลงไปก่อนการเกิดขึ้นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่เข้ามาสมทบในพื้นที่เขตงานที่ 2 สงขลา และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เช่น กรณีของ

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ที่โดยพื้นเพเป็นชาวจังหวัดเพชรบุรี เป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในขณะที่เป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็ได้เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ขึ้น โดยระยะทางแล้ว ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ย่อมไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการชุมนุมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงนั้น อย่างไรก็ตาม หลังจากการล้อมปราบนักศึกษาด้วยกองกำลังติดอาวุธของทางราชการ ได้มีคำเตือนด้วยวาจาจากเพื่อนของ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ว่ามีรายชื่ออยู่ในบัญชีต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และอาจเป็นอันตรายได้ ประกอบกับบรรยากาศของสังคมในขณะนั้น ที่มีการแบ่งคนเป็นสองข้างอย่างชัดเจน และข้างที่ใช้กำลังปราบปรามนักศึกษาล้วนแต่แสดงความอึดใจกับเหตุการณ์ดังกล่าว รวมถึงการขยายการใช้ความรุนแรงไปยังบุคคลต้องสงสัยกลุ่มต่าง ๆ จึงเป็นสังคมที่กระแสของความหวาดกลัวมีอยู่โดยทั่วไป มีการลอบทำร้ายและลอบสังหารกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมือง ผู้นำชาวนา ผู้นำแรงงาน ตลอดจนผู้นำนักศึกษาเป็นระยะ ๆ สถานการณ์สังคมภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จึงเป็นช่วงที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวในหมู่นักศึกษา นักวิชาการ และผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง ในช่วงดังกล่าวเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณจึงเกิดความหวาดกลัวและพยายามหนีเข้าป่าในช่วงปลายปี พ.ศ. 2519

เนื่องจาก ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ไม่ได้มีความสัมพันธ์สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์มาก่อน การเข้าป่าเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจึงเป็นด้วยความลำบาก กล่าวคือ แม้ในพื้นที่ภาคเหนือจะมีฐานที่มั่นของพรรคกระจายอยู่ทั่วไป แต่เนื่องจากการไม่มีสายจัดตั้ง ทำให้ต้องรอเวลาและสถานที่ในการเดินทางอยู่ยาวนานพอสมควรจนกระทั่งในช่วงต้นปี พ.ศ. 2520 จึงได้รับคำแนะนำให้ไปเฝ้ารอการติดต่อจากทางจัดตั้งของพรรคที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และได้เดินทางเข้าป่าผ่านแยกคลองแงะ ในพื้นที่ตำบลพังลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา (ปัจจุบันคือตำบลคลองแงะ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา) ซึ่งนำไปสู่สวนยางพาราแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยคณะที่มารอรับนั้นเป็นคนของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया โดยเมื่อเข้าไปอยู่ในการดูแลของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาयाแล้ว ยังต้องรอผู้ที่ต้องการเข้าป่าอีกหลายคนเป็นระยะเวลาเกือบเดือน รวมได้ประมาณ 10 คน จึงได้เดินทางด้วยเท้าไปยังเขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่อำเภอสะบาย้อย จังหวัดสงขลาอีกครั้ง

ในขณะนั้นฐานที่มั่นบนเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ มีคนปฏิบัติงานอยู่ไม่มากนัก สภาพที่ธเนศ อาภรณ์สุวรรณเล่าจากความทรงจำคือ เป็นพื้นที่ไม่ใหญ่มากกลางป่าทึบ มีการปลูกผัก ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ในบริเวณดังกล่าว การเข้าป่าของนักศึกษาในแต่ละครั้ง จึงทำให้คนใหม่กับคนเก่ามีจำนวนเกือบเท่ากัน ต่อมามีการประกาศภายในเพื่อเตรียมการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชน

มุสลิมไทยในลักษณะกองร้อยในสังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย จึงได้มีสหาย จากเขตงานอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในฐานที่มั่นเพิ่มเติม และมีลักษณะพิเศษที่มีสหายที่เป็นมุสลิม กับ สหายที่เป็นพุทธแต่เข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อเข้าสังกัดกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยด้วย อย่างไรก็ดี ก่อนหน้านั้นจากพรรคได้พยายามจัดการให้ความเป็นอยู่ในฐานที่มั่นดังกล่าวมีการ แยกครัวมุสลิมออกจากครัวปกติมาก่อน และเมื่อมีการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชน มุสลิมไทยขึ้นแล้ว จึงได้มีการแยกครัวและการปฏิบัติศาสนกิจของกองทหารปลดแอกประชาชน มุสลิมไทยออกจากส่วนงานอื่นของพรรค จำนวนของผู้ปฏิบัติงานบนเทือกเขาโต๊ะโต๊ะ ซึ่งเป็น ฐานที่มั่นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยมีจำนวนประมาณ 100 คน ในนั้นเป็นกลุ่ม คนที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 ประมาณ 40 คน ในขณะที่คนอีกประมาณ 60 คนที่เหลือประกอบด้วยจัดตั้งเดิมของพรรคที่มาอยู่ก่อนหน้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจาก จังหวัดสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี โดยระหว่างการจัดตั้งเขตงานและกอง ทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น ได้มีการประกาศหาผู้สมัครใจเข้าร่วมกองทหารปลดแอก ประชาชนมุสลิมไทยในเขตงานอื่น ๆ ซึ่งก็มีแนวร่วมที่สมัครใจเข้าร่วมและเข้ารับศาสนาอิสลาม ด้วย ในขณะที่ชาวมลายูมุสลิมซึ่งเป็นคนในพื้นที่มีอยู่เป็นส่วนน้อย

การดำเนินชีวิตในเขตงานดังกล่าว ถูกอธิบายจากความทรงจำของธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ว่า แม้จะขาดแคลน แต่ก็ไม่แร้นแค้นอดอยากแต่อย่างใด เพราะมีอาหารให้บริโภคกันอย่างไม่อดอยาก แม้การอยู่ในฐานที่มั่นในหุบเขาลึกจะต้องปลูกข้าว ปลูกผักเพื่อใช้บริโภคภายในฐาน แต่ก็ป็นงาน ที่ทุกคนเต็มใจทำและทำได้โดยไม่ยากเย็นนัก สภาพชีวิตแม้จะไม่ได้หรูหราฟุ่มเฟือยหรือมีอะไรให้ เสพสุขอย่างบุหรี่ปวงขาว แต่ก็มีสิ่งที่ต้องการตามความจำเป็นอย่างใบจากและยาเส้น สบู่ ยาสีฟัน ทั้งนี้โดยถือหลักว่าอะไรที่ประชาชนใช้ได้ ผู้เข้าร่วมงานพรรคก็ใช้ได้ รวมถึงการที่สามารถเข้าหา มวลชนได้ง่ายและมวลชนรอบ ๆ เองก็มีความเป็นอยู่ที่ไม่ได้อดอยากแร้นแค้นก็ยิ่งทำให้การใช้ชีวิต ในป่าไม่ยากลำบากนัก ดังนั้นการทำงานด้านมวลชนก็เป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นที่ยินยอมของ มวลชนชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ เพราะทางพรรคช่วยทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของมวลชน จากการปล้นของกลุ่มโจรต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยมีการเจรจากับกลุ่มโจรต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ออกปล้นใน พื้นที่เขตงานของทางพรรค ในขณะเดียวกันหากทหารปลดแอกพบกลุ่มโจรทำการจี้ปล้นในเขตงาน ของตน ก็จะทำเนิการเข้าปะทะ เป็นต้น แต่ในด้านการดำเนินการเพื่อทำสงครามปฏิวัติ กลับ ไม่ได้มีกิจกรรมในส่วนนี้นัก คงมีเพียงการออกหน่วยจรรยา ซึ่งก็มีเพียงทหารปลดแอกกลุ่มละ 2-5 คนออกทำการลาดตระเวนและสร้างความสัมพันธ์รวมถึงการแลกเปลี่ยนเสบียงกับชาวบ้านเท่านั้น ในทางกลับกัน พื้นที่เขตงาน 2 กลับถูกโจมตีจากกองทหารมาเลเซียซึ่งสนธิกำลังเข้ากับกองทหาร

จากกองทัพไทย ตามข้อตกลงความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมตามแนวพรมแดนไทย – มาเลเซีย เพื่อดำเนินการกวาดล้างกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาตามแนวตะเข็บชายแดนประเทศไทย – มาเลเซีย และได้มีการปฏิบัติการทางทหารในเขตรับผิดชอบของเขตงานที่ 2 โดยเฉพาะในเขตอำเภอสะเดา และอำเภอนาทวี ซึ่งเป็นอำเภอใกล้ชิดติดกับอำเภอสะบ้าย้อยในจังหวัดสงขลา อันเป็นที่ตั้งของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ทำให้สภาพของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยซึ่งเพิ่งก่อรูปขึ้นมาได้ไม่นานนักต้องถูกจำกัดการเคลื่อนไหวไปด้วย อีกทั้งผู้เข้าร่วมงานในเขตดังกล่าวทั้งในส่วนของนักศึกษาและมวลชนบริเวณนั้นเองก็ไม่ได้มีประสบการณ์ในการรบมาก่อน จึงทำให้บทบาทของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเป็นเพียงการทำมวลชนสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ของตนเท่านั้น ในขณะที่กิจกรรมสำคัญอย่างการเข้าปะทะเพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐกลับไม่ปรากฏในพื้นที่ดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้อธิบายว่า “น่าเบื่อ” และ “ไม่มีอะไรจะทำ” (ภาพลักษณ์ของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยในแง่ของการไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินบทบาทด้านการทหาร สอดคล้องกับข้อมูลที่ให้โดย ดอเลาะห์ साและ ซึ่งกล่าวถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสังกัดกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยว่า ส่วนใหญ่เป็นพวกที่มาจากกรุงเทพ และ “เป็นลูกคนมีดั่งค์” ไม่เคยทำงานหนักมาก่อน และในระหว่างที่คนจากกรุงเทพเหล่านี้อยู่ในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยก็ไม่เคยปะทะกับใคร “เดินเที่ยวไปมาอยู่ในป่าไม่ทำอะไร” มีเพียงแต่การไปพูดคุยกับชาวบ้านเท่านั้น)

สำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมในนั้น ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ให้ข้อมูลว่าในช่วงที่อยู่กับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้นมีเพียงคนจากกลุ่มพวโลเข้ามาติดต่อเพื่อขอคุณโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและแนวทางของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเท่านั้น และเมื่อทราบว่ามีนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์กันก็ไม่ได้ร่วมมือกันปฏิบัติการใด ๆ ร่วมกัน เพียงแต่ตกลงกันว่าต่างฝ่ายจะไม่รุกล้ำพื้นที่ของอีกฝ่าย โดยทางกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยถือว่าพื้นที่ในการดูแลของตน คือเขตชุมชน-ป่าเขาในช่วงรอยต่อของอำเภอสะบ้าย้อยและอำเภอนาทวี และห้ามไม่ให้กลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ เข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่ โดยเฉพาะการจับปล้น นอกจากนี้ยังคงเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมบ้างเป็นบางครั้ง อย่างไรก็ดี แม้ในเชิงการทหารแล้ว กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจะไม่มีบทบาทที่เด่นชัด แต่ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ให้ทัศนะคิดว่า เมื่อมองย้อนกลับมาจากวันนี้ การที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีนโยบายในการจัดตั้งกองทหารของชนกลุ่มน้อยชาวมลายูมุสลิม เป็นเรื่องที่กำลังก้าวหน้าและทันสมัยมาก เนื่องจากคนที่เข้าเป็นทหารสังกัดกองทหารปลด

แอกประชาชนมุสลิมไทยนั้นเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจึงเป็นการเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนลายมุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยรวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มคนต่างเชื้อชาติและศาสนาได้เรียนรู้ระหว่างกันอีกด้วย

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ใช้ชีวิตอยู่ในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจนกระทั่งทางราชการเปิดโอกาสให้สามารถกลับคืนสู่สังคมประกอบการความขัดแย้งทางความคิดระหว่างปัญญาชนผู้เป็นแนวร่วมกับสหายนำและจัดตั้งที่เกิดขึ้น จึงได้เดินทางกลับภูมิลำเนาใน พ.ศ. 2524

หลังจากที่กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยสลายตัวลงไปพร้อมกับ การสลายบทบาททั้งทางทหารและการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ไม่ปรากฏว่ามีความพยายามสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธลายมุสลิมอีก อย่างไรก็ตาม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังคงมีกลุ่มคนที่ปฏิบัติงานทั้งด้านการข่าวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย ทวี เรื่องปราชญ์ ชาวไทยมุสลิมที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ให้ข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตนเองว่า ช่วง พ.ศ. 2519 หลังเกิดเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม ตนได้หลบหนีสายตาของเจ้าหน้าที่มาซ่อนตัวในภูเขิตเพื่อหาหนทางหลบซ่อนตัวต่อไป โดยมีทางเลือกในการหลบซ่อนตัว 2 ทางคือ การเข้าร่วมกับกลุ่มของมุสลิมซึ่งหมายถึงต้องเดินทางไปยังตะวันออกกลาง หรือ เลือกเข้าไปอยู่ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยในที่สุดได้เลือกที่จะเข้าไปเพื่อร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยเข้าไปในเขตงานทางภาคเหนือ และในช่วง พ.ศ. 2528-2530 ได้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาและเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยทำหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องและค้นหาข้อมูลข่าวสารของสหายนแต่ละคนไปด้วย โดยทวี เรื่องปราชญ์ได้ให้ทัศนะกรณีที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับองค์กรติดอาวุธลายมุสลิมไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้ เพราะทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีกรอบในการคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ผ่านวัตถุนิยมวิภาษวิธีโดยใช้กระบวนการจัดตั้งทำสงครามจรรยาเพื่อดำเนินการปฏิวัติอย่างรุนแรงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยึดอำนาจรัฐ ในขณะที่กลุ่มองค์กรที่ขับเคลื่อนเรียกร้องเอกราชในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีกรอบการคิดแบบอุดมคติยูโทเปียที่มุ่งหวังใช้ศีลธรรมที่ตายตัวนำการเรียกร้องเอกราชและใช้วิธีการก่อวินาศกรรมในการขับเคลื่อนความต้องการของตน

4. ข้อสรุปเกี่ยวกับการเกิดขึ้นและสิ้นสุดของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

การเกิดขึ้นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มุ่งหวังสร้างรัฐสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ผ่านแนวคิดที่เรียกว่า ลัทธิเหมาที่ใช้การสร้างมวลชนติดอาวุธในชนบทที่เรียกกันว่า “ชนบทล้อมเมือง เมืองล้อมนคร” เพื่อการปฏิวัติชิงอำนาจรัฐ นโยบายดังกล่าวของพรรคถูกประกาศโดยมติการประชุมผู้แทนสมัชชาทั่วประเทศครั้งที่ 2 ที่จังหวัดสกลนคร ใน พ.ศ. 2495 และมีการจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ผ่านมติ “แนวทางปฏิวัติติดอาวุธ” ในช่วงการประชุมสมัชชาครั้งที่ 3 ใน พ.ศ. 2504 (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ: 2554)

การเกิดขึ้นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยมาจากความต้องการขยายการปฏิวัติด้วยกองกำลังประชาชนติดอาวุธในนามของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยของพรรคคอมมิวนิสต์ให้มีลักษณะประชาชาติมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การพยายามให้ทหารที่เข้าอยู่ในสังกัดของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยมาจากประชากรทุกภาคส่วนของประเทศ ทั้งที่มีเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติพันธุ์อื่น ๆ

ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ก่อนที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะเริ่มขยายเขตงานเข้ามาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น พื้นที่นี้เป็นเขตเศรษฐกิจและสะสมเสบียงตลอดจนรักษากำลังพลของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายามาก่อน จนกระทั่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีความพร้อมมากขึ้นทั้งในด้านการนำ กำลังพล และมวลชน พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาจึงได้ตกลงถ่ายโอนเขตงานรับผิดชอบต่อกัน ในช่วง พ.ศ. 2508 และมีการขยายเขตงานสงขลาในช่วงดังกล่าว โดยแบ่งพื้นที่เขตงานจังหวัดสงขลาเป็น 2 เขตย่อย ประกอบด้วย เขต 1 อำเภอหาดใหญ่ อำเภอสะเดา และอำเภอรัตนภูมิ และเขต 2 อำเภอสะเดาบางส่วน อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย และบางส่วนของจังหวัดยะลา ในพื้นที่เขต 2 หรือที่เรียกกันว่า “กองใต้” นี้เอง ที่ประชากรของพื้นที่มีชาติพันธุ์มลายูและนับถือศาสนาอิสลาม การขยายเขตงาน ขยายมวลชนของพรรคจึงมีความจำเป็นต้องเข้าหาชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ด้วย และโดยที่สหราชอาณาจักรได้มอบหมายให้สหราชอาณาจักรทำหน้าที่ทั้งการขยายมวลชน

และจัดตั้งกองทัพสงขลา ดังนั้น การขยายมวลชนและการพยายามติดอาวุธประชาชนเพื่อให้ความพร้อมต่อการปฏิวัติแย่งชิงอำนาจรัฐในพื้นที่ของชาวมลายูมุสลิมจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย

เฉพาะกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น คณะกรรมการระดับภาคใต้ ภายใต้การนำของสหายชอบได้มีมติให้มีการขยายเขตงานและขยายมวลชนโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านเปาะสูวะ มะเดีซาใน พ.ศ. 2515 และต่อมาแนวคิดการขยายเขตงาน ขยายมวลชนนี้ได้กลายเป็นนโยบายหลักของพรรค ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมผ่านนโยบายเฉพาะหน้าของพรรคที่ประกาศในปี พ.ศ. 2518 ทั้งหมดนี้จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิม บนเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ตำบลบาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย ในเขตงาน สงขลา 2 ไทย เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520

อย่างไรก็ดี แม้การเกิดขึ้นของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในการปลุกระดมมวลชนต่างเชื้อชาติและศาสนาแต่เป็นชนชาติร่วมประเทศไทยเพื่อเตรียมการปฏิวัติ แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับแฝงไว้ถึงความเปราะบางของความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูในพื้นที่ด้วย

ใน พ.ศ. 2518 ได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงใหญ่มัธยมกลางจังหวัดปัตตานี โดยมีชนวนเหตุของการประท้วงมาจากการที่นาวิกโยธินได้สังหารชาวบ้าน 5 คนที่เชิงสะพานกอดดอ โดยมีผู้รอดชีวิตเป็นเด็กชายคนหนึ่ง การชุมนุมดังกล่าวดำเนินอย่างยาวนานกว่า 45 วันและมีประชาชนเข้าร่วมหลายหมื่นคน ผู้เข้าร่วมมีทั้งชาวบ้านมลายูมุสลิมในพื้นที่และจากกรุงเทพฯ เข้าร่วม ซึ่งมี “ศูนย์พิทักษ์ประชาชน” เป็นองค์กรนำในการชุมนุม เหตุการณ์ในครั้งนั้นได้ทำให้กลุ่มนักศึกษาที่กำลังมีบทบาทในขณะนั้น โดยเฉพาะแกนนำนักศึกษาชาวมลายูปัตตานีที่ได้เรียนในกรุงเทพฯ แกนนำนักศึกษาชาวไทยจากกรุงเทพฯ กับแกนนำการชุมนุมซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาสายศาสนาที่เรียนจบจากทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และจากต่างประเทศ ได้พบปะกับกลุ่มแกนนำที่เป็นผู้นำศาสนาที่สังกัดองค์กรติดอาวุธมลายูในขณะนั้น (สัมภาษณ์ แบฮูเต) นอกจากนี้ยังพบว่า ฝ่ายรักษาความปลอดภัยในการชุมนุม ส่วนหนึ่งคือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย (สัมภาษณ์ ทวี เรื่องปราชญ์) และจากความสำเร็จในการระดมมวลชนเรือนหมื่นเช่นนี้ ทำให้ฝ่าย

กลุ่มติดอาวุธมลายูในพื้นที่ที่มีความฮึกเหิมในการดำเนินงานทางการเมืองในแนวทางของตนเองมากขึ้น ซึ่งทวิ เรืองปราชญ์ ผู้ปฏิบัติงานในนามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นว่า ทางกลุ่มติดอาวุธมลายูได้สำคัญผิดคิดว่ามวลชนเรือนหมื่นที่เข้าร่วมประท้วงอย่างยืดเยื้อนั้น เป็นมวลชนของตน จึงไม่ต้องการแสวงหาจุดร่วมในการทำงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เริ่มเข้ามาเชื่อมความสัมพันธ์ก่อนหน้านั้นอีกต่อไป (ทวิ เรืองปราชญ์) แต่สำหรับนักศึกษาเชื้อสายมลายูที่เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่กรุงเทพฯ กลับเลือกที่จะเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงต้นของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ด้วยเหตุผลว่า ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีระเบียบวินัยที่เข้มแข็งกว่ากลุ่มติดอาวุธมลายู แต่สุดท้ายก็ต้องแยกออกมาด้วยเหตุผลของความแตกต่างในการดำเนินชีวิตตามแบบมลายูมุสลิมที่ไม่เข้ากับการดัดแปลงโลกทัศน์ ชีวทัศน์ตามแบบของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในเวลาประมาณเกือบปีเท่านั้น (สัมภาษณ์ แบลูแด)

ปรากฏการณ์ที่ชาวมลายูมุสลิมทั้งในพื้นที่และที่ได้รับการศึกษาจากกรุงเทพฯแยกตัวออกจากการเป็นแนวร่วมของพรรคเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ทางพรรคต้องดำเนินการแก้ไขและการจัดตั้ง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ก็คือส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหานี้ด้วย

เขตงานที่กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยตั้งอยู่นั้น คือพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งมีประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นชนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ แม้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะสามารถปลุกระดมมวลชนในบริเวณนั้นได้ แต่ในสถานการณ์จริงกลับมีคนในพื้นที่ยอมละทิ้งบ้านมาอยู่ในป่าเพียง 3 คนเท่านั้น ซึ่งยุค ศรีอริยะ (2553) ได้สรุปถึงสาเหตุของความล้มเหลวดังกล่าวว่าเกิดจากการที่คนในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นทุนนิยมทั้งหมดแล้ว ผู้คนที่เหลืออยู่ในหมู่บ้านที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้าไปปลุกระดมจึงมีเพียงเด็กและคนแก่ ในขณะที่คนหนุ่มสาวต้องออกไปทำงานหรือเล่าเรียนต่างพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของเมืองไป การใช้แนวคิดปลุกระดมชนบทให้เข้มแข็งเพื่อใช้ล้อมเมืองจึงไม่สามารถเป็นจริงได้ (ยุค ศรีอริยะ หรือ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ อยู่ในพื้นที่เขาโต๊ะเจ๊ะโต๊ะ บ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ปลายปี พ.ศ. 2519-กลางปี พ.ศ. 2520 ก่อนการจัดตั้งกองทหารปลดแอกอย่างเป็นทางการในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2520) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ที่ว่าจำนวนของผู้ปฏิบัติงานบนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะโต๊ะ ซึ่งเป็นฐานที่มั่นของกองทหารปลดแอก

ประชาชนมุสลิมไทยนั้น มีประมาณ 100 คน ประกอบด้วยกลุ่มคนที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2519 ประมาณ 40 คน ส่วนอีกประมาณ 60 คนที่เหลือนั้น เป็นจัดตั้งเดิมของพรรคที่อยู่มาก่อนหน้านี้ กับ กลุ่มสหายที่มาจากทั้งในเขตงานเดียวกันและเขตงานอื่น เช่น สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี ในขณะที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่นั้นมีน้อยมาก (ผู้ให้ข้อมูลจำตัวเลขที่แน่นอนไม่ได้ แต่มั่นใจว่า มีจำนวนไม่เกิน 10 คน) และในระหว่างการพยายามจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น ทางพรรคได้ประกาศหาผู้สมัครใจเข้าร่วมกองทหารนี้ในเขตงานอื่น ๆ ซึ่งนั่นเป็นสาเหตุให้กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น มีผู้ร่วมเป็นทหารกองดังกล่าวจากเขตงานอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก และยังพบว่าคนกลุ่มนี้ยังเข้ารับศาสนาอิสลามอีกด้วย (สัมภาษณ์ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ทั้งนี้ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ เข้าป่าช่วงปลายปี 2519 และอยู่ในพื้นที่เขาโต๊ะเจ๊ะโต๊ะ บ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ช่วงกลางปี พ.ศ. 2520 และออกจากพื้นที่ดังกล่าวในช่วงต้นปี พ.ศ. 2524) การที่กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยถูกตั้งขึ้นจากแนวร่วมที่มาจากพื้นที่อื่นซึ่งไม่ใช่มุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และส่วนหนึ่งยังเป็นคนที่เข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อการนี้โดยเฉพาะนั้น สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ชาวมลายูมุสลิมทั้งในพื้นที่และทั้งที่ได้รับการศึกษาจากกรุงเทพได้ทยอยถอนตัวออกจากการเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยดังที่ แบลูเต (นามสมมติ) ได้อ้าง และสอดคล้องกับข้อมูลของ ยุค ศรีอริยะ ที่ทำให้เห็นว่า ในเชิงปฏิบัติแล้วการปลุกระดมมวลชนชาวมลายูมุสลิมให้มีความคิดปฏิวัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นไม่ได้ประสบความสำเร็จแต่อย่างใด

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ยากลำบากมากนัก แม้จะมีความขาดแคลนบ้าง แต่ก็มีสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้ใช้ แต่ในเรื่องการเตรียมกองกำลังภายในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยให้พร้อมรบเพื่อแย่งชิงอำนาจกลับไม่มีบทบาทมากนัก ในทางกลับกัน ยังถูกคุกคามจากกองกำลังทหารของประเทศไทยและมาเลเซียที่สนธิกำลังกันเพื่อปราบปรามกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาที่ใช้พื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียเป็นที่ปฏิบัติงานในช่วงนั้นด้วยซ้ำ

ในระหว่างการดำรงอยู่ของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น ปัญหาอย่างหนึ่งก็ดำรงอยู่ด้วย นั่นคือ ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่มแนวร่วมที่เข้ามาใหม่หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งมักเรียกโดยรวมว่ากลุ่มปัญญาชน และกลุ่มสหายเดิมของ

พรรคที่เป็นสมาชิกของพรรคมาแต่ดั้งเดิมก่อนเหตุการณ์ทางการเมืองทั้ง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งมักเรียกโดยรวมว่ากลุ่มชาวนา (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภรรยาคัด: 2544) โดยปัญหาที่ว่านี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากความเห็นที่แตกต่างกันของแนวคิดในการวิเคราะห์สังคมไทยที่ไม่ตรงกันระหว่างคนทั้งสองกลุ่ม ที่กลุ่มหนึ่งเชื่อว่าประเทศไทยนั้น มีลักษณะสังคมเป็น กึ่งเมืองขึ้น กึ่งศักดินา ในขณะที่อีกหลายกลุ่มไม่เชื่อในแนวคิดดังกล่าว (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548) และกลายเป็นการแตกหักเมื่อการประชุมสมัชชาได้แก้ไขข้อมติเรื่องลักษณะของสังคมไทยจาก ทุนนิยมกึ่งเมืองขึ้นที่ศักดินาดำรงอยู่ เป็น “กึ่งเมืองขึ้นเศรษฐกิจสินค้าได้เข้ามาแทนที่เศรษฐกิจธรรมชาติแบบทำเองใช้เองโดยพื้นฐาน ทุนผูกขาดของจักรพรรดินิยมและทุนนิยมขุนนางนายหน้า ได้ขยายตัวเติบโตใหญ่และครอบงำเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยประสานกับศักดินานิยม ทุนนิยมแห่งชาติถูกเบียดขับแต่ก็พัฒนาไประดับหนึ่งในขณะที่ทุนนิยมขยายตัวศักดินาก็ยังดำรงอยู่” ซึ่งก็คือแนวคิดกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินาเช่นเดิม และเนื่องจากการเป็นการแก้ไขมติที่ประชุมสมัชชาของพรรคจึงกลายเป็นการที่ทางพรรคฝ่าฝืนระเบียบการปกครองของพรรคเองจนเกิดปัญหาแนวร่วมตามมา และนำไปสู่สถานการณ์ที่เรียกว่า ป่าแตก ซึ่งหมายถึงการแยกตัวออกจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยของกลุ่มนักศึกษา ปัญญาชนในที่สุด (ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และ เหวง โตจิราการ: 2526)

ภายหลังจากสภาพ “ป่าแตก” กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นและยังไม่อยู่ในฐานะที่มั่นคงก็สลายไปกับการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ช่วงปลาย พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548) การเปิดพื้นที่ให้แก่แนวร่วมและจัดตั้งในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้สามารถกลับมาอยู่ร่วมกันในสังคมได้ผ่านการออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์” 66/2523 ทำให้แนวร่วมที่หลบหนีสภาวะอันน่าหวาดกลัวของสังคมในช่วง พ.ศ. 2519-2520 เริ่มทยอยออกจากป่า (สัมภาษณ์ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ) ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ขนาดใหญ่มีความขัดแย้งในเชิงความคิดกัน จนเป็นเหตุให้เกิดสงครามภายในประเทศกลุ่มคอมมิวนิสต์และส่งผลกระทบต่อการใช้อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของสมาชิกแต่ละคนภายในพรรคของแต่ละประเทศ และการที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนหยุดการสนับสนุนการปฏิวัติในประเทศไทย ทั้งในเรื่องของการเมือง อาวุธ แม้กระทั่งการปิดสถานีวิทยูเสียงประชาชนซึ่งออกอากาศจาก

ประเทศจีน จึงทำให้การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นไปด้วยความลำบาก นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาซึ่งเป็นไปด้วยดี มีการช่วยเหลือซึ่งพากัน ทั้งในส่วนของการทำงานที่พรรคคอมมิวนิสต์มาลายาได้จัดกลุ่มจรรยาภรณ์มารับหน้าที่เป็นผู้รับเอานักศึกษา ปัญญาชนที่ต้องการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่เขตงานสงขลา 2 เข้าป่า เนื่องจากพื้นที่แรกรับนั้นตั้งอยู่ในเขตอำเภอนาทวีและอำเภอสะเดา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พรรคคอมมิวนิสต์มาลายาได้ปฏิบัติงานมาก่อนและมีความชำนาญมากกว่า ในขณะที่เดียวกันเมื่อทหารหลักของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาเกิดการปะทะกับทหารของประเทศมาเลเซียและจำเป็นต้องพักพิงก็จะมีคำสั่งผู้บาดเจ็บดังกล่าวเข้าไปพักพิงอาการบาดเจ็บในเขตงานพัทลุง-ตรัง-สตูลด้วย ในทางกลับกันความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรติดอาวุธมาลายูมุสลิมกับพรรคคอมมิวนิสต์มาลายานั้น กลับมีท่าที่เป็นศัตรูกันในปี ด้วยทัศนคติของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาที่มองว่ากลุ่มกองกำลังติดอาวุธมาลายูมุสลิมในพื้นที่เคลื่อนไหวของพรรคในอำเภอเบตงมีลักษณะเป็นกลุ่มโจรที่ออกปล้นและเรียกค่าไถ่จากชาวจีนในพื้นที่อำเภอเบตง เป็นต้น (สัมภาษณ์สุภชัย วาฑิตย์สุภผล) ด้วยสาเหตุเหล่านี้ ทำให้กองทัพปลดแอกมุสลิมไทย ในฐานะกองทัพภายใต้สังกัดของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ก็สลายไปในช่วงประมาณ พ.ศ. 2524 ก่อนที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะยุติบทบาททางการเมืองการทหารในประเทศไทยในช่วงที่คณะกรรมการพรรคถูกจับกุมใน พ.ศ. 2530 (สัมภาษณ์ ทวี เรื่องปราชญ์)

ดังนั้นจึงสรุปผลการศึกษาได้ว่า

สาเหตุของการเกิดขึ้นของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย คือ

1. นโยบายของพรรคที่มุ่งขยายแนวร่วมและกองทัพประชาชนเพื่อให้เกิดการปฏิวัติมีลักษณะประชาชาติ
2. การสร้างปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยผ่านปะละสุ วาแมดีชา ไม่ประสบความสำเร็จ ทางพรรคจึงสร้างกองทัพของคนพื้นเมืองดังกล่าวขึ้นเอง

สาเหตุของการสิ้นสุดของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย คือ

1. สถานการณ์ความขัดแย้งภายในของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
2. สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ และระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไป
3. การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ในการเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยของภาครัฐผ่านนโยบาย 66/2523
4. ความล้มเหลวในการขยายปฏิสัมพันธ์สู่องค์กรติดอาวุธมุสลิมของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งเป็นกองทหารชนกลุ่มน้อยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

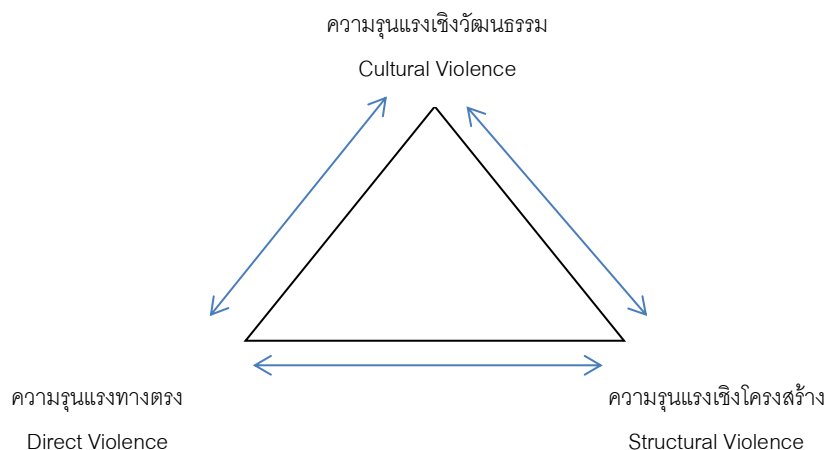
1. การถอดบทเรียนในการคลี่คลายความรุนแรงทางตรงของประเทศไทยในอดีต กรณีกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ผลการศึกษาพบว่า การเกิดและสิ้นสุดของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยทหารภายใต้สังกัดของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้น มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการเมืองทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยในระดับประเทศนั้นมีความเกี่ยวข้องของสถานการณ์ทั้งในส่วนของปัญหาภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐ และท่าทีของกลุ่มองค์กรติดอาวุธมุสลิมที่มีต่อกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย และ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ดังที่ปรากฏในส่วนที่ 1 หัวข้อที่ 4 สำหรับถอดบทเรียนการคลี่คลายความรุนแรงทางตรงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.1. การนิยามชนิดความรุนแรงและระดับของความขัดแย้ง กรณีกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ผู้วิจัยพบว่ากองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เกิดจากนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่พยายามขยายเขตงานและมวลชนเพื่อทำให้การปฏิวัติของพรรคมีลักษณะที่เป็นประชานิยมมากขึ้น การจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจึงมีความชัดเจนในเรื่องการเป็นกองกำลังติดอาวุธที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐ และมีความพิเศษในการพยายามจัดตั้งให้กองทหารดังกล่าวประกอบด้วยผู้นับถือศาสนาอิสลามโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คนที่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อใช้แนวคิดของ Johan Galtung เพื่อนิยามลักษณะของความรุนแรงที่ประกอบด้วย ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม พบว่า

รูปที่ 4 ลักษณะนิยามของความรุนแรงในการศึกษานี้

ความรุนแรงทางตรง ซึ่งหมายถึงการที่เกิดการใช้ความรุนแรงทำร้ายกายภาพโดยผู้กระทำ ความรุนแรงต่อคู่กรณี พบว่า ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับ กองกำลังติดอาวุธมุสลิม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย นั้น ไม่ได้มีการปฏิบัติการที่สร้างความรุนแรงทางตรงให้เกิดขึ้นแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การไม่เกิดความรุนแรงทางตรงนั้น ไม่ได้เกิดเพราะกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยไม่ประสงค์จะใช้ ความรุนแรง เพราะในการจัดตั้งองค์กรในลักษณะติดอาวุธนั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการสู้รบ การไม่ปรากฏความรุนแรงทางตรงจึงเป็นเพราะความไม่พร้อมรับท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่ เอื้ออำนวยต่าง ๆ ในขณะนั้น

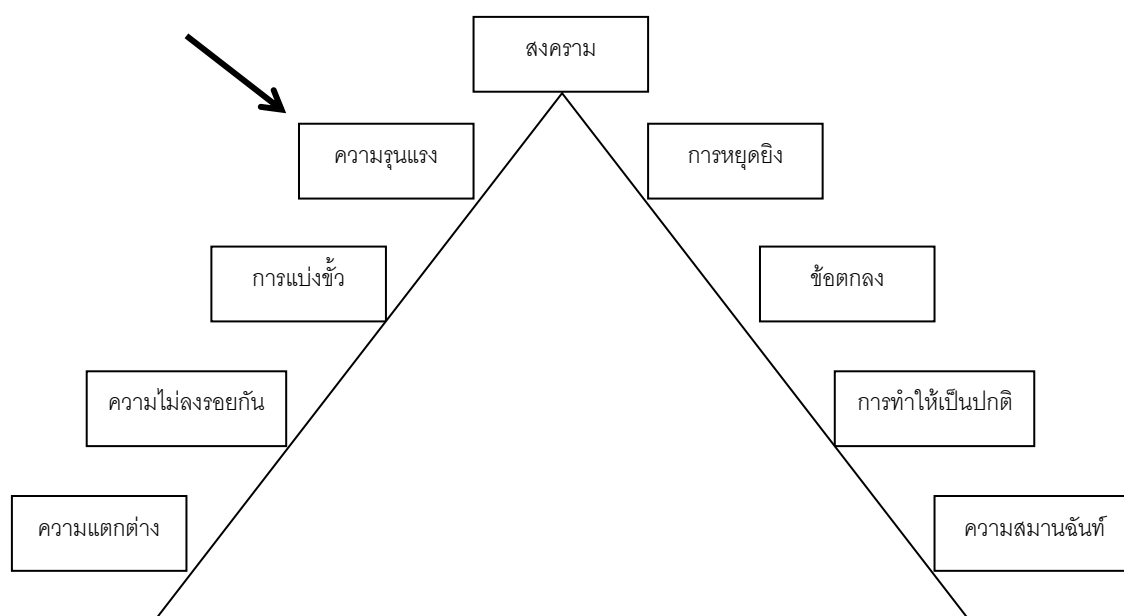
ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง ลักษณะความรุนแรงทางโครงสร้างของสังคมที่มีต่อ บุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคม พบว่าสภาพสังคมในช่วงดังกล่าวมีความขัดแย้งทางการเมืองใน สังคมสูงมาก โดยในกรุงเทพมหานครนั้นมีการล้อมปราบผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในขณะที่พื้นที่ภาคใต้ตอนกลางซึ่งประกอบไปด้วยเขตงานของ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทั้งเขตนครศรีธรรมราช และเขตงาน 3 จังหวัด พัทลุง-ตรัง-สตูล ก็มีการปะทะและการต่อสู้ของกองทัพปลดแอกแห่งประเทศไทยกับกองทัพไทยตลอดเวลา ในส่วนของ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ก็มีการปะทะกันของกองกำลังติดอาวุธมุสลิมกับกองทัพไทยเช่นกัน ในส่วนของเหตุการณ์ที่ ล้อมปราบที่ธรรมศาสตร์นั้นได้สร้างสภาพความหวาดกลัวปกคลุมบุคคลที่มีความคิดแตกต่างและ

ถือว่าเป็นภัยกับรัฐจนนำไปสู่การไหลบ่าเข้าป่าพร้อมความรู้สึกท้อแท้ทั้งแค้นของนิสิต นักศึกษา ปัญญาชนเป็นจำนวนมาก สำหรับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคใต้ในช่วงนั้น จากการศึกษาพบว่า ได้รับแนวคิดมาร์กซิสที่มุ่งสร้างสังคมที่ปกครองอย่างเสมอภาคปราศจากชนชั้นตามอุดมการณ์ของระบบคอมมิวนิสต์ และเลือกใช้ความรุนแรงในการสร้างสังคมตามอุดมการณ์ดังกล่าว ประกอบกับสภาพสังคมที่มีการขูดรีดจากชนชั้นปกครองและนายทุนใหญ่ รวมถึงค่านิยมไม่รบนายไม่หายจน ที่ทำให้เกิดการต่อรองในลักษณะทำทนายอำนาจรัฐทั้งหมดนี้เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกับแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย สำหรับโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษาค้นคว้าที่ตรงกันมีความขัดแย้งระหว่างข้าราชการและประชาชนโดยทั่วไป และหลายครั้งได้ขยายตัวเป็นความขัดแย้งระหว่างคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธและคนมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบกับการมีภารกิจดำเนินงานของกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางชาตินิยม ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันและกันของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเกิดขึ้นท่ามกลางโครงสร้างทางสังคมในลักษณะดังกล่าวนี้ นั่นคือ ความรู้สึกท้อแท้และแค้นที่เกิดขึ้นที่กรุงเทพฯของกลุ่มนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ความท้าทายโครงสร้างทางสังคมที่ผูกขาดและขูดรีดของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง และการปะทะกันของชาตินิยมไทยและชาตินิยมมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งความชอบธรรมที่ทำให้การกระทำต่าง ๆ ของผู้ใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ถูกต้อง จากการศึกษาค้นคว้าพรรคคอมมิวนิสต์ใช้แนวคิดมาร์กซิสและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในการอ้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง ซึ่งในที่นี้คือการติดอาวุธให้กับประชาชนเพื่อทำการสู้รบกับกองกำลังฝ่ายรัฐ ในขณะที่ชาวมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใช้ศาสนาอิสลามเป็นแหล่งความชอบธรรมผ่านการปกป้องอัตลักษณ์มลายูมุสลิม

ในส่วนในระดับของความขัดแย้งนั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดขั้นบันไดของความขัดแย้งที่ปรากฏในงานเขียนเรื่อง Contemporary Conflict Resolution ของ Oliver Ramsbotham et al (2005) เป็นเครื่องมือในการแยกประเภทและลำดับขั้นของสถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงครามต่าง ๆ พบว่า แม้การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจะมีลักษณะของการติดอาวุธให้กับประชาชนเพื่อสู้รบกับกองกำลังฝ่ายรัฐอย่างเป็นทางการ แต่ในสถานการณ์จริงกองทหารดังกล่าวไม่เคยมีปฏิบัติการทางทหารอย่างเป็นทางการเลย จึงเป็นเพียงการคงกำลังรบในฐานที่มั่นเท่านั้น ในทางกลับกัน กองทหารดังกล่าวกลับถูกโจมตีด้วยกองกำลังผสมระหว่าง

กองทัพมาเลเซียและกองทัพไทยซึ่งได้สนธิกำลังกันเพื่อกวาดล้างกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ มาลายาที่ใช้พื้นที่ตะเข็บชายแดนประเทศไทย-มาเลเซียปฏิบัติการ ดังนั้น จึงสามารถระบุได้ว่าการ จัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยอยู่ในระดับของความขัดแย้งที่ขึ้นความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังไม่ถึงระดับของสงคราม และต่อมากการลดความลงของชั้นบันไดความขัดแย้งของกองทหาร ปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยที่ลงไปสู่การทำให้เป็นปกติและความสมานฉันท์ก็เกิดด้วยนโยบาย 66/2523 ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถมอบตัว กลับคืนสู่สังคมในนามของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยรวมถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองที่ทำให้ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไม่สามารถดำรงสถานะในการทำสงครามปฏิวัติได้ โดยไม่ผ่าน ขั้นตอนของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงทั้งในสถานการณ์เฉพาะหน้าด้วยการมีข้อตกลงหยุดยิง หรือในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างด้วยการต่อรองอย่างเป็นทางการหรือมีการเจรจาตกลง สันติภาพแต่อย่างใด

รูปที่ 5 ลักษณะชั้นบันไดของความขัดแย้งในการศึกษานี้ (ปรับปรุงจาก Conflict escalation and de-escalation ใน Oliver Ramsbotham et al: 2005, p11)

1.2. สถานการณ์ภายในของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับความไม่ลงรอยใน หมู่ผู้ปฏิบัติงานภายในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า การเกิดสิ่งที่เรียกว่าความขัดแย้งทางความคิดระหว่าง ปัญญาชนและสหายนั้งเดิมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เรียกว่าปัญหาวิกฤติ

ศรัทธา (ธิกานต์ ศรีนารา: 2548) เป็นผลกระทบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ป่าแตก (ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และ เหวง โตจิราการ: 2526) และกลายเป็นการสิ้นสุดการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในทุกเขตงานตามมา

ในส่วนของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดก็ ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวเช่นกัน โดยเป็นความขัดแย้งระหว่าง สหายนำ ซึ่งหมายถึงผู้ที่เข้าป่าและ ทำงานกับพรรคมาก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ส่วนใหญ่เป็นชาวนา กรรมกร คน ท้องถิ่น และมีความรู้เชิงทฤษฎีน้อยกว่ากลุ่มปัญญาชน ในส่วนของกลุ่มปัญญาชนที่เข้าป่ามา ภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นจำนวนมาก มักมีความคาดหวังว่ากลุ่มสหายนำ จะต้องรู้และตอบคำถามของตนได้ในทุกสิ่ง โดยเฉพาะปัญหาที่ยากเชิงทฤษฎีและเมื่อไม่ได้ คำตอบที่พอใจก็จะทำให้ไม่สนใจการนำของกลุ่มสหายนำ ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้บรรยากาศ ในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเป็นไปอย่างไม่ปกติสุข กล่าวคือ “มีความหวาดระแวง ท้อแท้ เกาะกลุ่ม นินทา เริ่มใช้ชีวิตเสรี เสพสุข ขาดระเบียบ ผู้หญิงเริ่มรักสหายรักงาม” และมี ลักษณะเช่นนี้ไปจนกระทั่งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยสลายตัวไปในช่วง พ.ศ. 2524 (กลุ่มเฉพาะกิจโครงการภูบรทัด: 2544)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลของยุค ศรีอริยะ (2553) และการให้ข้อมูลของทวี เรืองปราชนัญ และ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ร่วมกับข้อมูลของโครงการเฉพาะกิจ กลุ่มภูบรทัด (2554) ที่บรรยายสภาพการณ์ในการจัดตั้งเขตงานสงขลา กองทัพสงขลา และกอง ทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยแล้ว พบว่า ความพยายามในการจัดตั้งของกองทหารปลดแอก ประชาชนมุสลิมไทยนั้น มาจากความต้องการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพียงฝ่าย เดียว ซึ่งจะสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของแบฮูเต (นามสมมติ) ที่อ้างว่ากลุ่ม BRN ซึ่งถือเป็นกอง กำลังติดอาวุธมุสลิมกลุ่มหนึ่งได้ถอนความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ไปอย่างช้าที่สุดในปี พ.ศ. 2519 รวมถึงสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ที่อ้างว่า ภายหลังการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยขึ้นมาแล้ว กลุ่ม PULO ซึ่งถือเป็นกอง กำลังติดอาวุธมุสลิมที่สำคัญอีกกลุ่มในช่วงนั้น ได้ขึ้นมาบนฐานที่มั่นบนเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ เพื่อขอทราบวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานของกองทหารดังกล่าว และเมื่อทราบว่า ไม่ได้มีท่าทีที่ขัดกันจึงได้เจรจาแบ่งพื้นที่ในการลาดตระเวน เป็นต้น ข้อมูลนี้ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กลุ่มติดอาวุธมุสลิมทั้งสองกลุ่ม (คือ BRN และ PULO) ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกอง ทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยอย่างแน่นอน และแสดงให้เห็นด้วยว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อน หน้าการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

พยายามสร้างผ่านการติดต่อกับเปาะสุ วะแมติชา ซึ่งแบฮูแต ให้ข้อมูลว่ามีส่วนสำคัญในการทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม BRN นั้นไม่มีความยั่งยืนในลักษณะองค์กรต่อองค์กรแต่อย่างใด และแม้ข้อมูลของฝ่ายความมั่นคงที่รวบรวมโดยสำนักปลัดกระทรวงกลาโหมจะอ้างถึงการปฏิบัติการทางการทหารของเปาะสุ วะแมติชาในช่วง พ.ศ. 2518 ก่อนจะมอบตัวกับทางการในปีเดียวกัน ซึ่งขัดแย้งกับการให้ข้อมูลของจำรูญ เด่นอุดม ที่อ้างว่าเปาะสุ วะแมติชา ถูกจับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 แต่ทั้งหมดก็สอดคล้องกับข้อมูลของแบฮูแต (นามสมมติ) ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม BRN ที่ถอนความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างช้าที่สุด ใน พ.ศ. 2519 และแม้ข้อมูลจากโครงการเฉพาะกิจบูรพัตต์จะอ้างถึงกองกำลังติดอาวุธของเปาะสุ วะแมติชา ที่มีจำนวนถึง 400 คน แต่กลับไม่พบการข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องการสนธิกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มกองกำลังดังกล่าวแม้แต่น้อย เว้นแต่การช่วยฝึกกองกำลัง BRN คราวละ 20-30 คน เพียงครั้งหรือสองครั้งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2517-2518 เท่านั้น ซึ่งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยยังไม่ถือกำเนิดขึ้น

ต่อมาภายหลังจากกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยได้ถูกจัดตั้งขึ้นในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 แล้วแต่การขยายงานมวลชนยังไม่สามารถทำได้อย่างที่นักดั่งที่ได้กล่าวมาแล้ว และแม้แต่ในงานด้านการทหารที่มีขนาดกำลังพลอย่างน้อย 2 กองร้อย หรือประมาณ 100 คน และมีสหายนำซึ่งมีประสบการณ์สู้รบจากเขตงานอื่น ๆ โดยเฉพาะเขตงาน 3 จังหวัด พัทลุง-ตรัง-สตูล แต่ด้วยสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต้องหลบหลีกการโจมตีทางอากาศของกองทัพมาเลเซียที่สนธิกำลังกับกองทัพไทยโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการปราบปรามกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาซึ่งใช้พื้นที่ตะเข็บชายแดนของประเทศไทยเป็นที่ซ่อนสมุ่กำลังและเก็บรวบรวมเสบียง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 3) เมื่อรวมกับปัญหาในการไม่สามารถขยายงานด้านมวลชนซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดตั้งกองทัพประชาชนตามแนวคิดเหมาที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยึดถือ จนกระทั่งเมื่อเกิดปัญหาวิกฤติศรัทธา ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ป่าแตก และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐผ่านคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้การปฏิบัติงานทั้งหมดภายใต้กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเกิดความชะงักงัน ตลอดจนมวลชนมลายูมุสลิมในพื้นที่ทั้งหมดล้วนออกตัวซึ่งหมายถึงการหลีกเลี่ยงที่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกองทหารดังกล่าวจนที่สุดแล้วกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยก็สลายไปพร้อมกับการออกจากป่าของนักศึกษาและการเคลื่อนย้ายกำลังของสมาชิกพรรคที่เหลือสู่เขตงาน 3 จังหวัด พัทลุง-ตรัง-สตูล ในช่วง พ.ศ. 2524

1.3. ความล้มเหลวในการขยายงานมวลชนและการทหาร

ในส่วนของการขยายงานด้านการทหาร จากการศึกษาพบว่า กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยไม่เคยมีปฏิบัติการทางการทหารอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจึงไม่มีเหตุการณ์เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางตรงระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย หรือแม้แต่ ระหว่างองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย มีเพียงการสะสมกำลัง สะสมเสบียง และการดำเนินงานด้านมวลชนเท่านั้น ในส่วนของการถูกโจมตีหรือการปะทะเป็นเหตุการณ์บังเอิญทั้งเหตุการณ์ก่อนการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย หรือเหตุการณ์ที่กองทัพไทยและกองทัพมาเลเซียได้สนธิกำลังเพื่อปราบปรามกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาและเลยข้ามเขตมาตั้งมั่นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

จากการค้นคว้าเอกสารและสัมภาษณ์ได้ข้อมูลตรงกันว่า กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยได้รับความร่วมมือจากชาวมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่เข้าร่วมน้อยมากจึงไม่สามารถขยายงานมวลชนและงานกองทัพได้ เช่นที่ ยุค ศรีอริยะ (2553) อ้างว่ามีชาวมลายูมุสลิมเข้าร่วมกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยไม่เกิน 3 คน โดยยุค ได้สรุปสาเหตุของความล้มเหลวในการปลุกกระดมมวลชนในพื้นที่ดังกล่าวว่า เกิดจากการคนในพื้นที่มีลักษณะเป็นทุนนิยมทั้งหมดแล้ว กล่าวคือ ทุกคนผลิตเพื่อจำหน่ายแลกเปลี่ยนเป็นเงิน ไม่ใช่การผลิตเพื่อใช้กันเองและแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน และด้วยเหตุนี้ หนุ่มสาวส่วนใหญ่จึงใช้แรงงานของตนเองในฐานะปัจจัยการผลิตในเมืองมากกว่าหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านเหลือเพียงเด็กและคนชรา การผลิตรวมหมู่ด้วยการให้คนทุกคนในหมู่บ้านเข้ามาช่วยกันใช้แรงงานผลิตสิ่งอุปโภค บริโภคตามความต้องการของหมู่บ้าน จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ ในขณะที่ธเนศ อาภรณ์สุวรรณให้ข้อมูลว่า องค์ประกอบด้านบุคคลในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้นมาจากคนของพรรคที่ย้ายมาจากเขตงานอื่นกับนักศึกษาที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ล้อมปราบที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่คนในพื้นที่นั้นมีจำนวนน้อย ในขณะที่ ดอเลาะห์ สาและ ได้ให้ข้อมูลว่าคนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและไม่ได้มีกิจกรรมอะไรมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับการสอบถามบุคคลในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อยเป็นจำนวนมากที่ส่วนใหญ่จะปฏิเสธการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่ของตนเอง หรือให้ข้อมูลในทำนองว่าเป็นการเข้ามาของพรรคโดยที่คนในชุมชนไม่ได้รับรู้เรื่องราวภายใน เพียงแต่รู้ว่า มี “พวกคอม” เข้ามาอยู่บนเขา โຕ๊ะเจ๊ะเต๊ะ เท่านั้น

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ดอเลาะห์ สาและ ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ใน
กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยว่า

“ส่วนใหญ่เป็นลูกคนมีดั่งค์จากกรุงเทพ ทำอะไรไม่เป็น” และ
“เดินเที่ยวเล่นในป่าไปวัน ๆ ไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน”

เมื่อตีความการให้ข้อมูลนี้ร่วมกับการลักษณะของแหล่งข้อมูลในพื้นที่ที่ปฏิเสธการรับรู้ถึง
การมีอยู่ของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ผู้วิจัยเข้าใจว่า ผู้ที่ไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมี
อยู่ของกลุ่มคนและกิจกรรมที่กลุ่มคนเหล่านี้ทำในพื้นที่ดังกล่าว ไม่ได้เป็นเพียงแค่การพยายาม
ปกป้องตัวเองจากสถานการณ์ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังมาจากความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจของคนใน
ซึ่งหมายถึงคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ที่มองไปยังคนนอกซึ่งหมายถึงผู้คนที่มาจากที่อื่นที่เข้ามาอยู่ใน
พื้นที่ใกล้บ้านตนในชื่อที่คนในเหล่านี้เรียกว่า “พวกคอม” อีกด้วย

และเนื่องจากลักษณะของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เป็นรูปแบบเดียวกับ
กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ซึ่งเน้นการติดอาวุธให้กับประชาชนเพื่อทำหน้าที่
ทางทหาร โดยแบ่งเป็นทหารหลัก ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถใช้อาวุธได้อย่างเชี่ยวชาญระดับหนึ่งและ
สามารถเคลื่อนย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในทุกเขตงานได้ กับทหารบ้านซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่เขตงาน
เขตปลดปล่อยหรือฐานที่มั่นนั้น ๆ และจะไม่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านตน โดยทหารทั้งสอง
ลักษณะล้วนไม่มีการจัดเงินเดือนหรือเบี้ยเลี้ยงให้ ความเป็นอยู่ของทหารและกองทัพในแต่ละแห่ง
ต้องขึ้นอยู่กับการผลิตภายในฐานที่มั่นและความร่วมมือของมวลชนที่อยู่รายรอบเป็นหลัก ดังนั้น
เมื่อกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยไม่ประสบความสำเร็จในการขยายมวลชนแล้ว งาน
ของพรรคทั้งในเรื่องการเพิ่มกำลังพลและสภาพความเป็นอยู่ก็ไม่อาจจะขยายตามไปด้วยได้เช่นกัน

ในช่วงปลายของกองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย หรือในช่วง พ.ศ. 2524 ทั้งงาน
มวลชนและงานทหารในพื้นที่นี้มีบรรยากาศที่ไม่ดีนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการคืนเมืองของ
กลุ่มนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ที่เข้าปามาด้วยสาเหตุการล้อมปราบที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ยิ่งทำให้กำลังพลของกองทหารดังกล่าวลดลงไปมากจนสุดท้ายเมื่อผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดของพรรค
ออกจากฐานที่มั่นบนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ตำบลบาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยก็ถือว่าสิ้นสภาพไปโดยปริยายเช่นกัน

2. รูปแบบเชิงอุดมการณ์ของกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม กับ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

2.1. การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ พื้นฐานอุดมการณ์ทางการเมืองของมลายูปัตตานี

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประวัติศาสตร์ พัฒนาการทางการเมือง (อารีฟิน บินจิ อ.ลอลอแมน ชูฮัยมีย์ อิศมาแอล: 2550) ตลอดจนชาติพันธุ์ของประชากรกลุ่มใหญ่ที่มีความแตกต่างกันกับพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ โดยเฉพาะในที่ราบลุ่มภาคกลาง (สุจิตต์ วงษ์เทศ: 2547) ผู้คนในพื้นที่แถบนี้มีวิถีชีวิตตามรูปแบบวัฒนธรรมมลายูและนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้มีวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างไปจากกลุ่มผู้คนที่เป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ (รัตติยาสาและ: 2540) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์ที่ผูกโยงไปถึงเรื่องชาติพันธุ์มลายู นับถือศาสนาอิสลาม มีประวัติศาสตร์ทางการเมืองเกี่ยวกับพัฒนาการแบบรัฐโบราณซึ่งอาจเรียกโดยรวมว่าอาณาจักรปาตานี

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2547 (เว้นช่วงระหว่าง พ.ศ. 2548-2549 ประมาณ 1 ปีครึ่ง เนื่องจากการมีตำแหน่งงานที่กรุงเทพฯ) ต่อมาเมื่อผู้วิจัยได้รับตำแหน่งงานในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด นอกจากนี้ในช่วง พ.ศ. 2553 ถึงปัจจุบันผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการทำงานกับมูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดงและในกลุ่มเสียงเด็กเพื่อสันติภาพในฐานะอาสาสมัคร ทำให้ได้ลงพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายครั้ง และได้สังเกตเห็นว่า ชาวมลายูมุสลิมมีความภาคภูมิใจในเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตน และความภาคภูมิใจทางประวัติศาสตร์นั้นได้กลายมาเป็นปมของความอึดอัดคับข้องใจเมื่อต้องกล่าวถึงการถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐโบราณสยามในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยมีเรื่องเล่าเช่น การร้อยหวายกวาดต้อนคนจากปาตานีไปขุดคลองแสนแสบด้วยมือเปล่าที่กรุงเทพฯ แต่ในส่วนของกระบวนการรวมเป็นรัฐสยามสมัยใหม่ในช่วงรัชกาลที่ 5 นั้น ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่าน้อยครั้งที่จะมีเรื่องเล่าหรือปมคับข้องใจในลักษณะข้างต้น ความภาคภูมิใจวิถีชีวิตการเป็นมุสลิมของตน เช่นการนิยามว่าปาตานีเป็นนครแห่งสันติ หรือ ปาตานีदारุสลาม การเป็นระเบียบแห่งเมกะฮ์ ในส่วนทัศนคติต่อสถานการณ์ความไม่สงบนั้น พวกเขามีความกังวลว่าจะส่งผลกระทบต่อการเดินทางชีวิตประจำวันทั้งในเรื่องการทำมาหากินและการประกอบศาสนกิจควบคู่กันไป และมักเรียกร้องให้การจัดการเชิงนโยบายของรัฐยอมรับลักษณะที่แตกต่างของชาวมลายูมุสลิมที่ไม่เหมือนกับมุสลิมในพื้นที่อื่นในประเทศและไม่เหมือนกับชาวไทยพุทธซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น การยกตัวอย่างนายอำเภอผู้หนึ่งเชิญให้อิหมามของอำเภอไปงานเลี้ยงวันเกิดเจ้าอาวาส เพื่อแสดง

ภาพที่ดีในการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนา ซึ่งสร้างความกระอักกระอ่วนให้กับโต๊ะอิหม่าม เป็นต้น ในเรื่องความคิดเรื่องผู้ก่อเหตุความรุนแรงนั้น มักจะมองว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งของเจ้าหน้าที่รัฐกับผู้ก่อเหตุในลักษณะกลุ่มบุคคล และมีลักษณะความเหมาะสมสูง แต่กลับปฏิเสธความขัดแย้งในลักษณะประชาชนต่อรัฐ และมองว่าประชาชนทั้งที่เป็นชาวมลายูมุสลิมและชาวไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนแต่ต้องการชีวิตที่สงบสุข

ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลทุกคนที่เป็นชาวมลายูมุสลิม พบว่าการบอกเล่าเรื่องราวมีลักษณะเกี่ยวพันตนเองไว้กับความเชื่อทางศาสนา โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนมองว่าข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่มาจากศาสนาอิสลามคือข้อกำหนดสูงสุดของชีวิตและหากมีข้อกำหนดใดขัดแย้งกับข้อบัญญัติทางศาสนา ผู้ให้ข้อมูลทุกคนจะเลือกกระทำตามข้อบัญญัติทางศาสนา เช่น ผู้วิจัยสอบถามในเรื่องของอาหารว่าหากต้องเดินทางไกลแล้วไม่มีอาหารฮาลาลจะทำเช่นไร ผู้ให้ข้อมูลจะตอบเหมือนกันว่า จะไม่ทานอาหารที่ไม่ฮาลาล เพราะเสี่ยงจะทำผิดในเรื่องทานสิ่งที่ไม่ฮาลาล (หะรอม) หรือคำถามเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาโดยสันติซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลว่าสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติ แต่ในบางรายจะเน้นย้ำเรื่องการไม่ถูกบังคับกดขี่หรือกระทำอย่างเลือกปฏิบัติต่อคนมุสลิมและการประกอบศาสนากิจ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า การกระทำต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการไม่อำนวยความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการจากเจ้าหน้าที่รัฐนั้น เกิดจากอคติของคนไทยที่มีต่อคนมลายู เมื่อถามถึงการที่คนมลายูที่รับราชการมีความเป็นมิตรและเอื้อเพื่อช่วยเหลือคนมลายูด้วยกันเมื่อติดต่อขอรับบริการจากทางราชการบ้างหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลตอบว่าคนเหล่านั้นถึงจะยังสวมฮิญาบ ทำตัวเป็นคนมุสลิม แต่ก็ได้ทิ้งความเป็นมลายูไปแล้ว เพราะเมื่อกลายเป็นข้าราชการของไทยก็ไม่พูดภาษามลายู เมื่อมีคนมลายูไปติดต่อราชการก็ถูกดูดำให้พูดภาษาไทย

ข้อมูลข้างต้นของผู้วิจัยซึ่งได้มาจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา สาและ (2540) ที่ได้สรุปว่า ผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์มลายูซึ่งเรียกตัวเองว่า “ออแกตานิิง” และ “ออแก นายู” ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารประจำวัน ใช้ชีวิตอย่างชาวมลายูที่ยึดอยู่กับหลักการอิสลาม สืบทอดธรรมเนียมประเพณีและประวัติศาสตร์ของชาวมลายู ซึ่งแตกต่างกับคนที่เรียกตัวเองว่าเป็นคนไทยอิสลามในจังหวัดสตูล ทำให้ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะฉีกแยกทางสังคม (social disintegration) ออกจากพื้นที่จังหวัดสตูลและจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ เนื่องจากการนิยามของคนมลายูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า “ออแกตานิิง” และ “ออแก นายู” นั้นเป็นเรื่องของชาติพันธุ์

และศาสนาอิสลามร่วมกัน (ผู้วิจัยคุ้นชินกับคำในทงของนางว่า “เข้ามาเป็นมลายู” ที่ใช้เรียกผู้ที่เปลี่ยนจากศาสนาเดิมของตนมาเข้ารับศาสนาอิสลาม) ในขณะเดียวกัน คำเรียกคนไทยที่คนมลายูในพื้นที่สามจังหวัดใช้ว่า “ออแก ซึแย” ก็ถูกนิยามว่าเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธไปด้วย ทั้ง ๆ ที่อาจจะใช่หรือไม่ก็ได้ รวมถึงทัศนคติในการใช้ภาษาที่มองว่า การใช้ภาษาไทย หรือ “บาสอ ซึแย” ก็คือการเรียนภาษาของคนพุทธ ซึ่งเป็นที่มาของอคติและความหวาดระแวงต่อระบบการศึกษาทางการ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพลเมืองไทยและอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายไทย ทำให้ผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีศาสนาอิสลามเป็นค่านิยมสูงสุดในการดำเนินชีวิต แต่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยพุทธ ซึ่งมีบรรทัดฐานทางสังคมที่แตกต่างกับชาวมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะเกิดจากความเคยชินของชาวพุทธที่แบ่งโลกฆราวาสออกจากโลกบวรพชิต ในขณะที่ชาวมุสลิมไม่มีการแบ่งแยกดังกล่าว ทำให้การคาดหวังเชิงพฤติกรรมขัดแย้งกันเป็นต้น และยังรวมถึงการมีข้อเรียกร้องถึงกลไกทางสังคมที่จะอำนวยความสะดวกให้ชาวมลายูสามารถมีวิถีชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลามโดยสะดวก เช่น การเรียกร้องสถาบันการเงินที่ไม่มีดอกเบี้ย การแต่งกายตามบัญญัติของศาสนา (การสวมชุดมิดชิดคลุมถึงข้อมือและข้อเท้า รวมถึงสวมฮิญาบคลุมในผู้หญิง และการสวมชุดมิดชิดคลุมเลยเข้าและข้อศอกตลอดจนคลุมคอในผู้ชาย เป็นต้น) การพยายามแยกตัวออกจากกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ใช่อิสลาม เช่น การไหว้วัดรูปเคารพ หรือการกระทำ ความเคารพอบน้อมบุคคลเกินท่าทางการละหมาดเคารพพระเจ้า โดยเหตุเหล่านี้ ความขัดแย้งในการดำเนินปฏิสัมพันธ์จึงเกิดขึ้นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้

อย่างไรก็ดี ความแตกต่างในเรื่องอัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มกองกำลังติดอาวุธเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงข้อเสนอของ โมฮัมเหม็ด ฮาเฟซ ที่ชื่อว่า Why Muslim Rebel (Mohammed Hafez: 2003 อ้างใน ดันแคน แม็คคาร์โก: 2555) ที่วิเคราะห์สาเหตุการก่อความรุนแรงของกลุ่มมุสลิม โดยการให้ความสนใจกับกระบวนการทางการเมือง ที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางการเมือง โครงสร้างการขับเคลื่อน และกรอบอุดมการณ์ที่กลุ่มอิสลามนิยมใช้อ้างเหตุผลรองรับและจูงใจให้เกิดการกระทำแบบรวมหมู่

ในส่วนของโครงสร้างการขับเคลื่อนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรในการสร้างความรุนแรงนั้น ประกอบด้วย ทรัพยากรด้านวัตถุและการจัดการองค์กร อันได้แก่ ผู้ปฏิบัติงาน เงินทุน ที่פקพิงอาวุธ ทรัพยากรด้านความชอบธรรมและอัตลักษณ์ อันได้แก่ สิทธิอำนาจในเชิงศีลธรรมที่จะสั่ง

การให้ผู้ปฏิบัติการสามารถทำงานได้ กลุ่มผู้เห็นอกเห็นใจ กลุ่มผู้สนับสนุน ลักษณะความสัมพันธ์ การมีประสบการณ์ร่วมในอดีตที่ทำให้เกิดการทำตามข้อผูกพันและเกิดการเสียสละตนเอง การครอบครองความรู้พิเศษ ภูมิปัญญา บารมี และทรัพยากรในเชิงสถาบันต่าง ๆ อันได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ในงานสาธารณะ การสนับสนุนของชนชั้นนำ การเข้าถึงเวทีทางการเมือง และใช้ทรัพยากรเหล่านี้ในเชิงพลวัตทางปฏิสัมพันธ์ เพื่อสร้างกระบวนการที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน และเมื่อการมีการกีดกันทางสถาบันรวมเข้ากับการปราบปรามโดยไม่แยกแยะของรัฐ ภายหลังจากการรวมกลุ่มและการปลุกระดมมวลชนติดต่อกันในระยะเวลาหนึ่ง ก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการก่อกบฏในวงกว้าง และมีการสร้างกรอบอุดมการณ์ที่ต่อต้านระบบ (antisystem ideological frames) ซึ่งเป็นแหล่งให้เหตุผลรองรับความชอบธรรมกับความรุนแรงที่มุ่งเป้าไปที่พลเรือน อย่างไรก็ตาม

ความชอบธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ผู้อยู่ใต้ปกครองยอมรับที่จะอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกันการสร้างความชอบธรรมที่จะต่อต้านอำนาจของผู้ปกครองที่มุสลิมไม่ยอมรับนั้นจะต้องใช้ค่านิยมและอุดมการณ์ทางศาสนา ในกรณีนี้ การอธิบายว่า “เฉพาะพระเจ้าเท่านั้นที่มีอำนาจอธิปไตยสูงสุดในโลก เป็นผู้มอบตัวแทนทางจริยธรรมที่เพียบพร้อมสำหรับชีวิตทางสังคมและการเมือง” และ “การไม่เชื่อฟังและการปฏิวัติล้มล้างผู้ที่เราเห็นว่าไม่ยุติธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง” การตั้งฐานของความชอบธรรมไว้ที่พระเจ้าและเปิดโอกาสให้มุสลิมสามารถต่อต้านผู้ปกครองที่ไม่ได้อยู่ในมาตรฐานดังกล่าว คือค่านิยมและอุดมการณ์ทางศาสนาที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมุสลิมเพื่อปกป้องอัตลักษณ์ของพวกเขาจากผู้ปกครองที่เรามองว่าไม่มีความชอบธรรมในการปกครองแล้ว

โดยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยสรุปว่า พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มติดอาวุธซึ่งอ้างว่าเป็นตัวแทนของชาวมลายูมุสลิม เพื่อปกป้องอัตลักษณ์ในวิถีชีวิตซึ่งเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับศาสนาอิสลาม การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากการไม่ยอมรับความชอบธรรมในการปกครองของรัฐบาลไทย โดยการอ้างอิงถึงประวัติความเป็นมาของชนชาติมลายูที่สืบทอดความเป็นมาของอาณาจักรโบราณที่ชื่อว่าปาตานี การมีความภาคภูมิใจในการเป็นระเบียบของเมกะฮ์ หรือ ปาตานีดารุสลาม มาเป็นทรัพยากรในด้านความชอบธรรมและอัตลักษณ์ และนำไปสู่การปลุกระดมของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่มุ่งเป็นตัวแทนในการต่อสู้ของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น กลุ่ม PULO และ กลุ่ม BRN เป็นต้น ในฐานะเป็นทรัพยากรในด้านวัตถุประสงค์และการจัดการองค์กร และเมื่อเกิดการปราบปรามอย่างไม่แยกแยะ จึงนำไปสู่การต่อต้านอำนาจรัฐและเกิดเป็นก่อความรุนแรงด้วยกองกำลังติดอาวุธในที่สุด

2.2. ศักดินาผูกขาด ทุนนิยมผูกขาด ข้อโจมตีของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า คอมมิวนิสต์ คือ อุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมที่มุ่งเน้นการรวมทรัพย์สินเป็นของชุมชน มีการแบ่งปันจัดสรรรายได้แก่บุคคลอย่างเสมอภาค (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ: 2554) เพราะบุคคลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมต่างก็ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม ทรัพย์สินทั้งหมดเป็นของส่วนกลางของชุมชนและสังคม ไม่มีระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัว แนวคิดการรวมทรัพย์สินให้เป็นของส่วนกลางนั้นมีปรากฏอย่างเป็นทางการตั้งแต่แนวคิดเรื่องอุดมรัฐ (republic) ของ เปลโต แต่มีการพัฒนาแนวคิดและวิธีการให้เป็นระบบในงานเขียนที่ชื่อว่า Communist Manifesto โดย คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดเดอริก เฮเกล (มปป.) ซึ่งเป็นที่มาของลัทธิมาร์กซิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์ และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองภายใต้อุดมการณ์คอมมิวนิสต์มาจนถึงปัจจุบัน (ธานินทร์ กรีวิเชียร: 2516)

สิ่งที่สำคัญของ แดงการณพรรคคอมมิวนิสต์ (communist manifesto) คือการระบุถึงความขัดแย้งระหว่างชนชั้น คือ ชนชั้นนายทุน และ ชนชั้นกรรมาชีพ โดยมีวิธีพิจารณาคือ ผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพยากรในการผลิต แต่ไม่ได้ใช้แรงงานของตนในการผลิต คือ นายทุน ในขณะที่กรรมาชีพหมายถึง ผู้ใช้ปัจจัยในการผลิต แต่ใช้แรงงานของตนในการผลิต และพัฒนาการทางการเมืองได้ทำให้อำนาจการปกครองอย่างรัฐบาลประชาธิปไตยเป็นเพียงกลุ่มตัวแทนของชนชั้นนายทุนที่ทำการขูดรีดชนชั้นกรรมาชีพอย่างเป็นระบบ ครอบงำและควบคุมชีวิตของปัจเจกบุคคลให้ขึ้นต่อเจ้าของปัจจัยการผลิตของชนชั้นนายทุน ทำให้ชุมชนต้องตกอยู่ภายใต้การขึ้นต่อของเมืองใหญ่ ประเทศเล็กที่ด้อยพัฒนาต้องตกอยู่ภายใต้การขึ้นต่อของประเทศใหญ่ที่ทุนและพลังการผลิตมีความก้าวหน้าแล้ว ลักษณะเช่นนี้มีความชัดเจนและแบ่งคนออกเป็นสองกลุ่มใหญ่มากขึ้นโดยคนกลุ่มหนึ่งซึ่งคือชนชั้นนายทุนเอาเปรียบขูดรีดชนชั้นแรงงานด้วยการจ่ายค่าตอบแทนในการทำงานให้แก่ผู้ใช้แรงงานของตนในการผลิตน้อยกว่ามูลค่าที่เป็นจริงอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นการสะสมความมั่งคั่งของชนชั้นนายทุนอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ชนชั้นกรรมาชีพต้องสูญเสียความเป็นมนุษย์ เป็นเพียงอุปกรณ์ในการผลิตหรือส่วนฟางของเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ชนชั้นกรรมาชีพก็ได้พัฒนาตนเองโดยการรวมตัวทางสังคมเพื่อต่อรองสิทธิในความเป็นมนุษย์ด้วย เพียงแต่ภายใต้รัฐบาลที่เป็นตัวแทนของชนชั้นนายทุนนั้น การรวมตัวดังกล่าวย่อมไม่อาจมีความมั่นคงได้ ในที่นี้ แดงการณพรรคคอมมิวนิสต์ จึงเรียกร้องและเชิญชวนให้กรรมาชีพทั้งปวงรวมตัวเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียว เพื่อโค่นล้มการปกครองของชนชั้นนายทุนและชิงอำนาจรัฐมาเป็นของชนชั้นกรรมาชีพ ยกเลิกกรรมสิทธิ์ของชนชั้นนายทุน และแม้ว่าโดยสรุปแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์มีอุดมการณ์ที่ชัดเจนในการทำลายระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล

แต่ในแถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ พอสรุปได้ว่า เป็นการทำลายระบบถือครองกรรมสิทธิ์ของชนส่วนน้อย และถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตทั้งหลายให้กับสังคมผ่านรัฐบาลของชนชั้นกรรมาชีพ ในขณะที่ปัจเจกบุคคลมีสิทธิ์ถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวเพียงเล็กน้อย (คาร์ล มาร์กซ และ เฟอร์เดอริค เองเงิลส์: มปป)

ต่อมา วลาดิมีเยร์ อุลยานอฟ เลนิน ได้ใช้แนวทางการปฏิวัติกรรมาชีพ โดยใช้การรวมพลังของกรรมกรโรงงานซึ่งอยู่ในเมืองในการช่วงชิงอำนาจรัฐจนประสบความสำเร็จและก่อตั้งสหภาพโซเวียตขึ้น และ เหมา เจ๋อตง ประสบความสำเร็จในการปฏิวัติช่วงชิงอำนาจรัฐผ่านยุทธศาสตร์ชนบทล้อมเมือง โดยการจัดตั้งชาวนาในเขตชนบทให้กลายเป็นประชาชนปฏิวัติและก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนขึ้น โดยแนวทางของเลนินได้กลายเป็น ลัทธิเลนิน (Leninism) และแนวทางของเหมาได้กลายเป็นลัทธิเหมา (Maoism) สำหรับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยถือเป็นพรรคที่นิยมแนวทางลัทธิเหมา (ธานินทร์ กรัยวิเชียร: 2516)

ข้อโจมตีสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีต่อระบบการปกครองของไทย และเป็นแหล่งที่มาของการอ้างความชอบธรรมในการใช้กำลังอาวุธต่อต้านอำนาจรัฐโดยมีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองให้เป็นไปตามอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ คือ ระบบการปกครองของประเทศไทยเป็นระบบการปกครองของชนชั้นนายทุนและศักดินาที่ขูดรีดเอาเปรียบประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองโดยที่ชนชั้นนายทุนและศักดินาเหล่านี้เป็นตัวแทนของจักรวรรดินิยมอเมริกาอีกชั้นหนึ่ง ต่อมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการเมืองในประเทศจีนทางพรรคได้นับเอาสหภาพโซเวียตเป็นประเทศจักรวรรดินิยมตามแนวคิดของจีนด้วย ข้อโจมตีดังกล่าวถูกถ่ายถอดออกมาเป็นคำจำกัดความในการวิเคราะห์ลักษณะสังคมไทยในช่วงการประชุมสมัชชาฯ ครั้งที่ 3 ที่พรรคมองว่า ประเทศไทยมีลักษณะเป็นสังคม “กึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา” และในการประชุมครั้งนี้เองที่ทางพรรคได้มีมติให้มีการติดอาวุธกับประชาชนเพื่อต่อสู้แย่งชิงรัฐอย่างเป็นทางการ รวมถึงการจัดตั้งกองทัพของพรรคในชื่อว่า กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2512 ด้วย

แนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มุ่งขยายแนวร่วมการปฏิวัติให้กว้างขวางทั้งด้วยการขยายมวลชนและขยายเขตงาน สำหรับงานด้านมวลชนนั้น ทางพรรคได้เล็งเห็นความสำคัญของการเข้าหากลุ่มประชาชนต่างเชื้อชาติศาสนาที่อยู่ในประเทศไทยซึ่งจะทำให้การปฏิวัติของพรรคมีลักษณะเป็นประชาชาติมากขึ้น ดังนั้น ศูนย์กลางพรรคในเขตภาคใต้จึงมีมติขยายแนวร่วมไปสู่พื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งมี “กลุ่มชนพื้นเมือง” ที่เป็นมุสลิมเป็นเจ้าของพื้นที่

ทัศนคติสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่นำมาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ คือ การมุ่งสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ในการกล่าวถึงประชาชนชาวมลายูในพื้นที่ดังกล่าว ทางพรรคจึงไม่เคยใช้คำว่า “มลายู” ซึ่งจะทำให้เห็นว่าประชาชนเหล่านี้มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์กับคนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างชัดเจน การเรียกขานประชาชนชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้จะใช้คำว่า “ชาวไทยมุสลิม” เช่นเดียวกับที่ทางรัฐบาลไทยใช้ นอกจากนี้ หากพิจารณาคำกล่าวของสหายที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่เขตงานสงขลา 2 ซึ่งเป็นเขตงานที่รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จะยิ่งทำให้เห็นถึงทัศนคติที่กำกับให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในลักษณะดังกล่าวยิ่งขึ้น ดังนี้ (โครงการเฉพาะกิจกลุ่มบูรรพิตร: 2544)

“เรารักชาติและไม่ต้องการให้มีการแบ่งแยกดินแดน เพียงแต่เราก็ไม่อาจต่อสู้กันเองได้ เพราะทั้ง พคท. และขบวนการนอกกฎหมายเหล่านี้ในเวลานั้นต่างก็มีศัตรูตัวเดียวกัน คือรัฐไทย ดังนั้น บทบาทและภาระหน้าที่สำคัญของ พคท. ที่ปัตตานีก็คือ จะต้องทำแนวร่วมกับบรรดากลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนเหล่านี้ และโฆษณานโยบายให้ประชาชนเชื้อสายไทยได้เข้าใจนโยบายของ พคท. ต่อชนชาติส่วนน้อยและคนพื้นเมืองที่เป็นคนไทยด้วย”

ดังนั้นแล้ว การเร่งลงใต้ของศูนย์กลางพรรคในพื้นที่ภาคใต้ที่ตั้งในเขตงานสามจังหวัดพัทลุง-ตรัง-สตูล ในทางหนึ่งก็เพื่อต่อต้านความคิดแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมตามความเข้าใจของพรรค ลักษณะเช่นนี้เองที่ทำให้พรรคไม่มีโอกาสในการจัดการกับปัญหาเอกราชมลายูปาตานีซึ่งเกี่ยวพันกับลักษณะทางอัตลักษณ์มลายูและการเป็นศาสนิกชนในศาสนาอิสลามของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทำให้จุดหมายปลายทางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมแตกต่างกันจนไม่อาจร่วมงานกันได้ในที่สุด

2.3. จุดร่วมและจุดต่างของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม

จากการศึกษาพบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม มีจุดร่วมหลักที่นำไปสู่การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยใน พ.ศ. 2520 เพียงประการเดียวคือการต่อต้านอำนาจของรัฐไทยด้วยการใช้กองกำลังติดอาวุธเหมือนกัน ในขณะที่ความแตกต่างในแง่อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และอุดมการณ์ทางศาสนาของกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมซึ่งเป็นแหล่งอ้างอิงในการ

สร้างความชอบธรรมในการต่อสู้ด้วยกองกำลังติดอาวุธของทั้งสองกลุ่มนี้ ทำให้การสานปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเป็นไปอย่างยากลำบาก และเมื่อการพยายามมีปฏิสัมพันธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่พยายามเปิดกว้างในการหาแนวร่วมด้วยการขยายมวลชนลงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพบกับสิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์มลายูมุสลิม ทำให้คนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นเพียงคนนอกที่ไม่อาจเข้าร่วมกับการต่อสู้ของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ได้

อย่างไรก็ดี ในช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ขยายเขตงานสงขลาสำเร็จ โดยเฉพาะในส่วนของกองใต้หรือเขตงานสงขลา 2 นั้น ทางพรรคได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกลุ่ม BRN ซึ่งในขณะนั้นรับความคิดการปฏิวัติสังคมนิยมมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองในการต่อสู้กับฝ่ายกองกำลังของรัฐในลักษณะการฝึกยุทธวิธีป่าล้อมเมือง การฝึกกระเบียบแถว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้หายไปในช่วง พ.ศ. 2517-2518 ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม PULO ก็ไม่ได้มีอะไรมากไปกว่าการสอบถามและแบ่งพื้นที่ในการปฏิบัติการเท่านั้น

การอยู่ร่วมกันของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมที่มีปฏิสัมพันธ์กัน 2 องค์กรคือ กลุ่ม BRN และ กลุ่ม PULO จึงเป็นเพียงภาวะของการดำเนินงานต่อต้านและสู้รบกับกองกำลังฝ่ายรัฐในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกันเท่านั้น หรือดังที่เบฮูแตได้อธิบายว่าเป็นเพียงภาวะ “หลังพิงกัน” แต่ไม่มีการประสานความร่วมมือทางยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีเพื่อปฏิบัติการทางทหารในการสู้รบเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐแต่อย่างใด

ในส่วนของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากการศึกษาพบว่า บุคคลที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์ให้ความสำคัญที่สุดคือเปาะสู วาแมดีชา ครูใหญ่บ้านจริงตาคง ตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่ถูกดำเนินคดีข้อหาของสุ่มเป็นอันธพาล และถูกนำไปกักขังเพื่อรอการพิจารณาคดีที่เรือนจำลาดยาว กรุงเทพมหานครทำให้ได้พบกับคนที่ถูกตั้งข้อหาในลักษณะเดียวกันจากทุกภาคของประเทศ ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านั้นส่วนหนึ่งได้เข้าร่วมงานกับทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และแม้จะหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาแต่ก็ถูกเพ่งเล็งจากฝ่ายเจ้าหน้าที่ทางการตลอดเวลา ทำให้เปาะสู วาแมดีชา หลบหนีเข้าป่าไปร่วมกับกลุ่มติดอาวุธ ซึ่งผู้ศึกษาคาดว่าน่าจะเป็นกลุ่ม BRN ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างถูกกักขังที่เรือนจำลาดยาวร่วมกันจึงได้ส่งกำลังติดอาวุธชุดเล็ก ๆ ที่มีสหายเจียมอยู่ในกลุ่มนั้นเข้าร่วมปฏิบัติงานกับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมที่มีเปาะสู วาแมดีชาช่วยอยู่ และพัฒนาเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่ม BRN เพียงเท่านั้น

3. การอธิบายความหมายเชิงอัตวิสัยของผู้เกี่ยวข้องในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้พบปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลจากบุคคลที่ได้รับการอ้างถึงว่าเป็นผู้เคยรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังติดอาวุธมุสลิม ซึ่งรวมถึงบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ตำบลบาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยใช้เป็นฐานที่มั่น อย่างไรก็ตามแม้การปฏิเสธการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อยจะขัดแย้งกับปรากฏการณ์การสู้รบและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับผู้คนในพื้นที่ดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาถึงบริบทของสถานการณ์ความขัดแย้งทางตรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจได้ว่าการปฏิเสธนี้เป็นการเลี่ยงที่จะพูดถึงสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ให้ข้อมูลด้วยการปฏิเสธการรู้เห็นซึ่งอาจมีเหตุผลหลายสาเหตุ แต่สาเหตุที่สำคัญอย่างยิ่งนั่นคือ การที่สถานการณ์ระหว่าง พ.ศ. 2520-2524 ซึ่งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเกิดขึ้นและดำรงอยู่ กับสถานการณ์ความขัดแย้งทางตรงในปัจจุบันที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2547 นั้น คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องกัน ทั้งนี้ผู้ปฏิเสธการให้ข้อมูลคนหนึ่งซึ่งมีอาชีพนักข่าวที่ได้ตกลงที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ทราบเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่ม BRN ให้แก่ผู้วิจัย โดยจากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นทำให้ทราบว่ากลุ่ม BRN ที่มีปฏิสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้นเป็นเพราะแต่เดิมกลุ่ม BRN เคยยึดแนวทางการปฏิวัติสังคมนิยมแต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปทำให้กลุ่ม BRN เปลี่ยนแนวทางในการต่อสู้ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยทวงถามข้อมูลดังกล่าว กลับได้รับการปฏิเสธการให้ข้อมูลด้วยเหตุผลว่า แหล่งข้อมูลไม่ต้องการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้เพราะอาจมีผลกระทบต่อตัวผู้ให้ข้อมูลเอง หรือในกรณีของดอเลาะห์ สาและ ที่ปฏิเสธไม่รู้เห็นเกี่ยวกับการมีอยู่ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ในขณะที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ “พวกโจรจีน” หรือกลุ่มกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาयाที่เคลื่อนไหวในพื้นที่สันเขากาลาศรีโดยทั่วไป ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกันกับเขาโต๊ะเจ๊ะโต๊ะ ในฝั่งอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ต่อมาเมื่อผู้วิจัยเสี่ยงสอบถามถึงข้อมูลบริบทเกี่ยวกับอาชีพและการทำงานและพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการได้ผู้ให้ข้อมูลอีกท่าน คือ รุ่ง แก้วแดง มาช่วยสนทนากลุ่มในโอกาสต่อมา จึงสามารถทำให้ดอเลาะห์ สาและ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลาได้ แต่ก็เป็นไปในเชิงปฏิเสธถึงการมีส่วนร่วมของตัวผู้ให้ข้อมูลกับเรื่องราวที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลมักจะกล่าวว่า “เขาบอกว่า” หรือ “เขารู้กันว่า” ในการอ้างถึงเรื่องราวที่

เกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่จะไม่ใช่ถ้อยคำเหล่านี้เมื่อกล่าวถึงกลุ่มคนของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา กลุ่มตำรวจ หรือกลุ่ม ขก. (ผู้ให้ข้อมูลใช้คำนี้ในการเรียกกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม) จึงตีความได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลพยายามสร้างระยะห่างของข้อมูลกับตัวผู้ให้ข้อมูล เพื่อไม่ให้ข้อมูลที่ให้กับผู้วิจัยมีผลกระทบต่อตัวผู้ให้ข้อมูล

ข้อสงสัยของผู้วิจัยที่สำคัญในการถูกปฏิเสธการให้ข้อมูลครั้งแล้วครั้งเล่า โดยเฉพาะจากคนที่ได้รับการยืนยันว่ามีส่วนรู้เห็นเนื่องจากใช้ชีวิตในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อยในช่วงที่กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยดำรงอยู่นั้น ถูกตอกย้ำอีกครั้งเมื่อผู้วิจัยนำเสนอบทความ กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : เรื่องเล่าที่หายไปของความสัมพันธ์ระหว่าง พคท. และองค์กรติดอาวุธมลายู ทั้งสองครั้ง ผู้วิจัยได้ถูกตีได้เรื่องประเด็นความเป็นไปไม่ได้ที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะสามารถร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์ได้ โดยหนึ่งในผู้ตีได้ในประเด็นดังกล่าวคือ จำรูญ เด่นอุดม หนึ่งในผู้ให้ข้อมูลเรื่องเปาะสู วาแมดีชา แก่ผู้เขียนนั่นเอง

คำตอบของผู้วิจัยที่ว่า การปฏิเสธการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้รับคำตอบจากการให้ข้อมูลของแบฮูเต (นามสมมติ) ที่แม้จะปฏิเสธความเป็นทางการของกองกำลังที่มีเปาะสู วาแมดีชา เป็นสมาชิกอยู่ และการไม่ยืนยันว่ากลุ่มกองกำลังดังกล่าวนั้น คือกลุ่ม BRN หรือไม่ แต่ก็ได้ให้ความเห็นในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ปรากฏในเอกสารที่เขียนโดยกลุ่มเฉพาะกิจโครงการบูรพัต (2544) ที่มองว่า เปาะสู วาแมดีชา เป็นผู้มีส่วนในการเชื่อมให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและ BRN ได้รู้จักกัน และมีกิจกรรมอย่างการที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในพื้นที่เขตงานสงขลา ได้ฝึกการสู้รบตามยุทธศาสตร์ชนบทล้อมเมืองในช่วง พ.ศ. 2517-2518 และได้ให้ความเห็นที่สำคัญอย่างยิ่งคือ เกี่ยวกับการจับอาวุธขึ้นต่อต้านรัฐของคนมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า

“แม้จะล้มเหลวไปบ้างในระหว่างการต่อสู้ แต่เมื่อคิดเสียว่าเป็นภารกิจเพื่อพระเจ้าเราสู้เพื่อความโปรดปรานของพระเจ้า อุปสรรคระหว่างทางก็ไม่ใช่ว่าเรื่องใหญ่ที่ต้องวิตกกังวลแต่อย่างใด อาจจะเป็นว่าการต่อสู้ต่อความอยุติธรรมของชนชั้นปกครองสยาม อาจเป็นสัญชาติญาณของคนแบบผมและอีกนับพันนับหมื่นไปแล้วก็ได้”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปว่า การปฏิเสธการให้ข้อมูลและปฏิเสธการรับรู้ข้อมูลแม้จะแน่ชัดว่าสิ่งที่ปฏิเสธนั้นมีอยู่จริง จึงไม่ใช่เรื่องของการโกหกหรือไม่สนใจศีลธรรม (amoral) แต่เป็นการทำไปเพื่อปกป้องอุดมการณ์และความชอบธรรมทั้งในเรื่องศาสนาอิสลามและเพื่อความปลอดภัยใน

การต่อสู้กับรัฐไทยด้วยกำลังอาวุธของคนร่วมชาติพันธุ์และศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเอง (ตันแคน แมคคาร์โก: 2555) รวมถึงเป็นการปกป้องตนเองและครอบครัวจากการคุกคามด้วย (สายพิณ ศุภุทธิมงคล: 2555) และยิ่งเป็นการยืนยันไปในตัวว่า สำหรับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธนั้นยังคงไม่สิ้นสุด และไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ดังกล่าวอย่างเปิดเผยทุกเรื่องราว ซึ่งแตกต่างกับการให้ข้อมูลในฝั่งของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่สามารถเล่าเรื่องราวการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในช่วง พ.ศ. 2520-2530 ได้อย่างเปิดเผย ในฐานะบทเรียนในการต่อสู้ของกองกำลังติดอาวุธภาคประชาชนในนามของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ซึ่งมีกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเป็นหน่วยกองร้อยในสังกัด โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรนำได้

4. ข้อสรุปทั่วไปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ ซึ่งมีลักษณะเป็นความขัดแย้งทางตรง กรณีศึกษา กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

4.1. สาเหตุของการเริ่มต้นการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

การเริ่มต้นจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเป็นนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่นำมาปฏิบัติในพื้นที่ ไม่ได้เกิดจากความต้องการของกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม ในขณะที่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมเกิดขึ้นในระดับบุคคลเป็นหลัก ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในระดับองค์กรมีน้อยและไม่มีนัยสำคัญต่อการสู้รบเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ และแม้กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย จะมีกำลังรบที่เพียงพอ กล่าวคือมีกำลังทหารประมาณ 100 คน และส่วนหนึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการรบเนื่องจากเป็นกลุ่มสหายนำที่เข้าป่าก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 แต่ด้วยสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมทำให้กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยไม่มีปฏิบัติการทางทหารที่มีวัตถุประสงค์ในการแย่งชิงอำนาจรัฐไทย และไม่ถือเป็นลักษณะของความรุนแรงทางตรง

4.2. สาเหตุของการสิ้นสุดการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมมีความเป็นตัวของตัวเองสูง จึงไม่ร่วมมือกับคนนอกชาติพันธุ์และศาสนา ทำให้การขยายเขตงานเข้าสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของพรรคเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มชาติพันธุ์มลายูมุสลิมในการทำสงครามปฏิวัติแย่งชิงอำนาจรัฐไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการไม่เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้สร้างประโยชน์แก่กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมในทางอ้อม เนื่องจากเมื่อการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคสลายไป กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมกลับได้ผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวน้อยมาก แม้จากการทบทวนวรรณกรรมจะพบว่ากลุ่มกองกำลังต่าง ๆ ได้อ่อนกำลังลงในช่วงทศวรรษที่ 2530 แต่กลุ่มกองอย่างน้อย 4 กลุ่ม คือ PULO BRN BNPP และ GMIP ได้จัดตั้งกลุ่ม BERSATU ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่คล้ายองค์กรร่ม (Umbrella Organization) และในส่วนของ BRN นั้น ได้เริ่มทำปฏิบัติการทางจิตวิทยาด้วยการเข้าหามวลชนเพื่อปลุกระดมในประเด็นอัตลักษณ์มลายูมุสลิมในช่วง พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา ในขณะที่ปัญหาเอกราชมลายูปาตานี เป็นสิ่งที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไม่สามารถสนองตอบได้ เนื่องจากพรรคไม่ต้องการให้เกิดการแบ่งแยกดินแดน และปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งในและภายนอกพรรคก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ของพรรคต้องสลายตัวไป รวมถึงกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย : การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังติดอาวุธมุสลิมและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบทเรียนในการคลี่คลายความรุนแรงทางตรงของประเทศไทยในอดีต ศึกษาและอธิบายรูปแบบเชิงอุดมการณ์ในการต่อสู้ของแนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมุสลิมที่เคลื่อนไหวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และเสนอแนะข้อสรุปทั่วไปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นและการคลี่คลายความขัดแย้งทางตรงกรณีศึกษา การต่อสู้ด้วยอาวุธระหว่างรัฐไทยกับแนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมุสลิม และ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการให้ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาแยกแยะจัดหมวดหมู่และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการศึกษาพบว่า

การคลี่คลายความรุนแรงทางตรง กรณีของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับการเสื่อมสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุมาจาก การเปลี่ยนแปลงสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพรรคคอมมิวนิสต์จีน รวมถึงการแตกแยกของประเทศคอมมิวนิสต์ใหญ่ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหภาพโซเวียต รวมถึงการที่ประเทศลาวหยุดการสนับสนุนที่ปักกิ่งแก่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย และถึงปัญหาภายในของพรรค เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดระหว่างปัญญาชน นิสิต นักศึกษา ซึ่งเข้ามาอยู่กับพรรคภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา ค.ศ. 2519 กับ สมาชิกเดิมของพรรคที่อยู่มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการวิเคราะห์ลักษณะสังคมไทย รวมถึงปัญหาขัดแย้งระหว่างสมาชิกพรรคเดิมที่มีต่อศูนย์กลางพรรคที่มีลักษณะคล้ายตามจีนจนเกินไป

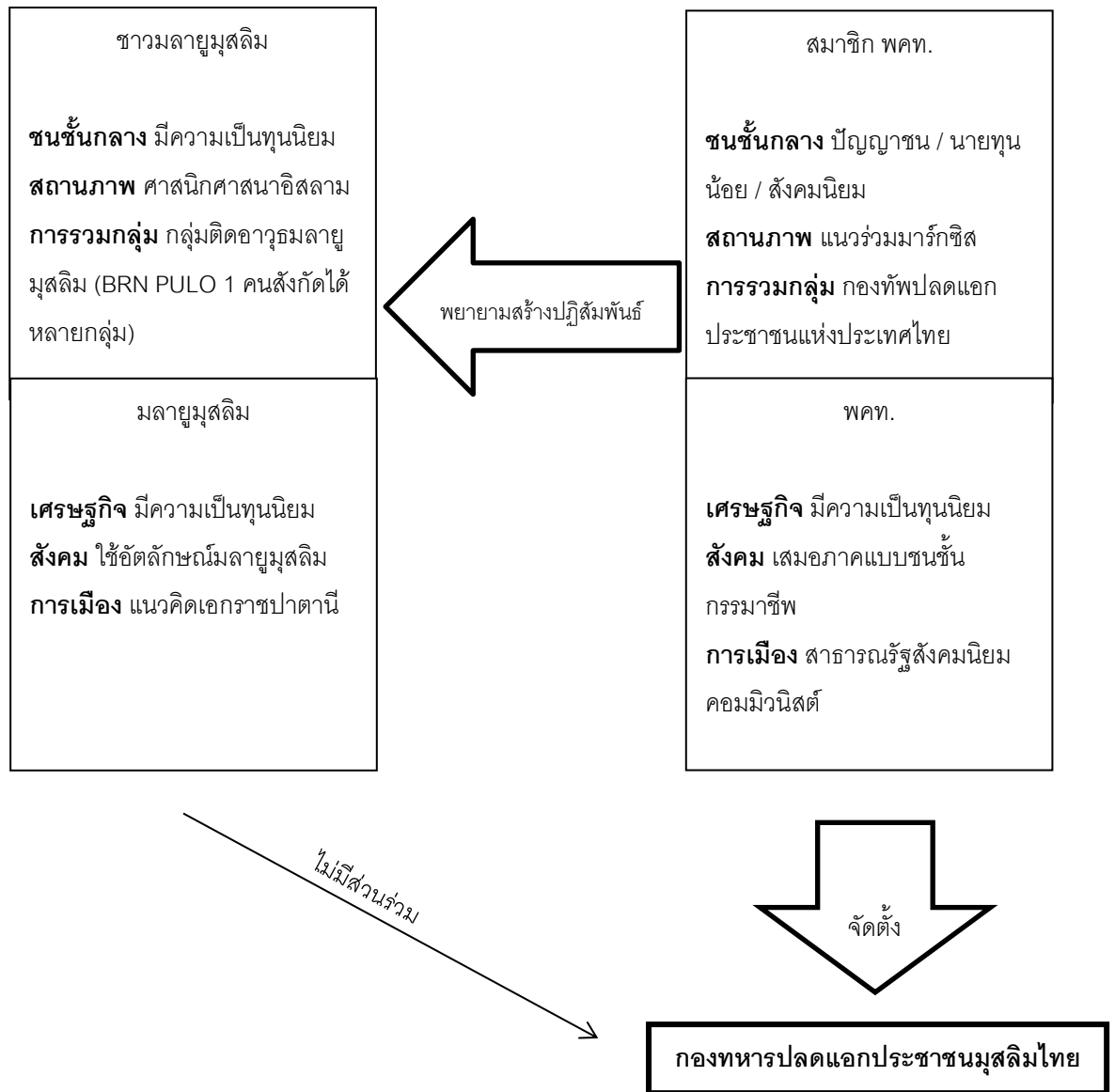
ในส่วนของคู่ต่อสู้ คือกองกำลังทหารจากกองทัพไทยและรัฐบาลไทย ได้มีการปรับยุทธศาสตร์ในการต่อสู้จากเดิมที่มุ่งใช้กองกำลังขนาดใหญ่และมีเทคโนโลยีการรบที่ดีเข้าปราบปรามมาเป็นการต่อสู้โดยใช้ "การเมืองนำการทหาร" โดยเฉพาะการออกคำสั่งที่ 66/2523 และมีการทบทวนว่าคู่ต่อสู้ซึ่งก็คือสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยคือพลเมือง

ของประเทศไทย จึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถกลับสู่สังคมในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยได้

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเฉพาะของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยด้วย ทั้งจากการที่กองทหารดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นจากนโยบายของพรรคเพื่อแก้ไขปัญหาความล้มเหลวในการพยายามมีปฏิสัมพันธ์กับกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมในพื้นที่เพื่อร่วมต่อสู้ช่วงชิงอำนาจรัฐ ทำให้เมื่อแรกก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย มีคนมลายูมุสลิมในพื้นที่เข้าร่วมไม่เกิน 10 คนเท่านั้น นอกจากนี้ยังถูกโจมตีจากกองกำลังผสมของไทยและมาเลเซียซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกวาดล้างกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาที่ซ่อนตัวตามแนวตะเข็บชายแดนไทย-มาเลเซียอีกด้วย รวมถึงการเกิดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด ทำให้ผู้ร่วมงานพรรคเกือบทั้งหมดกลับสู่เมือง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจึงสลายไปโดยยังไม่เคยได้ปฏิบัติการทางทหารแต่อย่างใด

รูปแบบเชิงอุดมการณ์ในการต่อสู้ของแนวร่วมกองกำลังติดอาวุธมลายูและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีจุดร่วมในเรื่องวัตถุประสงค์ที่มีความต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐเช่นเดียวกัน แต่ต่างกันในเรื่องอุดมการณ์พื้นฐาน คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้แนวคิดมาร์กซิสเป็นแหล่งอุดมการณ์พื้นฐาน ในขณะที่กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมใช้แนวคิดอิสลามและเชื้อชาติมลายูปาตานีเป็นแนวคิดพื้นฐาน ผลคือทำให้กองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมทุกกลุ่มล้วนมีแนวคิดเรื่องการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวมลายูปาตานี ในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มุ่งช่วงชิงอำนาจรัฐเพื่อสถาปนารัฐประชาชาติของประชาชนที่เน้นความเสมอภาคและความเท่าเทียมตามอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์และไม่ต้องการให้กลุ่มกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมแยกตนเองออกจากประเทศไทย

ดังนั้น การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย จึงเป็นผลมาจากนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่นำไปสู่การพยายามสร้างปฏิสัมพันธ์กับองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิม โดยมี เปาะสุ วาแมดีซา เป็นบุคคลที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่ม BRN อย่างไรก็ดี ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ด้วยความแตกต่างกันในหลักสำคัญ คือ เรื่องอุดมการณ์และอัตลักษณ์ ในท้ายที่สุดการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจึงเป็นการจัดตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพียงฝ่ายเดียว

รูปที่ 6 แผนผังสรุปผลการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่าการปฏิเสศการให้และการรับรู้ข้อมูลของผู้ที่เป็นมลาญมุสลิมที่ทราบหรือเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นเพราะในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองของบุคคลเหล่านั้น การต่อสู้กับอำนาจรัฐไทยยังไม่สิ้นสุดลง ในขณะที่การต่อสู้ด้านการทหารของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้สิ้นสุดลงไปแล้วและมีการสรุปบทเรียนเป็นที่เรียบร้อย อย่างไรก็ตามจากการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าปัจจุบันสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังคงมีบทบาทการทำงานในด้านการให้การศึกษาและการรวมกลุ่มสมาชิกพรรคอยู่ แต่เป็นไปอย่างจำกัดเนื่องจากขาดศูนย์กลางการนำของพรรค

แหล่งอ้างอิงความชอบธรรมในการต่อสู้กับอำนาจรัฐของกองกำลังติดอาวุธมลาญมุสลิมมาจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า มลาญมุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลามร่วมกับการมีประวัติศาสตร์ของตัวเองในนามของอาณาจักรปาตานี ทำให้มีความเป็นเอกลักษณ์สูง และความเป็นเอกลักษณ์นี้ทำให้กองกำลังติดอาวุธมลาญมุสลิมมักไม่ร่วมมือกับกลุ่มต่อต้านอำนาจรัฐอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชาวมลาญด้วยกันหรือนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้แม้ขอบเขตของวัฒนธรรมมลาญมุสลิมนั้นไม่ได้มีเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย แต่รวมไปถึงพื้นที่ของประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน รวมถึงบางส่วนของประเทศฟิลิปปินส์ด้วย ซึ่งพื้นที่ภูมิวัฒนธรรมมลาญนี้ผูกพันด้วยการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกัน และมีศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลักของประชากรกลุ่มใหญ่ อย่างไรก็ตาม ด้วยประวัติศาสตร์การเป็นอาณาจักรโบราณของมลาญปาตานี ทำให้อัตลักษณ์ดังกล่าวมีความพิเศษมากกว่าที่จะสามารถรวมกับพื้นที่ภูมิวัฒนธรรมมลาญซึ่งปัจจุบันกระจายอยู่ในหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าแม้กองกำลังติดอาวุธมลาญมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะก่อตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ในการเรียกร้องเอกราช แต่ด้วยอัตลักษณ์ที่ชัดเจนทำให้โอกาสที่จะแบ่งแยกดินแดนไปรวมกับรัฐชาติอื่น ๆ เป็นไปได้ยาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเห็นว่าค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองของไทยที่ผูกติดกับวาทกรรม “ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” ไม่สะท้อนภาพที่เป็นจริงที่เหมาะสมของการเป็นรัฐประชาชาติไทยที่ประกอบด้วยชนชาติที่หลากหลาย และสร้างความเสี่ยงให้เกิดการปะทะกันของชาตินิยมทางเชื้อชาติระหว่างคนในรัฐประชาชาติเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ชาตินิยมไทย กับ ชาตินิยมมลายู หรือแม้แต่ว่าชาตินิยมไทยกับชาตินิยมล้านนาในอนาคต

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทาง “การเมืองนำการทหาร” ที่รัฐบาลไทยในช่วง พ.ศ. 2523 เป็นต้นมาใช้เพื่อยุติความรุนแรงทางตรงซึ่งมีความชัดเจนในลักษณะสงครามกลางเมืองระหว่างกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับกองทัพไทยของรัฐบาลไทยนั้น เป็นแนวทางที่เปิดพื้นที่ให้พลเมืองของไทยที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างจากกับแนวคิดหลักของรัฐและจับอาวุธขึ้นต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐสามารถกลับมาดำรงชีวิตตามปกติต่อไปได้ในนามของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยนั้นเป็นแนวทางที่ช่วยลดเงื่อนไขในการจับอาวุธขึ้นต่อสู้ของระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังของรัฐไทย ทั้งนี้ เป็นผลจากการปรับเปลี่ยนแนวทางของรัฐไทยที่มาจากการเรียนรู้อุดมการณ์และยุทธศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียนรู้อุดมการณ์และยุทธศาสตร์ของกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการต่อสู้ให้สามารถเอาชนะได้โดยผู้แพ้ไม่รู้สึกลัวแพ้และต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับที่เคยทำสำเร็จในกรณีของการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในอดีต อย่างไรก็ตาม ในกรณีขึ้นนโยบาย 66/2523 นั้น ยังไม่สามารถแก้ไขจัดการกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้ ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงข้อเสนอของ Oliver Ramsbotham et al (2005) ซึ่งเสนอว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้ลดระดับจากความรุนแรงและสงครามมาสู่ความสมานฉันท์ได้นั้น จะต้องผ่านการตกลงหยุดยิง การมีข้อตกลงอย่างเป็นทางการของคู่ขัดแย้ง และการมีขั้นตอนทำให้สถานการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบกลับสู่สภาพปกติด้วย ซึ่งจะพบว่า การเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในอดีตเป็นการปรับตัวและฉกฉวยจังหวะของภาครัฐในเชิงยุทธศาสตร์ โดยไม่ผ่านขั้นตอนการเจรจาข้อตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างระหว่างรัฐกับกลุ่มติดอาวุธต่อต้านอำนาจรัฐ นโยบาย 66/2523 จึงประสบผลสำเร็จเฉพาะกรณีของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีปัญหาหุ้มเร้าภายในทั้งในส่วนของการเมืองภายในพรรคเรื่องความขัดแย้งทางความคิด และการเมืองระหว่างประเทศในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศคอมมิวนิสต์ในโลกสากลด้วย แต่ยังไม่

เพียงพอต่อการจัดทำข้อตกลงทางการเมืองและสังคมเพื่อให้กลุ่มติดอาวุธกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมที่เคลื่อนไหวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถกลับคืนสู่การเป็นพลเมืองตามปกติและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสมานฉันท์ได้

ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะอัตลักษณ์มลายูมุสลิมของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการรับรู้ตนเองอย่างมีเอกลักษณ์และมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์นั้นเป็นอย่างสูง ทั้งในเรื่องศาสนานิกายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการรับรู้ตนเองว่าเคร่งครัดกว่ามุสลิมส่วนอื่นของประเทศ หรือแม้แต่เคร่งครัดกว่ามลายูมุสลิมในพื้นที่ประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ ด้วยเรื่องเล่าและตำนานทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสำนึกทางประวัติศาสตร์ของตนเองที่แตกต่างและส่วนใหญ่เป็นประวัติศาสตร์ของความขัดแย้งระหว่างรัฐโบราณปัตตานีกับรัฐโบราณอื่น ๆ โดยมีการขบขันถึงความขัดแย้งกับรัฐอยุธยาและรัฐรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นพิเศษ รวมถึงข้อขัดแย้งอื่น ๆ ในกรณีหลังการเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองและการเปลี่ยนชื่อประเทศ โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนโดยตรง เช่น กรณีดุซงญอ กรณีสะพานกอตอ กรณีกรือเซะ และกรณีตากใบ เป็นต้น ทั้งสองประการนี้หล่อหลอมให้ชาวมลายูมุสลิมมีแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างออกไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ จึงควรทำการวิจัยเชิงมานุษยวิทยาเพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการเมืองของผู้คนมลายูว่ามีที่มาและองค์ประกอบอย่างไร ซึ่งจะมีประโยชน์ในการเรียนรู้และแสวงหาหนทางในการอยู่ร่วมกันในอนาคต

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรรณิการ์ จันสายทอง. (2551). การตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาผู้ต้องขังคดีความมั่นคง เรือนจำกลางสงขลา. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กุลลดา เกษบุญชู มีด. (2552). ความขัดแย้งทางการเมืองของไทย ชำมไปให้พื้นพลวัตภายใน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ (กอส.). (2549). เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์ กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คณะเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- คนข่าว 2499. (2554). ไขปมปริศนาไฟใต้. กรุงเทพฯ: ย้อนรอย.
- คาร์ล มาร์กซ และ เฟรเดอริค เองเงิลส์. (มปป). แดงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์. กรุงเทพฯ: โลกทัศน์.
- โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภรรยาตัด. (2544). บนเส้นทางภรรยาตัด ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล. กรุงเทพฯ: อาร์ต เอ็จ กราฟฟิค.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิระนันท์ พิตรปรีชา. (2549). อีกหนึ่งฟางฝัน บันทึกแรมทางของชีวิต. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2539). สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2549). *อาวุธมีชีวิต ? : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2551). *ความเจ็บของอนุสาวรีย์ถูกปืน : ดุซงญอ-นราธิวาส, 2491. ความรุนแรงกับการจัดการ "ความจริง": ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (บรรณาธิการแปล). (2552). *ชุมชนจีนตกรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาย โภธิธิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- โชติช่วง นาดอน. (2545). *ดอยสูง ฟ้าใส*. กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.
- ณรงค์ เสียงประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ต้นแคน แมคคาร์โก. (2555). *ฉีกแผ่นดิน อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้ ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ดำรงค์ สุานดี. (มปป). *ความรู้เรื่องสังคมและวัฒนธรรม*. มปท.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2539) *ความอหังการเหลือแห่งชาติ เนื่องมาจาก 6 ตุลา 2519*: มปท.
- ธเนศ อารณสุวรรณ. (2549). *ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2516). *การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ.

- ธิกานต์ ศรีนารา. (2548). *ความขัดแย้งทางความคิดในขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยระหว่าง พ.ศ. 2519-2525*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และ เหงว โตจิราการ. (2526). *ป่าแตก ความเป็นจริงบางส่วนของ การประชุม สมัชชาฯ 4 พคท.* กรุงเทพฯ: มติชน.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์และคณะ.(2549). *เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา 466-103 การจัดการ ความขัดแย้ง*. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปิยะมาศ อรรถอำนวย. (2545) *ชนเผ่าผู้ไทยกับการมีบทบาททางการเมืองบนเทือกเขาภูพาน ระหว่าง ปี พ.ศ. 2488-2523*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2553). *รัฐกับศาสนา*. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- ไพศาล วิสาโล และคณะ. (2548). *การใช้กระบวนการสันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในระบบการแพทย์และสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขและสำนักวิจัย สังคมและสุขภาพ.
- รัตติยา สาและ. (2540). *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2556). *ถอดความคิดขบวนการเอกราชปาตานี*. สงขลา: โพรงกระต่าย.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. (2539). *กบฏสันติภาพ*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพ.

- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2554). *องค์ความรู้เกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ส.ศิริรักษ์. (2546). *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง*. กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม.
- สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2544). *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง:รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลาคม และ 6 ตุลา*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). *ทฤษฎีทางสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (มปป). *สังกัป์สำคัญทางสังคมวิทยา*. มปท.
- สายพิน ศุภทวมงคล. (2555). *บ้านและเรื่องในบ้าน ครอบครัว รัฐ และการเมืองวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สายหยุด เกิดผล. (2549). *ชีวิตนี้มีค่า*. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.
- สารัตน์ สองเมืองสุข. (2555). *การจัดการความขัดแย้งในการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ความขัดแย้งและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถานศึกษา จังหวัดสงขลา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล. (2548). *ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับความขัดแย้งและการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณารักษ์). (2547). *รัฐปัตตานีในศรีวิชัยเก่าแก่รัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์*.

กรุงเทพฯ: มติชน.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *ทฤษฎีทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สุมิตร สุวรรณและคณะ. (2554). *มนุษย์กับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมายและสิ่งแวดล้อม*.

นครปฐม: โครงการวิชาบูรณาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2553). *สะพานไม้เหนือสายน้ำเขียว*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้ง: การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ:

เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.

อคิน รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ*.

กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2553). *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

อารีฟิน บินจิ อ.ลอคแมน ซุฮัยมีย์ อิศมาแอล. (2550). *ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลก*

มลายู. สงขลา: มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลามภาคใต้.

Bercovitch, J. (1984) *Social conflict and third parties*. Boulder, Co: westview Press.

Filley, Alan C. (1975) *Interpersonal conflict; Conflict management*. Scott, Foresman

(Glenview, Ill)

Folger, J., Poole, M. S., and R. K. Stutman. (2001) *Working through conflict*. New York:

Addison Wesley Longman.

Kriesberg, L. (1998) *Constructive conflict: From escalation to resolution*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Oliver Ramsbotham Tom Woodhouse and Hugh Miall. (2005). *"Contemporary Conflict Resolution"*. Cambridge : 2nd Ed Polity Press.

Simmel. G, (1955) *Conflict*. New York: The Free Press.

วารสาร

กองบรรณาธิการ. (ฉบับที่ 2 กันยายน-กรกฎาคม 2547). ประกายไฟ ไม่ลามทุ่ง ความล้มเหลวของทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย. *วารสารฟ้าเดียวกัน*. ปีที่ 2. หน้า 233-240.

ธนาพล อิวสกุล และ ชัยวัช ตุลาพล. (ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2551). ปฏิวัติ 2475 ในสายตาคณะคอมมิวนิสต์สยาม. *วารสารฟ้าเดียวกัน*. ปีที่ 6. หน้า 251-267.

รวมภูอน ปันจอร์ (ฉบับที่ 3 เมษายน 2551). ฮาร์ปบัน บังชากู นักศึกษามลาญในสนามความขัดแย้ง. *deepsouth bookazine สงครามความรู้สึก ปม-ลึก-ไฟใต้*. หน้า 170-191.

สุรชาติ บำรุงสุข. (ฉบับที่ 63 กันยายน 2552). ทุนกับความรุนแรง กรณีศึกษาภาคใต้ไทย. *จุลสารความมั่นคงศึกษา*. หน้า 14-17.

ดุลยา บิน อาคีเราะห์. (ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน 2523). กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย. *นิตยสารตะวันแดง*. ปีที่ 4. หน้า 24-27.

Coser, L. A. (1957). Social conflict and the theory of Social change. *British Journal of Sociology*, 8(3): 197-207.

เอกสารออนไลน์

สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม.(2542). *โครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 หอมรดกไทย*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2554, จาก <http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/situation/sit1.htm>

เอกรินทร์ ต่วนศิริ และ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2555). *คุยกับ พี่ยศ ราฮิมมูลา ว่าด้วย กลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลาตัน*. ค้นเมื่อ 18 เมษายน 2556 จาก http://www.pataniforum.com/interviews_detail.php?interviews_id=1

Wikipedia Contributors. (n.d.). *Cultural Revolution* ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2554, จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_Revolution

Wikipedia Contributors . (n.d.). *Gang of Four*. ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2554, จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Gang_of_Four

United Front for the Independence of Pattani [Bersatu]. (n.d.). ค้นเมื่อ 20 กันยายน พ.ศ.2554, จาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/bersatu.htm>

Thailand Islamic Insurgency. (n.d.). ค้นเมื่อ 20 กันยายน พ.ศ. 2554, จาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/thailand2.htm>

Mujahideen Pattani Movement [BNP]. (n.d.). ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556, จาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/bnp.htm>

Barisan Nasional Pember-Basan Pattani (BNPP). (n.d.). ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556, จาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/bnpp.htm>

Barasi Revolusi Nasional (BRN). (n.d.). ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556, จาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/brn.htm>

Gerakan Mujahideen Islam Pattani (GMIP) Pattani Islamic Mujahideen

Movement. (n.d.). ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556, จาก

<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gmip.htm>

Gerakan Mujahideen Islam Pattani (GMIP) Pattani Islamic Mujahideen Movement. (n.d.).

ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556, จาก

<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gmip.htm>

Mujahideen Islamic Pattani Group. (n.d.). ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556, จาก

<http://www.globalsecurity.org/military/world/para/mipg.htm>

Pattani United Liberation Organization (PULO). (n.d.). ค้นเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2556,

จาก <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/pulo.htm>

Gabungan Melayu Patani Raya (GEMPAR). (n.d.). ค้นเมื่อ 30 มีนาคม พ.ศ.2556, จาก

<http://sejarahfathoni.blogspot.com/2010/04/gabungan-melayu-patani-roya-gempar.html>

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ลงวันที่

23 เมษายน พ.ศ.2523. (2523). ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม พ.ศ.2554, จาก

<http://www.polsci.chula.ac.th/pitch/modernthaipolitics2012/6623.pdf>

คำสั่ง 66 /2523 (2523). ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม พ.ศ.2554, จาก <http://politicalbase.in.th/index.php/>

คำสั่ง_66/2523

บุคคลานุกรม

1. สัมภาษณ์อดีตทหารของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาयाจำนวน 2 คน เมื่อวันที่ 24-26 กันยายน พ.ศ. 2553 ณ อุโมงค์ปิยะมิตร ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
2. สัมภาษณ์นายสุภชัย วาติตย์สุภผล เมื่อวันที่ 16-17 มีนาคม พ.ศ. 2554 ณ หมู่บ้านจุฬารักษ์ 10 ตำบลชัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
3. สัมภาษณ์อดีตทหารหลักของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया 1 คน เมื่อวันที่ 16-17 มีนาคม พ.ศ. 2554 ณ หมู่บ้านจุฬารักษ์ 10 ตำบลชัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
4. สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ธเนศ อภรณ์สุวรรณ เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ วิทยาลัยนานาชาติปริดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. สัมภาษณ์ นายดอเลาะห์ สาและ เมื่อวันที่ 20-23 กรกฎาคม 2554 และวันที่ 12-14 สิงหาคม 2554 ณ ที่ทำการมูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง ตำบลลำพระยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
6. สัมภาษณ์ นายรุ่ง แก้วแดง เมื่อวันที่ 12-14 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ณ ที่ทำการมูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง ตำบลลำพระยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
7. สัมภาษณ์ นายทวี เรืองปราชญ์ เมื่อวันที่ 23-24 มีนาคม พ.ศ. 2555 ณ บ้านพักในตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

8. สัมภาษณ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2555 ณ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขตดุสิต กรุงเทพฯ
9. สัมภาษณ์แบสตูเต (นามสมมติ) เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2555 ผ่านคนกลางซึ่งเป็นทหารหลักของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยผู้หนึ่งซึ่งไม่ขอเปิดเผยชื่อ
10. สัมภาษณ์ พล.ต.ต.จรัญญ เด่นอุดม เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2555 ณ หอประชุมสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
11. สัมภาษณ์ นายอุดม บัตนวงศ์ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2555 ณ หอประชุมสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาคผนวกที่ 1

คำแปลคำปราศรัยของสหayaรับผิดชอบในพิธีก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

ขณะที่ข่าวชัยชนะของประชาชนในแนวรบด้านต่าง ๆ แพร่มาไม่ขาดระยะ กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ก็ได้ประกาศก่อตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ ณ ที่มั่นแห่งหนึ่งในภาคใต้ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 ซึ่งเป็นวันต่อสู้ด้วยอาวุธของประชาชนเราครบ 12 ปี

วันนั้นพิธีได้เริ่มขึ้นท่ามกลางบรรยากาศแห่งสามัคคีผู้ระหว่างประชาชนชนชาติต่าง ๆ โดยมีผู้แทนจากองค์กรต่าง ๆ และมวลชนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ที่ได้พัฒนาตัวเองเติบโตใหญ่ขึ้นท่ามกลางการรบชนะข้าศึกได้เข้าร่วมพิธีในวันนั้นด้วยจิตใจที่อีกห้าวเหิมหาญ มวลชนที่ร่วมพิธีต่างมีใบหน้ายิ้มแย้มและชื่นชมยินดีที่กองทหารลูกหลานของตนได้ก่อตั้งขึ้นแล้ว

เมื่อพิธีกรได้กล่าวเปิดประชุมแล้ว สหayaรับผิดชอบก็ได้กล่าวคำปราศรัย ประกาศก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

สวัสดิศหายที่รักและพ่อแม่พี่น้องที่เคารพทั้งหลาย

วันนี้เป็นวันปฐมฤกษ์ของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยของเราที่ได้ก่อตั้งขึ้นมา และมีความสำคัญลักษณะประวัติศาสตร์ของประชาชนชนชาติเรา และเป็นกำลังส่วนหนึ่งของการปฏิวัติประชาชาติไทย ประชาชนชาติของเรามีความภาคภูมิใจ และรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยของเรา ได้อยู่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างสมบูรณ์

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้นำสังคมนิยมไปของลัทธิมาร์กซ ลัทธิเลนิน ความคิดเหมาเจ๋อตง มาประสานกับการปฏิบัติของการปฏิวัติประเทศไทย นำมวลชนต่าง ๆ ในประเทศไทยเข้าทำการต่อสู้กับศัตรูของประเทศชาติและของประชาชน เพื่อเอกราชของประเทศและประชาธิปไตยของประชาชน ทุก ๆ ชนชาติแห่งประเทศไทย พรรคของเราได้กำหนดแนวทางนโยบายและหนทางได้อย่างถูกต้อง ล้วนสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชาติและประชาชนทั้งสิ้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นดวงประทีปส่องทางและความหวังของประชาชนชนชาติต่าง ๆ ที่ปฏิวัติ ต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประชาชาติไทย พรรคของเราได้กำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมไว้อย่างชัดเจน ข้อที่ 2 มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา” ข้อที่ 5 ต่อปัญหาชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทย มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“ชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือ วิชาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม คัดค้านการกดขี่เหยียดหยามระหว่างชนชาติ ในเขตรวมของชนชาติให้ดำเนินการปกครองตนเองได้โดยอยู่ภายใต้ครอบครัวใหญ่แห่งประเทศไทย และพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุขอย่างทั่วถึง”

ข้อที่ 6 เกี่ยวกับชาวนาชาวลาว มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“เลิกล้มระบอบชู้ตริตแบบศักดินา ดำเนินการปฏิวัติที่ดินอย่างมีการจำแนกและมีจังหวะก้าวตามสภาพของแต่ละท้องที่ ให้ชาวนาชาวลาวมีที่ดินทำกินของตนเองอย่างทั่วถึง คัดค้านนายทุน นายเงินหน้าเลือด ยกเลิกหนี้สินและสัญญาที่ไม่เป็นธรรมทั้งปวง พัฒนาการผลิตทางเกษตร ยกกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น”

สหยาที่รัก พ่อแม่พี่น้องที่เคารพทั้งหลาย สภาพปัจจุบันนี้ประเทศไทยบ้านเกิดเมืองนอนของเราที่ประชาชนชาวไทยเรารักและห่วงใยยิ่งกว่าชีวิต ได้มีสภาพเป็นกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา โดยถูกรุกรานแทรกแซงและครอบงำจากจักรวรรดินิยมอเมริกา โดยสมคบกับชนชั้นปกครองปฏิกริยาไทยทุกยุคทุกสมัยที่เป็นตัวแทนของศักดินานิยมและทุนนิยมขุนนาง พวกมันได้สมคบกันขายชาติปล้นชาติ ปล้นประชาชน ก่อนที่พวกมันจะขึ้นครองอำนาจนั้น พวกมันได้สร้างกรณีกล่าวหาว่า นักเรียนนิสิต นักศึกษา และประชาชนที่ชุมนุมกันคัดค้านการกลับเข้ามาของทระราชธนมและการแขวนคอกรรมกรไฟฟ้าที่นครปฐม ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นการดูหมิ่นองศ์รัชทายาทของพวกมันมาเป็นข้ออ้าง เพื่อก้าวสู่บัลลังก์อำนาจด้วยการทำรัฐประหาร โดยมีจักรวรรดินิยมอเมริกาหนุนหลัง ก่อกรณีนองเลือด 6 ตุลาฯ อันสยดสยองขึ้นปราบปรามจับกุมเช่นฆ่านักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนผู้รักชาติรักประชาธิปไตย อย่างเหี้ยมโหดป่าเถื่อนไร้มนุษยธรรม จิตใจที่แสนเลวทรามต่ำช้าบัดซบเยี่ยงสัตว์ป่าของพวกมันที่ซ่อนร่างไว้ในคราบของคน ได้เปิดเผยออกมาอย่างล่อนจ้อนเบื้องหน้ามวลชนที่ปฏิวัติ ดอกผลของ 14 ตุลาฯ อันยิ่งใหญ่ได้ส่งผลสะเทือนไปทั่วประเทศ ได้ทำให้มวลชนตื่นตัวเรียกร้องเอกราชประชาธิปไตยทั้งในเมืองและชนบทอย่างกว้างขวาง ประสานกับการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชนในชนบทที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย การต่อสู้ที่ปฏิวัติของประชาชนไทยนับวันแต่จะขยายตัวเติบโตใหญ่เข้มแข็งยิ่งขึ้น และมีอนาคตที่สดใสรุ่งโรจน์ พวกปฏิกริยาต่างดินรอนอย่างบ้าคลั่งก่อนถึงวันตาย จุดจบของพวกมันไม่ไกลนักแล้ว

ปัจจุบันพวกโจรครองเมืองกลุ่มนี้ ได้สร้างความทุกข์ยากเดือดร้อนแสนสาหัสให้กับประชาชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยหนักหน่วงและรุนแรงยิ่งขึ้น กรรมกรได้รับค่าจ้างไม่พอกับค่าครองชีพที่ถีบตัวสูงยิ่งขึ้นทุกวัน และการว่างงานของคนงานก็เพิ่มมากยิ่งขึ้น ชาวนาชาวลาวไร้ถูกกด

ราคาผลผลิต และถูกขูดรีดค่าเช่าดอกเบีย ต้องล้มละลายไปตาม ๆ กัน บ้างก็ถูกริบที่ดินจากนายเงินหน้าเลือด ต้องระเห่ร่อนพลัดถิ่นที่นาคาที่อยู่ไร้สมบัติ พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ในเมืองถูกกลั่นแกล้งจับกุมรีดไถจากตำรวจของพวกเขาใจครองเมืองกลุ่มนี้ นายทุนน้อย นายทุนชาตินักหนังสือพิมพ์ นักวิชาการ ครูบาอาจารย์ ตลอดจนนักการเมืองที่รักชาติ รักประชาธิปไตยและรักความเป็นธรรม ถูกรีดไถกลั่นแกล้งและจับกุมคุมขังไม่เว้นแต่ละวัน การโกงกินคอร์รัปชันในวงการราชการทุกกระทรวงทบวงกรม ตั้งแต่คณะรัฐมนตรีจนถึงระดับต่ำสุด กระทำกันอย่างเปิดเผย พวกมันสมคบกับ ซี.ไอ.เอ. องค์การสืบราชการลับของอเมริกา ทำการผลิตและค้าเฮโรอีนอย่างเปิดเผยจนเป็นที่เลื่องลือไปทั่วโลก เตรียมอนุญาตให้ค้าประเวณีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนช่องโศกเนอี บาร์ไนต์คลับ สถานอาบอบนวดเกิดขึ้นเต็มบ้านเต็มเมือง เผยแพร่วัฒนธรรมที่เหลวแหลกเน่าเฟะของตะวันตก เปื้อนเมายาชนของชาติ ใจผู้ร้ายในคราบเจ้าหน้าที่ของพวกมัน จับปล้นจี้ รีดไถรับจ้างฆ่าคนอย่างถูกกฎหมาย เลี้ยงอันธพาลไว้เป็นเครื่องมือเพื่อหาผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม พวกมันได้เชื้อเชิญนายทุนผูกขาดต่างชาติเข้ามาปล้นสะดมสินแร่ น้ำมันที่เป็นสมบัติของประชาชนอย่างขนานใหญ่

มหาโจรครองเมือง สงัด-ธานีรินทร์ เพิ่งจบประมาณขูดรีดภาษีอากรจากประชาชน เพื่อนำไปขยายกำลังทหาร ตำรวจ เครื่องมือของพวกมัน และใช้อำนาจเผด็จการฟาสซิสต์ปราบปรามชนฮ่าประชาชนที่คัดค้านการกระทำที่ขายชาติ ปล้นชาติ ปล้นประชาชน อย่างเหี้ยมโหดและป่าเถื่อนยิ่งขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะป็นในเมืองหรือชนบท โดยเฉพาะการปราบปรามทางภาคใต้ นั้น พวกสงัด-ธานีรินทร์ ได้สมคบกับพวกปฏิกริยาฮุสเซ็น ออนส์ ส่งกำลังทหารตำรวจที่ปฏิกริยา 2 ประเทศร่วมมือกันปราบปรามประชาชนภาคใต้ตามแผน มุสนา 1,2 และแผนซาฮาย่าเบเน่า หลักฐานต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้พอจะยืนยันลักษณะขายชาติ ปล้นชาติปล้นประชาชนของมหาโจรสงัด-ธานีรินทร์ ได้เป็นอย่างดี พวกมันเป็นต้นตอแห่งความทุกข์ยากที่ประชาชนชาวไทยกำลังประสบอยู่

ประชาชนของเราที่กำลังประสบความทุกข์ยากระทมขมขื่น มีชะตากรรมอันเดียวกันไม่แตกต่างกับประชาชนอื่น ๆ แห่งประเทศไทย ปัญหานี้เราจะแก้ตักไปได้ นั้น มีแต่ประชาชนชาติของเราจะต้องสามัคคีกับประชาชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทย ขจัดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมอเมริกาให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทย โคนล้มรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของศักดินานิยม ทุนนิยมขุนนางลงไป สร้างประเทศไทยใหม่ที่มีเอกราชและประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย อนาคตของประเทศไทยจึงจะเจริญรุ่งเรืองไปพลุลย์ ประชาชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยจะได้อยู่ดีกินดีกันถ้วนหน้า ประชาชนชาติของเราได้ถูกกดขี่ขูดรีด ถูกเหยียดหยามมาเป็นเวลาช้านาน จากจักรวรรดินิยมอเมริกาและชนชั้นปกครองปฏิกริยามาทุกยุค

ทุกสมัย กีดกีด ปราบปราม เช่นฆ่า จับกุมคุมขังประชาชนชาติของเราอย่างเหี้ยมโหดป่าเถื่อน ไร้มนุษยธรรมมานับครั้งไม่ถ้วน มุ่งหมายจะทำลายล้างประชาชนชาติของเราอย่างให้สูญสิ้นไป เสียจากประเทศไทยของเรา การกระทำของชนชั้นปกครองปฏิกริยานั้น ได้ทำให้ประชาชนชาติของเรามีความเคียดแค้นชิงชังอย่างถึงกระดูกดำ ได้ลุกขึ้นมาคัดค้านต่อสู้ เพื่อพิทักษ์ปกป้องเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของประชาชนชาติของเราอย่างถึงที่สุด ประชาชนชาติของเรามีเกียรติประวัติการต่อสู้มายาวนานกับชนชั้นปกครองที่ปฏิกริยา เช่น กรณีบุกฆาตกรรม อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี กรณีดุซงญอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส และกรณีท่านหะยีสุหลง นักการเมือง ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ท่านได้เป็นตัวแทนที่ยืนอยู่บนผลประโยชน์ของประชาชนชาติของเรา และเป็นบุคคลที่เราเคารพรักและไว้วางใจ ท่านได้เสนอข้อเรียกร้อง 12 ข้อ ต่อรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของชนชาติมลายูภาคใต้ ยุครัฐบาลคึกฤทธิ์ มีการชุมนุมประท้วงของประชาชนที่จังหวัดปัตตานี กรณีทหารนาวิกโยธินฆ่าคนมุสลิมไทย 5 ศพ โยนทิ้งน้ำที่สะพานกอตอ แม่น้ำสายบุรีอย่างโหดเหี้ยมป่าเถื่อน การกระทำของรัฐบาลคึกฤทธิ์ครั้งนั้น ทำให้ประชาชนชาติต่าง ๆ ที่รักความเป็นธรรม ไม่ว่าจะคนไทยพุทธหรือไทยมุสลิม หรือบุคคลที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ไม่พอใจ ได้เดินทางร่วมชุมนุมกันที่ปัตตานี การชุมนุมครั้งนี้ใหญ่โต และเป็นประวัติศาสตร์ ทำให้ชนชั้นปกครองปฏิกริยาหวาดกลัวพลังที่สามัคคีของประชาชนชาติต่าง ๆ ที่ได้ผนึกแน่น และมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความเคียดแค้นศัตรูร่วมกัน ชนชั้นปกครองที่ปฏิกริยาพยายามทำลายการชุมนุมของมวลชนที่คัดค้านพวกมัน พวกมันได้ประะเบิดใส่ประชาชนที่กำลังชุมนุมอยู่ เป็นผลให้มีคนตายไป 12 คน บาดเจ็บกว่า 30 คน การชุมนุมของพวกเราครั้งนี้เพื่อจะเรียกร้องขอความเป็นธรรมเท่านั้น ประชาชนของเรามีแต่เพียงสองมือเปล่ากับคำเรียกร้อง แต่สิ่งที่พวกมันตอบแทนแก่ประชาชนของเราคือความตาย ประชาชนชาติของเราต้องสูญเสียชีวิตมามากต่อมากนับไม่ถ้วน ด้วยวิธีการเรียกร้องและต่อสู้ด้วยสองมือเปล่า เราได้ข้อสรุปที่เจ็บปวดที่สุด ชีวิต เลือด และน้ำตาของประชาชนชาติของเราได้ให้บทเรียนแก่พวกเราเป็นอย่างดี

ประชาชนชาติของเราจะได้รับการปลดปล่อยอย่างแท้จริงนั้น จะต้องมีพรรคที่ถูกต้อง ที่ยืนอยู่บนผลประโยชน์ของประชาชนชาติไทย และประชาชนชาติของเราต้องมีกองทหารชนชาติของเราเองที่อยู่ภายใต้การนำของพรรคที่ถูกต้องเท่านั้น ความหวังของประชาชนชาติของเราจึงจะปรากฏเป็นจริงขึ้นได้ เราขอคารวะอัลเลาะห์ ทูฟานากูราตาอาลา จงให้ความสุขแด่วิญญาณของวีรชนของประชาชนเราด้วยเถิด ขอให้เพื่อนรักจงหลับตาให้สนิท พวกเราขอให้คำมั่นแต่พวกเขาเหล่านั้น เราจะสืบทอดภารกิจการปฏิวัติไปจนถึงที่สุด และต่อสู้ให้ได้มาซึ่งชัยชนะของประชาชนเรา

สหายที่รัก พ่อแม่พี่น้องที่เคารพทั้งหลาย

วันนี้กองทัพปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยของเราได้จัดพิธีงานเฉลิมฉลอง 7 สิงหาคม วันระลึกการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชนไทยที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยที่ได้เวียนมาบรรจบครบรอบปีที่ 12 ด้วยความชื่นชมปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 กระสุนปืนนัดแรกได้ระเบิดขึ้นที่หมู่บ้านนาบัว ตำบลเรณู อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นเสียงปืนที่ประชาชนได้ประกาศทำสงครามปฏิวัติกับจักรวรรดินิยมอเมริกา และพวกชั้นปกครองปฏิกริยาที่ขายชาติ ปล้นชาติ ปล้นประชาชน 12 ปีแห่งการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชนที่อยู่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้พัฒนาเติบโตใหญ่ เข้มแข็งขึ้นท่ามกลางการล้อมปราบใหญ่เล็กด้วยอาวุธที่ทันสมัยทุกชนิด รวมทั้งอาวุธเคมี นับครั้งไม่ถ้วน แต่กองกำลังอาวุธของประชาชนไทยที่วีระอาภวัญ ได้ทำลายศัตรูลงไปเป็นจำนวนมาก ยึดอาวุธจากศัตรูมาติดให้กับตัวเอง และใช้นโยบายเฉลยศึกแยกสลายศัตรู พวกมันได้รับความพ่ายแพ้ยับเยินครั้งแล้วครั้งเล่า ความหวังของพวกมันต้องพังทลายอย่างสิ้นเชิง ภายใต้การนำของพรรค เราได้กำหนดยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีสงครามประชาชนมาโจมตีทำลายข้าศึก ขยายกำลังของตนเองบดขยี้แผนการปราบปรามและการหลอกลวงทางการเมืองของชนชั้นปกครองปฏิกริยาพ่ายไปครั้งแล้วครั้งเล่า สงครามจรยุทธ์ได้ขยายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภาคกว่า 20 จังหวัด บางเขตได้มีกองทัพปลดแอกประชาชน ฐานที่มั่นอำนาจรัฐประชาชน และเขตแข็งอำนาจรัฐของประชาชนที่มีอนาคตรุ่งโรจน์ดำรงอยู่ และนับวันเข้มแข็งเติบโตยิ่งขึ้น เป็นความหวังและเป็นที่ยิ่งของประชาชนเรา

กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย นักรบทุกคนเป็นลูกหลานของประชาชนที่ถูกกดขี่ขูดรีด และมีชะตากรรมอันเดียวกับประชาชน กองทัพปลดแอกประชาชนที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย รั้งใช้ประชาชนอย่างสุดจิตสุดใจ นักรบของเราทุกคนต้องส่งเสริมจิตใจมานะพยายาม บากบั่นต่อสู้ สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยึดกุมแนวทาง นโยบาย ภาระหน้าที่ และวินัยของกองทัพปลดแอกประชาชนอย่างมีจิตสำนึก เสริมทรศนะที่ไม่กลัวความยากลำบาก ไม่กลัวตาย เพิ่มจิตใจเคียดแค้นศัตรูของชาติของประชาชนให้สูงยิ่งขึ้น ปักใจทำลายศัตรูให้มากยิ่งขึ้น ประสานและหนุนช่วยซึ่งกันและกัน วันแห่งชัยชนะของประชาชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทย นับวันยิ่งใกล้เข้ามาทุกที

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจงเจริญ !
กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยจงเจริญ !
ประชาชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยจงเจริญ !
พระองค์อัลเลาะห์แนบสนิทในดวงใจของประชาชนปฏิวัติ !

คัดจาก

ดุลยา บิน อาคีเราะห์. (ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน 2523). กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย.
นิตยสารตะวันแดง. ปีที่ 4. หน้า 24-27.

ภาคผนวกที่ 2

กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย

กองทัพปลดแอกประชาชน เป็นชื่อเรียกกองทัพประจำการของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสำหรับประเทศอื่น ๆ ที่รับแนวคิดนิยมเหมา (Maoist) ได้นำมาปรับใช้เรียกกองทัพที่สังกัดพรรคคอมมิวนิสต์ของตน เช่น กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) ในประเทศไทย

กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นตามมติการประชุมสมัชชาครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใน พ.ศ. 2504 ที่ให้ใช้ “แนวทางปฏิวัติติดอาวุธ” อย่างเป็นทางการ โดยเริ่มต้นจากการติดอาวุธจัดตั้งกองกำลังในป่า การปลุกระดมมวลชน และการฝึกการทหารให้กับสมาชิก อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกของการจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยยังพยายามหลีกเลี่ยงการปะทะกับเจ้าหน้าที่ของฝ่ายรัฐ โดยในช่วง พ.ศ. 2505 ได้ใช้พื้นที่ของจังหวัดนครพนมและสกลนครจัดตั้ง “เขตป่าพิเศษประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” และเริ่มปลุกระดมมวลชนชาวนาในการเตรียมการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ ควบคู่ไปกับการปลุกระดมผ่านสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย (สปท.)

ใน พ.ศ. 2507 คณะกรรมการกรมการเมืองประกาศให้ใช้หน่วยกองกำลังในป่าเป็นเข็มมุ่งหลักในการปฏิบัติงานแทนหน่วยในเมือง 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ได้เกิดเหตุการณ์วันเสียงปืนแตกขึ้นที่บ้านนาบัว ตำบลเรณู อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยพรรคถือวันดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามปฏิวัติประชาชน โดยได้จัดตั้ง “พลพรรคประชาชนต่อต้านอเมริกาแห่งประเทศไทย” เป็นกองกำลังติดอาวุธอย่างเป็นทางการของพรรคเป็นครั้งแรก ที่ภูกะเสด ตำบลโพหนอง อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

ใน พ.ศ. 2512 พรรคมีมติให้จัดตั้ง “กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2512 เพื่อใช้ในการยึดอำนาจรัฐด้วยการใช้กำลังทหารผ่านการทำสงครามประชาชน โดยกองกำลังของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ทหารหลัก (ท.ล.) เป็นทหารที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี มีอาวุธที่ดี มีประสิทธิภาพ สามารถเคลื่อนไหวไปได้ทุกแห่งทั่วประเทศตามภาระหน้าที่ที่หน่วยนำมาอบให้ โดยปกติประจำอยู่ในระดับ “ศูนย์การนำระดับจังหวัด”

2. ทหารประจำถิ่น หรือหน่วยจรรยาธิปไตย (น.ป.ถ.) เป็นทหารที่ประจำการอยู่เฉพาะในท้องถิ่นตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้ความคุ้มครองฝ่ายการเมืองและการปลุกระดมมวลชนภายในพื้นที่ระดับอำเภอที่ตนสังกัดอยู่

นอกจากนี้ยังมี ทหารบ้าน หรือหน่วยจรรยาบรรณประจำหมู่บ้าน (น.จ.บ.) ซึ่งคัดเลือกมาจากหน่วยป้องกันตนเอง โดยเลือกมวลชนจัดตั้งที่เป็นคนหนุ่มสาวอายุประมาณ 16-22 ปี เข้ารับการฝึกอย่างจริงจังประมาณ 15 วัน แล้วจึงกลับหมู่บ้านเพื่อประกอบอาชีพเดิมของตน ทั้งนี้ ในเขตปลดปล่อยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในภาคเหนือ เช่น ผาแดง ผาจี ผาซำน้อย ทหารบ้านจะได้รับการฝึกที่ดี มีการติดอาวุธที่ดีมีประสิทธิภาพสูง

ทหารภายใต้สังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย จะต้องปฏิบัติตามวินัย 10 ข้อ ของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ดังนี้

1. ปฏิบัติการทุกอย่างต้องฟังคำสั่งบังคับบัญชา
2. ไม่เอาสิ่งของที่เป็นของประชาชน
3. เคารพช่วยเหลือประชาชนและพุดจาสุภาพ
4. ซื่อซายต้องเป็นธรรม ยืมของต้องคืน ทำของหายต้องชดใช้
5. ไม่ทำพืชผลชาวบ้านเสียหาย
6. ไม่ดื่มสุราในเวลาปฏิบัติหน้าที่
7. ไม่ดูค่าทุบตีผู้อื่น
8. ไม่ลวนลามสตรี
9. ไม่ทารุณเขลย
10. สิ้นสงครามต้องมอบให้ส่วนรวม

ที่มา

โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรทัด. (2544). *บนเส้นทางภูบรทัด ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล*. กรุงเทพฯ: อาร์ต เอ็จ กราฟฟิค.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2554). *องค์ความรู้เกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

ภาคผนวกที่ 3
ปฏิบัติการทางทหาร
ภายใต้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมตามแนวพรมแดนไทย – มาเลเซีย

1. ดาวใหญ่ มุสน่าห์ 1 เริ่มกลางเดือน มกราคม ถึง 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 เป็นปฏิบัติการในการแถบอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ดาวใหญ่มุสน่าห์ 2 เริ่ม 15 มีนาคม ถึง 20 เมษายน พ.ศ. 2520 เป็นปฏิบัติการในแถบอำเภอสะเดา อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2. แผนซาฮาย่า เบน่า1 แสงอาทิตย์สู้เบตง เริ่มวันที่ 4 กรกฎาคม ถึง 10 สิงหาคม พ.ศ.2520 เป็นเวลา 31 วัน เป็นปฏิบัติการในแถบอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

3. แผนซาฮาย่า เบน่า2 แสงอาทิตย์สู้เบตง เริ่ม 7 – 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 ในแถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส แผนรายวัน ใช้เวลา 1 สัปดาห์ ในเดือน มกราคม พ.ศ. 2521 เป็นการซักซ้อมการประสานงาน

4. แผนซาลามัต – สวัสดิ์ 1 เริ่ม 24 เมษายน ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2521 เป็นปฏิบัติการในเขตอำเภอเบตง กิ่งอำเภอธารโต และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

5. แผนซาลามัต – สวัสดิ์ 2 หรือยุทธการ 791 เริ่ม 1 ตุลาคม พ.ศ. 2521 ถึง 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 พื้นที่ปฏิบัติการเช่นเดียวกับแผนยุทธการซาละมัต – สวัสดิ์

6. ยุทธการ 792 อัลฟา เริ่มวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 โดยมุ่งหมายถล่มโจรจีนคอมมิวนิสต์ กรมที่ 8 ที่เขาน้ำค้าง ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

นอกจากนั้นได้มีปฏิบัติการอีกหลายครั้ง เช่น ยุทธการ 792 บราวน์ ยุทธการ 792 ซาร์ลี ยุทธการ 801 อัลฟา เหล่านี้ เป็นต้น

ที่มา

เจริญพงศ์ พรหมศร. (ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554). กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เรื่องเล่าที่หายไปของความสัมพันธ์ระหว่าง พคทและองค์กรติดอาวุธมลายู.. วารสารรู้ไปชาติ. หน้า 401-386.

ภาคผนวกที่ 4 เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องในการศึกษา

เหตุการณ์ตุลฆงญอ พ.ศ. 2491

เหตุการณ์ดังกล่าวดำเนินขึ้นตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2491 หลังจากเจ้าหน้าที่ปกครองพบว่ามีกรรวมตัวของชาวมลายูมุสลิมในตำบลตุลฆงญอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส (ปัจจุบันคืออำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส) เพื่อประกอบพิธีกรรมบางอย่างซึ่งก่อให้เกิดความอึกเหิม จึงได้เข้าสอบสวนแต่กลับถูกชาวบ้านขับไล่ จึงได้เจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน 1 ชุดเพื่อทำการขัดขวางการทำพิธีดังกล่าว ผลปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ชุดล่อ จำนวน 4 นาย ซึ่งนำโดยสิบตำรวจตรีสงรุ่งเรือง เสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ ขณะที่ชาวบ้านเสียชีวิต 7-8 คน (อาริฟิน บินจิ อ.ลอลอแมน และ ชูฮัยมีย์ อิศมาแอล: 2550)

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้วันรุ่งขึ้น ทั้งฝ่ายชาวบ้านและฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจต่างคุมเชิงเตรียมตัวรับสถานการณ์ จนกระทั่งในวันที่ 28 เมษายน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการสนับสนุนกำลังเพิ่มเติมจากพื้นที่สงขลาจึงเดินทางเข้าสู่ตำบลตุลฆงญอและเกิดการปะทะขึ้นบนถนนสายตุลฆงญอ-ตันหยงมัส และมีการเสียชีวิตทั้งฝ่ายชาวบ้านซึ่งอ้างว่ามีเป็นจำนวนมากหลายร้อยคนและฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อ้างว่าเสียชีวิตไป 17 นาย จนกระทั่งในวันที่ 29 เมษายน ทางรัฐบาลได้ส่งเครื่องบินมาบินในพื้นที่ดังกล่าว (พร้อมข่าวว่ามีเรือรบมาเทียบท่าเตรียมส่งกำลังทหารเข้าสมทบกับกำลังตำรวจ) และมีการจัดกำลังพลฝ่ายตำรวจชুমยิงชาวบ้าน เป็นเหตุให้ชาวบ้านหวาดกลัวและหลบหนีออกจากพื้นที่ดังกล่าว ต่อมาได้มีการสร้างอนุสาวรีย์ลูกปืนขึ้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และได้รับคำบอกเล่าจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีว่า เป็นอนุสาวรีย์เพื่อเก็บกระดูกของเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน 30 คน ที่เสียชีวิตจากการปะทะกันดังกล่าว

ต่อมาคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงที่ตั้งโดยรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามได้รายงานว่ เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดจากความเข้าใจผิด เพราะการประกอบพิธีกรรมอาบน้ำมนต์เพื่อให้มีความคงกระพันพันทางไม่เข้า และทำไปเพื่อเตรียมตัวต่อสู้กับ โจรจีนคอมมิวนิสต์ (ชาวบ้านเรียกว่า จีนอปีอลม หมายถึง คนจีนที่อยู่บ้านบือลม รัฐเปรัก ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทหารกรม 10 ของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา) แต่เนื่องจากฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐมีความเข้าใจผิดและหวาดระแวงจึงนำมาสู่การปะทะกันดังกล่าว และเหตุผลนี้ก็สอดคล้องไปในทางเดียวกับความเข้าใจของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ด้วย (อาริฟิน บินจิ อ.ลอลอแมน และ ชูฮัยมีย์ อิศมาแอล: 2550, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์: 2551)

เหตุการณ์ดังกล่าวกลายเป็นเหตุการณ์ที่สับสนและมีผลกระทบตามมาอย่างกว้างขวางมากที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในส่วนของสาเหตุของเหตุการณ์ ซึ่งมีความสับสนตั้งแต่วัตถุประสงค์ของการรวมตัว ที่หลักฐานของทางราชการมักระบุว่า เป็นการรวมตัวเพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่เอกสารและคำบอกเล่าของประชาชนในพื้นที่กลับเป็นการรวมตัวเพื่อประกอบพิธีไสยศาสตร์สำหรับปลุกขวัญกำลังใจในการเตรียมการต่อสู้กับโจรจีนคอมมิวนิสต์ (พรรคคอมมิวนิสต์มาลายา) ที่มักปลุกปลั่นสะตมบ่อย ๆ หรือแม้แต่จำนวนประชาชนผู้เสียชีวิตที่มีตัวเลขที่ไม่แน่นอนตั้งแต่ 30 คน ถึง 1,100 คน (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์: 2551) แต่ไม่ว่าจะอย่างไร เหตุการณ์นี้ได้ทำให้เกิดการปะทะด้วยกำลังอาวุธระหว่างประชาชนมลายูมุสลิมในประเทศไทยกับเจ้าหน้าที่ทางการของรัฐไทยอย่างรุนแรงเป็นครั้งแรก ประชาชนทั้งที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือไม่มีส่วนร่วมต่างมีความหวาดกลัวว่าอาจถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีและแก้แค้นแทนเพื่อนเจ้าหน้าที่ที่ตายไป จึงหลบหนีเข้าป่าเขาหรือข้ามแดนไปยังรัฐกลันตัน ตรังกานู เคดะห์ เปรัค ของประเทศสหพันธรัฐมาลายา (ประเทศมาเลเซียในปัจจุบัน) ราว 2,000-6,000 คน เป็นต้น (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ: 2549) และไม่เพียงแต่ปฏิบัติการภายในประเทศเท่านั้น หากแต่รวมถึงปฏิบัติการของชาวมลายูมุสลิมในสหพันธรัฐมาลายา โดยการยื่นสาส์นถึงรัฐบาล เพื่อเรียกร้องให้มีแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างสันติ ตลอดจนการอพยพเข้าสู่สหพันธรัฐมาลายาของชาวมลายูมุสลิมในประเทศไทย และมักถูกใช้เป็นแหล่งความชอบธรรมของบุคคลหรือกลุ่มที่ต่อต้านการปกครองของรัฐไทยในการแสดงถึงการใช้ความรุนแรงอย่างเกินพอดีของรัฐไทยต่อชาวมลายูมุสลิม รวมถึงเป็น “วันนัดหมาย” ในการก่อเหตุต่าง ๆ เช่น เหตุการณ์กรือเซะ ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 เป็นต้น

เหตุการณ์ชุมนุมประท้วงกรณีสะพานกอดคอ

วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 เกิดเหตุฆาตกรรมขึ้นที่สะพานกอดคอ ตำบลมะนังดาลัม อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โดยมีเด็กชายสี่แม่ บาเซะ ผู้รอดชีวิตเพียงคนเดียว ให้การแก่คณะเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีพลตำรวจตรีแสวง หงส์นคร เป็นหัวหน้าคณะว่า ตนและครอบครัวรวม 6 คน ถูกเจ้าหน้าที่ทหารนาวิกโยธินที่ตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในวัดหัวเขา ตำบลปละลูกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาสจับกุมและนำขึ้นรถบรรทุกทหารมายังสถานที่เกิดเหตุก่อนทุบทำร้ายและใช้มีดแทงทั้ง 6 คนจนเสียชีวิต โดยเด็กชายคนดังกล่าวกำลังทำเป็นตายจึงรอดชีวิต

ต่อมาเกิดการประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับเหยื่อในการฆาตกรรมดังกล่าว โดยในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2518 มีการรวมตัวประท้วงที่หน้าศาลากลางจังหวัดปัตตานี โดยมี

กลุ่มพิทักษ์ประชาชน ซึ่งเป็นแกนนำในการประท้วง กลุ่มดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับกลุ่มนิสิต นักศึกษามุสลิมสลาคัน ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษามุสลิมที่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาใน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และมีการยื่นข้อเรียกร้องให้ถอนทหารนาวิกโยธินชุดดังกล่าวออกจากฐานที่ตั้งในวัดหัวเขา และให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ญาติผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ ต่อมาในวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2518 เวลาประมาณ 20.45 นาฬิกา ได้เกิดเหตุขว้างระเบิดใส่กลุ่มผู้ชุมนุม และลอบยิงผู้ขึ้นร้องอาชานบนเวทีขณะเกิดเหตุ รวมมีผู้เสียชีวิต 13 คน ผู้ชุมนุมจึงย้ายสถานที่ประท้วงไปยังบริเวณด้านหน้ามัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี โดยมีประชาชนเข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมาก ทั้งจากในท้องถิ่นและจากกรุงเทพฯ และถูกอ้างถึงว่าเป็นการชุมนุมระดับเดียวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพฯ อีกด้วย ท้ายที่สุดศูนย์พิทักษ์ประชาชนได้ยื่นข้อเรียกร้อง ดังนี้

1. ให้ทางราชการชดใช้ค่าเสียหายแก่ญาติผู้ตายและผู้บาดเจ็บกรณีฆาตกรรมที่สะพานกอดคอ อำเภอสายบุรี ตามประสงค์ของผู้เสียหาย
2. ให้ทางราชการชดใช้ค่าเสียหายแก่ญาติผู้ตายและผู้บาดเจ็บในกรณีเหตุระเบิดหน้าศาลากลางจังหวัดปัตตานี ตามความประสงค์ของผู้เสียหาย
3. ให้ทางราชการถอนทหารที่คณะรัฐมนตรีสั่งมาปราบปรามออกจากสามจังหวัดภาคใต้ภายใน 7 วัน
4. ให้ทางราชการพิจารณาทบทวนนโยบายเกี่ยวกับสี่จังหวัดภาคใต้ทั้งหมดเสียใหม่ ว่านโยบายและการปฏิบัตินั้นเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมประการใด และให้นายกรัฐมนตรีไปรับข้อเรียกร้องของประชาชน

นายกรัฐมนตรีขณะนั้น คือ พลตรีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สั่งให้นายใหญ่ ศวิตชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมาเป็นผู้รับข้อเรียกร้องดังกล่าว แต่ไม่สามารถเจรจากันได้ จึงได้ส่งนายปรีดา พัฒนถาบุตร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเข้าเจรจาในวันที่ 12 และ 23 มกราคม พ.ศ.2519 จนเจรจาเป็นที่สำเร็จและผู้ชุมนุมได้สลายตัวไปในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2519 รวมระยะเวลาในการชุมนุม 45 วัน โดยมีข้อตกลงร่วมกันดังนี้

1. รัฐบาลจะจับกุมดำเนินคดีกับผู้ต้องหาคดีสังหารประชาชน 5 ศพ และบาดเจ็บ 1 คน โดยเร็ว บัดนี้ก็ได้ออกคำสั่งจับกุมนาวิกโยธินแล้ว 6 ราย
2. เพื่อมนุษยธรรม รัฐบาลจะช่วยค่าทำศพ ค่ารักษาพยาบาลแก่ญาติมิตรของผู้ตาย ผู้บาดเจ็บตามข้อ 1 (ตามข้อตกลงกับญาติผู้ตายและผู้บาดเจ็บคนละ 50,000 บาท)
3. ทางราชการได้สั่งเคลื่อนย้ายนาวิกโยธินหน่วยวัดเชิงเขา อำเภอสายบุรี ไปยังวัดสักชี อำเภอดำรงวิทยะ และจะสับเปลี่ยนกำลังหน่วยนี้กลับต้นสังกัดทันที

4. ข้อเสนอโดยนายสีจังหวัดภาคใต้ ทางรัฐบาลจะรับไปพิจารณาต่อไปและจะได้กำกับเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
5. รัฐบาลจะดำเนินการตามกฎหมายกับคดีระเบิดหน้าศาลากลางจังหวัดปัตตานี ในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2518
6. ศูนย์พิทักษ์ประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการชุมนุมเรียกร้องจะดำเนินการให้การชุมนุมสลายตัว
7. รัฐบาลจะไม่เอาผิดกับข้าราชการ นักเรียนและนักศึกษาที่หยุดภารกิจและการศึกษาเพื่อมาชุมนุม

แม้การชุมนุมจะยุติลงไปแล้วสิ่งที่ตามมาหลังจากการชุมนุมดังกล่าวคือความบาดหมางทางสังคมระหว่างคนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการไทยพุทธกับประชาชนมลายูมุสลิมในพื้นที่ เนื่องผู้ได้รับบาดเจ็บในวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ถูกเจ้าหน้าที่แพทย์และพยาบาลที่ไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมเป็นการส่วนตัวดูค่าแสดงความรังเกียจ ทำให้ผู้ได้รับบาดเจ็บหนีไปรักษาตัวเองที่บ้าน เนื่องจากเกรงว่าจะถูกแพทย์ฉีดยาให้ตาย หรือการที่นักเรียนที่เป็นมุสลิมถูกครูด่าว่าไปชุมนุมสร้างความเดือดร้อน ในขณะที่ครูที่เป็นมุสลิมก็มองว่าครูที่เป็นพุทธไม่ช่วยเหลือในการชุมนุม ทั้ง ๆ ที่เมื่อเกิดเหตุลักพาตัวเรียกค่าไถ่กับครูพุทธในพื้นที่อำเภอยะหา พวกครูมุสลิมก็ร่วมมือเต็มที่ จนแม้แต่สมาชิกผู้แทนราษฎรของจังหวัดปัตตานีกล่าวว่าตัวเองจะไม่สมัครลงผู้แทนเพราะถึงสมัครก็ไม่ได้รับเลือก เพราะตัวเองไม่ใช่มุสลิม (อาริฟิน บินจิ อ. ลอฮแมน และ ชูฮัยมีย์ อิศมาแอล: 2550)

เหตุการณ์ชุมนุมประท้วงกรณีสะพานกอตอ นับเป็นการชุมนุมของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดภาพของการตื่นตัวของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ดังกล่าว ในกรณีนี้ ทวี เรื่องปราชญ์ ได้ให้ความเห็นในฐานะผู้เคยมีบทบาทรับผิดชอบหน่วยพรรคในพื้นที่จังหวัดยะลาว่า กลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิม ทั้ง BRN และ PULO เล็งเห็นว่า ประชาชนของตนเองมีความเข้มแข็งและตื่นตัวพร้อมที่จะเรียกร้องเอกราชแล้ว และมีผลต่อท่าทีของกลุ่ม BRN ที่ไม่สนใจจะมีปฏิสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งได้ส่งผู้ปฏิบัติงานมาฝังตัวในพื้นที่ดังกล่าว ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 รวมถึงการส่งกองกำลังติดอาวุธมาร่วมกับกลุ่มของเปาะสู วาแมดีซา ใน พ.ศ. 2515 รวมถึงเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ศึกษามลายูมุสลิมที่ได้รับการศึกษาทางโลกในระดับอุดมศึกษาที่กรุงเทพฯมีบทบาทการนำทางการเมือง โดยในเหตุการณ์เดียวกันนี้ ก็มีนักเรียนนิสิต นักศึกษา ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้าร่วมด้วย ในขณะที่ข้อมูลจากฝ่ายรัฐเอง ก็เชื่อว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลาตันนั้นมีความสัมพันธ์กับกลุ่ม PULO อีกด้วย

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งมีการชุมนุมประท้วงโดยกลุ่มนิสิตนักศึกษา และประสบความสำเร็จในการชุมนุมขับไล่ผู้นำทหาร 2 คน คือ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี จอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งกลุ่มผู้ชุมนุมมองว่าเป็นเผด็จการทหารที่สืบทอดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งก้าวสู่อำนาจมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนสามารถขับไล่บุคคลทั้งสองลงจากตำแหน่งทางราชการและการเมืองทุกตำแหน่งและต้องเดินทางไปต่างประเทศ ทำให้กลุ่มนิสิตนักศึกษากลายเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญอย่างสูงในระหว่างปี พ.ศ. 2516-2519

การทำความเข้าใจถึงบทบาททางการเมืองของนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำความเข้าใจเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยนักศึกษาได้เข้ามาทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นไปของบ้านเมืองมาตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา

ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2519 คณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้ ประชุมกันเพื่อพิจารณาคำร้องของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ต้องการกลับเข้าประเทศ โดยที่ประชุม ได้แตกแยกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่ควรให้เข้าประเทศเนื่องจากอาจเกิดความวุ่นวาย อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการกลับเข้าประเทศเป็นสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามก็ได้เกิดข่าวลือ กระจายไปในหมู่ประชาชนว่าจอมพลประภาส จารุเสถียรได้แอบเข้ามาในประเทศ ทำให้นักศึกษา กลุ่มหนึ่งไปแจ้งความดำเนินคดีกับจอมพลประภาส จารุเสถียร และจัดการชุมนุมในบริเวณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) องค์การบริหาร องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ร่วมกับนิสิต นักศึกษาและประชาชนเข้าร่วมการชุมนุมกว่าหมื่นคน ตั้งแต่วันที่ 19-22 สิงหาคม พ.ศ. 2519 และ ยุติด้วยการที่จอมพลประภาส จารุเสถียร กลับออกไปต่างประเทศอีกครั้ง อย่างไรก็ตามก็มีความ พยายามในหมู่ญาติของจอมพลถนอม กิตติขจร ในการเจรจากับรัฐบาลเพื่อขอให้จอมพลถนอม กิตติขจรสามารถกลับเข้าประเทศได้อีกครั้ง ซึ่งดำเนินไปพร้อมกับ การต่อต้านของฝ่ายนิสิต นักศึกษาและกลุ่มอื่น ๆ เช่น สภาแรงงาน กลุ่มแนวร่วมยุวสงฆ์ เป็นต้น โดยในระหว่างการต่อต้าน การกลับเข้าประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจรนั้น มีกลุ่มที่ดำเนินการปั่นป่วนการชุมนุมต่อของ กลุ่มนิสิต นักศึกษา เช่น กลุ่มกระทิงแดง และกลุ่มนวพล รวมถึงสถานีวิทยุยานเกราะ อีกด้วย

ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2519 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้บรรพชาเป็นสามเณรและ เดินทางจากประเทศสิงคโปร์ถึงประเทศไทยด้วยเครื่องบินในเวลาประมาณ 10.00 นาฬิกา และ อุปสมบทเป็นพระภิกษุในเวลาประมาณ 11.15 นาฬิกา แล้วเดินทางไปเยี่ยมบิดาที่ป่วยอยู่ที่

ในขณะที่เดียวกับที่ นายสุธรรม แสงประทุม เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้ประกาศคัดค้านการกลับเข้าประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจรในลักษณะดังกล่าว รวมถึงตั้งข้อสังเกตว่ารัฐบาลจะต้องรู้เห็นเนื่องจากมีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปร่วมต้อนรับสามเณรถนอมที่สนามบินดอนเมือง รวมถึงตั้งข้อสังเกตว่าการกระทำดังกล่าวของจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือและจะทำให้ศาสนาหมวมองในเวลาเดียวกันนั้น สถานีวิทยุยานเกราะได้ออกอากาศคำปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่กล่าวว่าการเข้าประเทศครั้งนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์ทางการเมือง และสถานีวิทยุยานเกราะได้เรียกร้องให้ระงับการต่อต้านพระภิกษุถนอมไว้จนกว่าจะลาสิกขาบทเพื่อไม่ให้กระทบต่อพระศาสนา อย่างไรก็ตามเนื่องจากคำเรียกร้องดังกล่าวไม่เป็นผล เนื่องจากมีการคัดค้านจากฝั่งนิสิตนักศึกษาซึ่งมีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาเป็นแกนนำ สถานีวิทยุยานเกราะจึงเรียกร้องให้รัฐบาลปราบปรามประชาชนสัก 30,000 คน เพื่อรักษาประชาชนอีก 43 ล้านคนของประเทศไทย ต่อมา รัฐบาลได้สรุปว่า 1.จอมพลถนอม กิตติขจร เข้ามาบวชตามที่ขอรัฐบาลไว้แล้ว 2.ในฐานะที่จอมพลถนอมเป็นทั้งจอมพลและภิกษุจึงน่าจะพิจารณาตัวเองได้หากมีความไม่สงบเกิดขึ้น ในขณะที่มีปฏิกริยาและความเคลื่อนไหวจากหลายฝ่าย เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอให้ออกกฎหมายพิเศษขับพระถนอมออกนอกประเทศ นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เสนอให้พระถนอมออกไปจำวัดที่ต่างแดน ฝ่ายทหารออกมาประกาศว่าจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวและจะไม่ปฏิวัติรัฐประหาร พลตรีประมาธ อติเรกสาร กล่าวว่าถ้าพระถนอมเข้ามาถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ จะผิดได้อย่างไร พระกิตติวุฒโฑ กล่าวว่านักศึกษาต้องการขับไล่พระ มีแต่คอมมิวนิสต์เท่านั้นที่ไล่พระ สถานีวิทยุยานเกราะและหนังสือพิมพ์ดาวสยาม ออกข่าวโจมตีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาและประกาศห้ามประชาชนไปร่วมชุมนุม แนวร่วมยุวสงฆ์แห่งประเทศไทย และสหพันธ์พุทธศาสนิกแห่งประเทศไทย มีหนังสือมาถึงมหาเถรสมาคมให้พิจารณาการบวชของพระถนอมว่าผิดวินัยหรือไม่ พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ จัดกำลังตำรวจเข้าอารักขาวัดบวรนิเวศฯ เนื่องจากทางวัดเกรงว่ากลุ่มต่อต้านพระถนอมจะเผาวัด คณะอาจารย์รามคำแหงยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ขอให้รัฐบาลนำพระถนอมออกนอกประเทศ ศนท. แนวร่วมต่อต้านเผด็จการฯ สภาแรงงานฯ ศูนย์กลางนักเรียนฯ ศูนย์นักศึกษาครูฯ องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 8 แห่ง แถลงว่า ไม่พอใจที่แถลงการณ์ของรัฐบาลไม่ชัดเจน ดังนั้นทุกองค์กรจะร่วมมือกันคัดค้านพระถนอมต่อไป แนวร่วมนักเรียน นักศึกษาประชาชน จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ สหพันธ์นักศึกษาอีสาน แนวร่วมต่อต้านเผด็จการฯ ออกติดโปสเตอร์ต่อต้านพระถนอมตามสถานที่ต่าง ๆ ในขณะที่ในภาคใต้ ตัวแทนนักศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีมติให้ส่งนักศึกษาออกชี้แจงประชาชนว่าการกลับมาของพระณอม ทำให้ศาสนาเสื่อม เป็นต้น

ในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2519 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยประกาศจะชุมนุมที่สนามหลวงซึ่งจะดำเนินไปพร้อมกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ ในวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2519

ในวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2519 การชุมนุมที่สนามหลวงที่มีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเป็นแกนนำมีผู้ร่วมชุมนุมประมาณ 20,000 คน แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มต่อต้านนิสิตนักศึกษาที่ใช้ชื่อว่ากลุ่มรักชาติได้ใช้ติดตั้งเครื่องเสียงเพื่อโจมตีกลุ่มศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในขณะที่การชุมนุมที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่จัดโดยนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการก่อวินโดยการปล่อยขลุ่ยในที่ชุมนุม และการยิงปืนใส่ผู้ชุมนุม สำหรับนิสิตนักศึกษาในสถาบันอื่น ๆ ได้เริ่มจัดการชุมนุมตามมติของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยด้วย และได้ย้ายเข้าไปชุมนุมในสนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย ในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เพราะในขณะเดียวกันนั้นกลุ่มที่ต่อต้านการชุมนุมของนิสิตนักศึกษา เช่น กลุ่มนวพล กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ก็ได้ชุมนุมมวลชนของตนเช่นกัน

ทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้ยื่นข้อเสนอดังกล่าวต่อรัฐบาลตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2519 ใน 2 ประเด็น คือ 1.จัดการให้พระณอมออกจากประเทศไทยโดยเร็วที่สุด 2.ให้เร่งจับกุมฆาตกรฆ่าแขวนคอที่นครปฐม และได้ประกาศพักการชุมนุมในคืนวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และกลับมาชุมนุมใหม่อีกครั้งในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เพื่อรับฟังคำตอบของรัฐบาล ซึ่งได้ตอบในทำนองว่า กรณีฆาตกรรมที่นครปฐมนั้นได้สืบทราบว่าผู้ลงมือเป็นตำรวจ ในส่วนของพระณอมเข้าประเทศนั้น เป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญไม่สามารถจัดการได้ และในคืนวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้มีการแสดงละครล้อเลียนการฆาตกรรมแขวนคอ ต่อมาหนังสือพิมพ์ดาวสยามและวิทยุยานเกราะได้ใช้ภาพการแสดงดังกล่าวประกาศว่ากลุ่มนักศึกษาได้แสดงละครหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของศรีรัชทายาท และในเวลา 21.00 นาฬิกา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ออกแถลงการณ์ปิดมหาวิทยาลัย

สถานการณ์การชุมนุมขับไล่จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งได้อุปสมบทเป็นพระและจำวัดอยู่ในวัดบวรนิเวศดำเนินต่อไปท่ามกลางการรวมกลุ่มกันของมวลชนที่ต่อต้านการชุมนุมของนักศึกษาที่มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น กลุ่มของลูกเสือชาวบ้านซึ่งชุมนุมบริเวณลานพระรูปทรงม้า ชมรมวิทยุเสรีซึ่งเข้าไปอยู่ในสถานีวิทยุยานเกราะ กลุ่มนวพลที่เข้าไปอยู่ในบริเวณวัดบวรนิเวศ พร้อมกับ

ข้อโจมตีของวิทยุยานเกราะและสื่อสารมวลชนอื่นที่กล่าวหาว่ากลุ่มนักศึกษาที่ชุมนุมอยู่นั้นมุ่งโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์โดยใช้การชุมนุมต่อต้านจอมพลถนอม กิตติขจรเป็นข้ออ้าง

ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เวลาประมาณ 02.00 นาฬิกา กลุ่มนวมพลได้ออกแถลงการณ์ในนามของศูนย์ประสานงานเยาวชนเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการกับกลุ่มผู้ชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยอย่างเฉียบขาด มิฉะนั้นทางกลุ่มจะดำเนินการเอง และได้มีความพยายามบุกเข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อเนื่องตลอดคืนนั้นแต่ไม่สำเร็จ จนเวลา 08.00 นาฬิกา ตำรวจคอมมานโด ฝ่ายปฏิบัติการพิเศษ (นปพ.) ตำรวจท้องที่และตำรวจตระเวนชายแดน ภายใต้การบัญชาการของพลตำรวจโทชุมพล โลหะชาละ พลตำรวจตรีเสนห์ สิทธิพันธ์ และพลตำรวจตรียุทธนา วรธรณโกวิท ได้บุกเข้าในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผลสำเร็จ โดยเฉพาะกลุ่มตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งมีอาวุธสงครามครบมือ พร้อมกันนี้ กลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมได้ถือโอกาสยิงปืนเข้าใส่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นระยะ ๆ กลุ่มผู้ชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนิสิต นักศึกษา พยายามหลบหนีออกมาจากพื้นที่มหาวิทยาลัยแต่ทำได้โดยยากเนื่องจากกลุ่มตำรวจตระเวนชายแดนเข้าปิดล้อมทุกด้านยกเว้นด้านติดแม่น้ำเจ้าพระยา ในขณะที่กลุ่มนิสิตนักศึกษาที่หนีออกทางประตูหน้ามหาวิทยาลัยถูกรุมประชาทัณฑ์จนเสียชีวิตและถูกนำศพไปทำร้ายอีกจำนวนหนึ่ง ในเวลา 11.00 นาฬิกา การดำเนินการล้อมปราบด้วยกำลังอาวุธได้สิ้นสุดลง สรุปความเสียหายตามตัวเลขของทางการระบุว่า มีผู้เสียชีวิต 39 คน บาดเจ็บ 145 คน (ในจำนวนนี้เป็นตำรวจเสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 23 คน) นักศึกษาประชาชนถูกจับกุม 3,094 คน เป็นชาย 2,432 คน หญิง 662 คน ขณะที่แหล่งข่าวอ้างอิงจากการเก็บศพของเจ้าหน้าที่มูลนิธิร่วมกตัญญู ประมาณว่ามีนักศึกษาประชาชนเสียชีวิต 530 คน ส่วนทรัพย์สิน (จากการสำรวจของคณะกรรมการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) มีครุภัณฑ์และวัสดุของคณะต่างๆ เสียหายเป็นมูลค่า 50 กว่าล้านบาท ร้านสหกรณ์มีสินค้าและทรัพย์สินเสียหาย 1 ล้าน 3 แสนบาท สิ่งของมีค่าหายสาบสูญ อาทิ โทรทัศน์ เครื่องพิมพ์ดีด กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง เครื่องเย็บกระดาษ เสื้อผ้า เงินสด รายงานแจ้งว่า “หน้าต่างถูกทุบและโดนลูกกระสุนเสียหาย ใต้เก้าอี้พัง ห้องพักอาจารย์ถูกรื้อค้นกระจัดกระจาย

ในเย็นของวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พลเรือเอกสัจด์ ซลอลอยู่ได้ทำการรัฐประหาร โดยให้เหตุผลว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ประจักษ์แจ้งถึงภัยที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ กล่าวคือได้มีกลุ่มบุคคลซึ่งประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาบางกลุ่ม ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ โดยมีเจตจำนงทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนของคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย เมื่อเจ้าหน้าที่ทำการเข้าจับกุมก็ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการ

สงคราม โดยร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนามต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก” และได้เชิญนายธานินทร์ กรัยวิเชียรมาเป็นนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมา

ผลจากเหตุการณ์ล้อมปราบผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทำให้เกิดการไหลบ่าเข้าสู่ป่าของประชาชน นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ซึ่งหวาดกลัวต่อสภาพสังคมในขณะนั้นและทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ต้อนรับสหายใหม่เหล่านี้เป็นจำนวนมากจนเกิดการขยายเขตงานขยายมวลชนอย่างสูงสุดในประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ภาคผนวกที่ 5
แผนที่

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นายเจริญพงศ์ พรหมศร

รหัสประจำตัวนักศึกษา 510022007

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2548

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ประจำปีงบประมาณ 2552

ทุนอุดหนุนการวิจัย สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

เจริญพงศ์ พรหมศร. 2554. กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย เรื่องเล่าที่หายไป
ของความสัมพันธ์ระหว่าง พคท.และองค์กรติดอาวุธมลายู. ไร่ไผ่ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3
(กรกฎาคม-ธันวาคม 2554). หน้า 386-401.